

Eisagoge dialektike. Euretheisa kata ten keleuse tou upourgou tes demosiou paideias sophou Billemainous proten epistemoniken kai philologiken apostolen tou M. Mena / [Galen].

Contributors

Galen.
Mynas, C. Minoïde, 1790-1860.

Publication/Creation

En Parisio : para tois autadelphois Didotou, 1844.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/a5aqans2>

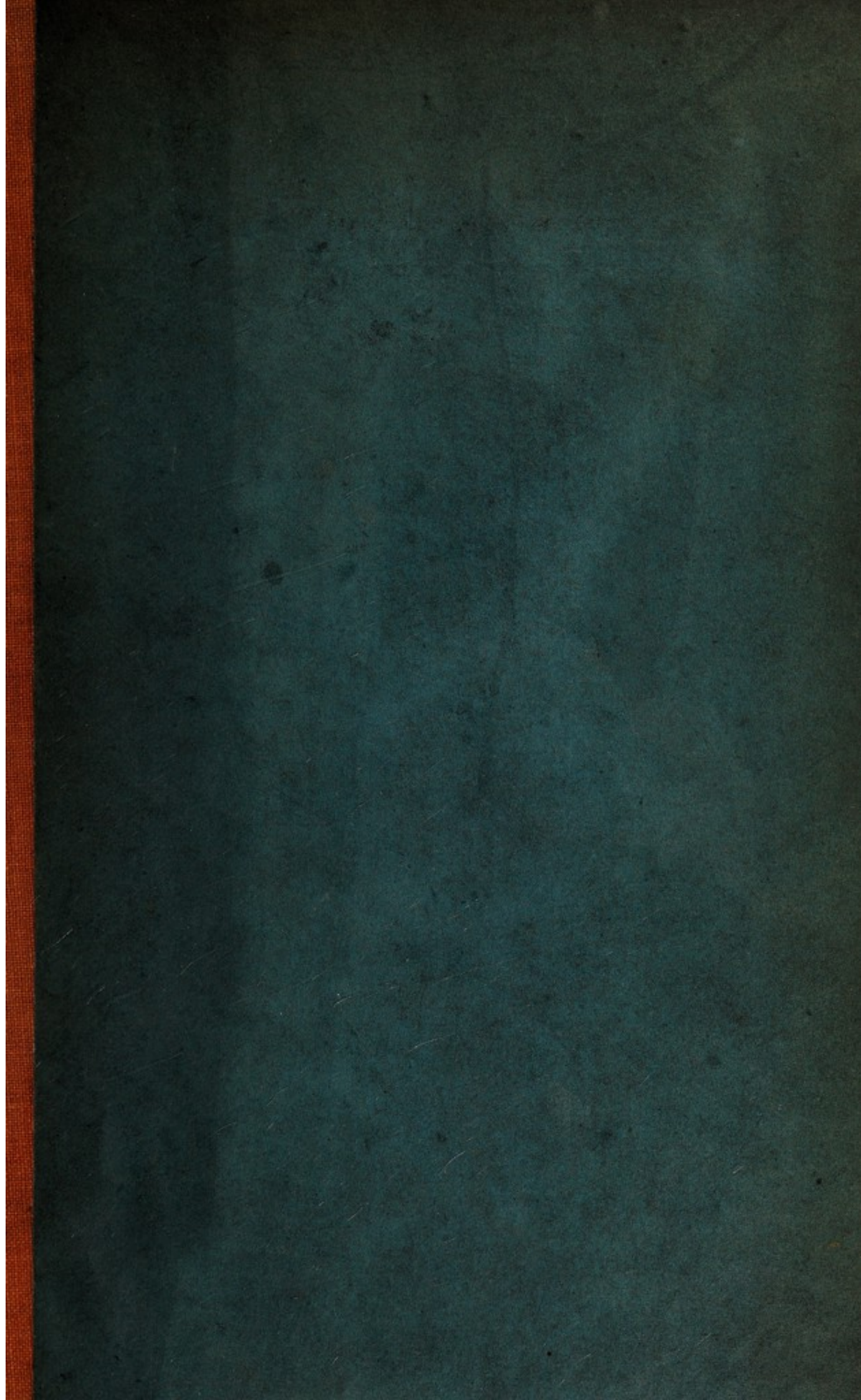
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

23,864/B

A. XVIII. O. 118

GALEN

36412

EXAMINOY

REAFORH ANA BR 1888

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b29336922>

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ.

PARIS. — TYPOGRAPHIE DE FIRMIN DIDOT FRÈRES,
RUE JACOB, 56.

ΓΑΛΗΝΟΥ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ

ΕΥΡΕΘΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ

ΚΕΛΕΥΣΕΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΟΦΟΥ ΒΙΛΛΕΜΑΙΝΟΥΣ

ΠΡΩΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗΝ

ΤΟΥ Μ. ΜΗΝΑ

Ἐφ' οὗ καὶ νῦν πρῶτον διορθωθείσα καὶ δημοσιευθεῖσα μετὰ Προθεωρίας καὶ
Παρεκβολῶν.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΩι,
ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΥΤΑΔΕΛΦΟΙΣ ΔΙΔΟΤΟΥ,
Ἁγιοῦ Ἰακώβου, ἀριθ. νς'.

αωμδ'.

1844

36412

A MONSIEUR VILLEMEN,

MINISTRE DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE.

MONSIEUR LE MINISTRE,

Vous m'avez fait l'honneur de me confier, au commencement de 1840, une mission scientifique et littéraire en Orient. Soutenu par votre bienveillance, dirigé par les instructions que vous vouliez bien me transmettre, j'ai pu recueillir plusieurs écrits de l'antiquité grecque, jusqu'à présent inédits, et qui vous ont paru dignes d'intérêt.

Aujourd'hui j'entreprends de publier un de ces écrits, LA DIALECTIQUE DE GALIEN : l'hom-

mage vous en est dû, Monsieur le Ministre; car c'est votre zèle éclairé qui a sauvé, et ce traité dont la publication jettera de nouvelles lumières sur la dialectique des anciens, et les autres opuscules que j'ai rapportés, dont l'importance sera appréciée des savants.

Souffrez, Monsieur le Ministre, que je place mon modeste travail sous la protection de votre nom, et que je m'honore publiquement d'avoir été employé dans ce grand travail de recherches, entrepris sous votre direction, et qui a déjà produit tant de résultats importants pour les progrès des sciences et des lettres.

Agréez, Monsieur le Ministre, l'hommage de mon respect et de mon éternelle reconnaissance.

Votre très-humble
et très-obéissant serviteur,

MINOÏDE MYNAS.

Paris, le 15 avril 1844.

ΤΩ: ΥΠΟΥΡΓΩ:

ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΚΥΡΙΩ: ΒΙΛΛΕΜΑΙΝΕΙ.

Εὐδοκήσαντές με τιμῆσαι τῇ ἐπιστημονικῇ καὶ φιλολογικῇ ἀποστολῇ, ἀρχομένου τοῦ αὐμ' ἔτους, εἰς Ἑώαν μ' ἐπέμψασθε· ἔνθα βοηθούμενος ὑπὸ τῆς ὑμετέρας εὐνοίας, καὶ ὀδηγούμενος, οἷς ἡξιούτέ μοι πέμπειν ἐντάλμασιν, οἷός τ' ἐγενόμην ἀνευρεῖν οὐκ ὀλίγα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τέως ἀνέκδοτα, καὶ οὐκ ἀξύμφορα ὑμῖν δόξαντα.

Τούτων οὖν, τόγε νῦν ἔχον, ἐνός, τῆς Διαλεκτικῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Γαληνοῦ, τὴν δημοσίευσιν ἀναβάλλομαι, καὶ τὴν ταύτης προσφορὰν, ἀντιβόλῳ, ὑποδέξασθε· ὀφείλεται γὰρ τῇ ὑμετέρα Ἐξοχότητι. Ἐν γὰρ τῷ σοφῷ

αὐτῆς ζήλω ἢ σωτηρία ἐγένετο, καὶ ταύτης
τῆς πραγματείας, δι' ἧς ἡ τῶν ἀρχαίων Δια-
λεκτικὴ ἐκδηλοτέρα γενήσεται, καὶ τῶν λοι-
πῶν ἅπερ ἐκόμισα ἀνεκδότων· ὧν οἱ σοφοὶ
τὸ ὠφέλιμον ἐπιγνώσονται.

Ἄξιωσάτω δὴ ἡ ὑμετέρα Ἐξοχότης τό, τε
μικρὸν ἔργον τοῦτο ὑπὸ τῷ ὑμετέρῳ ὀνόματι
ἐκδοθῆναι, καμὲ τε δημοσίως γνωσθῆναι μὴ
ἄχρηστόν τινα γεγονότα ἐν τῷ, οὐ τοι μι-
κρῷ ἔργῳ τῶν διὰ τῆς ὑμετέρας ὁδηγίας πε-
ποιημένων μοι ἀναζητήσεων· ὧν τὸ ἐκδοσόμε-
νον οὐκ ἀπόβλητον διακεκήρυκται, οὐδ' ἀξυν-
τελὲς εἰς τὴν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς φιλολο-
γίας πρόοδον.

Ἀπονέμων δὲ τὸ προσήκον σέβας καὶ τὸ
αἰδίδιον εὐγνωμον τῇ ὑμετέρῃ Ἐξοχότητι

μένω διατελῶν αὐτῆς
δοῦλος ταπεινότατος καὶ
εὐπειθέστατος

ΜΗΝΑΣ Ο ΜΙΝΩ.

Ἐν Παρισίῳ τῇ α' θαρρηλιῶνος, αωμδ'.

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

Τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, οὐδένα πω ἐγνώκαμεν ἐξ ἱστορίας πρῶτον διδασκαλίαν ζυγγραψάντα, οὔτε Ῥητορικῆς, οὔτε Ἀστρονομίας, οὔτε Γεωμετρίας, οὔτε Τεκτονικῆς, ἢ Ἰατρικῆς, ἢ ἐτέρου τινὸς ἐπιστητοῦ μαθήματος· καίτοι Ἀσκληπιὸν φασὶ πρῶτον γενέσθαι Ἰατρικώτατον, καὶ Δαίδαλον τεκτονικώτατον, καὶ Αἴγυπτίους γεωμέτρας διὰ τὴν τοῦ Νεῖλου κατάκλυσιν, καὶ ἀστρονομικοὺς τοὺς Χαλδαίους, καὶ ῥητορικοὺς Κόρακά τε καὶ Τισίαν, καὶ Θρασύμαχον, καὶ Θεόδωρον, καὶ Γοργίαν καὶ Ἰσοκράτην· οὐδένα δὲν τούτων τεχνογράφον δυνάμεθα λέγειν, ὅστις γε πρῶτιστος τοὺς κανόνας τούτων ἐν δέλτοις κατέθετο. Τοὺς δὲ γε τῆς Λογικῆς, εἴτε Διαλεκτικῆς, περὶ ὧν τῆς διαφορᾶς ὕστερον εἰρήσεται, Ἀριστοτέλην

πρῶτον ἴσμεν ἐν δέλτοις καταθέμενον. Μαρτυρεῖ δὲ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν τῷ τέλει τῶν Σοφιστικῶν ἐλέγχων οὕτως ἀποφαινόμενος·

« Ταύτης δὲ τῆς πραγματείας, οὐ τὸ μὲν ἦν, τὸ δ' οὐκ ἦν προ-
 « εἰργασμένον, ἀλλ' οὐδὲ παντελῶς ὑπῆρχε· καὶ γὰρ τῶν περὶ
 « τοὺς ἐριστικοὺς λόγους μισθαρνούντων, ὁμοίαι τις ἦν ἡ παιδεί-
 « σις τῆ Γοργίου πραγματεία. Λόγους γὰρ οἱ μὲν ῥητορικοὺς,
 « οἱ δὲ ἐρωτηματικοὺς ἐδίδοσαν ἐμανθάνειν· εἰς οὓς πλειστάκις
 « ἐμπίπτειν εἰώθεσαν ἑκάτεροι τοὺς ἀλλήλων λόγους. Διόπερ
 « ταχεῖα μὲν, ἄτεχνος δ' ἦν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθάνουσι παρ'
 « αὐτῶν. Οὐ γὰρ τέχνην, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης διδόντες,
 « παιδεύειν ὑπελάμβανον. Καὶ περὶ τῶν ῥητορικῶν μὲν ὑπῆρχεν
 « ἴσως πολλὰ καὶ παλαιὰ τὰ λεγόμενα, περὶ δὲ τοῦ Συλλογίζε-
 « σθαι, Παντελῶς οὐδὲν εἶχομεν λέγειν ἄλλο, ἀλλὰ τριβῆ ζη-
 « τοῦντες, πολὺν χρόνον ἐπονοῦμεν. »

Καὶ οὐχ ὅτι οὐκ ἦσαν κακείνων τῶν μαθημάτων ἀρχηγέται τινὲς κανόνας συγγραφάμενοι, ἀλλ' ὅτι χαλεπὸν, ἵνα μὴ καὶ ἀδύνατον εἶπω, διὰ χρόνου πλῆθος εὑρεῖν τὴν ἐκείνων ἀρχήν· διὸ καὶ ἄθλοιο ἡμῖν γέ εἰσι καὶ ἔσονται. Ἡ τάχα ἀρχηγόν τινα ἕνα καὶ μόνον τούτων γενέσθαι ἀποπέφυκεν ἀνθρωπίνης διανοίας· πολλοὺς δὲ τινὰς κατὰ μέρος μικρόν τι ἐξευρόντας, καὶ τοῦτο πολὺν χρόνον μετὰ τὸ συνελθεῖν αὐτοὺς, Γεωργίας εἰσαχθείσης, εἰς κοινωνίαν, καὶ εἰς συνοίκησιν. Φυσικαῖς γὰρ ἀνάγκαις οἱ ἄνθρωποι ὠθούμενοι διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς καὶ οἰκουροῦσαν ἐνδειαν, πρὸς ζήτησιν τὰ πρῶτα ἐτράποντο τοῦ συμφέροντος. Οὐ γὰρ ἀπλῶς φύσει τοῦ εἰδέναι ὠρέχθησαν, καθά φησιν Ἀριστοτέλης. Εἴη γὰρ ἂν εἶπερ, καὶ νῦν γε ἅπαντας ἂν ἐρωῶμεν σοφοὺς· Νῦν δὲ οὐχ οὕτω συμβαῖνον κατελιηπται, καὶ ταῦτα τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας, εἰπέρ ποτε καὶ νῦν ἐπιδεδωκυίας. Τὸ πάλαϊ δ' ὁ ἄνθρωπος περὶ τὴν αὐτοσχέδιον ἀναπλήρωσιν τῆς ἐνδείας ἡσχόληται καὶ ἐζήτει εἰδέναι, ὅσα τε φευκτὰ διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπισυμβαίνουσιν φθοράν, καὶ ὅσα αἰρετὰ διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐσομένην κατὰ τὸν βίον ὠφέλειαν· καὶ ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις, οὐ διὰ τὴν τοῦ

ειδέναι ὄρεξιν ἐνυπάρχει ἅπασιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν συμπαρου-
σῶν πρὸς τὸν βίον ὠφέλειαν, καὶ τὴν ἐκ τῆς τούτων στερήσεως βλά-
βην. Καὶ ὀρθῶς τὸ σημεῖον κατασκευαστικὸν ἐπήγαγε, κατανοήσας,
οἶμαι, τὸ μὴ ἀποχρῶντα λόγον εἶναι, τὴν τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησιν,
τῆς τοῦ εἰδέναι ὄρεξεως. Ὠρέγοντο γὰρ εἰδέναι πρῶτον τὰ πρὸς σω-
τηρίαν καὶ συντήρησιν συμφέροντα· καὶ μετὰ τὴν ἁμωσγέπως τῆς
ἐνδείας ἀναπλήρωσιν, τὰ πρὸς βελτίωσιν τοῦ νοῦς ζητεῖν ἐπεβάλλοντο,
τόγ' ἐφ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι καὶ τῷ ὅτι τέως ἀρκούμενοι, οἱ ἐπεικέστεροι
ἐζήτησαν τὸ διότι, οὗ ἄνευ οὐδὲν πρὸς κανόνα καὶ στάθμην συστήναι
δυνατόν.

Οὕτω κατὰ μικρὸν τὰ περὶ ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ἐτελειοποι-
εῖτο, ὅσον ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ τόθ' ὑπῆρχε. Διὸ καὶ ὀφέποτε μὲν
πραγματείας τινὰς τούτων, ξυνταχθῆναι, ἔς γ' ἐφ' ἡμᾶς μὴ διασω-
θείσας, τάχα μὲν τῇ μετὰ ταῦτα πρὸς τελειότητα προσθήκῃ τῶν
ἐπιγιγνομένων ἀμειλουμένας, τάχα δὲ καὶ διὰ τὰς ἐθνικὰς μεταβολὰς
ἀφανιζομένας· καὶ ταύτας μέντοι γε μὴ πάνυτι προκηχωρηκυίας,
ἅτε τοῖς ὑποκειμένοις αὐταῖς ἐπιστητοῖς παρομαρτούσας, ἀναχαιτι-
ζομένης τῆς κατ' αὐτὰς ἐπιδόσεως, ὅτε μὲν διὰ τὴν τῶν τυράννων
ἐπιδρομὴν, οἷόν τι πέπονθεν ἡ φιλοσοφικὴ ἐποποιία, ἀπελαθεῖσα τῆς
Ἰωνίας διὰ Καμβύσην καὶ τὴν τῶν Περσῶν δύναμιν, χώραν παρέσχε
τῇ ἱαμβιοποιίᾳ, Ἀρχιλόγου τε καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἐγγυμναζομένων·
ἧτις δὴ καὶ αὐτὴ εἰς τὰ θεάτρα κατακλεισθεῖσα, διὰ τε τὰ ἰδιωτικὰ
καὶ τὰ κοινὰ τῶν πόλεων ξυμφέροντα, τῇ Ῥητορικῇ παρεχώρησε
κατὰ τοὺς περὶ Γοργίαν χρόνους· ἧτις τότε τιμωμένη, καὶ πλέον τῶν
ἄλλων τεχνῶν καὶ Ἐπιστημῶν ἐπέδωκεν. Αὕξει γὰρ αἶε τὸ τιμώμε-
νον, ἀμελεῖται δὲ τὸ ὀλιγορούμενον. Ὅ τε δὲ, ἵνα μὴ καὶ πάντοτε
εἴπω, διὰ τὴν δεισιδαιμονίαν, ὑφ' ἧς τὰ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἐπὶ
πολὴ ἀπροόδευτα μεμένηκε· δι' ἣν καὶ Σωκράτης τὸ κώνιον ἐπιε· καὶ
Ἀριστοτέλην δὲν αὐτὸν τινὲς φασί, δίκην ἀσεβείας ἄλόντα ἀποθανεῖν.
Ἀλλὰ καὶ χθιζὰ τε καὶ πρῶϊζα διὰ τὴν εἰκονομαχίαν σχολεῖα αὐτανδρα
ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπυρπολήθησαν. Οὕτως οὖν ὁ νοῦς ἐπιπρο-
σθούμενος ἀναχαιτίζεται πρὸς ἐπίδοσιν, αἶτε γνώσεις καὶ μαθήσεις

βάδην χωρήσασαι, κατὰ μικρὸν ἐπέδωκαν, καὶ τέχναι καὶ κανόνες τούτων ὀψέποτε ἀνεφάνησαν. Ἀνάγκη γὰρ πολλῶν ὁμοίων ἐπαναληφθέντων κανόνας τοῦ, πῶς ταῦτά ἐστιν, ἢ γίνεται, συστήναι γραπτούς· ὀλίγων δ' ὄντων καὶ νηπιαζούσης τῆς τέχνης, ἀρκεῖ ἢ διὰ λόγου τῶν κανόνων παράδοσις, εὐσυνόπτων, καὶ εὐμνημονεύτων ὄντων. Τάτε ὀνόματα τῶν πρώτων κανονιστῶν ἐξεβρύχηται, μικρά τινα ἐξευρόντων ἐκάστων, καὶ τῆ τοῦ χρόνου φορᾶ ἀμνηστηθέντα.

Εἰκὸς μέντοι γε τοὺς πάλαι μὴ ἀκονίστως, μήδ' ἀτέχνως ποιεῖν τε καὶ συγγράφειν. Τοὺς πάλαι δὲ λέγων, τοὺς πρὶν Ὀμήρου φημί ὑπάρξαντας· οὐ γὰρ εἰκῆ καὶ ἀτεχνος ἢ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ποιήσις, οὐθ' ἢ ἐπὶ Λίνου καὶ Ὀρφέως, οὐθ' ἢ ἐπὶ Ὀμήρου. Τὸ γὰρ πῆ μὲν τοῦ στίχου πόδα σπονδεῖον, πῆ δὲ δάκτυλον, ἢ τροχαῖον δεῖ τίθεσθαι· καὶ τὸ μὲν εἶναι μακρὸν, καὶ βραχὺ, τὸ δὲ δίχρονον· καὶ τομὰς ἐπιδέχεσθαι τοιαύτας, ἢ τοιαύτας, ἢ ῥυθμὸν, καὶ ἁρμονίαν, οὐκ αὐτοσχέδια, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου δεόμενα πρὸς ἐντέλειαν. Αἱ γὰρ τοιαῦται παρατηρήσεις νῆ Δία γε πολλοῦ πρὶν Ὀμήρου γεγεννημένα φαίνονται, ὡς τε τὴν ποιήσιν αὐτοῦ προελθεῖν, εἰς ὅσην ἐνεδέχeto τελειότητα. Ὅπου γε ἢ τῶν νέων γλωσσῶν τῆς τόγε νῦν ἔχον ἐν τῇ σοφῇ Εὐρώπῃ ποιήσεως, ἐπέκεινα τῶν τριακοσίων ἐτῶν γυμναζομένη, ἀπλουστάτη φαίνεται, ὀριζομένη τῶ ἀριθμῶ τῶν συλλαβῶν, καὶ τῶ Ἰστοτελεύτῳ τῶν λέξεων· τὸ δὲ πολυειδὲς ἐκεῖνο πῶς ἦν δυνατὸν ἓνα ἄνδρα μόνον ἐξευρεῖν; Θεοῦ δ' ἂν εἴη τοῦτο, καὶ οὐκ ἔργον ἀνθρώπου. Τὸ δὲ καὶ τὴν τοῦ δράματος ἐκείνου κατασκευὴν τοιάνδε εἶναι, ὡς ἀρχεσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀχιλλέως μήνιδος, καὶ τοῦτον ἐξαγαγεῖν τοῦ πολέμου, τοὺς δ' ἦττον ἀνδρείους εἰσαγαγεῖν ἀριστεύσοντας, καὶ πάλιν αὐτὸν ποιεῖν εἰσελθόντα, καὶ τὴν δραματουργίαν τελευτᾶν, ἀτέχνως ἄρα ἐσχεδιάσται; Ἀλλὰ καὶ γραμματικοὶ κανόνες ὑπάρχοντες τότε φαίνονται, διδάσκοντες σύνθεσίν τε καὶ παραγωγὴν, καὶ ἐτυμολογίαν καὶ ἄλλων τοιοῦτων, ὧν πλήρης ἢ Ὀμηρικὴ ποιήσις. Ὡς περὶ δὲ καὶ πελασγικὰ γράμματα ἐξ ἱστορίας ἴσμεν ὑπάρξαντα.

Ναὶ μὴν καὶ Ῥητορικὴ τις ὑπῆρχεν εἰς τὸ Πανηγυρικώτερον καὶ

Συμβουλευτικώτερον κεκανονισμένη διὰ τὸν περὶ τὰ θεῖα ἔπαινον καὶ ὕμνοποιίαν· οὐμὴν ὥσπερ ἡ ἐπὶ Περικλέους καὶ Δημοσθένους, ὅμως δ' ὑπῆρχεν ὅπερ καὶ καταφαίνεται ἐν τοῖς εἰς τὸν Ὀμήρον ἀναφερομένοις ὕμνοις. Μάρτυς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, ποιήσας τὸν Ἀχιλλεῖα ὑπὸ τοῦ Φοίνικος διδαχθέντα τὴν Ῥητορικὴν, ἐν οἷς φησι (1):

Τοῦνεκά με προέηκε διδασκόμεναι τάδε πάντα·
Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων·

ἀλλὰ τὸ πρηκτῆρα ἔργων, καὶ Πολιτικὴν διδασκαλίαν βούλεται λέγειν.

Τοῦ δὲ γε Συμβουλευτικοῦ γένους, ἀρκεσθήσομαι, τότε νῦν ἔχον, τῇ τοῦ Νέστορος Δημηγορίᾳ, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ, ὃ πόπποι (2) καὶ λήγουσα εἰς τό·

Ἐρχος Ἀχαιοῖσι πέλεται πολέμοιο κακοῖο.

Ἐπιστήσας δ' αὐτῇ, καὶ τοῖς ἐπὶ Δημοσθένους ῥητορικοῖς κανόσι σταθμίσας, εὔρον κατὰ τοὺς τῆς Πραγματικῆς στάσεως κανόνας περαιομένην· ἀναλυθεῖν δ' ἂν εὐσυνόπτως τὸν ἀκόλουθον τρόπον·

« Μήτε τοιάδε ποιεῖτε, μήτε λογομαχεῖτε, ἀλλ' ἐμοὶ πείθεσθε
« τὰ κοινῇ παραινοῦντι ζυμφέροντα. »

Αὕτη ἡ πρότασις· ἦν καὶ κατασκευάζει ἐκ τοῦ προσώπου.

« Ἐγὼ γὰρ καὶ ἀνδρειοτάτοις ἀνδρῶν ἀπάντων συνεβού-
« λευσα, καὶ κατηκόους ἔσχον. »

Εἶτα παραδειγματικῶς ἐπαριθμίσας τοὺς ἀνδρας, καὶ ἐπὶ μέγα ἐξάρας, ἐπήνεγκε τὸ κατὰ Σύγκρισιν ἐνθύμημα·

« Καίτοι ἐκεῖνοι τηλικούτοι ὄντες, τοῖς ἐμοῖς λόγοις ἐπεί-
« θοντο, ὑμεῖς δὲ οὐ πείθεσθε, ἐκείνων ὄντες ὑποδεέστεροι ; »

(1) Ἰλιάδ. I, 442.

(2) Ἰλιάδ. A, 254.

Ταῦτά τε οὖν καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια δείκνυσι μὴ ἀρρήτορευτα εἶναι τὰ τῶν παλαιῶν, μὴδ' ἀκανόνιστα παντάπασι.

Τοιαῦτα δ' ἂν τις εἴποι καὶ περὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ὅτι διὰ χρόνου πλῆθος ἀδηλος ἡμῖν ἢ τε ἀρχὴ αὐτῶν καὶ ὁ κανονισμός. Ἄβαστα γὰρ τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ τὰ ἀρχαῖα, καὶ ἀνέφικτα. Καὶ τυχόν μὲν οὐ ψεύδεται Ἡρόδοτος λέγων τοὺς Ἀρκαδίους προσέληνας, οὓς δυνατὸν καὶ σοφωτέρους τῶν τε μετὰ ταῦτα, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς γεγονέναι. Τάχα δὲ καὶ τὴν Ἑλλάδα, μᾶλλον δὲ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, πολλάκις ἀμοιβαδὸν, καὶ σοφισθῆναι, καὶ βαρβαρωθῆναι, καὶ αὖθις μετὰ περίοδον ἐτῶν σοφὴν γενέσθαι, καὶ πάλιν βάρβαρον, ἣ φησὶν ὁ Λευκανὸς Ὠκελλος. Ἀνάγκη γὰρ ταῦτ' αἰεὶ ἐπισυμβαίνειν τῇ οἰκουμένῃ διὰ τὸ φύσει πλεονεκτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ φύσει ἀδικὸν τῶν κατακυριευόντων ἐθνῶν, ἅπερ δύνανται προσλαβόντα, ἀδύνατον μὴ ἐπεξιέναι τοῖς ἀδυνάτοις, καὶ καταδουλοῦν, ἄλλοτε ἄλλοις ἐπανισταμένων. Ὅπερ αἰεὶ παραίτιον τῆς ἀπωλείας τῶν ἐξευρημένων ἐγένετο, καὶ κώλυμα ἦν τε καὶ ἔσεται τῷ εἰς τὸ ἐντελὲς προοδεύειν τὰ τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Δουλοῖ γὰρ τὸν νοῦν βιωτικὴ ἀνάγκη ἐπερχομένη, καὶ πρὸς τὸ σώζεσθαι μᾶλλον ταλαιπωρεῖ, ἢ πρὸς φυλακὴν τῶν ἐξευρημένων, πολλοῦ γε καὶ δεῖ πρὸς εὔρεσιν τῆς ἀληθείας ἀσχοληθῆναι, τό γε αὐτῷ ἐφικτόν. Εἰκὸς γὰρ ἄνευ τῆς Περσικῆς δυνάμεως τὰ τῆς Ἰωνίας καταδυναστευσάσης, ἐπιδοῦναι ἂν ἐπὶ πλέον τὴν φιλόσοφον ἐποποιίαν, καθάπερ δὴ καὶ τὴν Διαλεκτικὴν καὶ Ῥητορικὴν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μὴ τῆς Μακεδονικῆς δυνάμεως πρῶτον ἐπαναστάσης αὐτῇ, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἔπειτα.

Ὅμως δὲ, καίτοι φθειρομένων καὶ ἀναγεννωμένων οὕτω τῶν Τεχνῶν καὶ Ἐπιστημῶν, καὶ τῶν κατ' αὐτάς διδακτικῶς κανόνους γραψάντων ἀδῆλων ἡμῖν ὄντων, ἀνάγκης ἀγχίθυρον πέφυκεν, ἵνα τὰς ἄλλας τέχνας καὶ ἐπιστήμας παρῶ, τὸν ἀνθρώπον ἀπαλλαγέντα τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν, μὲ ἀμελῆσαι, ἅτε λογικὸν ζῶον καὶ ὄν, καὶ λεγόμενον, τῶν ἔπειτα, κληθέντων λογικῶν τεχνῶν, οἷαί εἰσι, Γραμματικὴ, Λογικὴ, καὶ Ῥητορικὴ καὶ ἡ Ἐποποιία. Τὰ γὰρ λοιπὰ εἶδη τῆς ποιητικῆς τῇ μουσικῇ προσῆκεν ἢ δ' ἐποποιία φωνητικῶς ἀπηγγέλ-

λετο, ἀναγινωσκομένη ἐν ταῖς πανηγύρεσιν. Ἀποπέφευκε γὰρ πρὸς ᾧδὴν διὰ τὸ σχοινοτενές τοῦ στίχου. Ὅπερ καὶ ἐν τῷ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ποιητικῆς ὑποφαίνεται δηλούμενον. Τούς τε κανόνας τὰ πρῶτα μὲν, ὡς μικρῷ πρόσθεν εἴρηται, ζώσῃ φωνῇ διδάσκεισθαι, ἀξηθέντων δὲ τῶν ὀπωσοῦν γνώσεων, καὶ διὰ γραφῆς. Ὅμως δὲ ἀναμιξ καὶ τότε, καὶ οὐ χωρὶς τούτους διδάσκεισθαι. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ζήνωνος, λέγων· Τριμεροῦς ὄντος τοῦ κατὰ φιλοσοφίαν λόγου, οὐθὲν μέρος τοῦ ἑτέρου προκεκρίσθαι (καθὰ τινες αὐτῶν φασίν), ἀλλὰ μεμίχθαι αὐτὰ, καὶ τὴν παράδοσιν μικτὴν ἐποίουν. Καὶ εἶγε τοῦτ' ἐποίουν καὶ οἱ μετ' Ἀριστοτέλην φιλολοφῆσαντες, εὐδὴλον, ὅτι καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ. Δηλοῖ μὲν τοῦτο καὶ ἡ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης Γραμματικὴ, διδάσκουσα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τίνα μακρὰ καὶ τίνα βραχέα, ἢ δίχρονα τῶν γραμμάτων, δηλοῖ δὲ καὶ ὁ παλαιὸς ὀρισμὸς τῆς Διονυσίου τοῦ Θρακῆος γραμματικῆς, ἢ οὕτως ὠρίζετο·

« Γραμματικὴ ἐστὶν ἐμπειρία τῶν παρὰ ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγομένων »

μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ τοῦ Παλλαδᾶ ἐπίγραμμα,

« Ἀρχὴ Γραμματικῆς πεντάστιχος ἐστὶ κατάρα »

τὸ τοὺς κανόνας τῆς Γραμματικῆς συλλήθδην τοῖς τῆς Ποιητικῆς διδάσκεισθαι.

Ἄλλὰ μὴν καὶ τινὰς τῶν τῆς Ῥητορικῆς, οὐ τοὺς περὶ διαιρέσεως εἰς πολιτικὰ καὶ εἰς περὶ τὰς δίκας ζητήματα, ἀλλὰ τοὺς περὶ σχημάτων, καὶ μάλιστα τοὺς τῆς ὑποκρίσεως· τὸ γὰρ,

ἀναγνωστέον δὲ καθ' ὑπόκρισιν

ὡς ἐν τῇ αὐτῇ Γραμματικῇ εἴρηται, τοῦτο παρεμφαίνει. Οὐ μικρὸν γὰρ ἡ ὑπόκρισις ἐν τοῖς κατὰ ῥήτορας λόγοις ἠδύνατο· ὡς καὶ Δημοσθένην αὐτὸν μετὰ τὸ διδαχθῆναι ὑπὸ Σατύρου τὴν ὑπόκρισιν, τὰ μάλιστα εὐδοκιμῆσαι περὶ τοὺς λόγους, ἢ φησὶ Πλούταρχος (1).

(1) Ἐν βίῳ Δημοσθένους.

« Ὡς μικρόν τι ἠγήσασθαι, καὶ τὸ μηδὲν εἶναι τὴν ἀσκη-
 « σιν, ἀμελοῦντι τῆς προφορᾶς καὶ Διαθέσεως τῶν λεγομένων
 « ἐκ τούτου κατάγειον μὲν οἰκοδομῆσαι μελετητήριον..... »

Βεβαιοὶ δὲ ὁ λέγω καὶ τὰ ἐν τῇ Γραμματικῇ καλούμενα Θετικά, ἢ Θέσεως ἐπιβρήματα, περὶ ἧς διαλαμβάνει καὶ Ἑρμογένης, καὶ Σώπατρος, καὶ Ἀφθόνιος, καὶ ἄλλοι τινὲς ῥητορικοί.

Περὶ δὲ τῆς Λογικῆς τί ἂν εἴποιμι; ὑπῆρχόν τινες κανόνες καὶ αὐτῆς ἐν ταῖς τότε Γραμματικαῖς; ἀλλ' ὅσα γέ ὁ Πλάτων λέγει (1) περὶ στοιχείων, καὶ συλλαβῶν, καὶ γραμμάτων, καὶ ὀνομάτων, καὶ ῥημάτων, καὶ φωνηέντων, οἷον·

« ὧν γε τὰ ἐναργέστατα ἑπτὰ αὐτὰ φωνὴν μόνην
 « ἔχει, λόγον δ' οὐδ' ὄντινοῦν·

καὶ κατωτέρω

« τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἶη ἂν τὸ τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἐμφανῆ
 « ποιεῖν διὰ φωνῆς μετὰ ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων·

καὶ αὖθις

« Ὅρθως μὲν δοξάζοντας, καὶ λέγοντας ἃ λέγομεν, οἰομένους
 « δὲ γραμματικούς εἶναι, καὶ ἔχειν τε καὶ λέγειν γραμματικῶς
 « τὸν τοῦ Θεαιτήτου ὀνόματος λόγον (2)·

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῷ περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων πλεῖστα γραμματικὰ φαίνεται. Ταῦτά φημι, οὐ δηλοῦσιν, ὅτι τὰ ἐν τῇ Διονυσίου Γραμματικῇ ὑπῆρχε καὶ τὰ ἐν τῇ πρὸ τοῦ Πλάτωνος ὑπαρξάσῃ; Ἀνάγκη ἄρα κανόνας τινὰς τῆς Λογικῆς ταυτίζεσθαι κανόσι τισὶ τῆς Γραμματικῆς·

(1) Ἐν Θεαιτήτῳ καὶ ἐν Κρατύλῳ.

(2) Ἐντεῦθεν καταφαίνεται, ὅτι οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα, καὶ οἱ μετ' αὐτόν, τὸν παρὰ Διονυσίῳ τῷ Θρακί παλαιὸν ὀρισμὸν τῆς γραμματικῆς παραγκω- νισάμενοι, ἀντιστήγαγον τὸν τοῦ, τέχνη τοῦ ὀρθῶς λέγειν καὶ γράφειν.

ὁ μᾶλλον ξυμφανὲς γένοιτ' ἂν ἔκ τινων Συνδέσμων, περὶ ὧν φησὶν ὁ
Θράξ Διονύσιος·

« Διαζευκτικοὶ μὲν εἰσιν, ὅσοι τὴν μὲν φράσιν ἐπιδέουσιν,
« ἀπὸ δὲ πράγματος εἰς πρᾶγμα διίστῶσι·

τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν Διεζευγμένων προτάσεων λέγεται, ὡς ἐν τῇ
Εἰσαγωγῇ τῆς Γαληνείου Διαλεκτικῆς κατωτέρῳ ὀψόμεθα· ἀλλὰ καὶ

« Συναπτικοί, ὅσοι ὑπαρξιν μὲν οὐ δηλοῦσι, σημαίνουσι δ'
« ἀκολουθίαν·

ὅπερ δὴ ἐπὶ τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν ὀψόμεθα. Καὶ πάλιν,

« Συλλογιστικοί, ὅσοι πρὸς τὰς ἐπιφοράς τε καὶ συλλήψεις
« τῶν ἀποδείξεων εὖ διάκεινται.

Πῶς οὖν ταῦτα λέγωμεν; ἄρα γε μετὰ τὴν εὔρεσιν τῆς Λογικῆς
εἰσῆχθη, ἣ ὑπῆρχεν ἐν τῇ Γραμματικῇ πρὶν τὸν Ἀριστοτέλην τὴν
Λογικὴν συντάξασθαι; Ἀνάγκη γὰρ τοιαῦτα μόρια εὐρισκόμενα, καὶ
παρὰ τοῖς παλαιοῖς ποιηταῖς τε καὶ φιλοσόφοις, μὴ ἄγνωστα, μὴδ'
ἀνεξέταστα εἶναι ἐν τῇ παλαιᾷ Γραμματικῇ,

« Ἐμπειρία οὕση τῶν παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσιν ὡς
« ἐπὶ τὸ πολὺ λεγομένων·

Οὐκ οὖν τὰ τοιαῦτα ὑπῆρχεν, οὐτ' ἐν τῇ τοῦ Πλάτωνος Γραμματικῇ,
φασὶ γὰρ καὶ αὐτὸν Γραμματικὴν συγγράψασθαι, οὐτ' ἐν τῇ τοῦ πρὶν
αὐτοῦ, Θεαγένους τοῦ ἐπὶ Ξέρξου ἀκμάσαντος; καίτοι ὁ Δισχύλος
ἐν τῇ Προμηθεῖς Τραγωδίᾳ, αὐτὸν ἐκείνῳ τὸν Προμηθεῖα βούλεται
πρῶτον Γραμματικὴν συντάξασθαι· φησὶ γὰρ ὡς αὐτὸς τοὺς ἀνθρώ-
πους ἐδιδάξατο (2)

« Γραμμάτων τε συνθέσεις·

(2) Ἐν ἡ γέγραφα ἱστορίᾳ τῆς Γραμματικῆς ἐτι ἀνεκδότῳ ἐν τοῖς ἐμοῖς
χειρογράφοις, εἰς Πλάτος τὰ περὶ Γραμματικῆς μοι εἴρηται.

Οὐκ ἄντις φαίη ἀνεμώλιον ὅπερ λέγω, οὐδ' ἂν εἴποιμι

« ἄφαρ τὸ φέροισεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι·

οὐδ' ἄπο τετόξευται σκοποῦ τὸ τοὺς παλαιοὺς κανόνας ἀναμιξ διδάσκεισθαι διὰ τὸ εὐσύνοπτον τὸ τῶν κατὰ τὰ ὑποκείμενα γνώσεων, ὅπου γε καὶ τὰ ὑποκείμενα αὐτὰ ἀλλήλοις ἐνέπιπτον. Ὁ γὰρ ἀνωτέρω Ἀριστοτέλης φησὶ, τὸ τοὺς ῥητορικοὺς, καὶ ἐρωτηματικοὺς λόγους ἐμπίπτειν ἀλλήλοις, βεβαιοῖ ὅπερ φημί· μάλιστα δὲ καὶ πολλὰ τῶν τοπικῶν ἐπιχειρημάτων κοινὰ ἀμφοῖν ταῖν τέχναιν, καὶ ἐνθύμημα, καὶ παράδειγμα, καὶ ἄλλα.

Ἄλλ' οὖν καίτοι τῆς Λογικῆς κοινὰ ἐχούσης πρὸς τὴν Ῥητορικὴν καὶ Γραμματικὴν, περὶ ὧν τῆς διαφορᾶς ὕστερον εἰρήσεται, ὅμως δὲ τὸ περὶ Συλλογισμῶν καὶ Ἀποδείξεως, ἅμα τῇ Γεωμετρικῇ διδασκαλίᾳ ἀρχὴν ἔσχεν· ὅπερ καὶ Πλάτων οἶμαι συνιδὼν, ἐπέγραψε τῇ εἰσόδῳ τῆς Ἀκαδημίας τὸ,

« Μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίστω.

Ἄπανταχοῦ γὰρ ἐν τοῖς Διαλόγοις Γεωμετρικῶς, βαδίζων ἐπιχειρεῖ, ὥς τε τὸν ἄπειρον μαθηματικῆς, οὐ δυνατὸν ὀρθῶς ἐμβατεύειν τῇ διανοίᾳ τῶν Διαλόγων· ὅπερ καὶ Ἀριστοτέλης διδάχθεις, τὰς Κατηγορίας δίκην μαθηματικῶν, ἀξιωματῶν τῆς Λογικῆς προέταξεν. Εἶτα προβάς εἰς τὰ Ἀναλυτικὰ τὰ πρότερα ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀπλαῖς προτάσεσιν Ἀντιστροφῶν, φησὶν, οἷονεὶ ἐφαρμόζων τοὺς λόγους τοῖς μεγέθεσιν ἀποφαίνεται « Ἐστω καθόλου στερητικῆ ἢ ΑΒ πρότασις. » Ὡσπερ εἰ ἔλεγεν, ἔστω τὸ ΑΒΓ τρίγωνον. Καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς δὲ ἐν τοῖς τῆς Ἀποδείξεως Συλλογισμοῖς, τοῖς γράμμασιν οἷον τισὶ γραμμαῖς χρῆται. Ἐντεῦθεν, οἶμαι, καὶ τοὺς Ἀλγεβρικοὺς τὸ ἐνδόσιμον ἔπειτα λαβόντας, τοῖς γράμμασι τὸ καθόλου ἀπένειμαν, χρώμενοι αὐτοῖς ἀντὶ τῶν ἀριθμητικῶν χαρακτήρων, ὠρισμένην δηλούντων ποσότητα. Τοῦθ' ὅπερ καὶ ὁ Γαληνὸς συνιδὼν, εὐθὺς ἀναβαλλόμενος τὰ τῆς Διαλεκτικῆς, τὸ ἀξίωμα,

τὰ ταῦτῳ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἶναι ἴσα,

ὡς πρῶτον παράδειγμα Συλλογισμοῦ προτέθεικε. Καὶ ὀρθῶς ἄρα καὶ ὁ Γάλλος σοφὸς Κονδιλιάκ ἐν τῇ αὐτοῦ Λογικῇ ἀπεφῆνατο, μαθηματικῆς δεῖσθαι τὸν καλῶς βουλόμενον συλλογίζεσθαι. καὶ συλλογισμούς τινας προτείνας μαθηματικῶς ἐπέλυσεν, ἐπιστήσας κάλλιστα τῷ Πλατωνικῷ ἐπιγράμματι, δι' οὗ τοὺς ἀμυήτους Γεωμετρίας ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν παρ' αὐτοῦ μαθητιῶντων ἀπεπέμπετο, μὴ μάτην τὸ πολύτιμον τοῦ χρόνου καταναλίσκοιεν, μηδὲν τῆς διδασκαλίας δυναμένους ἀπώνασθαι.

Τῆς οὖν Διαλεκτικῆς μέρη ἐχούσης τὸ ὀριστικόν, τὸ διαιρετικόν, τὸ ἀναλυτικόν, τὸ ἐπαγωγικόν τε καὶ Συλλογιστικόν, οὐκ ἄντις φαίη μὴ εἶναι ταῦτα καὶ τῆς Γεωμετρίας, τοῦ ἀρχικωτάτου τῶν περὶ τὰ μεγέθη μαθημάτων· καίτοι ὁ Σωκράτης πρῶτος ἐπιστήσας τοῖς ὀρισμοῖς, πάνυ καλῶς ἐξηκριβώσατο, ὡς δι' αὐτῶν ἢ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος δηλουμένης, ἢ τῆς ἐννοίας, ἣν τῷ ὀριστῷ περιάπτομεν, κἀντεῦθεν πολλὰς λογομαχίας ἐν ταῖς διαλεξέσιν ἀποσοβεῖσθαι, καθὰ καὶ ἐν ταῖς Σημειώσεσι τῆς εἰς τὸ Γαλλικὸν μεταφρασθείσης μοι ῥητορικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους εἴρηται· ἀλλ' οὐκ ἀγεωμέτρητος αὐτοῖς ἐπέστησε, τὴν ἀληθῆ, ἢ ὡς ἀληθῆ ὑπολαμβάνομένην ἐννοίαν τοῦ ὀριστοῦ μεταδιώξας· Ἀνάγκη γὰρ τῷ ὀρθῶς διαλεγομένῳ ἔχειν ὀρισμένην τὴν σημασίαν τῶν ὀνομάτων, ὡς τὰ μεγέθη ἔχει τὴν τοῦ ποσοῦ, καὶ οἱ ἀριθμοὶ τὴν τοῦ πλήθους. Ἐν τοῖς μαθήμασι μέντοι τὰ ὀριστὰ, ἄντε μεγέθη, ἄντε πλήθη ὄσιν, ὑπὸ πάντων μονοῦ τῶν ἀνθρώπων οὕτως ἔχειν καὶ μὴ ἄλλως γνωσκόμενα, ἐναργεῖς τοὺς ὀρισμοὺς ἔχουσιν. Ἐν δὲ τῇ Διαλεκτικῇ, περὶ πᾶν γνωστικὸν ὑποκείμενον ἀσχολουμένη, ὧν τὴν οὐσίαν καταλαβεῖν ἀδύνατον ἐκ τῶν προτέρων, ἐνίων δὲ, οὐδ' ἐκ τῶν ὑστέρων, καὶ τῆς διανοίας ἄλλως παρ' ἄλλοις διακειμένης, καὶ τὰ πλεῖστα βεβηδομένης, ἀνάγκη τοὺς ὀρισμοὺς ἐρμηνευτικούς εἶναι μᾶλλον τῆς φωνῆς, καὶ τοῦ ὀνόματος, ἢ τοῦ πράγματος. Τῶν δὲ φωνῶν αἱ πλεῖσται πλεοναχῶς λεγόμεναι, πολλὰς λαθὰς παράγουσι τοῖς διαλεγομένοις πρὸς ἀμφισβήτησιν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὰ ἐνδοξα, ἐξ ὧν ἡ Διαλεκτικὴ περαίνει τὰ πλεῖστα, παντελῶς εἰσιν ἀνεπίληπτα, ἅτε δὴ παρ' ἄλλοις ἄλλα τὰ ἐνδοξα· οὐδεὶς μέντοι γε ἰσχυρίσθη ποτὲ

μη ἴσας εἶναι τὰς ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπὶ τὴν περιφέρειαν ἀγομένας γραμμὰς, μὴ δὲ Τρίγωνον μὴ εἶναι τὸ ἔχον τρεῖς γωνίας· ὅπου γε ἡ φύσις τῶν ἄλλων ὅσα γινώσκομεν ἡμῖν γε ἄδηλος· Εἰ γὰρ ἐν Ἱατρικῇ φέρε ἐγινώσκομεν τὸ νοσοποιοῦν αἷτιον, ἐφεύρομεν ἂν καὶ τὸ ἀντίδοτον· νῦν δὲ πλὴν εὐαρίθμων τινῶν ἀληθῶς ἀντιφαρμάκων· οἷον, τῆς κίννας ἐπὶ πυρετῶν, τῆς φλεβοτομίας ἐπὶ γενικῆς φλογώσεως, τῶν βδελλῶν ἐπὶ μερικῆς, τῶν τε διὰ τοῦ θείου ἀλειμμάτων ἐπὶ τῶν ἐπιδερμικῶν παθῶν, καὶ τοῦ ὑδραργύρου ἐπὶ τῶν ἀφροδισιακῶν, καὶ τῶν ἰδρωτικῶν ἐπὶ τῆς κρυολογίας, ἢ λοιπῇ θεραπείᾳ ἐκ τῆς τοῦ Ἱατροῦ ἀγχινοίας ἤρτηται. Ποικιλομένων γὰρ καὶ κράσεων, καὶ περιέχοντος, καὶ δικίτης, καὶ ἡλικίας, καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων, ἐξ ὧν καὶ τὸ διαγνωστικὸν πολλάκις ἀμαρτάνεται, οὐχ ὁμοίως θεραπεύει τὰ αὐτὰ φάρμακα. Ὅπερ οὐχ ἀπλῆν καθίστησι τὴν τῆς Ἱατρικῆς διδασκαλίαν. Καίτοι, ὥσπερ ὁ Πλάτων γεωμετρικοὺς βούλεται τοὺς πρὸς αὐτὸν φοιτῶντας, οὕτω καὶ Γαληνὸς τοὺς μαθητιῶντας τὴν Ἱατρικὴν. Ἐθέλει δὲ ὡς ὁ Πλάτων πεποίηκεν ἐν τῇ Διαλεκτικῇ, τὴν Γεωμετρικὴν προσαρμόζεσθαι τῇ Θεραπευτικῇ, ἐν οἷς φησίν·

« Οἶμαι κατὰ τῶν τὴν Ἱατρικὴν τέχνην ἀποδεικνυμένων
 « ἀπάντων εἰς πρώτας τινὰς ἀναποδείκτους προτάσεις, καὶ ἐξ ἑαυ-
 « τῶν πιστὰς, ἀνάγεσθαι χρῆναι πάντα· καὶ εἴπερ οὕτως ἀπαν-
 « τες ἐπεχείρησαν εἰπεῖν τι περὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου,
 « πάντως ἂν που καὶ συνεφώνησαν ἀλλήλοις, ὥσπερ οἱ Ἀριθ-
 « μητικοὶ τε καὶ οἱ Γεωμέτραι, καὶ οἱ Λογιστικοὶ (1) μαθεῖν
 « γοῦν ἐστι παρ' ἐκείνων εὐθὺς κατ' ἀρχὰς, ὅποιον μὲν τι δηλοῦ-
 « ται πρὸς ἐκάστου τῶν ὀνομάτων, οἷς μέλλουσι χρῆσθαι·

(1) Λογιστικοὺς λέγει, οὗς οἱ νεώτεροι Ἀλγεβρικοὺς ἐκάλεσαν· ὅτι γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ μάλιστα οἱ Πυθαγορικοὶ ἐγίνωσκον τὰς τοῦ πρώτου λεγομένου βαθμοῦ Ἰσότητας Ἀλγεβρικός, δηλοῦσι τὰ παρὰ Διοφάντῳ τεσσαράκοντα πέντε προβλήματα· ὧν τὸ μ' κὰν τοῖς [Ἐπιγράμμασι φερόμενον ἀπλοῦστερον

καὶ ὀρθῶς ἄρα τὸ ἐν Σορβιώνῃ συνεστηκὸς τῆς Δημοσίου ἐν Γαλλίᾳ διδασκαλίας Συμβούλιον ἐθέσπισε καὶ περὶ μαθηματικῶν ἐξετάζεσθαι, τοὺς διδαχθησομένους τὴν Ἰατρικὴν καὶ Νομικὴν γυμνάζει γὰρ ταῦτα καὶ τὸ προσεκτικὸν τοῦ νοῦς, καὶ πρὸς τὸ θηρᾶν τάληθές μὴ περιτρέχοντας καὶ παρατρέχοντας, καὶ τὰ ἔξω τοῦ πράγματος λέγοντας, ἀλλ' ἀποδεικνύειν τ' ἀληθές ἐκ τῶν οἰκείων καὶ αὐτῶν προσηκόντων, ὡς ἐν τοῖς Διαλόγοις τοῦ Πλάτωνος φαίνεται.

Ὅτι δὲ καὶ τὸ Διαιρητικὸν, τὸ ἀπὸ τῶν γενῶν ἐπὶ τὰ ὑπ' αὐτοῖς ἵέναι, καὶ τὸ Ἀναλυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐν μέρει ἐπὶ τὰ κοθόλου, ἢ ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐπὶ τὰ αἷτια καὶ τὸ Ἐπαγωγικὸν, καθ' ὃ πολλαὶ μαθηματικαὶ προτάσεις κατὰ τὸ ἀδύνατον ἀποδείκνυνται, ἔνευσιν ἐν τῇ Μαθηματικῇ, περιττὸν ἂν εἶη λέγειν.

Ἄλλὰ, φαίη τις ἂν, πῶς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Ζ τῶν πολιτειῶν ἐξαίρων τὴν Διαλεκτικὴν, εὐτελίξει τὴν Γεωμετρίαν; λέγει γὰρ

ὄν, καὶ πολλαπλασιασμῷ μόνῳ λυτὸν, ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀγῶνα τὸν εἰς Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον ἀναφερόμενον, ἔχον οὕτως

« Ὅμηρος Ἡσιόδῳ ἐρωτήσαντι, πόσον τὸ τῶν Ἑλλήνων

« Πλήθος τὸ κατὰ τῆς Ἰλίου στρατεῦσαν. »

Ἀπεκρίνατο οὕτως

« Ἐπι' ἔσσαν μαλεροῦ Πυρὸς ἑσχάροι, ἐν δὲ ἐκάστη

« Πεντήκοντ' ὄβελοι, περὶ δὲ κρέα πεντήκοντα,

« Τρίς τε τριηκόσιοι περὶ ἕν κρέας ἔσσαν Ἀχαιοί. »

Ὅπερ ἀριθμὸν δίδωσι 225000, ἰσαριθμῶν ληφθέντων τοῖς ὄβελοις τῶν κρεῶν. Ἄλλ' οὐ περὶ τῆς ἀληθοῦς ποσότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρόκειται νῦν διευκρινεῖν. Ὁ γὰρ Θουκυδίδης τὸ μέσον λαβὼν τῶν 120 καὶ 50 ἀνδρῶν, ἐν ἐκάστη τῶν 1200 νεῶν νηὶ, εὗρεν ἀνδρας στρατιώτας 101,000· ἦτοι $120 \times 50 = 85 \times 1200 = 101,000$ · ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀίθρεις ἦσαν οἱ ἐπὶ Ὁμήρου Λογιστικῆς ἀρχῆς· Δηλοῖ δὲ καὶ Ἀγαμέμνων αὐτὸς, ἐν οἷς φησὶν ἐν Ἰλιάδος β' στιχ. 125·

« Τρῶας μὲν λέξασθαι ἐρέστιοι ὅσοι ἔασιν·

« Ἡμεῖς δ' ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν Ἀχαιοί,

« Τρῶων δ' ἀνδρα ἕκαστον ἐλοίμεθα οἰνοχοεῦειν,

« Πολλαὶ κεν δεκάδες δευοῖατο οἰνοχόοιο. »

« Αί δὲ λοιπαί, ἅς τοῦ ὄντος τι ἔφαμεν ἐπιλαμβάνεσθαι, Γεω-
 « μετρίαν τε καὶ τὰς ταύτη ἐπομένας ὀρώμεν, ὡς ὀνειρώττουσι
 « μὲν περὶ τὸ ὄν, ὕπαρ δὲ ἀδύνατον αὐταῖς, ἕως ἂν ὑποθέσῃς
 « χρώμεναι, ταύτας ἀκινήτους ἔῳσι, μὴ δυναμένας λόγον διδόναι
 « αὐτῶν· ὧ γὰρ ἀρχὴ μὲν, ὃ μὴ οἶδε, τελευτὴ δὲ καὶ τὰ μεταξὺ,
 « ἐξ' οὗ μὴ οἶδε συμπέπλεκται, τίς μηχανὴ τὴν τοιαύτην ὁμολο-
 « γίαν ποτὲ ἐπιστήμην γενέσθαι; Οὐδεμία ἤδ' ὅς· Οὐκοῦν, ἦν
 « δ' ἐγὼ, ἡ Διαλεκτικὴ μέθοδος μόνη ταύτη πορεύεται, τὰς ὑπο-
 « θέσεις ἀναιροῦσα, ἐπ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν, ἵνα βεβαιώσῃται. »

Οὐ φαυλίζων τὴν Γεωμετρίαν ταῦτά φησιν, ἀλλ' ἐπεὶ τὰ Μαθή-
 ματα ἐν μεταχμίῳ κεῖται ὕλης καὶ αὐλίας. ὡς δ' ἑκατέρως μετέχοντα,
 ἀδυνάτως ἔχουσι ποδηγετεῖν τὸν νοῦν ἐπὶ τὸ αὐτοῦν, ἢ τὸ αὐτοαὔλον·
 ὅμως δὲ φησι συνερίθους καὶ συμπεριαγωγούς χρῆται ταῖς τέχναις
 αὐταῖς ἢ ἐπιστήμας· χρῆται δηλονότι τῇ Γεωμετρικῇ μεθόδῳ πρὸς
 τὸ ἐξικέσθαι ἀποδεικτικῶς τοῦ αὐτοῦντος. Καὶ χάριτας ὁμολογητέον
 τῷ ἀνδρὶ, ὅτι τὸν Διαλεκτικὸν τρόπον εἰς τὸ τελεώτατον προήγαγε·
 Φασὶ δὲ οἱ Παλαιοὶ, μαρτυροῦντος Διογένους τοῦ Λαερτίου, Ζήνωνα
 Πρῶτον Διαλόγους γράψαι· Ἀριστοτέλης δὲ Ἀλεξάμενον τὸν Στυρέα
 ἢ Τήϊον ἴσμεν ἀλλ' οὖν καὶ πρὸ αὐτῶν τὸν Ἐπίχαρμον ποιητικῶς ἐν
 ἐρωτήσῃ λόγον προενεγκόντα· Ὁ μέντοι ἀκριβῶσας τὸ εἶδος τῶν Διαλό-
 γων, καὶ τὰ Πρωτεῖα δικαίως ἂν, ὥσπερ τοῦ κάλλους, οὕτω καὶ τῆς
 εὐρέσεως ἀποφέρεσθαι, φησὶν ὁ Λαέρτιος· καὶ πρῶτος αὐτὸς πρὸς
 τοὺς ἄλλοις καὶ Διαλεκτικὴν ὠνόμασε· ὅθεν καὶ Ἀριστοτέλης ἱκανὰ
 διακούσας τοῦ ἀνδρός, καὶ τοῖς αὐτοῦ Διαλόγοις ἐπιστήσας, πρῶτος
 ξυνέταξε τὴν Λογικὴν, ἀκριβῶσας τὸ περὶ Συλλογισμῶν ἐντελέστατα·

Οἷδα δὲ ἀνεγνωκῶς τοῦ Ἀλκίνου τὸ περὶ Πλατωνικῶν δογμάτων
 βιβλίον, κεφ. σ'· ὅτι φησὶ καὶ Πλάτωνα διεγνωκέναι, νὰ μὴν καὶ
 κεχρῆσθαι τοῖς τε κατηγορητικοῖς, καὶ ὑποθετικοῖς καὶ μικτοῖς Συλλο-
 γισμοῖς· ἀλλ' ὁ Πλατωνικὸς αὐτὸς σοφὸς ἀκμάσας περὶ τὸ 115 ἔτος
 μετὰ Χριστὸν, καὶ ἐμαθὼν τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐξεῦρε τοὺς ἐν τῷ
 Πλάτωνι Συλλογισμούς.

Τὸ δὲ γε ὑπενδοιάζειν μὴ εἶναι τὸν Ἀριστοτέλην πρωτουργὸν τῆς Συλλογιστικῆς ταύτης ἐπιστήμης, ἀλλ' ἑτέρου ὄντος, αὐτὸν σφετερίσασθαι τὸ πόνημα, καὶ ταῦτα αὐτὸν ἑαυτῷ ἐπιγράψαντα τὸ ζύγγραμμα, φθονοῦντός ἐστι διανοίας· Οὐ δὲ γὰρ Ἀριστοτέλους λέγειν μὲν αὐτὸν εὐρετὴν τῶν Διαλεκτικῶν κανόνων, σφετερίζεσθαι δὲ, καὶ οἰκείον ἀναγράφειν τὸ ἀλλότριον· παρὰ πόδας γὰρ ὁ ἔλεγχος τό τ' ἂν ἐγίγνετο· ὅπουγε καὶ Πλάτων ὑποσυλήσας ἐν τοῖς ἑαυτοῦ τὰ περὶ φυσικῆς τῷ Δημοκρίτῳ δόξαντα, οὐ διέφυγε τὸ παρὰ τοῖς σοφοῖς ὀφλισκάνειν γέλωτα· καὶ ταῦτα μὴδὲν περιαιτολογήσας· ὁ δὲ γε Ἀριστοτέλης ἐπιδεικνύμενός πως αὐτὸς εἶναι εὐρετής, μὴ ὦν δ' ἐπ' ἀληθείας, πολλῶν ἂν ἔδοξε γελοιότερος· Οὐ γὰρ οἱ πάλαι τοῖς αὐτοῖς ἡμῖν περὶ τὰ τοιαῦτα ἤθεσιν ἐχρῶντο· ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς οὐ μόνον ἐλέγγειν τὰ μὴ καλῶς εἶτε λελεγμένα, εἶτε πεπραγμένα, ἀλλὰ καὶ ψέγειν δημοσίως· Μαρτυρεῖ δὲ ἢ τε τῶν παλαιῶν ποιήσεις, καὶ οἱ κατὰ ῥήτορας λόγοι, μάλιστα δὲ οἱ παρ' αὐτοῖς κανόνες περὶ τὰ φόγον καὶ ἐπαίνου, ὧν ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἀμφοῖν· Φησὶ δέπου, ἵνα τοὺς πολλοὺς ἄλλους παρῶ, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, λέγων οὕτως·

« φημί δ' οὖν ἔπαινον καὶ φόγον, ἢ ἐπαίνῳ τι εἰκόδες καὶ φόγῳ,
 « μάλιστα πάντων τοῖς ἀνθρώποις ἀναγκαιότατα. »

Τῶν δὲ ἠθῶν τοιούτων τότε ὄντων, οὐκ ἂν ἔλαθεν Ἀριστοτέλης τυμβωρυχίας φεύγων. Τὸ γὰρ τὰς ἀλλοτρίας γνώσεις σφετερίζεσθαι, τυμβωρυχίας οὐ διέφερε· καθ' ἡμᾶς δὲ τάγε τοιαῦτα οὐ ψεκτὰ, ἐξὸν ἐκάστῳ λέγειν ὅ, τι ἂν αὐτῷ εἴη βουλομένῳ. Τό, τε ἀντιλέγειν, ἢ ἐλέγγειν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων διαιτᾶν, τοῦ τ' ἐστὶ τὸ ἐπίψογον· καὶ ἐσθ' ὅτε τῇ καλουμένῃ ἀμφομαχίᾳ μετέρχεται, καὶ ὁ ὀρθῶς μάλιστ' ἀντιλέγων, πολλάκις τὸν περὶ ψυχῆς τρέχει (1)· καὶ συμβαίνει ἄρα τὸ τῆς ἐλευθερίας ἄκρατον εἰς τὸ τυραννικὸν μεταδιαιτᾶσθαι, ἐὰν μὴ νόμῳ τὸ φύσει πλεονεκτικὸν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ εὖ ζῆν

(1) Εἴρηται μοι περὶ τούτου κἀν τῷ πολιτικῷ μοι Συγγράμματι τῷ 1836 ἐν Παρισίῳ ἐκδοθέντι.

ἰθύνηται, ἐν κοινωσίᾳ πεφυκότος βιοτεύειν· Οὐ δεῖ οὖν τῇ στάθμῃ τῶν ἡμετέρων ἠθῶν τὰ τῶν πάλαι ταλαντεύεσθαι, μηδὲ τὸν Ἄριστοτέλην ἀφελεῖν τὸ γεραίρεσθαι, ἐφ' οἷς φιλοπονία αὐτὸς ἐξευρών δείκνυται.

Τί οὖν οἱ πρὸ Ἀριστοτέλους, ὅσοι γε τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἡμῖν ξυγγράμματά τε καὶ ποιήματα κατέλιπον, ἀσυλλογιστίας ἀλώσονται; ἢ ὅπερ φησὶν ὁ Τύριος φιλόσοφος

« Οὗτος μὲν καὶ ἄγαν δεινοπαθῶν, εἴ τις ἠγήσαιτο Ὅμηρον
 « καὶ Ἡσίοδον, ἢ νῆ Δία καὶ Ὀρφέα, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν τότε
 « ἀνδρῶν, ἦττον εἶναι σοφώτερον Ἀριστοτέλους τοῦ Σταγειρίτου,
 « ἢ Χρυσίππου τοῦ Κιλίκου, ἢ Κλειτομάχου τοῦ Λίβυος, ἢ τῶν τὰ
 « πολλὰ καὶ σοφὰ ταῦτα ἡμῖν ἐξευρηκότων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τούτους
 « ὁμοίως μὲν καὶ τὰ αὐτὰ δεινοὺς, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ... »

Ἄλλ' ὃ μέγιστε Μάξιμε, κατ' ἄλλα μὲν ἐκεῖνοι ὑπῆρξαν σοφώτεροι, κατ' ἄλλα δὲ οἱ περὶ Ἀριστοτέλην καὶ Χρυσίππον· διόπερ οὐ δὲ λέγομεν τοὺς παλαιοὺς ἀσόφους τινὰς γεγονέναι, μάλιστα δὲ καὶ θαυμάζομεν, καὶ μονοноῦ χειροκροτοῦμεν αὐτοῖς ξυνωδὰ τῷ ἐξ Ἄλικαρνασσοῦ Διονυσίῳ, ἐπὶ τῇ κατὰ φύσιν παρ' Ὀμήρῳ σχηματολογία, καὶ λεξιουργίᾳ· διαιροῦμεν δὲ καὶ τὸ τῆς σοφίας ὑποκείμενον· καὶ τοὺς μὲν κατὰ τοῦτο λέγομεν, τοὺς δὲ κατ' ἐκεῖνό φαμεν σοφοὺς· καὶ διὰ τιμῆς μὲν ἄγομεν τὸν Ἀριστοτέλην, ὡς σοφὸν τὰ τε ἄλλα, καὶ ἐφ' οἷς πονήσας ἐξεῦρε τοὺς διαλεκτικοὺς κανόνας· δι' ἐπαίνου δὲ τὸν Χρυσίππον, ἐφ' οἷς πᾶσαν φράσιν, οὕτω φάναι, τοῦ καθ' ἑλληνας λόγου ἐξακριβωσάμενον, ἀληθείας τε πέρι καὶ ψεύδους, καὶ νοημάτων ὀρθότητος, ὡς καὶ κατὰ πᾶν Συλλογιστικὸν σχῆμα, γλῶτταν θεῶν τῆν τῶν Ἑλλήνων καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι. Τὰ μὲν γὰρ φλεγμαίνοντα τῶν ὀνομάτων, καὶ ὁ τῶν λέξεων ὄγκος, ἢ τε τῶν μύθων εὕρεσις τε καὶ διάθεσις τῶν ποιητικῶν, καὶ ὅσα ἄλλα ἐς κάλλος ἤσκηται παρ' αὐτοῖς, δαιμονίους τοὺς ἀνδρας ἐκείνους ἀείποτε διακηρύξουσι, καὶ

« ὅν τὸ κλέος οὐποτ' ὀλεῖται·

Τά γε μέν τοι τοιαῦτα, καί τοι ἐλαττούμενοι οἱ μετέπειτα φιλοσοφήσαντες, ἀλλ' ἐν ταῖς τοῦ λόγου ἀποδείξεσι, καί κατασκευαῖς, κἀν τῷ τῆν ἀλήθειαν ἐν βυθῷ κειμένην, ἧ Δημόκριτός φησιν, εἰς φῶς ἐξάγειν, τόγ' ἐφ' ἑαυτοῖς, καί τοῖς ἄλλοις δηλοῦν, πλεονέκτημ' ἂν θείημεν τοῖς περὶ Ἀριστοτέλην καί Χρυσίππον· Καί φαίη τις ἂν, μηδὲν ὑποστειλάμενος, τὸ ὅτι γινώσκειν τοὺς πάλαι, ἐν ἀγνοίᾳ δ' εἶναι τοῦ διότι· Καί ταῦτα δὴ τά γ' ἡμῖν δοκοῦντα, μέγιστε Μάξιμε· καί σέ μὲν οὔν, καί τοὺς κατὰ σέ ἀχαριστίαν γράφομεν, ὅτι τῆς σοφίας ἀμφοῖν ἐς κόρον ἐμφορηθέντες, δι' ἣν καί σοφιστεύεσθε γράφοντες, κατ' αὐτοῖν ἐκείνοι ἐπαίρεσθε· ἡμεῖς δὲ λυπούμεθα ἐπὶ τῇ ἀπώλειᾳ καί τῶν τοῦ Χρυσίππου, καί τῶν πολλῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, καί τῶν ἄλλων παλαιῶν καί σοφῶν συγγραμμάτων, ὧν τὴν ἀπώλειαν ὅσον ἐπιβλαβῆ τὰ φιλόσοφα καί φιλόανθρωπα κυβερνήματα κρίνουσι, καί μάλιστα τὸ καθ' ἡμᾶς Γαλατικόν, αὐτὰ βοᾷ μονοῦ φωνὴν ἀφιέντα τὰ πράγματα. Ἀπανταχοῦ γὰρ γῆς, τῆς πάλαι ὑπὸ σοφῶν ἔθνων κατοικηθείσης, πέμπει ὁ ἡμέτερος ὑπουργὸς Βιλλεμαίνης τοὺς ἀναζητήσοντας, εἶπου εὐροίεν τι τεμμάχιον ἀρχαίας γνώσεως τέχνης, ἢ ἐπιστήμης, πρὸς φωτισμὸν τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, καί τὴν ἐντεῦθεν κατὰ τὸν βίον ὠφέλειαν. Ἄλλὰ τῷ μὲν ἡμετέρῳ Κυβερνήματι ἀπόκειται δόξα καί ἔπαινος ἐπὶ τῆδε τῇ φιλοτιμίᾳ καί φιλανθρωπίᾳ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἐς αἰδίων· ὅτι πρὸς ἄλλοις τισὶ καί τὴν Διαλεκτικὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ Γαληνοῦ διὰ τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ἐξεύρατο τῇ φιλοσοφίᾳ, τέως μόνον τὸ Ἀριστοτελικὸν ὄργανον ἐχοῦση.

Σὺ δὲ καί οἱ κατὰ σέ, ἡλίκον δεινὸν τοῖς μεθ' ὑμᾶς πεποιήκατε, τὰ τοιάδε γράφοντες, πρὸς τὸ φανῆναι σοφοὶ τινες, οὐ προεγνώκατε. Ταλάντατοι γὰρ ἂν ἦτε ἀνδρῶν, εἰ προεγνωκότες τὴν ἐκ τούτων τοῖς εἰσέπειτα ἐσομένην βλάβην κατὰ Διαλεκτικῆς καί ῥητορείας ἐπανέστητε, τῶν μάλιστα λογικῶ ἀνθρώπων πρεπουσῶν μαθημάτων. Ἐντεῦθεν γὰρ λαθόντες τούνοδοσιμον οἱ νεώτεροι σοφοὶ τῆς Ἀγγλίας, Βάκκων τε καί Λώκκιος, τὰς Θεωρητικὰς μαθήσεις τοῦ νοός ἐξεφαύλισαν, μὴ καλῶς εἰδότες, ὅ, τι περ ἂν εἴη Διαλεκτικὴ τε καί Ῥητορικὴ· πόθεν καί γὰρ καί παρὰ τίνος ἂν μάθοιεν; τὰ γὰρ τοιάδε τῶν μαθημάτων,

εἴπερ καὶ ἄλλα τινὰ, διδασκαλίας ζώσης δέονται, καὶ οὐχ ἀπλῆς Θεωρίας· οἱ δὲ ματαιοτεχνίας τινὰς οὔσας καὶ νοδὸς παίγνια τοὺς εὐηθεστέρους ὑπολαμβάνειν μὲν παρέπεισαν, ἀντέχεσθαι δὲ μᾶλλον τῆς πείρας, μόνης ποδηγοῦ ἀσφαλοῦς οὔσης πρὸς θήραν τῆς ἀληθείας. Πρὸς οὗς διὰ βραχέων, τὰ δε ρητέον.

Τὰς μὲν ὑλικὰς καὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων μαθήσεις, οἵαιπερ αἱ τῆς Φυσικῆς ἀπλῶς, καὶ Ἀστρονομίας, Ἰατρικῆς τε καὶ Χημείας, καὶ εἰτινες ἄλλαι, εἴ ἂν ἔχοι διὰ πείρας μαθάνεσθαι· αἱ δὲ νοητικαὶ γνώσεις, πῶς ἂν τῇ πείρᾳ καταληπταὶ γίνονται ἂν; αἱ τῆς Λογικῆς λέγω, καὶ Ῥητορικῆς, καὶ Μεταφυσικῆς, καὶ Ἠθικῆς, καὶ νῆ δία γε καὶ αὐτῆς τῆς Πολιτικῆς· πῶς γάρ τι πολιτικὸν συμφέρον τῇ πείρᾳ ἐπιτρέφομεν, παροῦμαρτοῦν ταῖς περιστάσεσιν, ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλλομέναις; πῶς δὲ διὰ πείρας ἂν εὔροιμεν τὸ ἐμοὶ συνοῖσον, τὸν δ' ἕτερον βλάβον, ἢ ἄλλως παρακροῦσον; τὰ γὰρ τοιάδε, νοδὸς δεῖται ἐπιστήμονος, καὶ προμαντικῆ ἔγγεγυμνασμένου, τῶν οὕτως ἢ ἄλλως ἐκθησομένων· καὶ οὐ λέγω νοδὸς εὐεπηβόλου μὴ δεῖσθαι τὰς πείρας· δέονται καὶ γάρ· ἄλλ' ἐν ταῖς ὑλικαῖς γνώσεσιν, ἢ τε συνάφεια, καὶ τὸ νεῖκος, καὶ ἢ φιλία τῶν ὁμογενῶν ἢ ἑτερογενῶν μορίων, ἢ τε ἀδράνεια καὶ κινητικότης, καὶ βάρος, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν σωμάτων ιδιότητες, καὶ αἰσθήσει ληπταί. Πῶς δὲ αἱ νοητικαὶ δυνάμεις καὶ ἐνέργειαι πείρᾳ ὑποπεσοῦνται; Εἰ δὲ ἡ πείρα γνώσις ἐστὶν ἐπανειλημμένη τῶν αἰεὶ ὡσαύτως ἐχόντων, πῶς ὁ μὲν σκέπτεται οὕτω περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ὁ δὲ ἄλλως, καὶ ἀμφοτέροι Ἰσοδίδακτοι ὄντες καὶ Ἰσομαθεῖς; καὶ πῶς ὁ μὲν τουτὶ καλὸν, ἢ δίκαιον, ἢ αἰρετὸν οἶεται, ὁ δὲ τοῦναντίον; Ἀνάγκη γὰρ τὴν πείραν τὴν αὐτὴν παρέχειν γνώμην ἅπασιν, εἰ δὲ μὴ, ἔσονται ἀνάριθμοι αἱ πείραι, ὥσπερ καὶ τὰ ἄτομα, ἐξ ὧν ἐπιστήμη οὐκ ἂν ποτε συσταίη, φασὶν οἱ Παλαιοί· Ὅσα γὰρ ἐν κινήσει καὶ ἀλλοιώσει καὶ ποικιλίᾳ αἰεὶ ὄντα, οὐκ ἐκ τῆς πειραματικῆς ἂν κρατύνοιτο, ἀλλ' ἐκ τῆς νοητικῆς καὶ θεωρητικῆς ἀποδείξεως· Δυνατὸν γὰρ καὶ ἄλλας τέχνας ἢ ἐπιστήμας μήπω κατειλημμένας, προοδοποιηθῆναι καὶ διδακτὸν τι γενέσθαι, ὥσπερ ἡ Λογικὴ, καὶ ἡ Ἠθικὴ, καὶ ἡ Μεταφυσικὴ, λέγω τὴν Πολιτικὴν, εἰς

ἀρχάς τινας, ὡς μοι τοιοῦτόν τι ἐσχεδιάσται, ἀναχθῆναι, τῇ σκέψει μᾶλλον καταβληθησομένας ἢ τῇ πείρᾳ. Θηρευτέον οὖν ἐπὶ μὲν ὑλικῶν διὰ πείρας τ' ἀληθές, ἐπὶ δὲ τῶν θεωρητικῶν διὰ συλλογιστικῶν ἀποδείξεων.

Ὁ μὲν οὖν Βάκκων τὴν Διαλεκτικὴν ἐκφραυρίζων, καὶ τοῦ Ἀριστοτελικοῦ ὄργανου κατειρωνευόμενος, οἰκεῖον ὄργανον συνέταξεν, ὀρθότερον ὥσπερ οἶεται τοῦ Σταγειριτικοῦ· φαίη μὲν τ' ἂν ἄλλος τις ὄργανον ἀνοργάνιστον συντεταχέναι τὸν ἄνθρωπον· Εἰ γὰρ ἐζητεῖτο ἐπικρίναι ἐνταῦθα, ὡς ἔχει τάξεως, καὶ διαθέσεως, καὶ ἀλληλουχίας καὶ συναφείας ἐννοιῶν, ἢ προόδου αὐτῶν ἐτέρας ἐξ ἐτέρας, οὐκ εἶχον ὅ, τι ἂν λέγοιμι· Οὐ δὲ γὰρ στάθμην τινὰ εὐρίσκω πρὸς παραβολὴν τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ κατασκευῶν, καὶ ἀποδείξεων· οἱ γὰρ συλλογιστικοὶ κανόνες τοῦ Ἀριστοτέλους, οὐκ ἂν ἐφαρμοσθεῖεν τῷ τοῦ ἀνδρὸς συγγράμματι. Κάτοι δέδεικται ἀνωτέρω τὸ ὄργανον τοῦ Ἀριστοτέλους γεωμετρικῇ μεθόδῳ συντεταγμένον, καὶ βεβηκὸς ἐπὶ τοῖς Διαλόγοις τοῦ Πλάτωνος, γεωμετρικώτερον οὔσι καὶ αὐτοῖς γεγραμμένοις. Εἰ δὲ οὔτοι ἄριστα γεγράφεται, ὡς ἐκ τῶν ἐνδόξων δέδεικται καὶ ὁμολόγηται· φαίη δ' ἂν ὁ Κικέρων καὶ θεϊότατα· οὐ γὰρ ἂν ὁ Ζεὺς ἐπὶ γῆς κατιῶν, βέλτιον ἂν λαλήσειε Πλάτωνος· εἰ οὖν φημι τὸ Ἀριστοτελικὸν ὄργανον κανόνας φέρει τοῦ Συλλογίζεσθαι κατὰ τοὺς Πλάτωνος Διαλόγους, καθὼς ἂν ὁ Πατὴρ ἀνδρῶν τε καὶ θεῶν διαλεχθεῖη, τὸ δέγε τοῦ Βάκκωνος ὄργανον, οὐκ ἂν σταθμισθεῖη, οὐ δ' ἂν εἴτι γένοιτο, τοῖς ἀριστοτελικοῖς κανόσιν, ὅποιον ἂν εἴη τὸ τοιοῦτον, ἄλλοις συμπερανεῖν παρήμι, εἰ μὴ ἐπιστὰς Διογένης ὁ Λαέρτιος φαίη ἂν,

οὐ τε ποσόν, οὐ τε ποιόν, οὐ τε τι, ἐν οἷς τὸ ὄν·

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ βραχέων πρὸς τὸν Βάκκωνα.

Ὁ δὲ μετ' αὐτὸν Λώκκιος κατὰ τῆς συλλογιστικῆς μεθόδου βιαιότερον ἐπεξέρχεται ἐν τῷ Δοκιμίῳ τῷ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου νοός· ἀσέβειαν δὲ μάλιστα γε οἶεται περὶ τὸ θεῖον, τὸ νομίζειν ὅ τι

Dieu se contentant de faire des créatures à deux

jambes, il ait laissé à Aristote le soin de les rendre raisonnables;

καὶ ἐν κεφ. ιζ'. Βιβλίῳ τετάρτῳ λέγει οὕτως·

Combien de personnes incapables de former un syllogisme, et qui ne laissent pas de raisonner d'une manière précise? et à ceux même qui savent former des syllogismes, leur arrive-t-il souvent, lorsqu'ils raisonnent à eux-mêmes, de déduire leur pensée à une certaine forme d'argumentation?

τὸ δὲ ἐφεξῆς ἔτι πολλῶ βιαίότερον·

En effet, l'expérience apprend que ces méthodes artificielles sont plus propres à surprendre l'esprit et à l'embrouiller, qu'à l'instruire et à l'éclairer;‡

καὶ κατωτέρῳ δὲ γελοióτερον ἀποχρέμπεται·

Le syllogisme n'est-il donc d'aucun usage? je réponds qu'il sert à découvrir le faux d'une proposition caché sous l'éclat brillant de quelque figure de rhétorique; qu'il sert à faire paraître un raisonnement absurde dans toute la difformité naturelle;

καὶ πλείστα δὲ ἄλλα τοιαῦτα ψυχρολογῶν φαίνεται εἰς τὸ ἀποδείξαι τῆς συλλογιστικῆς τέχνης τὸ μάταιον καὶ ἄχρηστον· πρὸς ὃν ὁ Γερμανὸς Λεϊβνίτιος ἀπήντησε μὲν οὐκ ἀμούσως, ἐν οἷς ἔφη

L'invention de la forme des syllogismes est une des plus belles de l'esprit humain, et même des plus considérables (1);

ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ οὐσιῶδες τῆς Λωκκικῆς εἰρωνείας.

(1) Leibnitz, *Nouveaux essais sur l'entendement*, liv. IV, chap. xvii.

Ἐγὼ δὲ τὰ τοιαῦτα ἀναγνούς καὶ ἀναγινώσκων, οὐκ ἔχω ἄλλο λέγειν, ἢ ὅτι γε οἱ κατὰ τὴν Εὐρώπην, μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀναγέννησιν τῶν ἐπιστημῶν φιλοσοφήσαντες, οὐδὲ γινώσιν ὀρθὴν ἔσχον τῆς Λογικῆς καὶ Ῥητορικῆς, οὐθ' ἑκατέρας τούτων ὅ, τι περ εἶη τὸ ὑποκείμενον· καὶ διὰ τὴν ἄγνοίαν αὐτῶν εἰς παραδοξολογίας τοιαύτας ἐξωκειλάι· Οὐ γὰρ ἂν τοιάδε ἔλεγον, εἴπερ ὀρθῶς ἠπίσταντο, ὅ, τι περ εἶη ἡ Λογικὴ καὶ ἡ Ῥητορικὴ· Ἄλλ' οὖν ἔδει γε φιλοσόφους ὄντας, ἐκ τῶν γνωριμωτέρων ἐπὶ τὰ ἀδηλότερα προβαίνειν, τ' ἀληθὲς θηρῶντας· γνωριμώτερον δὲ, ὡς παντί που δῆλον, ἡ Γραμματικὴ, ἐξ ἧς ἐχρῆν πρὸς τὰς ἄλλας δύο ἀναδραμεῖν· Ὅτι δὲ οὕτως αὐτοὺς ἔδει γε ποιεῖν, ὡς ἐγὼ λέγω, δείκνυμι ᾧδε.

Τριῶν ὄντων τῶν περὶ τὸν λόγον ἀσχολουμένων, εἴ τε τεχνῶν δεῖ λέγειν, εἴ τ' ἐπιστημῶν, Γραμματικῆς, Λογικῆς, καὶ Ῥητορικῆς, ὡς πρότερον εἴρηται· ἡ μὲν Γραμματικὴ καθ' ἑαυτὸ καταγίνεται περὶ τὸν λόγον, καὶ τὴν σημασίαν τῶν φωνῶν, καὶ λέξεων, τέλος προβαλλομένη τὸ ὀρθῶς λέγειν καὶ γράφειν, καὶ θεωροῦσα ἀμωσγέπως τὴν διαφορὰν καὶ συγγένειαν τῶν τοῦ λόγου μερῶν· οἶον, ὀνόματος, ἢ ῥήματος, ἢ ἄρθρου, καὶ τῶν λοιπῶν. Τὸ δὲ ὀρθῶς λέγειν καὶ γράφειν κανόσι ἐθύνεται, πρὸς οὓς ἄγοντες ἀνά μέρη ἕκαστα, ἢ συναλλήλως θεωρούμενα, μαθησάνοιμεν ἂν τὴν ὀρθότητα αὐτῶν καὶ λέγοντες, καὶ γράφοντες· πῶς γὰρ ἂν ἄλλως τοῦτο ποιοῖμεν; Τὸ γὰρ ὀρθὸν καὶ μὴ ὀρθὸν, πρὸς στάθμην οὕτως ἔχον κρίνεται· Ὅσα ἄρα ὀρθῶς λέγομεν καὶ γράφομεν, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Γραμματικῆς τοῦτο ποιοῦντες φαινόμεθα· καὶ οὐδὲν σχῆμα λέξεώς ἐστι μὴ ἐμπεριεχόμενον τοῖς κανόσι τούτοις.

Δειχθήτω δὲ τοῦτο καὶ Συλλογιστικῶς διὰ τοῦ Δ σχήματος τοῦ κατὰ Γαληνόν, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἐξῆς εἰρήσεται.

Τὸ ὀρθῶς λέγειν καὶ γράφειν κατὰ Γραμματικὴν γίνεται·

ἀλλ' ἡ Γραμματικὴ ἐν κανόσι συνίσταται·

τὸ ὀρθῶς ἄρα λέγειν καὶ γράφειν ἐν κανόσι συνίσταται·

καὶ οὐκ ἂν φαίη ὁ Λόγιος κακῶς ταῦτα συλλελογίσθαι· παρὰ πᾶσι

γὰρ τοῖς σοφοῖς ἔθνεσιν ἢ σφετέρᾳ αὐτῶν γλῶττα γραμματικῶς κεκα-
νόνισται.

Μεταβῶμεν καὶ εἰς τὴν Λογικὴν· τὸν λόγον γὰρ καὶ αὐτῆς ὑποκεί-
μενον ἔφαμεν· κέχρηται μέντοι τῷ κατὰ φωνὴν λόγῳ, οὐ καθ' ἑαυτὸ,
ὡςπερ ἡ Γραμματικὴ, ἀλλὰ δεξαμένη παρ' αὐτῆς ἤδη μεμορφωμέ-
νον κατὰ τὸ ὀρθολεκτικόν, χρῆται αὐτῷ πρὸς ἀπαγγελίαν ὀρθὴν τοῦ
ἐνδιαθέτου λόγου τῆς ἐν ἡμῖν γνωστικῆς δυνάμεως. Τὸ δὲ ὀρθὸν τῆς
ἀπαγγελίας συνίσταται ἐν τῇ ἀμέσῳ πρὸς ἀλλήλας σχέσει τῶν ἐν
ἡμῖν ἰδεῶν καὶ ἐννοιῶν, ὀηλωτικῶν μὲν τῆς φύσεως τῶν πραγμά-
των, ὧν περὶ ὁ λόγος ὁ κατὰ προφορὰν ἐστὶν ἐξάγγελος, ὥστε δὲ τὰς
μὲν περιέχειν, τὰς δὲ περιέχεται, καὶ τὰς ἀκαταλήπτους διὰ τῶν
καταληπτῶν διαγιγνώσκεισθαι· Τούτου γὰρ ἕνεκα, ὡς ἀνωτέρω εἴρη-
ται, καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας προέταξεν τὰς Κατη-
γορίας, ὡςπερ δὴ καὶ τὰ Ἀξιώματα, ἢ τὰς κοινὰς λεγομένας ἐννοίας
οἱ μαθηματικοὶ προτάττουσιν· ἐξ ὧν ἀναπηγάζει, οὕτω φάναι, ἢ
σχέσις καὶ ὁ λόγος τῶν μεγεθῶν ἢ τοῦ πλήθους, τό, τε ἴσόν φημι,
καὶ τὸ πολλαπλάσιον, καὶ διπλάσιον, καὶ ὑποδιπλάσιον, καὶ τὰ ἄλλα·
Καὶ ὡςπερ ἐν τοῖς νομικοῖς περὶ Συγγενείας Διαγράμμασιν ὀρωμεν,
τὸν πρόπαππον, πάππον, πατέρα, υἱὸν, ἔγγονον, κ. τ. λ. οὕτω καὶ
τῇ ὀρθότητι τοῦ ἑρμηνεύοντος λόγου τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν παθήματα,
ἀνάγκη τινὰ σχέσιν εἶναι πρὸς δῆλωσιν, διὰ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθό-
δου, τῆς ἀληθείας· ὁ δὲ Συλλογισμὸς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἔλεγχος ἀπο-
δεικτικὸς τῆς πρὸς ἀλλήλα ἀληθοῦς ἢ ψευδοῦς σχέσεως τῶν ὄρων, ἢ
λεκτῶν, καὶ τῶν δι' αὐτῶν ἑρμηνευομένων παθῶν τῆς νοητικῆς ἡμῖν
δυνάμεως. Τὸ δὲ ἀποδεικτικῶς ἐλέγχειν τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε σχέ-
σιν τῶν λεκτῶν, ἀνάγκη διὰ κανόνων τινῶν γίνεσθαι· μὴ γὰρ οὐσης
κανονικῆς τῆς σχέσεως, συμβήσεται τὸ τετριμμένον ἐκεῖνο·

πάτταλος ἐν γωνίᾳ,
ἄρα βρέχει·

ἢ τὸ τῇ χυδαίᾳ ἑλληνικῇ λεγόμενον,

πᾶσα θάλασσα ψίαθος,

πᾶσα ψίαθος θάλασσα,
ἄρα κέρασαι τῷ πρωτοψάλτῃ·

Ἐπεὶ δὲ πάνθ' ὅσα λέγομεν ἑρμηνευτικά εἰσι τοῦ ἐνδιαθέτου ἐν ἡμῖν λόγου, ὁ δὲ ἑρμηνευτικὸς λόγος, ὑποκείμενόν ἐστι τῆς Λογικῆς, ἅπαντα ἄρα τὰ οὕτω λεγόμενα, ἀνάγεται εἰς τὴν Λογικὴν· Καὶ ὡςπερ ἐν τῇ Γραμματικῇ τὰ λεκτὰ, ἀνάγκη εἶναι τινα τῶν μερῶν τοῦ λόγου, ἢ ῥῆμα, ἢ ὄνομα, ἢ ἐπίβλημα, καὶ τὰ λοιπὰ, οὕτω καὶ τῇ Λογικῇ, ἅπας ἑρμηνευτικὸς λόγος, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ἐν τι εἶδος Συλλογισμοῦ· οὐ γὰρ οἷόν τε, τὰ μὲν τοῦ ἑρμηνευτικοῦ λόγου ὑπάγεσθαι τῇ Λογικῇ, τὰ δὲ μὴ, ἀλλὰ πάντα ὑπάγεται, ὡς καὶ τῇ Γραμματικῇ.

Ὁ δὲ καλὸς Λώκκιος μὴ συνιδὼν τοῦτο, μηδὲ καλῶς ἐπιστήσας τοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἢ νῆ Δία γε ἐπιστήσας μὲν, μὴ κατανοήσας δὲ, ἄχρηστον τὸν Συλλογισμὸν ἀποφαίνεται, καὶ ἄλλ' ἄττα παραδοξολογεῖ· Ὅμως δὲ ταῦτα οὐ μόνον κώλυμα ἐγένετο τοῦ βελτιωθῆναι τὰς νεωτέρας τῶν γλωσσῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ γράφειν ἀτάκτως παρεισήγαγεν, ὅθεν καὶ περιάγουσιν οἱ λεγόμενοι συγγραφεῖς σήμερον τοὺς ἀναγινώσκοντας,

« ἀναντα, κάταντα, πάραντα, δόχημα·

Καὶ ἀρχόμενός τις ἀναγινώσκειν, ἐκ τῆς πρώτης φράσεως ἄλλα ἐλπῖσας, ἄλλοις ἐνέτυχε, καὶ πάλιν ἄλλοις, καὶ ἄλλοις, ἄχρι τέλους τῆς βίβλου· ὥστε ὀρθῶς ἂν ῥηθεῖη ἐπὶ τῶν νεογλώσσων ζυγγραμμάτων

« πρόσθε λέων, μέσσον δὲ δράκων, ὀπιθεν δὲ χίμαιρα·

Εἶτα καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰρωνεύεται, ὡς δῆθεν ἀνδρὸς τινος ὑπερθέου. Τοῦ γὰρ θεοῦ, φησὶ, πλάσαντος τὸν ἄνθρωπον ἄλογον, τῷ Ἀριστοτέλει ἐπέτρεψε ποιῆσαι αὐτὸν λογικόν. Τὸ δὲ χρῆμα τῆς εἰρωνείας καὶ πάνυ εὐδοκιμεῖ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς παρὰ τοῖς μὴ δυναμένοις ὀρθῶς ἀντιλέγειν.

Ἐγὼ δὲ θαυμάζω, εἰ ὁ Λώκκιος ἀληθῶς ἐδιδάχθη τὴν Λογικὴν· ἐπιστήσας γὰρ ἐν τῷ αὐτοῦ Δοκιμίῳ, οὐχ εὔρον ἐν οἷς γράφει, τὸ κατὰ Λογικὴν γράφειν· οἷον, ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου βιβλίου·

J'appelle idée tout objet qui occupe l'esprit lorsqu'il pense. On m'avouera sans peine que l'homme trouve en lui-même de telles idées; il n'y a personne qui n'en ait le sentiment intérieur, et qui ne puisse juger par les paroles et par les actions des autres hommes, qu'ils en ont de semblables. Ainsi, la première question qui se présente à examiner, c'est comment l'homme vient à avoir des idées.

Ὅ ἐστιν

« Ἰδέαν καλῶ περὶ ὃ καταγίνεται ὁ νοῦς, ὅτε νοεῖ. Πᾶς τις
 « ἂν ἐκὼν ὁμολογήσειε τοιαύτας ἰδέας ἐν ἑαυτῷ ἔχειν· καὶ
 « οὐδεὶς ἐστιν ὃ μὴ ἐννοῶν, καὶ μὴ κρίνων ἐκ τῶν λόγων καὶ
 « πράξεων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, μὴ καὶ αὐτοὺς ἔχειν ὁμοίας.
 « Ζητητέον ἄρα πῶς τῷ ἀνθρώπῳ αὐταὶ ἐγγίγνονται. »

συντεμῶν δέ τις ταῦτα, φήσειεν ἂν,

Ἰδέα ἐστὶν ἡ νόησις τοῦ νοός.

Πᾶς δ' ἀνθρώπος σύνοιδεν ἑαυτῷ ἔχων ὁμοίας ἰδέας·

Ζητητέον ἄρα πῶς ἐγγίγνονται αὐταὶ τῷ ἀνθρώπῳ·

μὰ Δία γε, τὸ οὕτω συλλογίζεσθαι, οὔτε Πλάτων, οὔτ' Ἀριστοτέλης ἐγίνωσκον. Οὐδὲ γὰρ ἡ μείζων ἔχει τινὰ σχέσιν πρὸς τὴν Ἐλάττονα, οὔτε αὕτη πρὸς τὸ δῆθεν Συμπέρασμα· καὶ ἔοικε τοὺς νεωτέρους σοφοὺς τὸ εἰκῆ καὶ μάτην καὶ ἀτέχνως συλλογίζεσθαι, Λογικὴν εἶναι ὑπολαμβάνειν. Καὶ ἐπεὶ ἕκαστος τὸ, ὡς αὐτὸς συλλογίζεται, τοῦτ' ὀρθὸν οἶεται συλλογισμόν, φανερόν ἐστι ἡ πληθὺς τῶν λογικῶν τεχνῶν ἀνάλογον ἔξει πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα· εἰδ' ἐκ τούτων δυνατὸν ἐπιστήμην τινὰ γενέσθαι, Ἀριστοτέλης εἰπάτω. Καὶ τοιοῦτος ὢν ὁ καλὸς Λώκκιος, τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους βούλεται διαιτᾶν·

Σφᾶξ βομβῶν τέττιγος ἀντίον.

Εἶτα καὶ λέγει, ὅτι πολλοὶ μὴ γινώσκοντες ὅτι ἐστὶ συλλογισμὸς,

ὀρθῶς συλλογίζονται· ἄλλοι δὲ γινώσκοντες, παραλογίζονται· Ἄλλὰ σύγε πόθεν τοῦτ' ἐγνώκας, μὴ γινώσκων αὐτὸς τὸ ὀρθῶς, καὶ μὴ συλλογίζεσθαι; Ἄλλὰ τούτων ἄλις.

Μεταβῶμεν δ' ἤδη καὶ ἐπὶ τὴν Ῥητορικὴν. Εἴρηται δὲ μικρὸν πρόσθεν, ὅτι καὶ αὕτη περὶ τὸν λόγον καταγίνεται, οὐ μέντοι ἀπλῶς, περὶ δὲ γε τὸν πιθανὸν λόγον, καὶ τοῦτον κατὰ διεξοδὸν. Εἰπὼν γὰρ τὴν Διαλεκτικὴν ὁ Ἀριστοτέλης Ἀντίστροφον τῇ Ῥητορικῇ, οἰοεὶ Ἰσόστροφόν φησιν, ἅτε ἐπίσης ἄμφω περὶ τὸν λόγον καταγινόμενα.

Ὡς περ οὖν ἐν τῇ Γραμματικῇ, ὅσα λέγομεν ἀνάγκη μέρη τινὰ εἶναι λόγου, κὰν τῇ Λογικῇ, ἕκαστον λόγον, ἐπὶ τειῖδος συλλογιστικὸν ἀνάγεσθαι, οὕτω κὰν τῇ Ῥητορικῇ, ἀνάγκη τὸν διεξοδικὸν λόγον ἐπὶ τοὺς κανόνας αὐτῆς τῆς Ῥητορικῆς· ὅθεν καὶ λέγοντες, ἤτοι Ῥητορικὸν Συλλογισμὸν ποιοῦμεν, ἢ Ὅρον, ἢ Ἀντίληψιν, ἢ Μετάληψιν, ἢ Ἀντίστασιν, ἢτινα ἄλλα τῶν εἰς τὰς Λογικὰς, ἢ Νομικὰς, ἢ Πραγματικὰς στάσεις ἀναγομένων· Καὶ σχηματολογοῦντες δὲ, ἢ Στρογγύλον λέγομεν σχῆμα, ἢ Ἀντίθετον, ἢ Πνεῦμα, ἢ Πάρισον, ἢ Ἐμπερίβολον, ἢ ὅπως ἂν ἄλλως τὰ νοήματα ἡμῶν ἐκφράσωμεν τροπικῶς τε, ἢ μεταφορικῶς, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης αὐτῆς τοῦτο ποιήσομεν.

Ὁ μέντοι καλὸς Λόκιος ἡγεῖται τὸν Συλλογισμὸν εὐχρηστεῖν μόνον πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν Ῥητορικῶν σοφισμάτων, κεκαλυμμένων τῇ τῆς καλλιπεείας λαμπρότητι· ὁμοίως δὲ καὶ τοῦτο, ὡς καὶ τὰ ἄλλα τῶν αὐτοῦ, προῖκα λέγεται τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἀναποδείκτως. Τὸ γὰρ βούλεσθαι ἰθύνειν τὰ τῶν Ῥητορικῶν τῷ διαλεκτικῷ Συλλογισμῷ ταυτὸν ἐστὶ τῷ τὰ τῶν ἱματιοῤῥάφων ἰθύνειν τῇ τῶν ὑποδηματοποιῶν στάθμῃ. Ἡ γὰρ Ῥητορικὴ καθάπαξ χωρισθεῖσα τῆς Διαλεκτικῆς, καὶ εἰς ἰδίαν τέχνην προοδοποιηθεῖσα, τὸν κατὰ διεξοδὸν λόγον καὶ ἐπιχειρηματικῶς, καὶ ἐν ἀποδείξεσιν, ἄλλως ἢ κατὰ τὴν Λογικὴν ἐκανόνισε· καθ' ὃ καὶ ὁ Ῥητορικὸς μᾶλλον ἂν δαιτιήσειε τὰ τοῦ Ῥητορικοῦ, ὥσπερ καὶ ὁ Διαλεκτικὸς τὰ Διαλεκτικοῦ, καὶ ὁ Ποιητικὸς τὰ τῆς Ποιήσεως, καὶ ὁ Γεωμετρικὸς τὰ τῆς Γεωμετρίας· Διχῶς γὰρ διαιρουμένου τοῦ κατὰ ῤήτορας λόγου εἰς τὸ Πραγματικόν, καὶ Λεκτικόν, τοῦ μὲν Πραγματικοῦ τὸ κυρίως σκοπιμώτατον, ἂν τε Πανη-

γυρικῆς ἢ ἰδέας ὁ λόγος, κἀντε Δικανικῆς, ἢ Συμβουλευτικῆς, τὸ συμφέρον ἐστὶ· καίτοι, τὸ Πανηγυρικὸν τὸ Καλὸν φανερωῶς προίεται, καὶ τὸ περὶ τὰς Δίκας, τὸ Δίκαιον, καθὰ καὶ τὸ Συμβουλευτικὸν ἰδίως τὸ Συμφέρον· ὁμοίως γε τὸ τέλος καὶ τῶν τριῶν ὑπάρχει τὸ Συμφέρον. Οὐ γὰρ ἕνεκά γε ἀπλῶς τοῦ καλοῦ ὁ Περικλῆς ἐπαινεῖ τοὺς ἐν μάχῃ ἀποθανόντας, οὐδ' ὁ Τυρταῖος, λέγων,

Καλὸν ἐν Προμάχοισι πεσόντα.

ἀλλ' ἐπαινεῖ προτρέπων πρὸς ἀγαθὰς πράξεις, αἱ συμφέρουσι τῇ πατρίδι· Ὅμοίως δὲ καὶ τὸ Δικανικὸν, τοῦ μὲν δικαίου φαίνεται καὶ αὐτὸ προϊστάμενον, τῷ δὲ πράγματι τοῦ Συμφέροντος· καὶ οὕτω μὲν ἔχει τὸ Πραγματικὸν αὐτῆς· τὸ δὲ Λεκτικὸν τὴν εὐέπειαν διώκει, ἢ φησι καὶ Πλάτων, ἐν τῇ Σωκράτους Ἀπολογία· ἀλλὰ καὶ τέχνην τοῦ εὖ λέγειν τὴν Ῥητορικὴν ὠρίζετο. Ἐνθεντοὶ ὅτε Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος, καὶ ὁ Ἑρμογένης μετέπειτα, καὶ μετὰ τούτους ὁ Φώτιος, τὸν χαρακτῆρα τοῦ κατὰ Ῥήτορας λόγου, τοῖς κανόσι τῆς αὐτῆς τέχνης ἐστάθμισαν, οὐχὶ τοῖς τῆς Διαλεκτικῆς, ἧς γε, κατὰ τὸν Ἀλκίνοον, τὸ στοιχειωδέστατόν ἐστι, πρῶτον μὲν τὴν οὐσίαν ἐπιβλέπειν παντός ὁτουοῦν, ἔπειτα τὸ περὶ συμβεδηκότων. Εἰ δέ γε καὶ τοῖς τοπικοῖς κέχρηται καὶ αὐτῇ, καὶ ἡ Διαλεκτικῆ, οὐδὲν πρὸς ἔπος· Ἴδ' ἄρα ἐπιχειρήματα, καίπερ ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων λαμβανόμενα, ἄλλως διαμορφοῦται παρὰ τοῖς Ῥητορι, καὶ ἄλλως παρὰ τοῖς Διαλεκτικοῖς, καθάπερ καὶ ἐκ παντοίας ὕλης ποικίλα σκεύη δημιουργεῖται, οἷον ἐκ πηλοῦ καὶ κέραμος, καὶ στάμνος, καὶ πίθος· καὶ ἐκ χρυσοῦ δακτύλιοί τε πλάττονται, καὶ ψέλλια, καὶ περιδέραια, καὶ ἄλλ' ἄττα ἀγάλματα, παντάπασι τὸ εἶδος ἀνόμοια. Δῆλον δ' ἐντεῦθεν, ὅτι ὁ Λώκχιος οὐκ ἂν ἐλέγξειε διὰ τοῦ διαλεκτικοῦ Συλλογισμοῦ τὰ Ῥητορικά· εἰ μὲν ὡς ἐκ τῆς ὕλης, οὐχ οἷόν τε· ἦτοι γὰρ ἐπὶ ἀναγκαίας, ἢ ἐπὶ ἐνδεχομένης· ἀλλ' ἡ Ῥητορικῆ, ἅτε μὴ τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων ζητοῦσα, οὐκ ἂν εἴη ἐξεταστικὴ τῆς ἀναγκαίας. Ὅπερ καὶ Ἀριστοτέλης, συνιδῶν καὶ εἰπῶν πρῶτον, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Ῥητορικῆς, ὀλίγα εἶναι τῶν ἀναγκαίων, ἐξ ὧν οἱ Ῥητορικοὶ

Συλλογισμοί, οἷον ἐπιδιορθούμενος ταῦτα, ἐπήγαγε μετ' ὀλίγα τὸ, τὰ δὲ πραττόμενα, πάντα τοιοῦτου γένους ἐστὶ, καὶ οὐδὲν, ὡς ἔπος εἶπεῖν, ἐξ ἀνάγκης τούτων· Εἰ δὲ κατὰ τὴν ἐνδεχομένην ὕλην, σοφιστικώτερος μᾶλλον ὁ ἔλεγχος γένοιτ' ἂν, ἢ ἀληθέστερος, κἂν περιέλθῃ τὴν εὐέπειαν· Μᾶλλον δὲ ὁ ῥητορικὸς, τὸ ἐνδεχόμενον, οὐκ ἂν ποτε ὀρθῶς, ἢ ῥήτωρ, παραδέξαιτο· Ἀνάγκη γὰρ λέγειν αὐτὸν, ὅτι τὸδε τι γέγονεν, ἢ οὐ γέγονεν, ἢ γεννήσεται. Πῶς γὰρ δύναται λέγειν ὁ μὲν διώκων, ἐνδέχεται τὸν Σωκράτην ἀδικεῖν τὴν πόλιν, μὴ νομίζοντα θεοὺς, οὐσπερ αὕτη νομίζει, ὁ δὲ φεύγων, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, ὅπουγε ἄτερος μὲν διίσχυρίζεται τὸ ἀδικὸν εἶναι τὸν Σωκράτην, ὁ δ' ἕτερος τὸ μηδαμῶς ἀδικεῖν αὐτὸν. Ἄλλως δὲ οὐδὲ ῥητορὰ τινα ἴσμεν ἐξελέγξαντα συλλογιστικῶς τὸν ἀντίδικον· καὶ ἀνεμώλια τὰ τοῦ Λωκκίου.

Παραθήσομαι δ' ἐνταῦθα περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ῥητορικῶν καὶ λογικῶν, ἅπερ ἐν ἀντιγράφῳ ἀνέγνω, ὡς ἐν τοῖς ἐμοῖς καταλόγοις τῶν ἀνατολικῶν βιβλιοθηκῶν φέρεται, τέως μὴ ἐκδεδομένοις· ὁ γὰρ ἀνώνυμος ὑπομνηματιστὴς οὗτος τοῦ Ἀριστοτελικοῦ ὄργάνου τάδε φησὶν.

« Οἷς δὲ μάλιστα διαφέρει Λογικὴ καὶ Ῥητορικὴ, τρία ταῦτά
 « ἐστὶ· πρῶτον ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας, δεύτερον ἡ ὕλη, τρίτον
 « τὸ τέλος. Κατὰ μὲν οὖν τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας διαφέρουσιν,
 « ὅτι ἡ Ῥητορικὴ κέχρηται Συλλογισμῶν πιθανῶν· ἡ δὲ Λογικὴ
 « οὐ κέχρηται, ἀλλ' ἐργάζεται Συλλογισμόν. Κατὰ δὲ τὴν ὕλην
 « διαφέρουσιν, ὅτι ἡ Ῥητορικὴ καταγίνεται κυρίως περὶ τὰς πο-
 « λιτικὰς ζητήσεις (1). Ὅθεν καὶ τῆς πρακτικῆς σοφίας ὄργανον
 « γίνεται· Κέχρηται γὰρ ταύτῃ ὁ πολιτικὸς εἰς διεξαγωγὴν τῆς

(1) Ἐντεῦθεν καὶ οἱ ῥήτορες τοῦ πολιτικοῦ ὀνόματος ἀντεποιούοντο, ἢ φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ α' τῆς Ῥητορικῆς.

« πολιτείας, ἐφ' ἣν καὶ ἡ Ποιητικὴ ἀναφέρεται (1). Ἡ δὲ Λογικὴ,
 « ὕλην μὲν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ὠρισμένην, ἀλλ' ἀπλῶς, ὡς ἔφη-
 « μεν, τὰς σημαντικὰς τῶν ὄντων φωνὰς ὕλην ποιεῖται. Κατὰ
 « δὲ τὸ τέλος, ὅτι ἡ Ῥητορικὴ τέλος ποιεῖται τὸ πείσαι τοὺς
 « ἀκροωμένους, ἢ γοῦν τὸ πιθανῶς εἰπεῖν· τὸ δὲ τέλος τῆς
 « Λογικῆς ὄργανα παραδοῦναι τῇ φιλοσοφίᾳ εἰς διάγνωσιν ἀλη-
 « θείας καὶ ψεύδους. Ὅθεν καὶ τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας ὄρ-
 « γανον ἐπιγράφεται, καὶ προτάττεται τῶν βιβλίων τῆς θεωρη-
 « τικῆς πραγματείας τοῦ φιλοσόφου, ὡς περ καὶ ἡ Ῥητορικὴ καὶ
 « ἡ Ποιητικὴ τοῖς πολιτικοῖς βιβλίοις συντάττονται.

Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ὁ αὐτὸς τὰ ἐφεξῆς λέγει.

« Ἰστέον ὅτι ἡ Ῥητορικὴ σύγκειται, ἐκ τῆς τοπικῆς καὶ τῆς περὶ
 « τὰ ἤθη πραγματείας, καὶ ἔστιν ὄργανον, τῆς πρακτικῆς φιλο-
 « σοφίας, ὡς ἡ Λογικὴ τῆς θεωρητικῆς· θεωρίας γὰρ τέλος, ἢ
 « γνῶσις τῆς ἀληθείας, τῆς δὲ πράξεως ἢ εὐζωΐα τῶν ὑπηκόων,
 « πρὸς οὓς τῇ Ῥητορικῇ κέχρηται ὁ πρακτικὸς φιλόσοφος (2).

(1) Καὶ γὰρ πᾶσαι αἱ ποιήσεις, ἢ τε Κωμωδία, ὡς Ἀριστοφάνης, ἢ τε τρα-
 γωδία, ὡς Εὐριπίδης, καὶ ἡ βραψυδία, ὡς Ὅμηρος, καὶ ἄλλαι, πρὸς διακόσμη-
 σιν ἡθῶν ἐφεύρηται· ὁ γὰρ Ἀριστοφάνης κωμωδῶν φιλάργυρον, ἢ μοιχόν,
 ἢ κλέπτην, ἐπεσημαίνετο Ἀθηναίοις ἀπέχεσθαι τῶν τοιούτων παθῶν. Καὶ
 Ὅμηρος δὲ διηγούμενος ἀριστείας μὲν καὶ ἀνδραγαθίας τῶν γενναίων ἀνδρῶν,
 δειλίαν δὲ καὶ ἀγένειαν τῶν δειλιῶν, προὔτρεπε τοὺς ἀκροωμένους εἰς ἀρετὴν·

Καὶ ὀρθῶς ὁ ἐκ Καισαρείας Βασίλειος ἐν τῷ πρὸς τοὺς νέους παραινετικῷ
 λόγῳ λέγει·

« Ὡς δ' ἐγὼ τινος ἤκουσα δεινοῦ καταμαθεῖν
 « ἀνδρὸς ποιητοῦ διάνοιαν, πᾶσα ἡ ποίησις
 « τοῦ Ὀμήρου ἀρετῆς ἐπαινός ἐστι·

καὶ Εὐριπίδης ἐτραγῶδει τὰ τῆς Ἐκάβης ἀτυχήματα, οὐκ ἐπ' ἄλλῳ τῷ, ἢ ἵνα
 οἱ ἀκούοντες μὴ ἐπαίρωνται, μηδὲ καυχῶνται πλοῦτι καὶ εὐτυχίᾳ, τάχιστα
 οἰχομέναις καὶ ἀριπταμέναις δίκην ἑαρινοῦ ἀνθους.

(2) Τοῦτο δὲ κοινὸν ἂν εἴη πάντων τῶν διδακτῶν· ἅπαντα γὰρ πρὸς ἕτερον
 ἀναφέρεται, καὶ οὐ πρὸς τὸν διδάσκοντα.

« Διαφέρουσι δὲ, ὅτι ἡ Λογικὴ καὶ ἀναγκαίως συλλογίζεται καὶ
 « πιθανῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων κατὰ τὸν ἐν γένει Συλλογι-
 « σμὸν (1), ἰδίως δὲ μόνον καὶ ἀναγκαίως (2). Ἡ δὲ Ῥητορικὴ
 « τοῦ πιθανοῦ μόνον (3) γίνεται στοχαστικὴ, καὶ ἐφ' ὅσον εἰς
 « πολιτικὸν ζήτημα ἀναφέρεται (4) »

Ὁ δὲ γε Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Ῥητορικῆς τὰ ὑποκείμενα ἐν ἀμφοῖν ἔφη μὴ ὁμοίως ἔχειν, ἀμφοτέρας δὲ τὴν τε Διαλεκτικὴν καὶ τὴν Ῥητορικὴν ἀόριστον ἔχειν τὴν ζήτησιν, καὶ τὰναντία συλλογίζεσθαι. Εἰ γὰρ κατὰ τὰ ὑποκείμενα μὴ ὁμοίως ἔχουσιν, οὐ δὲ τὸ τὰναντία συλλογίζεσθαι ὁμοιον αὐταῖς ἔσται.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἱκανὰ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ, ὅτι μετὰ τὴν τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν δυτικὴν εὐρώπην ἀφίξιν διὰ τὸ μὴ ὑπάρξει τοὺς διὰ ζώσης φωνῆς διδάξαντας τὴν τε Διαλεκτικὴν, καὶ μάλιστα τὴν Ῥητορικὴν, τὰ δύο κάλλιστα τῶν μαθημάτων, καὶ λογικῷ ἀνθρώπῳ πρέποντα, ἢ μὲν Λογικὴ οὐ τοσοῦτον ἐξηκριβώται, καίτοι οὐκ ὀλίγων Λογικῶν συγγραψάντων πραγματείας. Ἡ δὲ Ῥητορικὴ καὶ παντάπασιν ἐν ἀγνοίᾳ διαμεμένηκεν· ὅθεν καὶ νέους τινὰς σοφοὺς παρασυνέβη διακωμῶδεῖν αὐτὰς κατὰ τὸ,

Ὅστινος τὴν γνῶσιν ἀφήρηται, τούτου

Κατηγορεῖ τις προχειρότατα.

Καὶ λυπηρὸν δῆπου τὸ ἀπόλλυσθαι τὰ τοιαῦτα μαθήματα, δι' ὧν καὶ μόνων οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες, καὶ οἱ μετὰ τούτους χριστιανίσαντες τοσαῦτα ἡμῖν συγγράμματα κατέλιπον. Ποῦ γὰρ αἱ καθ' ἡμᾶς γνώσεις ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς; Καὶ ὅμως, ἢ Διαλεκτικὴ καὶ ἢ Ῥητορικὴ

(1) Δηλονότι, τὸν ἐν τοῖς Προτέροις τῶν ἀναλυτικῶν.

(2) Κατὰ τὰ ἐν τοῖς Ὑστέροις τῶν ἀναλυτικῶν.

(3) Ἐστω δ' ἡ Ῥητορικὴ, δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρησαί τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν· Ἀριστοτ. ἐν τῷ α' τῆς Ῥητορικῆς.

(4) Ἡ γὰρ Ῥητορικὴ πιθανῶς περὶ τε τὰ ἦθη καὶ τὰς πράξεις τῶν πολιτευομένων καταγίνεται.

ἀθανασίαν αὐτοῖς περιῆψεν. Ἀρκείτω πρὸς παράδειγμα, τόγε νῦν ἔχον, ὁ Λουκιανὸς, ὅς γε δυνάμει τῶν δύο τούτων μαθημάτων ξυνέγραψεν, ὅσα διασωθέντα τῷ χρόνῳ, ἡμεῖς θαυμάζομεν ἀναγινώσκοντες.

Ἄλλὰ γὰρ, εἰ καὶ μετὰ Ἀθανάσιον τὸν πάριον, ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων τούτων, συνήχθητο, καὶ οὐδεὶς ὁ διδάσκων ταῦτα κατάγει τοὺς παλαιούς, καὶ μάλιστα τὴν Ῥητορικὴν, τὸ λαμπρότατον καὶ πολιτικώτατον μάθημα, εὐελπὶς μὲντ' εἰμι, ἐξ οὗ ὁ σοφὸς Γιζώτης, ὁ νῦν μὲν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, πρόφην δ' ἐπὶ τῆς Δημοσίου διδασκαλίας, ὄρμην ἐνέβαλε τῇ πρὸς βελτίω διδασκαλίαν προόδῳ, καὶ οὗ τὴν προαίρεσιν ἐζήλωκεν, ὁ νῦν ὑπουργὸς Βιλλεμαίνης, ἄλλως τε καὶ αὐτὸς οἴκοθεν φιλομαθὴς ὢν καὶ φιλότιμος, εὐελπὶς εἰμι, λέγω, ἀπάντων τῶν μαθημάτων οὕτω προσδεδυμένων ἐν Γαλλίᾳ, καὶ τῶν Ἀκαδημιακῶν συναγωνιζομένων πρὸς τελειότητα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἀναγενήσεσθαι κατὰ τὴν Γαλλίαν τὴν τέχνην τῆς τῶν παλαιῶν ῥητορείας, καὶ διαδοθῆναι καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη τὰ ἐν Εὐρώπῃ εὐνομούμενα. Καὶ οὐκ ἂν ἔπειτα τῶν κοινῶν λεγομένων τόπων οἱ νεώτεροι κατειρωνεύσαιντο. Γνώσσονται δ' οὐχ ἦττον καὶ οἱ ὑπὸ Λωκίου παρακρουσθέντες, μὴ ἄχρηστον εἶναι καὶ τὸν διαλεκτικὸν Συλλογισμὸν πρὸς ζήτησιν τῆς ἀληθείας.

Τὴν δέ γε Διαλεκτικὴν τῶν μετ' Ἀριστοτέλη φιλοσοφησάντων τινές, μέρος τῆς Λογικῆς οἶονται· ὀρίζονται δὲ τὴν Λογικὴν,

« Διδασκαλίαν, ἧς τινος τὸ προσῆχον τὰς τῆς διανοίας
« ἐνεργείας τε καὶ πράξεις διοικεῖν, καὶ πρὸς τ' ἀληθές
« ἀπευθύνειν.

Δηλοῦν δὲ καὶ ὑποτυποῦν φασὶ τὸ μὲν τῆς Λογικῆς ὄνομα,

« Τὴν κατὰ λόγον καὶ νόησιν διδασκαλίαν· πρὸς
« αὐτῆς γὰρ τὸ τὸν ἐνδιάθετον ἐκμορφῶσαι λόγον,
« καὶ τὴν διάνοιαν παιδεῦσαι.

Τὸ δὲ τῆς Διαλεκτικῆς

« Ἀποδεικνύειν τὴν Συλλογιστικὴν ἐπιστήμην. ταύ-

« της γὰρ εἶναι τὸ διδάσκειν τοὺς τρόπους τοῦ

« Διαλέγεσθαι. Ταῦτόν δὲ τὸ διαλέγεσθαι καὶ συλλογίζεσθαι.

Δοκοῦσι δὲ μοι οἱ τὴν μὲν λογικὴν ὄλον θεωροῦντες, τὴν δὲ διαλεκτικὴν μέρος, ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους λαβεῖν τὸ ἐνδόσιμον, διελόντες ταῦτα εἰς δύο μέρη, καθ' ἃ καὶ τὴν Λογικὴν αὐτὴν διεῖλον εἰς δύο· ὧν τὸ μὲν ἐστὶ κοινόν, τὸ δὲ ἴδιον· καὶ κοινὸν μὲν, τὸ περιέχον τὸν ἐν γένει Συλλογισμόν, καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν συντείνοντα. Εἰρηῆσθαι δὲ κοινόν, ἅτε πραγματευόμενον τὸν ἐν γένει καὶ καθόλου Συλλογισμόν. Ἀπαρτίζεται δὲ τὸ μέρος τοῦτο ἐκ τε τοῦ περὶ Κατηγοριῶν καὶ τοῦ περὶ Ἑρμηνείας, καὶ τῶν Προτέρων Ἀναλυτικῶν, ἅπερ ἅπαντα μέρη εἰσὶ τοῦ ἐν γένει Συλλογισμοῦ. Ἴδιον δὲ, τὸ τὰ εἶδη τοῦ Συλλογισμοῦ περιέχον, ἧτοι τὴν Ἀπόδειξιν, περὶ ἧς διαλαμβάνεται ἐν τοῖς Ὑστέροις τῶν Ἀναλυτικῶν· τὸν Ἐνδοξόν καὶ Πιθανὸν Συλλογισμόν, τὸν ἐν τοῖς Τοπικοῖς· καὶ τὸν Σοφιστικὸν καὶ Ἀδύνατον, τὸ ἐν τοῖς σοφιστικοῖς Ἑλέγχοις. Ὡστε τὴν Διαλεκτικὴν συνίστασθαι ἐκ τῶν Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν, ἐκ τε τῶν Τοπικῶν, καὶ τῶν Σοφιστικῶν ἐλέγχων. Ἐντεῦθεν καὶ τὴν Διαλεκτικὴν ὠρίζοντο ὧδε.

Διαλεκτικὴ ἐστὶ μέθοδος, περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος συλλογιζομένη ἐκ τῶν Ἐνδόξων·

Ὁ δὲ ὄρισμός οὗτος οὐ παντάπασι πόρρω βάλλει τοῦ παρ' Ἀλκινόω (1).

« Ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος ἀπὸ τῶν γεωμετρικῶν ὑποθέ-

« σεων ἐπὶ τὰ πρῶτα, καὶ ἀρχικά, καὶ ἀνυπόθετα

« ἀνιέναι πέφυκε.

Τοῦτο δὲ βούλεται λέγειν, τὸ περὶ παντὸς προσβλήματος συλλογίζεσθαι· Ὅτι δὲ ἐκ τῶν ἐνδόξων συλλογίζεται ἡ Διαλεκτικὴ καὶ Ἀριστοτέλης αὐτὸς φησιν ἐν τοῖς Τοπικοῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ Ἑρμηνείας λέγων·

(1) Ἀλκίν. ἐν τῷ περὶ Πλάτων. δογμάτων, κεφ. Ζ'.

« Διαλεκτική δὲ πρότασις, πυνθανομένῳ μὲν, ἐρώτησις ἀντι-
 « φάσεως· συλλογιζομένῳ δὲ, λήψις τοῦ φαινομένου καὶ Ἐν-
 « δόξου.

Ὁ δὲ γε Πλάτων τὴν Διαλεκτικὴν, ἐπιστήμην καλεῖ· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης καὶ φιλοσοφίαν ἐν τῇ Ῥητορικῇ προσεῖπεν, ἐξ οὗ καὶ οἱ νεώτεροι τῶν Ἑλλήνων ὀρισμοὺς τῆς φιλοσοφίας προτάττουσιν ἐν ταῖς Λογικαῖς.

Τὸ δ' ὄνομα τῆς Λογικῆς οὔτε παρὰ Πλάτωνι, οὔτε παρ' Ἀριστοτέλει κεῖται, τῶν μετ' αὐτοὺς οὕτω καλεσάντων, ἅτε συνισταμένην ἐν λόγοις· ὡς ἀνωτέρω εἴρηται· Φαίνεται δὲ Χρυσίππος χρησάμενος τῷ ὀνόματι, ἐν ταῖς αὐτοῦ Πραγματεαῖς, ὧν μέμνηται ὁ Λαέρτιος ἐν βίῳ Χρυσίππου. Λέγει γὰρ καί τινα τούτων καλουμένην, Λογικὰ· ἐτέρας δὲ, Λογικοῦ τόπου, ἄλλας δὲ, Λογικὰ συνημμένα· καὶ ἄλλα τινὰ ὁμοιόκλητα. Ὁ δὲ Γαληνὸς πολὺν χρόνον μετ' Ἀριστοτέλην γεγονώς τῷ τῆς λογικῆς ἐχρήσατο ὄνοματι, ὡς κατωτέρω φανήσεται. Δοκοῦσι δὲ μοι οἱ νεώτεροι οὕτως αὐτὴν καλέσαι, τάχα μὲν ὅτι τὸν λόγον ὑποκείμενον ἔχει, τάχα δ' ὅτι καὶ λόγον ζητεῖ τῶν οὕτως ἢ ἄλλως λεγομένων ἐν τῷ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνασθαι. Τὸ δὲ ζητεῖν τὸν λόγον, τοῦτ' ἐστὶ τὸ διότι, τὸ τῆς φιλοσοφίας σκοπιμώτατον. Φιλοσοφίας γὰρ τὸ ζητεῖν τὸν ἀποχρῶιντα λόγον, ἢ τὸ διότι ἐν ἅπασιν. Τὸ γὰρ γινώσκειν ἢ μαθάνειν τι ἄνευ τοῦ διότι, ἄλογον τὸ γινωσκόμενον καὶ μαθανόμενον. Ἄλλ' οὐδὲ γινῶσιν φαίη τις ἂν τὴν τοιάνδε γινῶσιν ἢ μάθησιν. Τάχα δὲ καὶ λογικὸν ζῶον εἴρηται ὁ ἄνθρωπος, οὐ τοσοῦτον ὅτι λόγῳ κέχρηται, ἀλλ' ὅτι καὶ λόγον ζητεῖ, καὶ δίδωσι τῶν πραγμάτων. Καὶ κατάγε τοῦτο τῶν ἄλλων ζῶων μάλιστα διενήνοχεν. Ἐκείνοις γὰρ αἱ ἀναρθροὶ φωναὶ, αἶ τε ῥοαὶ, καὶ βοαὶ, καὶ συριγμοὶ, δίκην λόγου συντελοῦσι, πρὸς τὸν πρὸς ἀλληλα συναγελασμόν. Λόγον δὲ ζητεῖν τῶν ὑπ' αὐτῶν πραττομένων, τῆς φύσεως αὐτῶν ἀποπέφυκε. Διὸ καὶ ἄλογα εἰκότως ἐκλήθησαν. Φύσεως δ' ἀνθρωπίνης τὸ διότι ζητεῖν. Εἰ δέ γ' ἐν τοῖς πρώτοις καιροῖς ἠγνόει τοῦτο, ὅσον γ' ἐφικτὸν αὐτῷ, οὐ θαυμαστόν· δυσθῆρατον γὰρ τάληθές, καὶ οὐκ ὀλιγοχρονίου εὐρέσεως· ὅθεν καὶ τὸ

ὅτι, διότι ὑπελάμβανον οἱ πάλαι. Δεῖται δὲ μάλιστα ἡ ζήτησις αὐτηνοῦς ἡσύχου καὶ μὴ ἀνθελκομένου ταῖς χρεῖαις καὶ περιστάσεσιν, ἢ προλήψεσι, καὶ δεισιδαιμονίαις· ἅπερ ἅπαντα συνείχον τοὺς πάλαι ἐν ἀγνοίᾳ λόγου τοῦ δέοντος, ἣ φησιν Ἡράκλειτος, ἀλλ' οὐχ ὅτι τούτου εἰσὶν ἀξύνετοι, ἀλλ' ὅτι τὸ αὐτοῖς ξυιέναι, ὑφ' ὧν ἔφην ὑπῆρχεν ἐπιπροσθούμενον. Ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀπαιδεύτοις ἔθνεσιν ἐξεστὶν ἰδεῖν· ἀγονται γὰρ καὶ φέρονται ταῖς βιωτικαῖς μερίμναις, καὶ ταῖς προλήψεσι, καὶ δεισιδαιμονίαις οἱ ἀδύνατοι, οἱ δὲ δυνάμενοι πρὸς ταῖς προλήψεσι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ πάθεσι· καὶ οὐ δύνανται φροντίζειν τῆς βελτιώσεως τῆς κατ' αὐτοὺς λογικῆς δυνάμεως, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ κωλύουσι τοῦτο ποιεῖν, κακὸν παράδειγμα γιγνόμενοι, καὶ ἐπιβοῶντες ἐσθ' ὅτε τὸ,

Τοῦτο τὸ ἄρα παραπέμψει ὑμᾶς τῇ αἰωνίῳ ἀρχῇ·

ὅπερ οἱ πρῶτοι τῶν χριστιανῶν ἐπεβόουν οὐ πρὸς τοὺς συλλογιστικῶς ζητοῦντες τ' ἀληθές, ἀλλὰ πρὸς τοὺς σοφιστικῶς τὰ ψευδῆ συμπεραίνοντας· Ὁ γὰρ χορὸς τῶν χριστιανῶν φιλοσόφων, καὶ ῥητορικώτατος ὑπῆρξε καὶ διαλεκτικώτατος· Τίς γὰρ οὐκ ἂν θαυμάσειεν, ἵνα τοὺς ἄλλους παρῶ, τὸν δαιμόνιον ἐκείνον Ὀριγένην, ἀναγινώσκων τοὺς κατὰ Κέλσου τόμους (1), ἐνθα διαλεκτικώτατος ὁ ἀνὴρ καταφαίνεται; Ὁ δ' ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης, καὶ Λογικὴν συνοπτικὴν συνετάξατο· ὡς περ γε καὶ ὁ πολὺς Φώτιος τὸ περὶ κατηγοριῶν ἐγχειρίδιον. Συνεργὸν δὲ τὴν ἐπιστήμην παρελάμβανον ἀναιροῦντες τὰς πλεξάντας τῶν σοφισμάτων.

Χρήσιμος μέντοι γε ἡ ἐπιστήμη τῆς Διαλεκτικῆς οὐ μόνον πρὸς ζήτησιν τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ ψεύδους ἀνακάλυψιν, ὡς καὶ τοῖς Διαλόγοις τοῦ Πλάτωνος φαίνεται, ἀλλὰ καὶ πρὸς διάθεσιν, καὶ τάξιν,

(1) Οἱ εἰς ἡμᾶς διασωθέντες κατὰ Κέλσου τόμοι εἰσὶν ὀκτὼ τὸν Ἀριθμὸν· εὗρον δ' ἐν τινι λαμπρῷ Ἀντιγράφῳ, οὗ τὰ μὲν τῆς ἀρχῆς ἀπώλετο, οἶμαι δ' ἐκλογὰς εἶναι τῶν Ὀριγενείων, τὸν ἀριθμὸν τῶν τόμων τούτων ἄχρι τῶν ἑπτακαίδεκα.

καὶ ἀλληλουχίαν τῶν ἐννοιῶν τε καὶ νοημάτων, καθὰ καὶ προεῖρηται, ἀπολογουμένοις ἡμῖν πρὸς ταύτην δι' ἄγνοιαν ἐκφραυλίζοντας. Δέδεικται δ' ἔτι, ὡς οὐδὲ τὰ τῶν πάλαι ὑπῆρξεν ἀσυλλόγιστα, καὶ ἀκανόνιστα· ἀλλ' ἀδηλον ἡμῖν, ἀδυνάτου γε ὄντος ἐςδύναι ἐς τὰ ἄδουτα τοῦ πολλοῦ χρόνου, τίς πρῶτος κανονιστὴς γένοιτο· Ἐχρῶντο γὰρ κακῆνοι τοῖς ἀπὸ τῆσδε τῆς ἐπιστήμης, ἀγνοοῦντες αὐτήν, καθὰ καὶ Ἀριστοτέλης εἴρηκε. Δέδεικται δὲ καὶ ὅτι μὴ προοδοπεποιημένης τῆς τέχνης, τὰ πρῶτα μὲν διὰ παραδόσεως ζώσῃ φωνῇ καὶ ἀγράφως οἱ κανόνες ἐδιδάσκοντο, εἶτα δὲ καὶ ἐγγράφως. Ἐπέστησαν δὲ καὶ τῷ διότι, ὅτε φιλοσοφεῖν ἤρξαντο, ὃ ἐστὶ τἀληθὲς ζητεῖν· Διὸ καὶ ἡ ἀκολουθία τῶν πραγμάτων ἀναγκάζει, τοῖς πρῶτον ἀρξαμένοις φιλοσοφεῖν ἀπονέμειν τὴν εὔρεσιν κανόνων τινῶν, τῶν λογικῶν εἰρημένων τεχνῶν, καὶ μάλιστα τῆς Διαλεκτικῆς, αὐτίκα τῆς Γεωμετρικῆς καὶ Ἀριθμητικῆς γνώσεως εἰσαχθείσης. Κεχρησθαι δὲ τούτοις τοὺς πρὸς Ἀριστοτέλους φύρδην καὶ συγκεχυμένως, καὶ ἀτελέσιν οὔσιν, οἷά περ αἰεὶ συμβαίνει τοῖς εὐρήμασι. Τῷ χρόνῳ γὰρ τὰ τοιάδε καὶ πλατύνεσθαι καὶ τελειοποιεῖσθαι πέφυκε τῇ προσευρέσει, καὶ βελτιοῦσθαι πρὸς τὸ ἀληθέστερον. ¶ Εἰκὸς μὲν γὰρ ὁ καὶ Ἀριστοτέλης φησὶ παρὰ Κικέρωνι ἐν τῷ Βρούτῳ, Πρωταγόραν πρῶτον ἐνασχοληθῆναι περὶ γενικά τινὰ ζητήματα, ἅπερ οἱ μετέπειτα Κοινοὺς Τόπους ἐκάλεσαν, ὡς καὶ τὸν Γοργίαν ἔπειτα, κατὰ ζῆλον τὸν ἐκείνου, τινὰ Γυμνάσματα συντάξασθαι περὶ Ἐπαίνου καὶ Ψόγου. Καὶ ἄλλους δὲ τινὰς Διαίρετικὴν τινὰ μέθοδον ἐξευρηκένας, ὡς ὄργανον συλλογιστικόν, καὶ τὸν Ζήνωνα προσθεῖναι τινὰ· τὸν δὲ Πλάτωνα ἀτενέστερον ἐπιστήσαντα, κατὰ τι μὲν ἐπιστήμην τὴν Διαλεκτικὴν, κατὰ τι δὲ τέχνην κατανοῆσαι. Οἱ γὰρ πρὸ αὐτοῦ φιλοσοφήσαντες ἀποδείξουσι μὲν ἐχρῶντο, ὡς ἔφην, ἀλλ' οὐκ ἤδεσαν τὸν τρόπον τῆς τούτων συνθέσεως, οὔτε διακεκριμένως τις ταύτην ἢ τέχνην ἢ ἐπιστήμην κατενόησεν. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης μετ' αὐτὸν, ταῖς ἐκείνου περὶ αὐτῆς ἐρμηνείαις βοηθούμενος, καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν ἄλλων προγενεστέρων βέλτιον περὶ ταύτης διέγνωκε, καὶ τὴν κορωνίδα ἐπέθηκεν, ἐς

τέλειον ἐξακριβωσάμενος, καὶ ἐπιστήμην ἀσφαλῆ τοῖς μεταγενεστέ-
ροις παρέδωκε. Τάχα δὲ καὶ ὁ Χρύσιππος καὶ οἱ λοιποὶ Στωϊκοί,
ὡσπερ ὁ Γαληνὸς τὸ τέταρτον συλλογιστικὸν σχῆμα, περὶ οὗ αὐτίκα
εἰρήσεται, οὕτω κάκεινοι ἕτερα ἅτινα προσέθηκον τοῖς ὑπ' Ἀριστοτέ-
λους ἐξευρημένοις, τῶν δὲ Συγγραμμάτων αὐτῶν ἀπολωλότων, οὐδὲν
ἐς ἡμᾶς διεσώθη.

Οἷδα δ' ὅτι οἱ νεώτεροι Πλατωνικοὶ τε καὶ Περιπατητικοί, καὶ
Στωϊκοὶ πολλὰ διηρέθησαν, περὶ τῆς Διαλεκτικῆς πραγματείας, εἴ-
περ ὄργανον εἶη τῆς φιλοσοφίας, ἢ μέρος, ἢ ἀμφοτέρον· ἀλλ' ἐν
ἄλλοις περὶ τούτου εἰρήσεται· νῦν δ' ὥρα καὶ περὶ τῆς Διαλεκτικῆς
τοῦ Γαληνοῦ τι διαλαθεῖν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Τὸ τῆς Διαλεκτικῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Γαληνοῦ, ἢ καὶ τύποις ἐκδί-
δοται, ἀντίγραφον, τὸ μετὰ τινῶν ἄλλων, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀποστολὴν
εὑρεθέν τε καὶ μεταγραφὴν, ἡμίσαθρον ὑπῆρχε, καὶ σεσηπὸς τὰ λε-
γόμενα περιθεώρια, ὡς καὶ πολλὰ τῶν γραμμάτων καὶ λέξεων εἶναι
ἐξίτηλα· μάλιστα δὲ τοῦ κατ' ἀρχὰς φύλλου τὸ ἥμισυ διέβρηκτο.
Καὶ νῆ Δία γε καὶ παντελῶς ἐξηφάνιστ' ἂν, ἐν βάθει πύργου τινὸς
κατεβρύμιμένον, εἰ μὴ κατέβην ἀνιμησόμενος. Δι' ἅπερ ἐδέησε τινὰς
μὲν τῶν λέξεων ἢ γραμμάτων ἀντικαταστήσαι, τὰ τ' ἐλλείποντα
ἀναπληρῶσαι, καὶ τὰ παρεωραμένα ἀσκεψία τοῦ μεταγράφαντος,
καίτοι μὴ παντελῶς ἀμαθοῦς τετυχηκότος, διορθώσασθαι. Ἐγέγραπτο
δὲ, ὡς ἐκ τῶν χαρακτήρων τεκμήρασθαι, κατὰ αἰῶνα τὸν ἐνδέκατον.
Καὶ ἦσθην μὲν τότε ἐπὶ τῷ εὐρήματι, τὸ δ' ἐξ αὐτοῦ λυσιτελὲς οὐ
κατενόησα, πρὶν ἢ τὴν βίβλον μεταγραφῆναι. Κατιδὼν δ' ἔπειτα, καὶ
τὰ περὶ τὴν ἔκδοσιν διανοούμενον, παρεθαβρύνετόν με τὸ καθ' ἡμᾶς
σοφῶ ἀκαδημαϊκῶ Λετρόννης τε Βοασσιωνάδης,

Ἄμφω ὁμῶς σοφίῃ γεραρῶ, ἢ ἐφρεσσὶ πυκινῶ·

ἐξ οὗ καὶ κλειζομένῳ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, οὐ μικρὸν ἔπαινον

φέρετον τῇ Γαλλίᾳ ἐπὶ μαθήσει τῇ τε ἄλλῃ, καὶ τῇ καθ' Ἑλληνας τοὺς πάλαι σοφία τε καὶ γλώττη.

Προὔτρεψάτην μέ φημι τῶ ἀνδρε, ἵνα ἐν τῇ μικρᾷ κατὰ τὸ Παρίσιον νῦν μοι διατριβῇ (ἐντέταλτο γάρ μοι καὶ δευτέρα ἀποστολὴ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ὑπουργοῦ Βιλλεμαίνει) δημοσιεύσαιμι τὴν Διαλεκτικὴν ταύτην εἰσαγωγὴν, πραγματείαν μήπω ἐγνωσμένην· οὐ δ' ἀξυντελῆ ταύτην ἔσεσθαι πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, μηδεμίαν ἄλλην πλὴν τῶν Ἀριστοτελικῶν, Διαλεκτικὴν πραγματείαν ἔχουσαν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων. Καὶ περίεργον μάλιστα οὔσαν διὰ τὸ τέτταρτον σχῆμα τοῦ Συλλογισμοῦ, λεγόμενον μὲν, ἄχρι τοῦδε, τοῦ Γαληνοῦ, μὴ ἀποδεικνύμενον δὲ ἐκ τῶν τοῦ Γαληνοῦ σωζομένων. Μάλιστα δ' ὁ σοφὸς Λετρόννης παρηγγυᾷτο ἑλληνιστί με συγγράψαι, τὰς τε προθεωρίας καὶ τὰς παρεκβολάς· [οἶεται δὲ μὴ κακῶς γράφειν με ἑλληνίζοντα. Εἰ δὲ τῇ πρὸς ἐμὲ εὐνοίᾳ, ἣ κατ' ἀλήθειαν τοῦτο περὶ ἐμοῦ ὑπέλιπεν ὁ σοφὸς ἀνὴρ, κρινόντων οἱ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἑλληνίζοντες.] Τὴν γὰρ ἑλληνικὴν γλώτταν καλῶς ἤδη γινώσκεσθαι, οὐ μόνον ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ Γερμανίᾳ, καὶ Ἀγγλίᾳ πλείστους εἶναι τοὺς ἑλληνίζοντας· μηδὲ περὶ μετάφρασιν τινὰ με ἀσχοληθῆναι διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς ἀποδημίας.

Τούτοις οὖν καλῶς ἔχουσι πεισθεῖς, διωρθωσάμην τὴν βίβλον πολλάκις ἐπιστήσας καὶ ἐπαναγνοὺς· καὶ ἀναπληρώσας μὲν τὰ ἐλλείποντα, ὡς ἐμοὶ ἐδόκει εὖ ἔχειν τῆς τοῦ Γαληνοῦ ἐννοίας, κρίναι δὲ πάλιν ταῦτα τῷ σοφῷ Βοασσωνάδει ἐπιτρέψας. « Δειναὶ γὰρ αἱ εὐνοιαὶ δεκάσαι τὰς ψήφους » φησὶν ὁ ἐκ Κυρήνης Συνέσιος, τό, τε φίλαυτον ἔμφυτον· ὁ δὲ Ἀκαδημαϊκὸς Βοασσωνάδης, καὶ πάνυ περ ἀσχολούμενος περὶ τὴν εἰς τὸ Λατινικὸν μετάφρασιν τε καὶ ἔκδοσιν τῶν τοῦ Βαβρίου μύθων, καὶ τὴν διόρθωσιν τοῦ περὶ Γυμναστικῆς τοῦ Φιλοστράτου λόγου, τέως ἀνεκδότου, δημοσιεύσει μέντοι μετὰ γε τὸν Βαβρίαν· ἐπέστησεν ἄλλ' οὖν, χαριζόμενός μοι, τῇ ἀναπληρώσει τῶν ἐν τῇ Διαλεκτικῇ ἐλλειπόντων, ἅπερ ταῖς τῆς καλουμένης Παρενθέσεως γραμμααῖς τοῦ Γαληνείου κειμένου κεχώρισται· καὶ δὴ καὶ καλῶς ἔχειν ἀπεφῆνατο· ὅθεν καὶ δεδημοσίευται, ὡς καὶ διώρθωται.

Ἐβουλόμην δ' ἐγὼ, ἵνα τελεώτερόν που τουτὶ εὐρεθῆι τὸ ζύγγραμμα, πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐμῶν ἀναπληρώσεων, εἰ κατὰ σκοπὸν τὸν Γαλήνειον βάλλοιεν, ἢ καὶ οὐχί· ὅμως δὲ, τόγε νῦν εἶχον,

ἐὰν μὴ κρέα παρῆ καὶ σκοροδάμη στερκτέον,

φησὶν ἢ παροιμία· Καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς εὐρέσεως, διορθώσεώς τε καὶ ἐκδόσεως τῆςδε τοῦ Γαληνοῦ τῆς βίβλου, ὧδε ἐχέτω.

Ἄλλὰ πόθεν δῆλον, φήσειεν ἄντις, τοῦ Γαληνοῦ ταύτην τὴν Διαλεκτικὴν, καὶ μὴ ἄλλου του εἶναι; Εἰ μὲν οὖν μὴ εἶχον πρὸς ταῦτα φέρειν ἀναντίβροτον τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ταύτην τοῦ Γαληνοῦ εἶναι, ἠρκέσθη ἂν τῇ ἀντικειμένη ἀποκρίσει, εἰπὼν· Καὶ πόθεν δῆλον μὴ τούτου, ἀλλ' ἄλλου του, ταύτην εἶναι; καὶ οὕτως ἂν οἱ λόγοι ἀντιπεριπετεῖς μὲν ἐγίγνοντο, ὅμως δὲ πάλιν ἂν τὸ πλεόν εἶχον οἱ ἐμοὶ, τῷ τὴν κατάφασιν πλεονεκτεῖν τι τῆς ἀποφάσεως, ὡς Ἀριστοτέλει δοκεῖ· νῦν δὲ ἀληθῶς ἀποδείκνυται αὐτοῦ τοῦ Γαληνοῦ εἶναι τὴν πραγματείαν,

Πρῶτον μὲν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἣτις οὕτω κατὰ λέξιν ἔχει ἐν τῷ Ἀντιγράφῳ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ.

Τίς γὰρ ἂν ἕτερος ζυγγράψας τὴν βίβλον, ἐτέρου του περιῆψεν ὀνόματι, καὶ τίνος γ' ἕνεκα τοῦτ' ἂν ἐποίει; κέρδους γ' ἕνεκα, ὡς ἀπεμπολήσων τὴν βίβλον; ἀλλὰ πῶς ἂν πιστεύσας, ἐπίεσθη ὁ ὠνησόμενος τοῦ Γαληνοῦ εἶναι ταύτην; Εἰ μὲν οὖν σοφὸς ἦν ἐκεῖνος, καὶ ἐκ τοῦ Λεκτικοῦ τε καὶ Πραγματικοῦ ἔγνω τὸν Γαληνόν, δῆλον ὅτι Γαλήνειον ὑπῆρχε καὶ τότε, καὶ νῦν ὑπάρχει τὸ ζύγγραμμα. Εἰ δὲ ἀμαθὴς ὦν ὁ ὠνητῆς, σοφοῖς τὴν κρίσιν τῆς βίβλου ἐπέτρεψεν, ἐκεῖνοι ἀληθῶς σοφοὶ ὄντες, ἔγνω ἂν ταύτην τοῦ Γαληνοῦ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, οὐκ ἂν ἐκεῖνος μὴ οὔσαν τοῦ Γαληνοῦ ἠγόραζε. Τὸ δὲ φάναι τοὺς σοφοὺς ἐκεῖνους δωροδοκηθέντας ἐξαπατῆσαι τὸν ὠνητὴν, παντάπασιν ἀπίθανον· ἀνάγκη γὰρ προομοληγηθῆναι τὸ τὰ τοιαῦτα τῶν

βιβλίων βαρύτιμα εἶναι κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου, ἵνα καὶ ὁ κρίνων καὶ ὁ πωλῶν ὠφελοῖντο· ὅπερ οὐκ ἴσμεν. Φέρεται μὲν καὶ ὁ Πλάτων ἐωνημένος τῶν ἑκατὸν μνῶν τρία βιβλία Πυθαγορικὰ παρὰ Φιλολάου, ἀλλ' ὁ Πλάτων ἐμελλε διαλόγους συγγράφειν, καὶ πολλὰ τῶν Πυθαγορικῶν δογμάτων παραδέξασθαι· καὶ ταῦτα νῆ Δία γε ἄξια ὠνήσατο· οὐδὲ γὰρ πολλοῦ, τριῶν ἐπὶ τριάκοντα μνῶν ἑκάστου βιβλίου τιμηθέντος· καὶ ῥάδιον ἰδεῖν, ἐν τοῖς Δημοσθενικοῖς λόγοις, ἐν οἷς περὶ σιτηρᾶσι τῶν στρατιωτῶν διεξέρχεται, μὴ μέγα τι δύνασθαι τὴν μῶν· ὅθεν μικρὸν τὸ κέρδος ἦν ἂν καὶ τῷ δωροδοκηθέντι καὶ τῷ πωλήσαντι, πρὸς τῷ καὶ γέλωτα ὀφλισκάνειν ἐπὶ τῇ κρίσει τὸν σοφόν, καὶ αἰσχροκερδῆ ὑποληφθῆναι, φωραθείσης μετ' οὐ πολλὴ τῆς ἀπάτης, παρακούσαντα τὸ Πινδαρικὸν ἐκεῖνο·

. . . . . ὅδ' ὄλιγιος, ὃν
φᾶμαι κατέχοντ' ἀγαθαί·

Ἄλλως δὲ ὁ Γαληνὸς τὰ βιβλία προῖκα γράφων, ὡς ὀφθαλμῶν, τοῖς φίλοις ἔπεμπε· καὶ ῥάδιον ἦν τῷ βουλομένῳ ἀντιγράψασθαι· Ἄνους δ' ἂν ἦν πρὸς τούτοις καὶ ὁ βίβλον ἀξίαν τιμῆς γράψας, ὡς ἑτέρῳ ἀναθεῖναι ὀνόματι, αὐτὸς ἐλὼν βίον σκότιον

. . . . . ἀπάντων
καλῶν ἄμμορος,

ἐξὸν αὐτῷ καὶ τιμῆς καὶ κέρδους ἀποφέρεισθαι· ὅθεν καὶ ἀπίθανος ἡ ἀντιλογία, καὶ ἡ ἐπιγραφή ἀληθῆς οὔσα, τὸν Γαληνὸν συγγραφέα δείκνυσι

Δεύτερον δείκνυται τοῦ Γαληνοῦ εἶναι τὴν πραγματείαν ἐκ τῶν προηγουμένων ταύτης ἐν τῷ Ἀντιγράφῳ. Προηγίτο γὰρ τι τεμμαχίον τοῦ Γαληνοῦ λόγου τινὸς διαλαμβάνοντος περὶ Συγκοπῆς· οὗ ἐν τῷ τέλει μνεῖται ποιεῖται καὶ τῶν τῆς Θεραπευτικῆς μεθόδου αὐτοῦ συγγραμμάτων. Τὸ δὲ τέλος τοῦ τεμμαχίου, διὰ τὸ [διεῖρηγμένον εἶναι τὸ φύλλον, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ὅδ' ἔχει ἐπὶ λέξεως·

«] πεπληρωμένης τῆς πέψεως· καὶ ἡ τοῦ οἴνου δὲ πόσις
 «] ὠφελίμως· ἐπὶ δὲ τοῦ Περιφρυγοῦς, φευκτέα ἢ
 « αὐ]τὸ, καὶ ἡ διάθεσις αὕτη, μέση τέ ἐστὶ καὶ μικτὴ, τὸ
 «] ἐστου, διασώζουσα, μεταβαλοῦσης δὲ τῆς τοιαύτης διαθέσεως
 «] μὲν κατὰ σφύζιν τε καὶ ἀσφυζίαν φερούσης. Καὶ ἀπλῶς
 « θερ] μότητα καὶ σφυγμοὺς ὁμοίους τῷ Περιφρυγεῖ
 «] τὴν τῶν ἐπικρατούτων φύσιν ἐν ταῖς Συγκοπαῖς
 « ἡ]μῶν, καὶ πιλούντων, καὶ πυκνούντων σύμ-
 «] τὴν δὲ κατὰ μέρος ἐκάστων ἀπάντων
 « θεραπείαν τε καὶ δίαιταν, ἐν τοῖς περὶ τῆς] Θεραπευτικῆς μεθόδου
 « γράμμασιν, αὐτὸς ἐξευ-
 « ἔ]ρουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐξιν ἤδη τινὰ κατὰ τὴν τέχνην.

=====

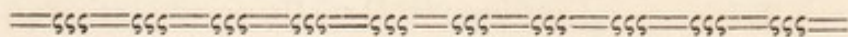
ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ.

Παρέθηκα δὲ ταῦτα, ὡς εἶχε κείμενα ἐν τῷ Ἀντιγράφῳ, ἐπίτηδες, εἰς δῆλωσιν τοῦ ἡμίσεως διεβῆρηγμένου φύλλου, καὶ πίστωσιν τοῦ τὸν Γαληνὸν γεγραφέναι τὴν Διαλεκτικὴν, ἐκ τοῦ τεμμαχίου τοῦ πρὸ ταύτης κειμένου περὶ Συγκοπῶν λόγου, ᾧ αὐτὸς ἐκεῖνος διαλαμβάνει περὶ τῆς ἑαυτοῦ Θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ ἐκ τοῦ Λεκτικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος. Τίς ἂν οὖν ἔτ' ἐνδοιάσειε μὴ αὐτοῦ εἶναι τὴν βίβλον; δηλονότι ὁ μηδέποτε τὸν Γαληνὸν ἀνεγνωκῶς, ἢ ἀναγνοὺς μὲν, μὴ ἐγνωκῶς δ' αὐτόν.

Τρίτον, δείκνυται αὐτοῦ εἶναι ἡ πραγματεία ἐκ τοῦ ἐπομένου μετὰ τὸ τέλος ταύτης λόγου· παρατίθημι δὲ πάλιν καὶ τὸ τέλος τῆς Διαλεκτικῆς καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ὡς ἔχει ἐν τῷ ἀντιγράφῳ· οὕτωςί·

« τέλος δ' ὁ περὶ τρίτου πρὸς αὐτοῦς, οὗς ἀμεθόδους ὀνομά-
 « ζουσιν, οἷς οὐδενὸς ὄντος ὅλως μεθοδικῶ συλλογιστέον·

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΓΑΥΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΕΜΨΥΧΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΜΒΡΥΑ.

« Τὸ περὶ τῆς εἰς τὰ σώματα τῶν ψυχῶν εἰσκρίσεως, Ζωο-
 « γονίας ἕνεκα δόγμα, πολλῆς ἀπορίας οὐχ ἡμᾶς, ὦ Γαῦρε, μό-
 « νους, ἀλλὰ καὶ τοὺς προηγουμένως εἰς ζήτησιν αὐτοῦ κινή-
 « θέντας ἐμπέπληξε. κοινῶς μὲν τῶν φυσικῶν, καὶ σχεδὸν τῶν
 « Ἱατρῶν ἀπάντων ἀπορησάντων, πότερον χρὴ ζῶα ἡγεῖσθαι
 « τὰ ἔμβρυα, ἢ φυτικῶς ζῆν αὐτὰ μόνον, τῆς μὲν Ἰδιότητος τοῦ
 « ζώου ἐξ αἰσθήσεως καὶ ὀσμῆς συνισταμένης, τῆς δὲ τῶν φυτῶν
 « ἐν θρεπτικῇ, καὶ αὐξητικῇ, χωρὶς αἰσθήσεώς τε καὶ ὀσμῆς θεω-
 « ρουμένης. Ὅθεν τῶν ἐμβρύων, φαντασίας μὲν χωρὶς καὶ ὀσμῆς
 « διεξαγόντων, αὐξητικῶς δὲ καὶ θρεπτικῶς μόνον διοικουμένων.

Φαίη τις ἂν καὶ τὸν λόγον τοῦτον, καίτοι ἐπιγραφὴν φέροντα τοῦ
 Γαληνοῦ, μὴ αὐτοῦ, ἀλλ' ἄλλου τινὸς εἶναι, ὅτι μὴ δισσώθη ἕξ γ' ἐφ'
 ἡμᾶς ὀλοσχερῆς τῶν Πραγματειῶν αὐτοῦ κατάλογος; Εἰ οὖν τοῦτ'
 εὐλόγον ἅπαντας χρὴ τοὺς εὐρεθέντας, ἢ καὶ εὐρισκομένους λόγους τοῦ
 σοφοῦ τούτου Ἱατροῦ, μὴ αὐτοῦ εἶναι ἰσχυρίζεσθαι. Ἐγὼ δὲ κατὰ τὴν
 ἐμὴν ἀποστολὴν, πλὴν τῆς Διαλεκτικῆς, καὶ τῶν δύο προεκτεθέντων
 τεμμαχίων, καὶ ἄλλους τινὰς ἐξεῦρον λόγους τοῦ Γαληνοῦ ἐν Ἀντι-
 γράφοις, ἔτι ἀνεκδότους, ὡς κὰν τοῖς ἐμοῖς καταλόγοις ἐσημειωσάμην,
 οὓς κἀνταῦθα παρατίθημι μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῶν ὄϊον,

Α. ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΟΣΤΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ (1).

« Τῶν ὀστέων ἕκαστον, ὅσον τ' ἐστὶν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, καὶ ὡς

(1) Ὁψόμεθα τοῦτον κατωτέρω ἐν τῷ ἐκτεθησομένῳ μοι καταλόγῳ τῶν
 Γαληνείων Πραγματειῶν.

« ἔχει τῆς πρὸς ἄλληλα συντάξεως, ἐπίστασθαί φημι χρῆναι τὸν
« Ἴατρόν. . . .

B. ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΠΛΑΣΜΑΤΩΝ.

« Τῶν Καταπλάσμάτων τὰ μὲν ἐστὶν ἐψητὰ, τὰ δὲ ὠμά· καὶ
« τὰ μὲν ἐψητὰ, ὅσα διὰ πυρὸς σκευάζονται· τὰ δὲ ὠμά, δίχα
« πυρὸς συντίθενται. . . .

**Γ. ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΛΕΠΤΥΝΟΥΣΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣ
ΚΑΙ ΠΑΧΥΝΟΥΣΗΣ (2).**

« Ἐπειδὴ τὰ πλείστα τῶν χρονίων ἀβρωστημάτων λεπτυνού-
« σης χρήζει διαίτης, ὡς πολλάκις ἐπὶ ταύτῃ μόνῃ καταστήναι,
« καὶ μηδενὸς ἔτι φαρμάκου δεηθῆναι.

Καὶ οὐ φημι ταῦτα μὴ εἶναι τοῦ Γαληνοῦ, δι' ὄντε λόγον εἶρηκα,
καὶ διότι προηγοῦντο καὶ εἶποντο ἕτεροι τοῦ αὐτοῦ λόγοι, καὶ διὰ
τὸ Λεκτικὸν καὶ Πραγματικὸν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρός. Οἶδα
δ' ὅτι οἱ μεταγραφεῖς πολλάκις ἐξαλλάττουσι τὰς λέξεις, καὶ μά-
λιστα οἱ Ἱατρικοὶ, περὶ τὸ Πραγματικὸν μὲν σπουδάζοντες, τοῦ δὲ
Λεκτικοῦ,

οὐ φροντίς, φασίν, Ἴπποκλείδῃ·

οἷόν τι καὶ ἡ τοῦ Ἴπποκράτους πέποθεν Ἰωνικὴ Διάλεκτος, τῇ μετα-
γραφῇ τῶν Ἱατρῶν· παραβαλλομένη γὰρ πρὸς τὴν Ἡροδότου, καὶ
πρὸς τὴν τοῦ ἐκ Καππαδοχίας Ἀρεταίου, εὐρεθήσεται ἐν πλείστοις
ἀποβεβληκυῖα τὸ αὐτῆς ἰδίωμα· ἀλλ' ὅμως ὁ ἐν γένει χαρακτῆρ ἐκά-
στου συγγραφέως διακρίνεται· Οἱ δὲ πολυγραφώτατοι συγγραφεῖς ὑπὸ
τῶν μὴ γινωσκόντων τοὺς διαφοροὺς Λεκτικοὺς χαρακτῆρας, γνωμα-
τεύονται οἱ αὐτοὶ ὄντες ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν, ἐκ τῶν νοημάτων, ἅπερ

(1) Καὶ τοῦτον ὁμοίως ὀψόμεθα.

καὶ μὴ βουλομένων τῶν ξυγγραφάντων παραφαίνεται ταῦτά· οἷον ὁ μὲν Γ δείκνυται τοῦ Γαληνοῦ ὄν, ὅτι ἐν πολλοῖς τῶν ἄλλων λόγων λέγεται ἡ λεπτόνουσα καὶ ἡ παχύνουσα δίαιτα· ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ὁ Β. Λέγεται γὰρ καὶ πολλαχοῦ τῶν ἄλλων λόγων τοῦ Γαληνοῦ περὶ καταπλασμάτων ἐψητῶν καὶ ὠμῶν τοῖς ὁμοίοις τοπικοῖς ἀρρώσθημασιν ἀρμοζόντων. Δείκνυται δὲ καὶ ὁ Α αὐτοῦ εἶναι, οὐ μόνον ἐκ τοῦ κατωτέρου καταλόγου, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀνατομικῶν θεωρημάτων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Ὀριθασίου, τοῦ ἐκ τῶν τοῦ Γαληνοῦ, ὀστεολογοῦντος· ἐξ ὧν δείκνυται καὶ ταῦτα καὶ ἡ Διαλεκτικὴ, περὶ ἧς ὁ νῦν μάλιστα λόγος, αὐτοῦ εἶναι.

Τέταρτον δείκνυται ἡ βιβλίος αὕτη αὐτοῦ ὑπάρχειν, ἐκ τοῦ Λεκτικοῦ, ὡς ἔφην χαρακτῆρος τοῦ Γαληνοῦ, ὁμοίου ὄντος τῷ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ λόγοις ἔχτε τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ τῶν κατασκευῶν, καὶ ἐνθυμημάτων, καὶ τῆς τοῦ λόγου περιβολῆς, καθὰ δὴ καὶ τῆς σχηματολογίας, καθ' ἃπερ ἄλλος τῶν ἄλλων ξυγγραφέων, διαστελλεται, ὁ μὲν καθ' ἔξιν χρώμενος, ἢ χαίρων τούτοις, ὁδ' ἐκείνοις, ὁδ' ἄλλος τοῖς ἄλλοις. Παράδειγμα δὲ τῶν ἐν μέρει σχημάτων, ἔστω τὸ ἐφεξῆς· οἷον, ἐν μὲν τῇ Διαλεκτικῇ φησιν·

« Οὐ μὴν οὔτε ἀποφῆσαντες τὸ ἐν, εἰάσαμεν ὑπάρχειν τὸ λοιπὸν,
« οὔτε καταφῆσαντες ἐκείνο. . . . »

Ἐν δὲ τῷ περὶ συνθέσεως τῶν ἀπλῶν φαρμάκων δ' βιβλίῳ φησίν.

« Οὔτε τὸ προηγούμενον, οὔτε τὸ ἀφαιρούμενον ἴσον, οὔτε κατ'
« εἶδος αὐτῶν, οὔτε κατὰ γένος· »

Ὅ γὰρ εἰδήμων καὶ μικρὸν ὅσον τοῦ σχηματολογικοῦ χαρακτῆρος, οἴσεται αὐτίκα, ὅτι Γαληνὸς φθέγγεται κἀν τῇ Διαλεκτικῇ κἀνταῦθα.

Οἶδα δ' ὅτι ἡ ἐξέτασις τοῦ Λεκτικοῦ τε καὶ Πραγματικοῦ χαρακτῆρος τῶν καθ' Ἑλληνας ξυγγραφέων, Δηλίου ἐδεῖτο κολυμβητοῦ καὶ πάλαι μὲν, ἀτὰρ καὶ νῦν, ὁπότε τὰ τῆς αὐτῶν Διαλεκτικῆς καὶ Ῥητορικῆς ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι παρημέληται· Ὅ γάρ τοι ἐν τού-

τοῖς προτελεσθεῖς τοῖς μαθήμασιν, ἀνεγνώκως, φέρε, τὴν περικοπὴν τοῦ πρώτου περὶ στοιχείων λόγου τοῦ Γαληνοῦ, οἷον τὴν,

« Τὸ μὲν δὴ κεφάλαιον τοῦτο, πρόδηλον ὑπάρχον ἅπασιν τοῖς
 « ἐν τῇ Λογικῇ Θεωρίᾳ γεγυμνασμένοις, οὕτω πως περαίνει τὸ
 « προκείμενον· ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ μὴ γεγυμναῖσθαι τὸν λογισμὸν
 « καὶ ἄλλως εἰσὶ φιλόνοικοι. . . .

Ὅ ταῦτά φημι ἀναγνοὺς, καὶ ἔπειτα τὴν παροῦσαν Διαλεκτικὴν, οὐκ ἂν δῆπου ὑπενδοιάσειε μὴ οὐχὶ αὐτὸν εἶναι τὸν Γαληνὸν ἐν ἑκατέρῳ τῷ βιβλίῳ φβεγγόμενον· εἰ μὴ τις παντάπασιν ἀγύμναστος εἴη ἐν τῇ Λογικῇ Θεωρίᾳ· ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐκ ἂν κατανοήσειε τὸν Γαληνὸν, ὡς αὐτὸς, ἐν οἷς φησιν, ἀποφαίνεται.

Ἄλλ' ἔγωγε παραθήσομαι καὶ ἑτέραν περικοπὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ περὶ στοιχείων τοῦ Γαληνοῦ λόγου εἰς ἀπόδειξιν τοῦ εἶναι αὐτοῦ τὴν Διαλεκτικὴν, ἐκ τοῦ Πραγματικοῦ μάλιστα χαρακτῆρος, ἐν οἷς φησὶ τὸν Ἱπποκράτην ὑποθετικῶς συλλογίζεσθαι.

« Ἰδόμεν ὅπως συνάπτει τῷ προειρημένῳ λόγῳ τὸν ἐφεξῆς·
 « ἔχει δ' ἡ σύμπασα ῥῆσις ὧδε. Ἐγὼ δὲ φημι, εἰ ἐν ἦν ὁ ἄν-
 « θρωπος, οὐδέ ποτ' ἂν ἤλγεεν, οὐδέ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὄτου
 « ἀλγήσειεν, ἐν ἐών· εἰ δὲ καὶ ἀλγήσειεν, ἀνάγκη καὶ
 « τὸ ἰώμενον ἐν εἶναι· Εἰ ἐν φησιν ὑπῆρχεν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ
 « ἂν ἤλγει· εἰ δέ γε καὶ ἤλγει, ἀναγκαῖον ἂν ἦν ἐν εἶναι καὶ τὸ
 « ἰώμενον. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σχήματος τοῦ συλλο-
 « γιστικοῦ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτᾷ λόγον, ὡς περ ἠρώτησε
 « καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων· ἀκόλουθον γὰρ λαβὼν τῷ προ-
 « τέρῳ τὸ δεύτερον, εἴτ' αὖθις προσλαβὼν τὸ ἀντικείμενον τῷ
 « ἐπομένῳ, περαίνει τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ.

« εἴπερ γὰρ ἐν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγησεν·

« ἀλγεῖ δέ γε,

« οὐκ ἄρα ἐν ἔστιν·

« Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Ἰάσεως ἐρωτηθήσεται λόγος·

« εἰ ἐν ὧν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς ἐστίν·

« οὐχ εἷς δέ γε ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως,

« οὐκ ἄρα ἐν ὧν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ·

ἴ' « Δεῖ τοίνυν κἀνταῦθα πάλιν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐποιήσαμεν, ὅτι

« τε τῷ προτέρῳ τὸ δεύτερον ἀκολουθεῖ, καὶ ὅτι καλῶς προσ-

« λαμβάνεται τὸ τοῦ λήγοντος ἀντικείμενον, ἀποδείξαντας ἡμᾶς,

« ἐξήγησίν τε ἅμα καὶ πίστιν τὴν δέουσαν παρασχέσθαι τῷ

« λόγῳ ... »

Καὶ κατωτέρω πάλιν φησί·

« Ὡστε ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι τὸ ἰώμενον οὐχ ἓν ἐστίν· ἀλλὰ καὶ

« ταύτης γε τῆς Προτάσεως, καὶ τῆς ἐτέρας, ἣν ἐξ ὑποθέσεως

« ἔλαβε, τὸ μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχειῖον ἐπεράινετο ... »

Τίς οὖν τούτοις ἐπιστήσας, κἂν καὶ μικρὸν τρίβων διαλεκτικῶν λόγων, ἀμφισβητήσῃε περὶ τοῦ τὸν Γαληνὸν συντάξασθαι, ἢ μὴ, τὴν πραγματείαν ταύτην; τὸ δὲ καὶ παραδείγματα θεραπευτικῆς ἐνθεωρεῖσθαι ἐν αὐτῇ, προσεπιβεβαιοῖ τὸ λεγόμενον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟ Δ' ΣΧΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Προσθήσω δὲν καὶ πέμπτην ἀπόδειξιν, ἐξ ἧς ἐμφανεστάτα δείκνυται Γαληνὸς εἶναι ὁ τὴν Διαλεκτικὴν ξυγγραψάμενος· λέγω δὲ ἐκ τοῦ τετάρτου σχήματος τῶν Συλλογισμῶν· ὅγε φιλῶ μόνον λόγῳ ἄχρι τοῦδε οἱ νεώτεροι λογικευόμενοι τῷ Γαληνῷ ἀπένεμον· ὁ δὲ Βούλγαρις Εὐγένιος ἐν τῷ περὶ Σχημάτων τῶν Συλλογισμῶν τῆς αὐτοῦ Λογικῆς ταῦτα περὶ τούτου παρασημειοῖ·

« Παρὰ μόνοις τοῖς Ἄραφιν εὑρεῖν ἐστὶ τουτὶ φερόμενον· οὐδὲ

« γὰρ οὐδ' ἐν τοῖς τοῦ Γαληνοῦ σωζομένοις καθ' ἡμᾶς συγ-

« γράμμασι τοιοῦτόν ἐστιν εὐρεῖν· οὐ δέ τις τῶν Ἑλλήνων περὶ
« τούτου μαρτυρῶν φαίνεται. »

Ἄλλ' ὅγ' ἐν τῇ Ἀραβικῇ μεταφράσει τῶν τοῦ Γαληνοῦ ἐφέρετο, οὐκ ἀεικῆς ἐφέρετο. οὐδὲ γὰρ ἔωλον εἶναι τὴν φήμην, θεὸν οὔσαν φαίη ἂν Ἡσίοδος· διακηρύττει δὲ τὸν Γαληνὸν καὶ συγγραφέα εἶναι Διαλεκτικῆς, ἣν ἡ ἐμὴ ἀποστολή, χάρις τῷ Ὑπουργῷ Βιλλεμαίνει, ἐξεύρατο, καὶ ἀνεσώσατο, ὡς καὶ ἄλλ' ἄτα ἐν ὑπογείοις πύργων σηψόμενα. Τὸ δέγε μηδένα τῶν Ἑλλήνων φαίνεσθαι ταύτης μάρτυρα, οὐκ ἐμφαίνει τὸ μὴ ὑπάρχειν τὴν τοῦ Γαληνοῦ Διαλεκτικὴν, ἀλλὰ τὸ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ μὴ ἀναγνωσθῆναι ὑπὸ φιλοσόφων τῶν ἔπειτ' ἀνδρῶν, ἀλλ' ὑπὸ Ἱατρῶν μόνων, φέρ' εἰπεῖν Παύλου Αἰγινήτου, Ἄετίου, Ἰωάννου Διοικητοῦ ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἄλλων τινῶν μετὰ Γαληνὸν βεβιωκότων, οἷς οὐ φιλοσοφία, Ἱατρικὴ δ' ἦν τὸ σπουδαζόμενον. Οἱ τε μετὰ Γαληνὸν ἀκμάσαντες, καὶ Διαλεκτικῆς ἀντιποιοῦμενοι, ὑπῆρξαν ὑπομνηματισταὶ μᾶλλον, ἢ Διαλεκτικῶν συγγραφεῖς· οἷοί περ Ἀλέξανδρος Ἀφροδισσιεύς, Ἀμμώνιος, Πορφύριος, Σιμπλικίος, Μιχαὴλ Ἐφέσιος, Ἰωάννης φιλόπονος, Ἡλίας φιλόσοφος ἀπὸ ἐπάρχων, καὶ εἴ τινες ἄλλοι. Εἰ δέ τινες καὶ λογικὰς πραγματείας μετὰ Γαληνὸν ξυνέγραψαν, ἐμοὶ μὲν ἄδηλοι· οἶδα δὲ τὸ περὶ Κατηγοριῶν τοῦ Φωτίου ἐν Ἀντιγράφοις σωζόμενον, καὶ τὴν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ Λογικὴν, τὴν τοῦ Βλεμμίδου, περὶ οὗ αὐτίκα ἐρῶ, ἐπιτομὴν τῆς Λογικῆς, τὴν τοῦ Κορυθαλέως, καὶ τὴν τοῦ Δαμωδοῦ. Ἄλλ' ἅπαντες οὗτοι ἄτε Ἀριστοτελικοὶ τῆς τοῦ σφετέρου ἡγεμόνος δόξης ἀντεχόμενοι, τὸ τρίτον τῶν συλλογιστικῶν Σχημάτων ἡμῖν παραδεδώκασι, μηδὲν εἰρηκότες περὶ τοῦ τετάρτου τοῦ καὶ Γαληνείου Σχήματος.

Ἄλλὰ τὸν γε Βλεμμίδην οὐκ ἂν φαίη Εὐγένιος μὴ ἀνεγνωκέναι τὴν Διαλεκτικὴν τοῦ Γαληνοῦ· τὰ γὰρ ἐν τῷ λδ' κεφαλ. (1). Τῆς

(1) Ὅρα κεφ. λδ' ἐπιτομῆς τῆς λογικῆς τοῦ Βλεμμίδου ἐνθα περὶ τοὺς 15' τρόπους διαλέγεται· ἀλλὰ κἀν τῷ λε' κεφ' εὐρήσεις οὐκ ὀλίγα ὡσαύτως ἔχοντα τοῖς τοῦ Γαληνοῦ. Ἐτυπώθη δὲ πρῶτον ἡ τοῦ Βλεμμίδου Λογικὴ τῷ 1505· μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐν Λειψία μετὰ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ.

ἐπιτομῆς αὐτοῦ ἅπαντα σχεδὸν ἐνεῖσιν ἐν ταῖς 18, 19, 20, .. 23 σελίδι τῆς Διαλεκτικῆς τοῦ Γαληνοῦ σχεδὸν ταῦτά· καὶ δῆλον ὅτι κατὰ τὸν δωδέκατον καὶ Τρισκαιδέκατον, καθ' ὃν ὁ Βλεμμίδης ἤχημασεν αἰῶνα, μὴ ἄγνωστον γεγονέναι τὴν πραγματείαν ταύτην τοῦ Γαληνοῦ· ἀλλ' ἔθος ἦν τοῖς Βυζαντινοῖς, ὡς καὶ τισι τῶν παλαιῶν, τὰ τῶν ἄλλων σφετεριζομένοις μὴδὲ μνεῖαν ποιεῖσθαι τῶν συγγραψάντων· καθὸ καὶ ἀξίωμα ἐτύγχανε παρ' αὐτοῖς τὸ,

Συγγράφειν ἐστὶν ἄριστα, κλέπτειν μετ' εὐφύας·

ἐγὼ δὲ καὶ Ἐπίκτητον οἶδα ἐν περγαμινῷ δέρματι γεγραμμένον καὶ ἀναφερόμενον, ὡς σύγγραμμα τῶν τῆς ἐκκλησίας πατέρων. Χάρις μὲν τοι Νικηφόρῳ τῷ Βλεμμίδῃ, ὅτι ἀφελῶς τὰ τοῦ Γαληνοῦ ἡμῖν παρέθηκε, καὶ συμμαρτυροῦντι, οὕτω φάναι, ἡμῖν τῆς Διαλεκτικῆς ταύτης τῷ Γαληνῷ συγγραφεῖ· βουλομένῳ μὲν τοι εἰκοῖτι μὴ ἐξελεγχθῆναι· ἐμνημόνευσε γὰρ ἂν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπιτομῇ τοῦ Δ Σχήματος, διακαίως τῷ Γαληνῷ ἀναγραφομένου.

Οὐκ ἄχρηστον ἀλλ' οὖν τὸ σχῆμα οὐ δὲ ἀπόβλητον, ὡς τινες τῶν νεωτέρων ᾤθησαν, οὐ μὰ Δία γε διὰ τὴν Ἱερὰν τετρακτὺν τῶν Πυθαγορείων, τὴν ἐν τετάρτῳ ἀριθμῷ συμπληρουμένην, οὐ δὲ περιττὸν, διότι τῆς Δευτέρας Προτάσεως Πρώτης θεείσης, καὶ τῆς Πρώτης Δευτέρας, σχῆμα τὸ πρῶτον ἀνέκυψεν· ἀλλ' ὅτι πλειόνων ὄντων τῶν Σχημάτων, εὐμαρεστέρα καθίσταται, ἢ πρὸς ἀπαγγελίαν ὁρμὴ τοῦ ἐνδιαθέτου ἐν ἡμῖν λόγου· Ἀεικίνητος γὰρ ὢν, καὶ πολλὰς ὁδοὺς ἔχων, βῆδιον ἂν ἐξορμήσειεν ἐξαγγελῶν τά γε οἱ παριστάμενα· ἔθεν δῆλον, ὅτι οὐ δὲ περιττὸν τὸ σχῆμα, ὡς τινες τῶν νεωτέρων λογικευομένων ᾤθησαν. Οὐ δ' ἀληθές, ὅτι παρὰ φύσιν τὸ σχῆμα, καὶ ἀπᾶδον τῆς τοῦ ἡμετέρου νοὸς φύσεως· διαλλήλως γὰρ ἀντιπίπτει τουτὶ τὸ ἐπιχείρημα. Τί γὰρ μὴ καὶ τὸ Πρῶτον παρὰ φύσιν καθέστηκεν; εἰ δὲ ἀποχρῶντα λόγον τοῦ μὴ κατὰ φύσιν εἶναι οὐκ ἔχουσι, πρόδηλον καὶ τοῦτο, ὡς ἐκεῖνο, κατὰ φύσιν εἶναι· καὶ τοι ἢ ἐν Παρισίῳ ποτὲ σοφὴ ἑταιρία τοῦ Port-Royal οἶεται ἐν τῇ ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθείσῃ Λογικῇ Διῖσχυριζομένη, τὸν Ἀριστοτέλην ἐγνωκέναι μὲν, μὴ χρῆσασθαι δὲ

τῷ σχήματι ὑπερ προῖκα λέγεται, ὡς καὶ τὰ ἄλλα. Εἴη γὰρ ἂν εἴπερ, οὐκ ἂν σιγῶντες παρῆλθον οἱ τὰ τοῦ Σταγειρίτου ὑπομνηματίσαντες· λέγει δ' ἐπὶ λέξεως ἡ σοφῆ ἑταιρία οὕτως·

Où il est enfin *attribut dans la majeure, et sujet en la mineure*, ce qui peut faire une quatrième *figure* : étant certain que l'on peut conclure quelquefois nécessairement en cette manière ; ce qui suffit pour faire un vrai syllogisme, on en verra des exemples ci-après.

Néanmoins parce qu'on ne peut conclure de cette quatrième manière, qu'en une façon qui n'est nullement naturelle, et où l'esprit ne se porte jamais, Aristote et ceux qui l'ont suivi, n'ont pas donné à cette manière de raisonner, le nom de *figure*. Galien a soutenu le contraire, et il est clair que ce n'est qu'une dispute de mots, qui se doit décider en leur faisant dire de part et d'autre ce qu'ils entendent.

Mais ceux-là se trompent sans doute qui prennent pour une quatrième figure, qu'ils accusent Aristote de n'avoir pas reconnue, les arguments de la première, dont la majeure et la mineure sont transposées, comme lorsqu'on dit :

Tout corps est divisible,
tout ce qui est divisible est imparfait,
donc tout corps est imparfait.

Je m'étonne que M. Gassendy soit tombé dans cette erreur. Car il est ridicule de prendre pour la majeure d'un syllogisme la proposition qui se trouve la première, et pour mineure celle qui se trouve la seconde, etc.

Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶμεν λέγοντες τῇ σοφῇ ἑταιρίᾳ· Εἰ μὲν ἦν ἀεὶ συλλογίζεσθαι ἀπὸ τῶν γενικωτέρων ἐπὶ τὰ εἰδητικώτερα καὶ ἀτο-

μη'

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

μικώτερα, ὀρθῶς ἂν εἶχε κακύνειν τὸ Δ' σχῆμα· ἐπεὶ δὲ πλειστάκις συμβαίνει ἀπὸ ἴσων εἰς ἴσα, καὶ μᾶλλον πλειστάκις, ἴν' οὕτως εἴπω, ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ εἶδη καὶ τὰ γένη, ὃ μάλιστα καὶ ἀναλυτικώτερον καὶ φυσικώτερον ὑπάρχει, πῶς εὐλογον περιττὸν ἡγεῖσθαι τὸ σχῆμα; Ἀρχὴ γὰρ ἀπασῶν τῶν γνώσεων ἡμῶν τὰ καθ' ἕκαστα. Καὶ ὀρθῶς Ἀριστοτέλης εἶρηκε ταῦτα πρότερα εἶναι τῶν γενῶν· βεβήκασι γὰρ ἐπ' αὐτοῖς ἀπασαι αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι ἀπὸ τῶν μερικῶν προοδοποιούμεναι ἐπὶ τὰ καθόλου, ἢ τοὺς κανόνας· οἷγε ὡς γενικώτεροι πολὺν χρόνον ὕστερον διεμορφώθησαν· Ἄρ' οὖν ἔδει γε τοὺς ἀνθρώπους μὴ συλλογίζεσθαι τὰ πρὸς τὴν πρόοδον αὐτῶν, εἰμὴ ὅταν κανονισθῶσιν; ἀλλὰ τοῦτ' ἂν πᾶσαν πρόοδον ἀνεχαίτισε· Καὶ εἰ τοῦτο ἐποίουν οἱ ἀνθρώποι, οὐδεμία τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἐφίκετ' ἂν, εἰς ὅπερ ἤδη τελειότητος καθέστηκε. Πῶς οὖν ἡ σοφὴ αὕτη ἔταιρία κατειρωνεύεσθαι τολμᾷ τοῦ Γασσένδου, ὅτι οὕτω συνελλογίσασατο;

Πᾶν σῶμά ἐστι διαιρετὸν
πᾶν διαιρετὸν ἀτελές,
τὶ ἀτελές ἄρα σῶμα·

καὶ ὅτου γε χάριν; ὅτι τὸ ἀτελές γενικώτερον οἶεται τοῦ ὅρου, σῶμα, ἅτε διαιρετὸν; Εἰ δὲ φύσις τοῦ σώματος τὸ εἶναι διαιρετὸν, πῶς ἂν ἔπειτα κατὰ σώματος τὸ ἀτελές κατηγορήσαιμεν· καὶ γὰρ

ἀδύνατον τὸ μέρη ἔχον μὴ εἶναι διαιρετὸν·
τὸ δὲ διαιρετὸν ἐστὶ σῶμα
τὸ σῶμα ἄρα μέρη ἔχει.

ἐπὶ οὖν τοῦ προειρημένου ὑποδείγματος, τίς ἀνάγκη ἀντικαταστῆσαι τὴν ἐλάττω τῆς μείζονος, ἢ ταύτην ἐκείνης; Λεχθήτω δὲ σαφέστερον οὕτω·

τὸ μέρη ἔχον ἀναγκαίως ἐστὶν ἀτελές·
τὸ δὲ ἀτελές ἐστὶ σῶμα·
τὸ σῶμα ἄρα ἀναγκαίως ἐστὶν ἀτελές·

τί πλέον περαινεί ἐνταῦθα τοῦ κατὰ τὸ Δ σχῆμα Συλλογισμοῦ, ἣν ἀντικαταστήσωμεν τὴν Ἐλάττω τῆς Μείζονος, εἰπόντες κατὰ τὸ Α σχῆμα; οἷον,

τὸ μέρος ἔχον, ἀναγκαίως ἐστὶ διαιρετόν·
τὸ σῶμα ἀναγκαίως ἔχει μέρος·
τὸ ἄρα σῶμα ἀναγκαίως ἐστὶ διαιρετόν·

ἐγὼ μὲν οὐχ ὄρω· ἀλλ' οὐδ' εἴτις καὶ μικρὸν μεμύηται τὴν Διαλεκτικὴν· Ὅμοίως ἔχει καὶ τὸ ἐξῆς.

πάντα τὰ δίποδα εἰσὶ ζῶα·
οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πτηνὰ εἰσὶ δίποδα.
οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πτηνὰ, εἰσὶ ζῶα·

καὶ τὴν Ἐλάττω δὲ Μείζονα ποιήσαντες, ἐναλλάξ, ὡς

οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πτηνὰ, εἰσὶ δίποδα·
πάντα τὰ δίποδα εἰσὶ ζῶα·
οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πτηνὰ εἰσὶ ζῶα·

οὐδὲν πλέον περαιοῦμεν ἐκ τῆς μεταθέσεως ταῖν δυεῖν προκειμένων. Πῶς οὖν οὐ γέλωτα ὀφλισκάνει παρὰ τοῖς ἀληθεῖς διαλεκτικοῖς ἢ σοφῇ ἐταιρίᾳ τοῦ Port-Royal, ἀγνωμόνως ἐπεξερχομένη τῷ Δ' σχήματι, καὶ μὴ συνιεῖσα τοῦ μᾶλλον κατὰ φύσιν εἶναι τὸ σχῆμα τοῦτο; Ἐγωγε μάλιστα μὲν ἂν θεῖην αὐτὸ, οὐ Τέταρτον, ἀλλὰ Πρῶτον, ὡς μᾶλλον κατὰ φύσιν ὄν τῶν ἄλλων σχημάτων, δι' οὓς ἐφθην εἰρηκῶς λόγους· καθ' οὓς τὰ ὄντα ἐξ ἀρχῆς μανθάνομεν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ γενικιώτερα ἀνατρέχοντες οἰονεὶ κλιμακῆδόν, τοῦ κατηγορουμένου εὐθὺς λαμβανομένου εἰς ὑποκείμενον· οἷον,

ὁ Πέτρος ἐστὶν ἄνθρωπος
ὁ ἄνθρωπός ἐστι ζῶον·
ὁ Πέτρος ἐστὶ ζῶον.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Γαληνὸς πρῶτον δοκεῖ προτάξει ἐν τῇ Παρούσῃ Διαλεκτικῇ· ὥστε τὸ τῶν Σχημάτων Διάγραμμα ἀντὶ τοῦ

Ἐπὶ Κατ' Ἄλφα·
 Δίς Ἐπὶ Βῆτα·
 Δίς Κατὰ Γάμμα·
 Καθ' Ἐπὶ Δέλτα·

γενέσθαι τὸ

Καθ' Ἐπὶ Ἄλφα·
 Ἐπὶ Κατὰ Βῆτα·
 Δίς Ἐπὶ Γάμμα·
 Δίς Κατὰ Δέλτα·

Ἄλλ' ἴδωμεν πῶς εἰσβάλλει ἐς τὸ ἑαυτοῦ Σχῆμα.

Πρῶτον μὲν οὖν διδάξας ἀπλῶς περὶ τῶν κατηγορικῶν Συλλογισμῶν, καταφατικῶν τε καὶ ἀποφατικῶν, καὶ κατ' ἐπιδρομὴν διεληθὼν τοὺς ὑποθετικούς, ὧν ἄλλοις ἄλλα ὀνόματα περιῆψεν ὁ Χρύσιππος, καλῶν αὐτοὺς πρώτους, δευτέρους, κ. τ. λ. δεόν φησὶ τοὺς κατηγορικούς, πρώτους λέγειν ὡς ἀπλουστέρους· ἄλλ' ἀδιάφορον πάλιν ὑπολαμβάνων τὸ τοὺς ἑτέρους, ἤτοι ὑποθετικούς, διδάσκειν καὶ ὀνομάζειν προτέρους, χρήσιμόν ἐστι φησὶν εἰδέναι τὰ μέρη τοῦ Συλλογισμοῦ. Καὶ γὰρ ὡς περ ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς ἐστὶ πρόσληψις ἤτοι τοῦ ἡγουμένου, ἢ τοῦ ἐπομένου, οὕτω καὶ τοῖς κατηγορικοῖς· ὁ γὰρ τοι εἰπὼν,

Ἄπαν καλὸν αἰρετόν ἐστιν·

[ἢ Μείζων αὕτη]

ἀναγκαῖον ἔχει πρὸς τὸ γενέσθαι τινὰ Συλλογισμόν, παραλαμβάνειν δίκην πρόσληψεως ἐν τῇ Ἐλάττονι τῶν προτάσεων, ἤτοι τὸ καλὸν, ἢ τὸ αἰρετόν· ἄλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐν ἐκείνοις καὶ μόνον θάτερον. Καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις, εἰ μὴ προσληφθεῖη, μήτε θάτερος τῶν ὄρων, μήτε τὸ ἀντικείμενον αὐτοῖς, οὐκ ἂν συσταίη Συλλογισμὸς, οὐτ' ἐν καταφάσει, οὐτ' ἐν ἀποφάσει. Ἐν μὲν τοι τοῖς κατηγορικοῖς προσλαμβάνειν ἀνάγκη θάτερον τῶν ὄρων· ἄλλ' οὐ μόνον ὡς ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς. Οὐ

γὰρ ἂν ἐκ τοῦ καλοῦ μόνον ἢ ἐκ τοῦ αἰρετοῦ, ἢ Ἐλάττων συσταίη· ἀλλὰ δεῖ κατηγορηθῆναί τι ἐνὸς τούτων· ὃ δύναται τις συμπλέκειν μεθ' οὗ ἂν ἐτέρου βουληθῆ ὄρον· δυνατόν γὰρ αὐτῷ τοιάνδε πρότασιν ἐν τῇ Ἐλάττωνι προστιθέντι, ποιῆσαι Συλλογισμόν,

Ἄπαν [καλόν] αἰρετόν, ἀγαθόν ἐστίν. [ἢ Ἐλάττων]

Οὕτως οὖν ὁ Γαληνὸς τάσας τὸν ὄρον αἰρετόν, ἐν μὲν τῇ Μείζονι κατηγορούμενον, ἐν δὲ τῇ Ἐλάττωνι ὑποκειμένον, διεσχημάτισε τὸ Δ σχῆμα τοῦ Συλλογισμοῦ, δηλονότι τὸ

Καθ' Ὑπό,

τοῦνδόσιμον λαβὼν, οἶμαι, ἐκ τῶν ὑποθετικῶν, ἢ διαιρετικῶν Συλλογισμῶν, ὡς γὰρ ἐν ἐκείνοις ἄτερος τῶν ὄρων, ἦτοι τὸ ἡγούμενον, ἢ τὸ ἐπόμενον κἄντε συνημμένον, κἄντε διεζευγμένον ἢ, κἄν τε ὑπαρξιν ἢ ἀκολουθίαν μόνον ἐμφαίνη τὸ πρόσλημμα, ἐξ ἀνάγκης παραληφθήσεται πρὸς σύστασιν τῆς Ἐλάττωνος, κἄντε ἀποφατικῶς κἄντε καταφατικῶς, οὕτω κατὰ τῶν κατηγορικῶν ὅσον ἐπ' ἐκείνων, λαβόντας τὸ ἡγούμενον, λέξομεν·

εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστίν,
ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν,
ὁ ἥλιος ἄρα ὑπὲρ γῆν ἐστίν·

προσλαβόντες δὲ πάλιν τὸ ἐπόμενον, ἐροῦμεν ἐν τῇ Ἐλάττωνι·

ἀλλὰ μὴν ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστίν·
ἄρα ἡμέρα ἐστίν.

Ἐπεὶ οὖν ἐνταῦθα θάτερον παραλαμβάνεται ἢ τὸ ἡγούμενον, θέσιν ἔχον ὑποκειμένου, ἢ τὸ ἐπόμενον τάξιν ἔχον κατηγορουμένου, τούτοις ἐπιστήσας ὁ Γαληνὸς, δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτο, ἐφ' οἷς μᾶλλον ἐπέμεινε τῇ τῶν ὑποθετικῶν διδασκαλίᾳ, δυνατόν ὡρήθη καὶ ἐπὶ τῶν κατηγορικῶν τοῦτο γενέσθαι, ὡς ἐκάτερον τὸν ὄρον τῆς Μείζονος

μέσου δίκην παραλαμβάνεσθαι πρὸς σύσταςιν τῆς Ἐλάσσονος· καὶ τοῦ σχήματος

Ὑπὸ Κατὰ,

ἤδη γνωστοῦ ὄντος, συστήσεται καὶ τὸ ἐναλλάξ

Καθ' Ὑπό·

καὶ τὴν τετρακτὴν τῶν σχημάτων συμπληρωθῆναι· λέγω τὸ συμπληρωθῆναι, ἐπειδὴ οὐκ ἔτι πλέον ἐγχωρεῖ ἕτερον σχῆμα ὀτιοῦν γενέσθαι. Τριῶν γὰρ ὄντων τῶν ὅρων ἐν τοῖς κατηγορικοῖς Συλλογισμοῖς, μηδὲν διαφερέτω ἄπλοῦς ἢ συνθέτους εἶναι, καὶ τεσσάρων τῶν χωρῶν, ἐν τῇ Μείζονι καὶ Ἐλάττονι τῶν προτάσεων δύο ἐν ἑκατέρᾳ, ὁ μέσος εἰς μίαν τῶν τεσσάρων μεταστήσεται, καὶ οὐδὲν πλέον.

Τὸ δὲ λέγειν, τὸν Ἀριστοτέλην ἔχοντα δαιμόνιον νοῦν, καὶ ὑποδείξαντα τοὺς τρεῖς ὅρους, καὶ τὰς χώρας αὐτῶν, ἀδύνατον μὴ κατανοῆσαι, ἢ κατανοήσαντα παραμελῆσαι τοῦ σχήματος, ὡς ἀσυμπεράντου, οὐκ ὀρθῶς λέλεκται· δέδεικται γὰρ ἀνωτέρω, ὅτι τὸ σχῆμα καὶ κατὰ φύσιν, καὶ συμπεραντικώτατον· καὶ κατανοήσαντα τὸν Ἀριστοτέλην οὐκ ἂν τούτου ὀλιγορῆσαι· Καὶ τί θαυμαστόν, εἰ μὴ κατενόητε τὸ σχῆμα; Καὶ ὀρθῶς ἔφη τις, τῶν πατέρων οἶμαι τῆς ἐκκλησίας·

ὁ διδασκάλους ἔλαθε, τοῦτο μαθηταῖς ἐπεφοίτησε·

Φασὶ δὲ καὶ τὸν σοφὸν Νούτινα ἐν πολλοῖς τῶν ἀστρονομικῶν ὑπολογισμῶν σφαλέντα, ἐπανορθωθῆναι ὑπὸ τινος τῶν αὐτῶ συμφιλοσοφούντων·

τοῖος γὰρ νόος ἀνθρώποισι.

Καὶ τὰ πράγματα, καίπερ οὐ μικρὰ, μετὰ τὴν εὔρεσιν οὐ μεγάλα κρίνεται. Ὅθεν οὐδ' εὐλόγα δοκοῦσί μοι λέγειν, γνωσιμαχοῦντα τὸν

Γαληνὸν πρὸς Ἀριστοτέλην, ἀντέχεσθαι τοῦ παρεωραμένου σχήματος. Εἰ μὲν ἄλλη πῆ τοιοῦτω τινὶ ἐνέτυχον, εἰπάτωσαν· ἐν δὲ τῇ παρούσῃ Πραγματεῖα καὶ πάνυ αἰδημόνως εἰσάγει τὰ ἑαυτοῦ, μηδὲν ἐφεξῆς τῆς βίβλου περὶ τούτου τι λέγων, ἐτέροις ἀφείς τὴν τούτου ἔγκρισιν.

Οὕτως οὖν, ὡς ἔφην προβαίς τὴν Μείζονα, ἐν ἧ φησιν,

Ἄπαν καλὸν, αἰρετόν ἐστι,

καὶ ὑποθέμενος ἐν τῇ Ἐλάττονι τὸν κατηγορούμενον σὺν τῷ ὑποκειμένῳ, κατειπὼν αὐτοῖν τὸ ἀγαθόν, ὡς εἶναι ταύτην

Ἄπαν καλὸν αἰρετόν, ἀγαθόν ἐστιν,

ἐπήγαγε τὸ συμπέρασμα, τὸ

Ἄπαν καλὸν αἰρετόν, ἀγαθόν ἐστι.

Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰ ὅλην τὴν Μείζονα ὑποκείμενον τῇ Ἐλάττονι πεποίηκε. πρὸς παράδειγμα γὰρ τῶν ὑποθετικῶν τὸ πρόσλημμα ἐτεχνάσατο, δεικνύων ἐκεῖνο μὲν ἀκατηγόρητον προσλαμβάνεσθαι, καὶ μόνορον οὕτως εἰπεῖν. ἐν δὲ τοῖς κατηγορικοῖς οὐδὲν τὸ κωλύον καὶ σύνορον εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῆς Ἐλάττονος· ὃ καὶ προεῖρηκεν εἰπὼν, δυνατὸν δὲ καὶ πᾶν καλὸν ὄντι οὖν ἄλλο κατηγορήσαντα τῶν ὄρων. Πρὸς δὲ καὶ ἀναγκαῖα ὑπῆρχεν ἡ πρόσθεσις τοῦ καλοῦ ἐν τῇ Ἐλάττονι πρὸς τὸ ἀληθεστέραν ταύτην γενέσθαι· οὐδεὶς γὰρ αἰρεῖται τὸ κακόν, ἀλλὰ συμβαίνει τὸ αἰρετόν εἶναι μὲν καλὸν τῷ αἰρουμένῳ, μὴ εἶναι δ' ἑτέρῳ.

Ἄλλὰ μήποτε ὁ Χρῦσιππος ὀρθότερον τοῦ Γαληνοῦ ἐπέστησε τοῖς Ὑποθετικοῖς, Πρώτους αὐτοὺς ὀνομάσας; Εἰ γὰρ τὰ πρῶτα τῶν συνθέτων ἀπλούστερα, ὃ καὶ Γαληνὸς βεβαιοῖ λέγων· οὐδεὶς γὰρ ἀμφισβητήσει τὸ μὴ οὐ πρότερον εἶναι τὸ ἀπλοῦν τοῦ συνθέτου. Οἶμαι τοὺς Ὑποθετικούς ἀπλουστέρους εἶναι, κατὰ γε τὸν σχηματισμὸν, τῶν κατηγορικῶν· οὐ μόνον διὰ τὸ μονολήμ-

ματον ἑνὸς τοῦ ἡγουμένου ἢ ἐπομένου πρὸς σύστασιν τῆς Ἐλάττονος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μηδενὸς προσδεῖσθαι, εἰς σχηματισμὸν τοῦ Συλλογισμοῦ, ἐτέρου τινός, ἄλλοι ἔχοντος τοῦ τὸν μὲν τῶν συνημμένων λαμβάνειν εἰς Ἐλάττονα, τὸν δὲ εἰς Συμπέρασμα. Καὶ τί τούτου ἀπλούστερον πρὸς τὸ συλλογίζεσθαι; Ἀλλὰ καὶ τὸ σύνολον οὐδεμία ἀνάγκη ζητήσεως μέσου ὄρου, οὗ καὶ κανόνων πρὸς εὔρεσιν ἐδέησε. Πῶς οὖν κατηγορητέος ὁ ἀνὴρ τούτου γ' ἕνεκα οὐκ οἶδα. Τοῦ Χρυσίππου μέντοι πολλοὶ καθήψαντο, καὶ Κλεάνθης, καὶ Ἐρατοσθένης, καὶ Ἐπίκτητος, καὶ πλείστοι ἄλλοι ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ τῷ παρὰ Λαερτίῳ τῷ Διογένει φέρονται· καὶ οὐ θαυμαστόν.

πρὸς γὰρ τοὺς κρείττους ὁ φθόνος ἔρπει,

ἐξ οὗ καὶ κακολογοῦνται· περὶ δέ γε τῶν Ὑποθετικῶν, ὅτι Πρώτους ἐκάλει, οὐδεὶς ἂν εἴποι τὸ μὴ ὀρθῶς, ἐξ ὧν εἴρηται.

Μετὰ δέγε τὸν προειρημένον Συλλογισμὸν ὁ Γαληνὸς καὶ δεύτερον τοῦ οἰκείου σχήματος ἐπιφέρει, λέγων. Οὕτω δὲ καὶ καθ' ἐτέρου τῶν ὄρων, τὸ καλὸν ἄλλων ὄρων τῶν ἐν τῇ Ἐλάττονι ὑπέθεσιν, οἷόν γ' ἐστὶ ποιήσασθαι Συλλογισμὸν, οἷον αὐτός·

Ἡ δικαιοσύνη καλὸν ἐστὶ·

Τὸ καλὸν αἰρετόν ἐστὶ·

ἐνθα τὴν δικαιοσύνην λαβὼν ὑποκείμενον τῆς Μείζονος, καὶ κατηγορήσας αὐτῆς τὸ καλὸν, ὑπέθετο τοῦτο ἐν τῇ Ἐλάττονι. Παρέλιπε δ' ἐκὼν τὸ Συμπέρασμα· ὅπερ ἦν

Ἡ δικαιοσύνη αἰρετόν ἐστίν.

Ἡ δὲ Διδασκαλία, ἣν ποιεῖται τοῦ τοιούτου σχήματος, δηλοῦται διὰ τῶν εἰρημένων (σελ. 16). « Δυνατὸν δὲ καὶ πᾶν καλὸν ὅτι οὖν ἄλλο κατηγορήσαντα τῶν πρώτων, δηλονότι, κατὰ τῶν ἐν τῇ Μείζονι ὄρων, ὅπερ ἀνωτέρω πεποίηκε, κατηγορήσας τοῦ

αίρειτοῦ τὸ ἀγαθὸν, τοῦ ὄντος ἐν τῇ Μείζονι· περὶ δὲ τῆς Ἐλάττονος τὰ οὕτω δὲ καὶ καθ' ἑτέρου τῶν ὄρων τὸ καλὸν ἄλλων ὄρων ὑπόθεσιν, οἷόν τ' ἐστὶ ποιήσασθαι Συλλογισμὸν· τὸ δὲ, ὑπόθεσιν πρὸς τὸ ποιήσασθαι ἀνακτέον· ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, οἷόν ἐστιν ὑπόθεσιν (ἀντὶ τοῦ ὑποκείμενον) ποιήσασθαι καὶ Συλλογισμὸν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Δ' Σχήματος, μέχρι τοῦδε λόγῳ φιλοῦ ἀναγραφομένου τῷ Γαληνῷ, ἤδη δὲ καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ Διαλεκτικῆς. Καὶ χάρις τῷ ὑπουργῷ, Βιλλεμαίνει, ὡς ἔφην, καὶ πάλιν λέγω· τὸ καλὸν γὰρ αἰεὶ ἐπαινετὸν, καὶ εὖ ἔχει τὸ αἰεὶ ἐπάδουθαι πρὸς εἰς τὰ καλὰ προτροπὴν τῶν κυβερνώντων· ὅτι ἡ φιλοσοφικὴ ἱστορία τινὸς ἐντεῦθεν προσηυπόρησεν. Εἰ δὲ καὶ ἀλλαγῶ τῶν αὐτοῦ φιλοσοφικῶν ξυγγραμμάτων ὁ Γαληνὸς εἶρηκε πλατύτερον περὶ τοῦ Δ' Σχήματος, ἀδελφὸν ἡμῖν τοῖς ἐκεῖνα τὰ ξυγγράμματα μήπω ἐξευρημένοις· ἦν δὲ Θεὸς θέλη κάκεινά που εὑρεθῆναι ποτε, οἱ τούτοις ἐντευζόμενοι, πλείω ἡμῶν ἐπιγνώσονται· ἡμῖν δὲ Ἰκανὰ τὰ εἰρημένα, καὶ ἐξευρημένα περὶ τούτου τοῦ Σχήματος, δι' ὧν πρὸς ταῖς προηγηθείσαις ἀποδείξεις, προσκυροῦται αὐτῷ ἡ Διαλεκτικὴ, ἀποδεικνυμένη αὐτοῦ ἐκείνου, καὶ οὐχ ἑτέρου του εἶναι ξύγγραμμα.

Ταῦτά μοι περὶ τοῦ Γαληνείου Δ' Σχήματος ἀναγεγραφῶτι ἐν τῷ προηγηθέντι τετραδίῳ, ὃ ἔφθη ἐκ τῶν πισστηρίων ἤδη τετυπωμένον ἀναληφθῆναι, εὔρηταί μοι ὃ κατὰ τὴν ἐμὴν περιήγησιν ἔφερον μικρὸν τευχίδιον, καὶ ἀπολωλὸς ἡγούμην, καὶ ἐν ᾧ περὶ τοῦδε τοῦ Σχήματος ἐσημειώσαμην τινὰ, εἰρημένα ὑπὸ παλαιότερων, ἢ ὧν ἀνωτέρῳ ἐμνήσθην λογικευομένων, καὶ ἐγκείμενα ἐν παλαιῷ Ἀντιγράφῳ, οὗ κὰν τοῖς ἐμοῖς Καταλόγοις μνεῖαν γίγνεσθαι καὶ ἀνωτέρῳ ἔφην, οὐ μικρὸν δὲ καὶ πρὸς τὸ προκείμενον συντείνοντα. Ἦν δὲ τὸ Ἀντίγραφον, Ὑπόμνημα ἀνεπίγραφον εἰς τὸ περὶ Ἑρμηνείας τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ εἰς τὰ ἀναλυτικά. Ἠγούμενος οὖν μὴ μόνον ἀξυντελῆ, καὶ πρόσφορα δ' ἐσόμενα πρὸς πίστωσιν τοῦ τὸν Γαληνὸν εἶναι τοῦδε τοῦ Σχήματος εὔρετὴν, ἔγνων ἐνταῦθα ὑποσυνάψαι. Καὶ συγνώμη, εἰ διὰ τὸ παρασυμβάν τουτὶ ἀτύχημα εἰς παλιλλογίαν πως

ἀέκων κατέστην· εἰ γὰρ αὐτὸ εἶχον, ὅτε τὰ μικρὸν πρόσθεν ἔγραφον, ἄλλως ἂν ἐπεκεχειρήκειν πραγματεύεσθαι τὸ προκείμενον. Ὁ μὲν οὖν ἀνόνημος ὑπομνηματιστής, διεξελθὼν, ἐν τοῖς εἰς τὰ Πρότερα Ἀναλυτικὰ ὑπομνήμασι, τὰ περὶ τῶν τριῶν Συλλογιστικῶν Σχημάτων, καὶ τῶν κατ' αὐτὰ Συζυγιῶν, οὕτως περὶ τοῦ Δ' τοῦ δε Σχήματος διεξείσιν ἐπαπορῶν καὶ ἐπιλυόμενος.

ΑΠΟΡΙΑ.

« Παρὰ ταῦτα μὲν οὖν ἕτερον Σχῆμα γενέσθαι Συλλογιστικόν,
 « ἀδύνατον ἔδοξε τῷ τε Ἀριστοτέλει καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. Ἀδύ-
 « νατον γὰρ καὶ ἄλλην τινὰ σχέσιν παρὰ τὰς εἰρημένας ἐν τρισὶν
 « ὅροις τὸν μέσον ὄρον πρὸς τοὺς δύο συνταχθῆναι τοὺς ἄκρους.
 « Θεόφραστος δὲ καὶ Εὐδήμος, καὶ τινες ἑτέρας Συζυγίας παρὰ
 « τὰς ἐκτεθείσας τῷ Ἀριστοτέλει, προστεθήκασιν τῷ Πρώτῳ Σχῆ-
 « ματι, [περὶ ὧν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ἐροῦμεν]· ἅς καὶ τέταρτον
 « ἀποτελεῖν Σχῆμα, τῶν νεωτέρων ὠθήθησάν τινες, ὡς πρὸς
 « πατέρα τὴν δόξαν, τὸν Γαληνὸν ἀναφέροντες· λόγῳ δὲ πρὸς
 « ἐμπέδωσιν ταύτης χρῶνται τοιῶδε· »

« Εἰ γὰρ ἐστὶ κατ' ἄλλην τινὰ σχέσιν παρὰ τὰς εἰρημένας
 « τὸν μέσον πρὸς τοὺς ἄκρους συνταχθῆναι ὄρον, ἔσται καὶ
 « ἄλλο παρὰ τὰ εἰρημένα Συλλογιστικὸν σχῆμα· »

« Ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον·

« Ἄρα καὶ τὸ Δεύτερον.

« Δείκνυται ἢ Ἐλάττων· ἔστι γὰρ τὸν μέσον ὄρον Ἀντιστρό-
 « φως τῷ Α'. Σχήματι κατηγορεῖσθαι μὲν τοῦ Μείζονος ἄκρου·
 « ὑποκεῖσθαι δὲ τῷ Ἐλάττονι· οἶον

« Πᾶς ἄνθρωπος ζῶν·

« Πᾶν ζῶον ἐστὶν οὐσία·

« Τίς ἄρα οὐσία ἐστὶν ἄνθρωπος·

« Μείζον μὲν ἄχρον ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἐν τῷ Συμπεράσματι
 « τυγχάνει κατηγορούμενον. Ἐλάττον δὲ ἡ οὐσία, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ
 « Συμπεράσματι ἐστὶν ὑποκείμενον· ὧν τοῦ μὲν ἀνθρώπου
 « κατηγορεῖται τὸ ζῶον, ὅπερ ἐστὶ Μέσος ὄρος, τῇ δὲ οὐσία ὑπό-
 « κείται, Ἐλάττον ἄχρον οὐσίῃ. »

Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν προΐσταμένων τοῦ κατὰ
 Γαληνὸν Δ' Σχήματος· δεικνύοντα τοῦτο συστατὸν διὰ τοῦ δύνασθαι
 τὸν Μέσον ὄρον καὶ τετάρτην μετάθεσιν λαμβάνειν· οἷμαι δὲ ἄλις
 ἡμῖν ἀνωτέρω ἀποδέδεικται τὸ κατὰ φύσιν εἶναι τὸ σχῆμα παντά-
 πασι· οἷς κάκεινο προσκείσθω. Ὅτι τὸ σχῆμα καὶ χαρίεν τι φέρει,
 κλιμακῆδὸν τοῦ Κατηγορουμένου εἰς ὑποκείμενον μεθισταμένου·
 οἷον·

Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον·

Πᾶν ζῶον ἔμφυχον·

Τὶ ἔμφυχον ἄνθρωπος·

Ἐνθα προὔκειτο δεῖξαι, ὅτι ἔμφυχον ὁ ἄνθρωπος· ἢ καὶ οὕτω

Τὸ Α ἐν τῷ Β

Τὸ Β ἐν τῷ Γ

Τὶ τοῦ Γ τὸ Α.

Ἀλλὰ καὶ μετατεθέντος τοῦ Συμπεράσματος εἰς Μείζονα, καὶ ταύτης
 εἰς Ἐλάττονα, πάλιν τὸ Σχῆμα τοῦ

ΚΑΘ' ΥΠΟ

φυλαχθήσεται, μένον ὡς εἶχεν· οἷον,

Τὶ ἔμφυχον ἄνθρωπος·

Πᾶς ἄνθρωπος ζῶν·

Πᾶν ζῶον ἔμψυχον.

Ὁ δὲ ὑπομνηματιστὴς πρὸς ταῦτα ἀπαντᾷ οὕτως.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ.

« Ἐχει μὲν τοι ἀνελλειπῶς τὰ ἐκτεθέντα τῷ φιλοσόφῳ σχή-
 « ματα, ὡς καὶ τοῖς γνησίοις αὐτοῦ θιασώταις δοκεῖ· εἰ γάρ τις
 « ἐπισταίῃ τοῖς τῶν ἀντικειμένων λόγοις, οὐ τὴν διάφορον τοῦ
 « Μέσου πρὸς τοὺς ἄκρους σχέσιν εὐρήσει ποιούσαν τὴν ἐν τοῖς
 « τοιούτοις Συλλογισμοῖς διαφορὰν, ἀλλὰ τὴν μετάταξιν τῶν
 « Προτάσεων, καὶ τὴν ἀντεστραμμένην τοῦ Συμπεράσματος
 « συναγωγὴν. Τὸ Ἐλαττον ἄκρον τοῦ Μείζονος κατηγοροῦσαν·
 « τὰ γὰρ λοιπὰ οἱ αὐτοὶ εἰσι τοῖς ἐν τῷ Δ' Σχήματι Συλλογι-
 « σμοῖς.

Προστίθῃσι δὲ καὶ τὰ ἐξῆς πλατύτερον τὸ αὐτὸ λέγοντα.

« Ἡ ἐν τοῖς τοιούτοις Συλλογισμοῖς διαφορὰ, οὐ τὴν διάφο-
 « ρον σχέσιν τοῦ Μέσου ὅρου πρὸς τοὺς ἄκρους ποιεῖ, ἀλλὰ τὴν
 « μεταξὺ τῶν Προτάσεων καὶ τὴν ἀντεστραμμένην τοῦ Συμ-
 « περάσματος συναγωγὴν, ἅτε τὸ Ἐλαττον ἄκρον τοῦ Μείζονος
 « κατηγοροῦσα, ἥτοι τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τῆς οὐσίας· ὃν γὰρ
 « ἀνωτέρω ἐξέθεντο Συλλογισμὸν, οὐ δὲν τοῦ ἐν Α' Σχήματι δια-
 « φέρει, ἔχει δ' ὅμως τὴν τῶν Προτάσεων τάξιν ἐνηλλαγμένην.
 « ἔδει γὰρ αὐτοὺς τὴν οὐσίαν ἐπὶ πλεόν οὔσαν τοῦ ἀνθρώπου
 « Μείζον ἄκρον ποιεῖν, τὸν δὲ ἄνθρωπον Ἐλαττον τιθέναι ἄκρον,
 « καὶ εἰπεῖν οἶον,

Πᾶν ζῶον οὐσία·

Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον,

Πᾶς ἄνθρωπος οὐσία.

« Αὐτοὶ δὲ τὴν τάξιν ταύτην μετέθεσαν, καὶ τὸν ὑγιῆ Συλλογισμόν,
 « ἄσυλλογίστως συνελλογίσαντο, καὶ ἀπαιτοῦντα αἶτι τὰ ἐπὶ
 « πλεόν μείζονα γενέσθαι ὄρον, καὶ ἐν τῷ Συμπεράσματι κατη-
 « γορεῖσθαι, ὡς ἡμεῖς ὑγιῶς ἐσχηματίσαμεν.

Ταῦτα μὲν οὖν δηλοῖ οὐ μικρὸν διενεχθῆναι τοὺς μετὰ Γαληνὸν
 Λογικευομένους Περιπατητικούς τε καὶ Γαληνικούς. Τὰ μὲν τοι
 τῆς Ἐνστάσεως τῶν Περιπατητικῶν ἐπιχειρήματι βέβηκε τῷ, ὅτι
 μετάταξις τῶν Προτάσεων τοῦ Πρώτου Σχήματός ἐστι, καὶ οὐχ
 ἕτερον Σχήμά ἐστι· καὶ τῷ ἀνελλιπῶς ἔχειν τὰ ἐκτεθέντα ὑπὸ τοῦ
 φιλοσόφου· φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Προτέρῳ τῶν Ἀναλυτικῶν
 οὕτως·

« Εἰ οὖν ἀνάγκη λαβεῖν πρὸς ἄμφω κοινόν. Τοῦτο ἐνδέχεται
 « τριχῶς· εἰ γὰρ τὸ α τοῦ γ, καὶ τὸ γ τοῦ β κατηγορήσαντες, ἢ
 « τὸ γ κατ' ἄμφοιν, ἢ ἄμφω κατὰ τοῦ Γ. Ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρη-
 « μένα Σχήματα, φανερόν ὅτι πάντα Συλλογισμόν ἀνάγκη γίνε-
 « σθαι διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων.

Καὶ κατωτέρῳ δὲ πάλιν φησὶ·

« Φανερόν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐ μόνον ἐγγωρεῖ διὰ ταύ-
 « τῆς τῆς μεθόδου γίνεσθαι πάντας τοὺς Συλλογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ
 « ὅτι δι' ἄλλης ἀδύνατον. ἅπας μὲν γὰρ Συλλογισμὸς δέδεικται
 « διὰ τινος τῶν προειρημένων Σχημάτων γινόμενος.

Διατάξωμεν δὲ καὶ Τρισχημάτως τὸ παράδειγμα πρὸς δῆλωσιν
 τῶν τριῶν Σχημάτων· οἷον

τὸ γ ἐστίν α	}	καθ' ὑπό·
τὸ β ἐστὶ γ		
τὸ α ἐστὶ γ	}	δις κατὰ·
τὸ β ἐστὶ γ		
τὸ γ ἐστίν α	}	δις ὑπό·
τὸ γ ἐστὶ β		

Ὅτι μὲν τὰ Σχήματά ἐστι ταῦτα κατ' Ἀριστοτέλην, δῆλον. Τὰ δὲ γράμματα τὸ α καὶ β ἕνεκα παραδείγματος μόνον τέθειται. Ἦν γὰρ λάβωμεν τρεῖς ὄρους σημαντικούς ἀντὶ τῶν α, β, γ, ἀδύνατον προσαρμόσαι τούτους τῷ Τριττῷ τῶν Σχημάτων· ἔστωσαν δὲ μόνον παραδείγματος ἕνεκα.

Ἄλλ' ἡμεῖς ἀρκεσθησόμεθα ἀποδείξαι τὴν τετάρτην μετάθεσιν τοῦ Μέσου ἀναγκαίαν, καὶ ἐξ αὐτῶν μάλιστα, ὧν συνελλογίσαστο Ἀριστοτέλης πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ τρισχημάτου τῶν κατηγορικῶν Συλλογισμῶν· τὰ γὰρ ἀνωτέρω ἐκ τῶν Ἀναλυτικῶν εἰσηνηγεμένα οὕτω περαίνει κατὰ τὸ Δ' σχῆμα.

Οἱ κατηγορικοὶ Συλλογισμοὶ ἐξ ἀνάγκης εἰσὶν,	}	ἢ Μείζων.
ἢ τὸ α κατὰ γ,		
καὶ τὸ γ κατὰ β·		
ἢ τὸ γ κατ' ἀμφοῖν·		
ἢ ἄμφω κατὰ γ.		

Ἄλλὰ μὴν τὸ α κατὰ γ καὶ τὸ β κατὰ γ ποιεῖ τὸ Α·	}	ἢ Ἐλάττων.
τὸ δὲ γ κατ' ἀμφοῖν ποιεῖ τὸ Β·		
τὸ δὲ ἄμφω κατὰ γ ποιεῖ τὸ Γ.		

Ἄρα οἱ κατηγορικοὶ Συλλογισμοὶ ἐξ ἀνάγκης εἰσὶ Τρισχήματοι·	}	Συμπέρασμα.
--	---	-------------

ἢ καὶ ἀπλουστέριος· οἶον,

οἱ κατηγορικοὶ Συλλογισμοὶ ἐν τριπλῇ τοῦ ὄρου μετάθεσει,
ἢ δὲ τριπλῇ μετάθεσις ποιεῖ τὰ τρία σχήματα·
μόνα ἄρα τὰ τρία Σχήματα ποιεῖ τοὺς κατηγορικοὺς Συλλογισμούς.

Οὕτω κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ Συλλογίζεσθαι κατὰ τὸ Δ' Σχῆμα· καὶ οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ πλεισταχοῦ ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτο ποιεῖ. Καὶ πάντες σχεδὸν ἀποδεικτικῶς λέγοντες, οὕτω ποιούμεεν, καὶ τοι τὸ συμπέρασμα πλεισταχοῦ παραλιμπάνομεν, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβαῖνον διὰ τὰς Προκειμένας, καὶ ὡς συννοούμενον, καὶ περ μὴ

λεκτὸν οἷον κἀντῷ β' τῶν μετὰ τὰ φυσικά ὁ αὐτὸς Ἀριστοτέλης ποιεῖ·
οἷον,

« Ἀνάγκη πρὸς τὴν ἐπιζητουμένην ἐπιστήμην ἐπελθεῖν ἡμᾶς
« πρῶτον, περὶ ὧν ἀπορῆσαι δεῖ πρῶτον· ταῦτα δ' ἐστὶν ὅσα
« περὶ αὐτῶν ἄλλως ὑπειλήφασί τινες, κἂν εἴτι χωρὶς τούτων
« τυγχάνοι πρῶτον παρεωραμένον· ἔστι δὲ τοῖς εὐπορῆσαι βου-
« λομένοις προὔργου τὸ διαπορῆσαι καλῶς. Ἡ γὰρ ὕστερον
« εὐπορία, λύσις τῶν πρότερον ἀπορουμένων ἐστὶ· λύειν δ'
« οὐκ ἐστὶν ἀγνοοῦντα τὸν δεσμὸν· ἀλλ' ἢ τῆς διανοίας ἀπορία
« δηλοῖ τοῦτο περὶ τοῦ πράγματος· ἥ γὰρ ἀπορεῖ, παραπλήσιον
« πέπονθε τοῖς δεδεμένοις· ἀδύνατον γὰρ ἀμφοτέρως προελθεῖν
« εἰς τὸ ἔμπροσθεν. Διὸ δεῖ τὰς δυσχερείας πάσας τεθεωρηκέναι
« πρότερον.

Περὶ αἰρεθέντων οὖν τῶν παραδειγμάτων καὶ τινῶν κατασκευῶν, κα-
τάδηλον ἔσται, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης κατὰ τὸν τετράσχημον Συλλογι-
σμὸν περαίνει τὸν λόγον· οἷον,

« Ἀνάγκη ἐπελθεῖν πρῶτον τὰ διαπορούμενα·
« τὰ δὲ διαπορούμενά ἐστὶ τὰ ἄλλως παρ' ἄλλοις ὑπολαμβανόμενα·
« ταῦτα δεῖ ἐπελθεῖν πρὸς τὸ εὐπορῆσαι.

Καὶ πάλιν εὐθύς·

« τὸ εὐπορεῖν ἐστὶ λύειν τὰ ἀπορούμενα,
« τὸ δὲ λύειν τὰ ἀπορούμενά ἐστὶ γινῶναι τὰς δυσχερείας τοῦ
« δεσμοῦ·
« τὸ δὲ γινῶναι τὰς τούτου δυσχερείας ποδηγετεῖ εἰς τὸ εὐπορεῖν·

Οὐδ' Ἀριστοτέλης αὐτὸς, οἶμαι, ἔξαρκος ἂν γένοιτο μὴ οὕτως ἐν-
ταῦθα συλλελογίσθαι· καὶ πρόδηλον, ὅτι τὸ Σχῆμα καὶ κατὰ φύσιν,
καὶ ἀναγκαῖον, καὶ τῶν ἄλλων τριῶν ἀρχικώτερον. Καὶ χάρις μεγί-
στη μὲν τῷ Ἀριστοτέλει, ὅτι τὴν Συλλογιστικὴν μέθοδον, ἐπιστήμην

διδακτὴν κατέστησεν, οὐκ ἀπόβλητον δὲ καὶ τὸ τοῦ Γαληνοῦ, ᾧ καὶ δεῖ εὐγνωμονεῖν ἐπὶ τῇ προσθέσει τοῦ ἐλλείποντος· τὸ δὲ πρὸς Ἀριστοτέλην ἀντιλέγειν, εἴτω δοκεῖ τολμηρὸν, ἴστω, ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνος ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ἐπειπὼν τὸ,

Φίλος μὲν Πλάτων, φιλότατη δ' ἡ ἀλήθεια.

Εἰ δ' ἀληθῶς ἀντείπομεν, ἐλεγξάτωσαν καὶ οἱ νῦν φιλοσοφοῦντες Ἑλληνίζοντες, καὶ οἱ μετέπειτα. Ὅμως δὲ οὐδεὶς ἂν ἔχοι ἀντειπεῖν μὴ κατὰ τὸ Σχῆμα ὡς τὰ πολλὰ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ γενικώτερα χωροῦντες μανθάνομεν, καὶ ὅτι τὸ Συλλογίζεσθαι οὕτω τὰ πρὸς μάθησιν, ἀρχὴ συστάσεως ἐγένετο καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ὡς καὶ πρότερον ἡμῖν δέδειχται· Οὕτω γὰρ οἱ πάλοι ἐξ αὐτοσχεδίου ἐπαναληφθείσης ἐμπειρίας, τὰς τέχνας ἐκανόνισαν· οἷον ἐν Ἰατρικῇ, ὅπερ περὶ τῆς Δαμαλισμοῦ χθιζᾶ καὶ πρώιζα συνέβη, ὅτι τὸν παῖδα φέρε τοῦτον Δαμαλισμὸς ἔσωσεν· ἔπειτα τὸν δεῖνα, καὶ τὸν δεῖνα κτλ. Συνεπεράνθη δὴ τελευταῖον ὁμοίου ὄντος τοῦ πάθους, τὸ αὐτὸ ἀντίδοτον ἀπαλλάττει τοὺς κάμνοντας, τοῦ λόγου βεβαιώσαντος τὴν ἐπιστήμην. Καὶ οὐκ ὀρθῶς λέγομεν, ὅτι ἐξευρημένων τῶν καθόλου ἅλις ἔχει συλλογίζεσθαι ἐκ τοῦ κατὰ παντός, ὅτι αἶε ὁ νοῦς προσεξευρίσκει πρὸς τὸ ἐν παντί χωρῶν, διακρίνων, καὶ συγκρίνων τὰ ἀνόμοια, καὶ συντιθεῖς τὰ ὁμοια. Καὶ αὕτη κατὰ φύσιν ἔχει αὐτῷ ἡ πρόοδος· καὶ κατὰ γε τοῦτο τὸ Σχῆμα καὶ ὁ τοῦ λεγομένου Σωφειῖτου Συλλογισμὸς ὑφαίνεται, κατὰ τὸ ἐν τῷ Πλουτάρχῳ (1) τῆς Ἀλώπεκος·

τὸ φοφοῦν κινεῖται·

τὸ κινούμενον οὐ πέπηγος

τὸ μὴ πεπηγὸς ὑγρὸν

Ἄλλὰ καὶ οἱ πάλοι διαλεγόμενοι πολλάκις τῷ Σχήματι ἐκέχρητο,

(1) Πλούτ. ἐν τῷ πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα.

καὶ ἐπλήψει ὁ χρόνος ἡμᾶς παραδείγματα φέροντας καὶ φιλοσόφων καὶ ῥητόρων, ἀρκεσθέντας τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους. Καί τοι καὶ σπανιώτατα ἦκον ἂν εἰς χρῆσιν τὸ Σχῆμα, οὐκ ἔδει παραμεληθῆναι τοῖς Λογικευομένοις, δεόν τοὺς τῆς Διαλεκτικῆς κανόνας τὸ πλήρες πανταχόθεν ἔχειν (1).

Ἄλλὰ τὰ προεκτεθειμένα μικρὸν πρόσθεν τοῦ Ἀριστοτελικοῦ ὑπομνηματιστοῦ, ὅπως ἂν ἔχη, εὔτε ἢ καὶ χειρὸν λελεγμένα, τὰ τε παρ' αὐτοῦ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν, ὅμως ἐκ περιουσίας δείκνυσι τοῦ Γαληνοῦ εἶναι τὴν παροῦσαν Εἰσαγωγὴν Διαλεκτικὴν.

Συνέγραψε δὲ, ὡς αὐτὸς φησιν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ, φιλοσοφικά, ἤτοι Διαλεκτικὰ βιβλία.

α', περὶ ἰσοδυναμούτων προτάσεων, ὡς φησιν ἐν σελ. 23.

β', ὑπόμνημα περὶ Ἀποδείξεως. σελ. 24.

γ', παραλελειμμένα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἤτοι ὑπόμνημα εἰς τὰς δέκα κατηγορίας. σελ. 30.

Ἐκ δὲ τοῦ ὑπομνήματος τούτου νομίζω τὸν Φώτιον οὐκ ὀλίγον ὠφελῆθῆναι ἐν τῷ περὶ κατηγοριῶν αὐτοῦ βιβλίῳ.

δ', περὶ τοῦ φάναι μνησθεῖς δὲ τούτου ἐν τῇ παρούσῃ Εἰσαγωγῇ, οὐδὲν ἔφη περὶ τοῦ, ὅτι εἶη κυρίως τὸ ὑποκείμενον.

Ἄλλὰ τὰ μὲν ἀνωτέρω μνημονευθέντα αὐτοῦ βιβλία τέτταρα τό, τε περὶ Ὀστέων τοῖς εἰσαγωμένοις, καὶ τὸ περὶ Καταπλασμάτων, καὶ τὸ περὶ Λεπτυνούσης διαίτης, καθὰ δὴ καὶ ὁ πρὸς Γαῦρον περὶ ψυχῶν τῶν ἐμβρύων, ῥάδιον τυχὸν καὶ ἀντιγραφῆναι καὶ δημοσιεῦθῆναι. Ἐῶν δὲ προειρημένων καὶ τῶν ἄλλων φιλοσοφικῶν αὐτοῦ πραγματειῶν, ὅσα ἀναφέρεται ἐν τοῖς ἐκδοδομένοις, ἐν οἷς, καὶ τὰ τρία ἄπερ προῦθέμην, πλὴν τῆς Διαλεκτικῆς καὶ τοῦ δ', ἐμπεριέχεται ἄλλ' ἀτελής ὁ κατάλογος οὗτος (2)· τούτων φημί ἢ εὕρεσις

(1) Ὅρα κατωτέρω ἐν ταῖς Παρεκβολαῖς καὶ ἕτερα Παραδείγματα τούδε τοῦ τετρασχήμου Συλλογισμοῦ.

(2) Λέγει δὲ περὶ τῶν ὑπομνημάτων τῶν περὶ Ἀποδείξεως κἀν τῷ τετάρτῳ περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρμάκων δυνάμεως.

Ἐν θεῶν, φασί, γούνασι κεῖται.

Ἄλλ' ὅμως οὐκ ἀπελπιστέα· οὐδὲ γὰρ ἠλπίζετο τὰ διὰ τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ἐξευρημένα, εὔρηταί γε μὴν, τὸν ἀριθμὸν ὄντα ἕξ μετὰ τῆς παρούσης Εἰσαγωγῆς, καὶ τῶν Εὐπορίστων αὐτοῦ λεγομένων.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΥΠΟΡΙΣΤΩΝ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ.

Λέξω δέ τι καὶ περὶ ταύτης τῆς πραγματείας, ἵνα φανερόν γένηται εἴτε ἀληθῶς τοῦ Γαληνοῦ ἐστίν, εἴτε καὶ ψευδεπίγραφος, ὅμως δὲ φέρουσα ἐπιγραφὴν Εὐπόριστα Γαληνοῦ, ἣ προσετέθη ἔπειτα, οἶμαι, τὸ ἰατρικά. Ἐν γὰρ τῇ πρὸς τὸν ὑπουργὸν Βιλλεμαίνην ἐκθέσει, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ Μονίτορι κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰαννουάριον, τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς, ἐσπευσμένως πως διείλεγμαί· Ὅτι μὲν οὖν ὑπὸ χειρὸς ἀμαθοῦς ἀντεγράφη, ὁῦλον τῷ ἀναγινώσκοντι, κἂν μὴ πάνυ εὖ ἤκη ἐλληνικῆς παιδείας. Ἀλλὰ καὶ ὁ τελευταῖος ἀντιγράφας, ταύτην ἐν τῷ ρκγ' φησὶ τάδ' ἐπὶ λέξεως.

« Ἰατρός τις ἀγράμματος, καὶ ἀπαίδευτος ὁ γράφας τὸ ἀντίγραφον τοῦ παρόντος βιβλίου, λέγει κατὰ λέξιν τάδε. »

Διὰ τοι τοῦτο, καὶ λέξεις οὐκ ὀλίγαι εἰς τὸ χυδαϊκώτερον πρὸς τῷ μὴ ὀρθογραφῆναι, μετεποιήθησαν· καὶ πέπονθε τὸ λεκτικὸν τοῦ συγγράψαντος τὴν βίβλον, οἷόν τι τὰ Ἰπποκρατικά περὶ τὸ Ἴωνικὸν Ἰδίωμα. Ὅτι δὲ αὕτη τοῦ αὐτοῦ πατρός ἐστι γέννημα, δείκνυται ἐκ τῶν ἐν τῷ προοιμίῳ, ἐν οἷς φησιν ἀποφαινόμενος, τὴν Ἰατρικὴν

« Ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους διήκουσαν, καὶ μέχρις ἀγροικίας
« καὶ ἐρήμους τόπους φθάνουσιν ὁρῶν τῇ δυνάμει, ἐλλείπουσαν
« δὲ τῇ ἐνεργείᾳ διὰ τὸ ἀτημέλητον (1) τῆς περὶ αὐτὴν φιλο-

(1) Ἐγράφετο, ἀμεταμέλητον.

« τιμίας, δίκαιον ᾤήθην τὴν δύναμιν εἰσενέγκασθαι, ἐπικουρίαν
 « τοῖς ἐν ὁδοῖς μάλιστα, καὶ κατ' ὄρη, ἢ κατὰ τινος ἐρήμους
 « τόπους ἐνδιατρίβουσιν... »

Ἐν δὲ τῷ ργ' κεφ. πάλιν φησὶν ἀρχόμενος·

« Ὁ περὶ τῶν Ἀντιδότων, καὶ Ἐλαίων, καὶ Ἐμπλάστρων
 « λόγος δυσκατάληπτος ὢν τοῖς πολλοῖς, ὅμως μετρίως ἐν τῷ
 « παρόντι συγγράμματι ἀναγέγραπται, ὠφελίμῳ τυγχάνοντι, οὐ
 « μόνον ὁδοιπόρῳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχόσε διάγοντι... »

Ἄρ' οὖν ταῦτα οὐ τῆς αὐτῆς φρενὸς εἰσιν ὠδῖνες καὶ ἀποκυήματα;
 Πάλιν ἐν τῷ προοιμίῳ, προανακρούσας, περὶ ὧν μέλει λέγειν,

« Ὡς ἐπὶ συνάγχης, καὶ δηλητηρίων φαρμάκων, καὶ τῶν Ἰο-
 « βόλων, αἱμορραγίας τε, καὶ χολέρας... »

Ἄπερ ὑπέσχετο ἐν τοῖς ἐξῆς ἀπέδωκε· περὶ μὲν τῆς αἱμορραγίας
 καὶ ἀλλαχόσε καὶ ἐν τῷ περὶ αἱμοπτυϊκῶν, λζ' κεφ. καὶ ἐν τῷ περὶ
 κύστεως μζ' κεφ. περὶ δὲ τῶν δηλητηρίων καὶ Ἰοβόλων ἐν τῷ ργ'
 κεφ. ἐνθα τὴν δύναμιν τῆς θηριακῆς ἀναγράφει. περὶ δὲ χολέρας ἐν
 τῷ κδ' κεφ.

Φησὶ πάλιν ἐν τῷ προοιμίῳ, ὅτι ἀρξεται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς· ἀλλ'
 οὕτως ἐποίησε, ὑποκαταβαίνων σὺν τοῖς τοῦ σώματος νοσήμασιν ἄχρι
 ποδάγρας, δακτύλων καὶ ὀνύχων. Ἄπαντα ταῦτα δηλοῖ τοῦ αὐτοῦ
 πατρὸς τοκετὸν εἶναι τὴν Πραγματείαν. Λείπεται οὖν εἰδέναι, εἴ γε
 τοῦ Γαληνοῦ ἐστὶν, ἢ ἐτέρου τινός· ὡς γε ἀπὸ τοῦ λεκτικοῦ χαρα-
 κτῆρος τεκμήρασθαι, καίτοι κακογραφεῖς, ὅμως Γαλήνιος φαίνεται,
 καὶ μαρτυροῦσί μοι αἱ ἀνωτέρω περιχοπαί, ἐκ τοῦ προοιμίου παρει-
 λημμένα. Ἄλλ' ὅμως πλὴν τοῦ π' κεφ. ὅπερ ὁ ἀντιγράψας ἐκ τῶν
 τοῦ Γαληνοῦ λαβὼν ἔγραψεν, ἴσως καὶ ἄλλων τινῶν εὐαρίθμων,
 διαμένει ὁ αὐτὸς ἄχρι τοῦ ργ' κεφ. ἤγουν μετὰ τὴν σκευασίαν τῆς
 θηριακῆς, ἣν φησὶν αὐτὸς ἐξευρεῖν. Λέγει δὲ περὶ αὐτῆς καὶ ἐν τῷ
 περὶ Ἀντιδότων· μεθ' ἣν παρενέγραψέ τις στίχους τοὺς λεγομένους

Πολιτικούς, κατά γε τὸν Εὐστάθιον τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ὀμήρου, οὗς οἶμαι τοῦ Τζέτζου εἶναι, ἔχοντας οὕτω·

- « Ἐνταῦθά σοι ἐγράφησαν εἶδη πολλὰ καὶ πλείστα·
 « Σὺ οὖν ὁ βλέπων πρὸς αὐτὰ, μηδὲως δειλιάσης,
 • Καὶ εἵπης, ποῦ εὐρήσομεν τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα.
 • Οὐ γὰρ ἅπαντα χρὴ βαλεῖν· ἀλλ' ὅσα τῶν τοιούτων,
 « Εὐρήσεις εὐχερέστατα καὶ πρόχειρά σοι λέγει.
 « Βάλε τοίνυν οἶνον καλὸν μετὰ τῶν ἡδυσμάτων
 « Καὶ μίαν νύκτα ἔασον τοῦτον, εἶτα τὸ μέλι
 « Μίξον ὡς πρέπει ἀρκετῶς τῇ τέχνῃ τῆς μεθόδου,
 « Καὶ ποίησον Ἀντίδοτον πρὸς πᾶσαν ἀβρωστίαν. »

Τὰ μὲν μέχρι τέλους φημι τῆς θηριακῆς κατασκευῆς τὸν λεκτικὸν χαρακτῆρα τοῦ Γαληνοῦ παρεμφαίνει· τὰ δὲ λοιπὰ εἰσιν ἄθροισμα ἐκ διαφόρων· ὧν πάλιν τινὰ μὲν τοῦ Γαληνοῦ· οἷον τὸ ρμζ' κεφ. ἐν ᾧ οὕτως ἀρχεται.

- « Ἐδόθη δὲ ἡμῖν ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ λοιμῷ, καὶ ἄλλη τις ἐξ
 « Ἀρμενίας τῆς ἑμόρου Καππαδοκίας, γῆ ξηραντικωτάτῃ τῇ
 « δύναιμι, τὴν χροᾶν ὠχρὰν· λίθον δὲ αὐτὴν ὀνομάζει ὁ δοῦς... »

Τινὰ δὲ, ἐκ τῶν Παύλου Αἰγινήτου, ὅς γε πολλὰ τῶν τοῦ Γαληνοῦ παρέλαβεν εἰς τὸ οἰκεῖον Σύγγραμμα.

Τοῦ δὲ ρδ' κεφαλαίου τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς πλέον τοῦ ἡμίσεος εὐρίσκεται κἀν τοῖς τοῦ Παύλου Αἰγινήτου βιβλ. ζ' σελ. 266.

Ἡ δὲ σκευὴ τῆς θηριακῆς Ἀντιδότου, ἢ ἐν τῇ αὐτῇ σελ. τοῦ Αἰγινήτου, παρεῖληπται ἐκ τῆς τοῦ Γαληνοῦ, καίτοι μεταπεπλασμένη.

Τὸ μὲν οὖν διαλαβεῖν περὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ Ἀντιδότων, παραβάλλοντας ταῦτα πρὸς τε τοῦ Ἀετίου καὶ τῶν τοῦ Παύλου Αἰγινήτου, ἰδιαιτέρας πραγματείας ἐστὶν ἔργον. Παραθεῖς μὲντοι τὸ περὶ Ἐλεφαντιάσεως κεφάλαιον πρὸς τὰ περὶ τούτου εἰρημένα Παύλῳ τῷ Αἰγινήτῃ, καὶ Ἀρεταίῳ τῷ Καππαδόκῃ, οὐ μικρὰν τὴν παραλλαγὴν

εὔρον· καίτοι ἐκ πρώτης ἐποπτείας ᾤθηθην ἰδεῖν, ἐν τῇ τοῦ Γαληνοῦ τῆδε πραγματείᾳ, τὰ τοῦ Ἀρεταίου ἐκ τοῦ Ἴωνικοῦ εἰς τὸ Ἀττικὸν μετενεχθέντα ἰδίωμα. Ἀλλὰ πάλαι καλῶς ἐκμελετήσας τὰ τοῦδε τοῦ Ἄνδρος, οὗ τὰ ἐκδοθέντα παρέβαλον πρὸς ἅπαντα τὰ ἐν τῇ βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ ἀντίγραφα, διὰ τὴν μετάφρασιν ἣν ἐποιούμεθα εἰς τὸ Γαλλικὸν μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας καὶ φίλου μοι Παριζέως, ἔγνω αὐτίκα ἐκ τοῦ πραγματικοῦ μὴ εἶναι τὰ τούτου, ἀλλὰ τοῦ Γαληνοῦ. Οὗ γε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ χαρακτήρ ἔχει τι καὶ ἀξιωματικόν, ὡς ἀσφαλούς περὶ ἃ διδάσκει, καὶ τούτων ἐκτελουμένων ὡς διακελεύεται, τῆς υγείας τοὺς κάμνοντας ἐπιτεύξεσθαι ἐφ' ᾧ καὶ ὁ ἐκ Καππαδοκίας Ἀρεταῖος σύγχρονος σχεδὸν ὢν, αὐτοῦ κατειρωνεύσατο ἐν τῇ περὶ Ἐλεφαντιάσεως, εἰπόντος οὐ μυθικῶς, ἀλλὰ βεβαιωτικῶς, ἐλεφαντιῶντά τινα, τοῦ πάθους ἐν ἀκμῇ καθεστηχότος ἀπλλαγῆναι, ἔχιν ἐν γλεύκει πεπνιγμένην κατεδηδοχότα, καὶ πεπωκότα τὸ γλεῦκος ἅπαν· ἐξ οὗ καὶ καρωθέντα μὲν καταδαρθῆναι οὐ μικρὸν· ἀναστάντα δὲ ἠσθῆσθαι ἑαυτοῦ ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβαλομένου, ὥστε καὶ τὸ ὀχθῶδες τῶν πρὸς ἅπαν τὸ σῶμα ἐλκῶν καταπεσεῖν, καὶ τὸ δέρμα λεῖον γενέσθαι, καὶ τρίχας ἀναφυῆναι· ἀπλῶς δ' εἰπεῖν, ἀνακαινισθῆναι τὴν τοῦ πάσχοντος νεότητα, ὡς τὴν τοῦ ἀετοῦ οἱ πάλαι ἀπεφαίνοντο· πρὸς δὲ ὁ Ἀρεταῖος ἀπαντῶν, φησί,

- « Τὴν φύσιν δὲ ἐπὶ τῷ ἐόντι Ζωπύρῳ ἀνανεῶσαι
 « Τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἄπιστον ἐς τέρατος ἰδέην·

Παραθεῖς δὲ καὶ τὸ περὶ αἱμοπτυσίας κεφάλαιον πρὸς τὰ ἐν τῷ ε' βιβλίῳ τῆς ἐκδεδομένης Θεραπευτικῆς μεθόδου τοῦ Γαληνοῦ, οὐ πολὺ τὸ διαλλάττον τοῦ ἐμοῦ Ἀντιγράφου εὔρον. Ἐν μὲν γὰρ ἐκείνῃ οὕτω φησὶν·

- « Ὅσοι δὲ μέγιστον ἢ ὀξύτατον βοήσαντες, ἐρῆξαν ἀγγεῖον
 « ἐν πνεύμονι... καὶ ὅσοι βαρὺν ὄγκον σώματος ἢ τοῖς ὁμοῖς
 « ἀναθέσθαι προὔθυμήθησαν· ἔτι δὲ μᾶλλον ὅσοι διὰ δρόμον
 « ὠκύν, ἢ πηδήσαντες μέγιστα... εἰ δὲ ὑπὸ πλήθους...

- « Γένοιτο δ' ἂν ποτε καὶ δι' ἀναστόμωσιν ἀγγείων μικρῶν...
 « Ὁ μὲν οὖν χιτῶν διαιρεῖται, βηγνύμενος καὶ τιτρωσκόμενος,
 « καὶ διαβιβρωσκόμενος... ὑπὲρ τῶν ἐν ἀρτηρία, καὶ φλεβί,
 « καὶ νεύρῳ... ὅσα δὲ ἰκανῶς ὑγρά τῶν ἐν τῷ στόματι ἐλκῶν...
 « καὶ ὅσα κατὰ θώρακα, καὶ πνεύμονα, καὶ γαστέρα... ὑπὸ
 « Κατάρρου πτύοντας αἷμα.

Ἐν δὲ τῷ Ἀντιγράφῳ οὕτω ταῦτα λέγεται συντεταγμένως·

- « Τὰ μὲν οὖν προκαταρχτικὰ τῶν αἰμοπτυϊκῶν πλείονα αἷτια·
 « Ἡ γὰρ βᾶφος σαρκός, ἢ πήδησις, ἢ διάτασις φωνῆς, ἢ πλη-
 « θώρα. Τὰ δὲ τοι συνεκτικὰ, ἢτοι ἀναπτόμωσις, ἢ διάβρῆξις, ἢ
 « διάβρωσις· ἢ γὰρ ἀπὸ κεφαλῆς φέρεται, ἢ στόματος, ἢ στομά-
 « χου, ἢ τραχείας ἀρτηρίας, ἢ πνεύμονος, ἢ θώρακος.

Καὶ πάλιν περὶ τῶν σημείων ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ τῆς Θεραπευτικῆς οὕτω λέγει·

- « Τὸ δὲ αἷμα, οὔτε θερμὸν, οὔτε ἐρυθρὸν, οὔτε πολὺ...
 « ἀθρόον... παχέος αἵματος... τὸ δὲ ἀπὸ ἀρτηρίας ξανθὸν, καὶ
 « λεπτὸν, καὶ θερμὸν...

Ἐν δὲ τῷ Ἀντιγράφῳ προθεῖς τὴν ἐπιγραφὴν, Αἰμοπτυϊκῶν
 σημεία. Ἐπάγει·

- « Τὸ μὲν οὖν ἀπὸ τραχείας ἀρτηρίας φερόμενον αἷμα ξανθὸν
 « ἐστι, τὸ δὲ ἀπὸ κεφαλῆς φερόμενον, μελάντερόν ἐστι... τὸ δὲ
 « ἀπὸ πνεύμονος, ξανθὸν τε καὶ ἀφρῶδες.

Ταῦτα δ' εἰρήσθω μοι καὶ περὶ τῆς σκευασίας τῆς λεγομένης
 θηριακῆς, περὶ ἧς διαλαμβάνεται ἐν μὲν τῷ παρ' ἐμοὶ Ἀντιγράφῳ
 κεφ. ρδ'. οὕτω

- « Λάβε τοίνυν ἔχεις τέτταρας ἢ πέντε νεοθηράτους, καὶ ἀφελὸν
 « αὐτοὺς τὸ πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν οὐρὰν μέλος, καὶ πᾶ-

« σαν τὴν φολίδα, καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῶν ἀφελὼν, ἔφε ἐν καινῇ
 * χύτρα μετὰ ἀνήθου, ἕως οὗ χωρισθῶσιν αἱ ἀκανθαὶ τῶν σαρ-
 « κῶν... καὶ ἐπιμίξας αὐταῖς ἄρτου καθαροῦ, ὁμοίως ἀνάπλαττε...
 * τὰς δὲ ἐχίδνας, οὐχ ὡς περ ἔνιοι μέσου θέρους, οὐδὲ ἄρτι τῆς
 « φολίδος παυσαμένης... κάλλιστος οὖν καιρὸς τὸ ἔαρ... καὶ κατὰ
 « τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους δεῖ θηρεύειν αὐτάς·

Ἐν δὲ τῇ περὶ φαρμάκων συνθέσεως ια', οὕτω φησί·

« Τοὺς μὲν δὴ ἀρτίσκους, οὓς καὶ θηριακοὺς ὀνομάζουσι,
 « σκευάζομεν οὕτως... ἐπεὶ δ' ἔθος ἡμῖν ὅταν αὐτοὺς κατασκευά-
 « ζωμεν, ἀφαιρεῖν οὐ μόνον τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν
 « οὐρὰν... ἀποκτείναντες γὰρ αὐτάς... ἐξαιρουμέν τε καὶ ἀπορ-
 « βίπτομεν ἅπαντα τὰ ἐνδον, ὡς μόνην καταλείπεσθαι τὴν τῶν
 « σαρκῶν οὐσίαν... κεκαθαρμένας δ' αὐτάς λαβόντες, εἴθ' ἔψον-
 « τες ἐν ὕδατι, μέχρις ἂν ἀκριβῶς ἡμῖν δόξωσιν εἶναι ἐφθαί.
 * Συνεμβάλλομεν δὲ εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ἀνήθου τῷ ὕδατι, καὶ μετὰ
 « τὴν ἔψωσιν ἀπὸ τῶν σαρκῶν διακρίνομεν τὰς ἀκάνθας, εἶτα
 « μίγνυμεν ἄρτω λελειωμένῳ τὴν σάρκα. Τὸν δὲ ἄρτον τοῦτον,
 « οὐ τὸν ἐπιτυχόντα λαμβάνομεν· ἀλλ' ὡς ἐνὶ μάλιστα καθα-
 « ρώτατόν τε, καὶ καλῶς ὠπτημένον... τούτους μὲν οὖν [τοὺς
 « ἀρτίσκους] εἰσβάλλοντος τοῦ θέρους σκευάζομεν, ἥνικα μάλιστα
 « βελτίστη τῶν ἐχιδνῶν ἐστὶν ἡ σὰρξ.

Τίς ἂν οὖν εὖ ἔχων σκέψεως, ἐξαρνος γένοιτ' ἂν καὶ τὰ ἐν τῷ
 Ἀντιγράφῳ, καὶ τὰ ἐν τοῖς περὶ συνθέσεως φαρμάκων βιβλίοις, μὴ
 εἶναι τοῦ Γαληνοῦ; ἀλλὰ δυνατόν φήσει τις ἄλλον τινὰ ἐκ τῶν τοῦ
 Γαληνοῦ ἐρανισάμενον, τὴν πραγματείαν συνθεῖναι; Τί οὖν ὁ ἐρανι-
 νιστῆς οὗτος τὸ οἰκεῖον ὄνομα οὐκ ἐπέγραψε τῷ ἐρανίσματι; καὶ γὰρ
 καὶ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης ἀωτεύσας τὰ τοῦ Γαληνοῦ, καὶ Ἀρεταίου, καὶ
 Ἀετίου, καὶ ἄλλων, ἐπέγραψε τῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ τὸ οἰκεῖον ὄνομα.

Ἄλλ' ἔρει τις, ὅτι ἡ σύνταξις τῆς παρούσης πραγματείας διάφορος
 τῆς τῶν Σωζομένων καὶ ἐκδοδομένων τοῦ Γαληνοῦ· εἰ μὲν τοῦτο

λέξει, ὅτι ἐνταῦθα μὲν ἐπὶ τῶν πλειόνων νοσημάτων προτίθησι τὰ αἷτια, εἶτα τὰ σημεῖα, καὶ ἔπειτα τὴν θεραπείαν, ἐν δὲ τοῖς ἐκδεδομένοις οὐχί, ἐλέγχεται μὴ καλῶς ἀνεγνωκῶς τὰ τοῦ Γαληνοῦ, ὅς γε οὐ διαίρει ταῦτα, κατὰ τὴν Θεραπευτικὴν, χωρὶς ἐν ἰδίῳ κεφαλαίοις, ἀλλ' οὖν καὶ τὰ αἷτια καὶ τὰ σημεῖα προτίθησιν, ἢ μετὰ τὴν θεραπείαν ἐπάγει ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις· ὅπερ ταῦτόν ἐστι τῷ, εἴτις φαίη, ὅτι ἡ δεῖνα οἰκία οὐκ ἔστι κτίσμα τοῦ ἀρχιτέκτονος τοῦ τεκτηναμένου τὴν δεῖνα, ὅτι ἐν ταύτῃ τὸ προαύλιον κεχώρισται τοῦ μεσαυλίου, ἐν ἐκείνῃ δὲ εἰς ἐν συνῆφθαι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Γαληνὸς ἐν τῷ προοιμίῳ φησὶν, ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο διάφορον τῶν ἄλλων αὐτοῦ πραγματειῶν συνετάξατο· λέγει γάρ.

« Διὰ τοῦτο οὐκ ἀκριβῶς ἐπιστημονικὴν Θεραπείαν καὶ πάντῃ
 « τοῖς οἰκείοις Δωρήμασι συμπληρουμένην ἐνθάδε γράφων προῦ-
 « θέμην· ἀλλ' ὅπως ἂν τις καὶ Ἰατρὸς καὶ Ἰδιώτης ἐκ τοῦ παρα-
 « χρῆμα βοηθεῖν τοῖς κινδυνεύουσιν, ἢ καὶ ἄλλως πάσχουσι κατὰ
 « τὸ ἐνδεχόμενον, ἐκ τῶν ὡς οἷόν τε ἐν ἀποροῦσιν ἀπορουμέ-
 « νων (1) τε βοηθημάτων, ὑποθέσθαι δίκαιον ᾤθηται. . . .

Εἰ δὲ αὐτὸς ὁμολογεῖ διαφόρως γράψαι τὴν πραγματείαν, τίς ἀνάγκη ζητεῖν τὴν ἐμφέρειαν ἐν ἅπασιν, ὅσα συνετάξατο; ἢ τυχὸν ὁ αὐτὸς κεραμεὺς οὐ δύναται δημιουργεῖν πῖθον, καὶ πιθοειδὲς τι; παραλογισμὸς τὰ τοιαῦτα, ἐν ᾧ ἐμπεπτώκασι, καὶ ἄλλοι περὶ ἄλλων γράφοντες, καὶ οἱ τὴν Ὀδύσειαν ἰσχυρισάμενοι μὴ εἶναι τοῦ αὐτοῦ, ὅς καὶ τὴν Ἰλιάδα ἐποίησεν. Ὅτι ἐνταῦθά φασιν ὁ χαρακτήρ τοῦ λόγου νεανικώτερος, καὶ ἐναγώνιος, ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ἀνειμένος· ὡς δῆθεν τὸν αὐτὸν ποιητὴν μὴ δύνασθαι ὁ τὲ μὲν ἀνειμένον, ὁ τὲ δὲ σύντονον τὸν λόγον, κατασκευάσαι· ὅπου γε οἱ βήτορες, τῶν αὐτῶν νοσημάτων ὄντων, μεταβάλλοντες τὴν λέξιν, ὁ τὲ μὲν Πανηγυρικόν, ὁ τὲ δὲ Συμβουλευτικὸν τὸν χαρακτῆρα ποιοῦσι· καίτοι οὗτοι ταῦτα λέγοντες ἄλλοιον τὸν λόγον ποιοῦσι διὰ τὴν τέχνην, οἱ δὲ ποιηταὶ καὶ διαφόρους

(1) Γράφει, εὐπορουμένων.

τοὺς μύθους πλάττοντες· πῶς οὖν ἂν τις εἴποι τεχνικὸν τὸ τὰ ἀνόμοια πάθη ὁμοίᾳ λέξει ἐξαγγέλλεσθαι; οὐδὲ γὰρ ὀργιζόμενοι, καὶ χαίροντες ὁμοίᾳ λέξει περιβάλλομεν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν χαρὰν ἡμῶν, οὔτε λυπούμενοι, καὶ σκεπτόμενοι· Εἰ δὲ ῥήτορσιν ἔξεστι ταῦτά ἄλλοτε ἄλλως ἐκφράζειν, καὶ τέκτοσι, μὴ οἰκοδόμοις εἶναι μονοειδῶν οἰκιῶν, πῶς εὐλογον τὸν Γαληνὸν μὴ τὴν τάξιν μεταβάλλειν, τοῦ αὐτοῦ διδακτικοῦ καὶ λεκτικοῦ χαρακτῆρος ὄντος, πρὸς τὸ χρήσιμον τῶν ὀδοιπόρων, καὶ ἀγροδιαίτων, καὶ ὀρηφοίτων; Ἀλλὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐν τοῖς καιροῖς τούτοις Δογματικοὶ ἔσμεν ἅπαντες, καὶ οὐκ ἀπείρηται ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθαι ἅπαντα εἰδέναι, καὶ περὶ πάντων ἀποφαίνεσθαι, καὶ περ μὴδὲν εἰδόσι, Σωκρατικώτερον φάναι.

Ἐγὼ μὲν οὖν, δι' ἅπερ ἔφθην εἰπὼν, οὐχ ἑτέρου ἠγοῦμαι τὴν περὶ Εὐπορίστων τοῦ Γαληνοῦ πραγματείαν, ἀλλ' αὐτοῦ ἐκείνου. Τὴν αὐτὴν γὰρ πολυμάθειαν τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ γράμμασι καὶ τοῦτο ἐπιδείκνυται· οἷον περὶ Ἐλεφαντιάσεως λέγων,

« Τῆς δὲ Ἐλεφαντιάσεως τῶν μὲν παλαιῶν οὐδεὶς ἐμνήσθη
 « ἰατρῶν· φιλοσόφων δὲ Δημόκριτος ἐν τῷ περὶ Ἐλεφαντιάσεως
 « αὐτοῦ βιβλίῳ.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἔξέστω μοι διακόψαντι τὸν λόγον, εἰπεῖν πρὸς τοὺς Ἀντιλέγοντας, μᾶλλον δὲ ἐρωτῆσαι αὐτούς· πῶς οἱ Ἰατρῶν Ἄριστοι, εἰ μὴ ὑπῆρχεν ὁ γράψας τὴν βίβλον ταύτην Γαληνός, ἀλλὰ νεώτερός τις αὐτοῦ, ἐτόλμα τοιοῦτόν τι λέγειν, ὡς οὐδεὶς ἐμνήσθη ἐλεφαντιάσεως τῶν παλαιῶν ἰατρῶν; ὅπου γε ὁ Γαληνός πολλαχοῦ ταύτης μέμνηται τῶν Θεραπευτικῶν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ περὶ τῆς Δυνάμεως τῶν ἀπλῶν φαρμάκων βιβλ. ια', ἐνθα καὶ τρία συμπτώματα ἐλεφαντιῶντων παράγει, λέγων περὶ σαρκὸς τῆς Ἐχίδνης (1), καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἀρεταῖος, ὃς καὶ κατει-

(1) Γαληνοῦ περὶ τῆς τῶν ἀπλῶν φαρμάκων δυνάμεως βιβλίον ια' περὶ σαρκὸς ἐχίδνης.

ρωνεύσατο αὐτοῦ (1), ὡς μικρὸν πρόσθεν ἔφην, διὰ τὴν παράδοξον θεραπείαν τοῦ πάθους, ἐπιστήσας ἐκείνοις τοῖς παραδείγμασιν· ὁ δὲ καὶ λαμπρότατα τὸ πάθος περιέγραψεν ἐν ταῖς αἰτιολογίαις τῶν ὀξείων καὶ χρονίων Νούσων. Ἀνάγκη ἄρα μὴ μεταγενέστερον εἶναι τοῦ Γαληνοῦ τὸν Συγγραφέα τῶν εὐπορίστων· ἀλλ' οὐδ' ἀρχαιότερον· οὐ γὰρ ἂν ἔλεγεν ὁ Γαληνός, οὐδεὶς τῶν παλαιῶν Ἰατρῶν ἐμνήσθη τοῦ πάθους (2). Γαλήνιος ἄρα ἐστὶν ἡ πραγματεία.

Ἄλλ', ὡς ἔφην, τὴν αὐτὴν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις Πολυμάθειαν τοῦ ἐκ Περγάμου σοφοῦ Ἰατροῦ ἐν αὐτῇ βλέπομεν· οἷον, ἐν τῷ περὶ Ὑδρωπος νγ' κεφαλαίῳ.

(1) Εἶδεγε ὀρθῶς ἢ μὴ, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ. Ἰατρικῆς πραγματείας τὸ ἔργον· καὶ ἴσως ἀλλαχοῦ εἰρήσεται· χάρις δὲ τῇ κατὰ τὴν Εὐρώπην καλῇ διαίτῃ τῶν ἀνθρώπων, δι' ἣν ἡ νόσος αὕτη οὐχ ὑπάρχει· ἐγὼ δὲ κατὰ τὴν ἐμὴν ἀποστολὴν δυοῖν νοσοῦντοιν ἐνέτυχον, τῷ μὲν Θασίῳ, ὑπηρετοῦντι κατὰ τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ Κουτλουμουσίου, οὗ οἱ πόδες ἔξοχοι ἦσαν ἐκ τοῦ ὀρθώδους τῶν ἐλκωμάτων, τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ σώματος τὸ πάθος οὕτω παντάπασιν ἐνενέμητο, ἀλλὰ ὄργα πρὸς τὸ ἐλκωτικόν· ὧ γε καὶ τὰ πρόσφορα ἐκ τῶν ἐνότων εἰπὼν, προετρεψάμην εἰς πόλιν ἀπιέναι καὶ χρῆσασθαι τούτοις. Ἐτέρῳ δὲ Λημνίῳ ἐκτὸς τῆς τοῦ Παντοκράτορος μονῆς, καλύθειον οἰκοῦντι, ὃν καὶ παρηγόρησα ἐκ τῶν ἐνότων. Ἀλλὰ τὸ πάθος οὐκ ὀρθώθη, μᾶλλον δ' ἐλκώθη τὰ κατὰ τὸ σῶμα διετεθεῖκει, καὶ μάλιστα ταῖν χειρῶν οἱ μῦς πρὸς σῆψιν ἐχώρουν, ὡς καὶ τὰ ἄκρα φαλάγγια τῆς μὲν τοῦ λιγανοῦ, τῆς δὲ τοῦ παραμέτου δακτύλων καταπεπτωκέναι· Ἀλλὰ οὗτος διὰ τὸ ἀποστρέφασθαι αὐτὸν τοὺς ἐκεῖ, νύχτιος ἀφανῆς ἐγένετο, καὶ οὐκ ἔμαθον ἔπειτα ποῦ ἀπέλθοι· τὸ δὲ πάθος οἱ ἐπιχώριοι οἱ μὲν, λώθη· οἱ δὲ, φάγαιναν καλοῦσι. Περὶ τούτοις ἐπέστειλα τῷ αὐμῷ κατὰ μῆνα τὸν μάιον, ὃν κατὰ τὸν Ἄθω, τῷ φίλῳ καὶ σοφῷ Γραμματεῖ τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας κυρίῳ Παριζέῳ.

(2) Παλαίφατον δὲ τὸ πάθος· φέρονται γὰρ τινὰ παραδείγματα ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, οἷον τὸ τοῦ Γιεζῆ, καὶ τὸ τοῦ Νεεμάν τοῦ Σύρου, καλούμενον τῷ τῆς Λέπρα· ὀνόματι. Οὐκ ἀπέλιπε δὲ ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἀρχιπελάγους. Οὐ μόνον διὰ τὸν Θάσιον καὶ Λήμιον, οὐδ' ἀνωτέρω εἰρηκα· ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν νησιωτῶν μοι ἔλεγον ἐπιχώριόν πως εἶναι τὸ πάθος, καὶ εἶναί τινες νοσοῦντας κατὰ τὴν Κρήτην καὶ Κύπρον· καὶ κατὰ τὸν Λαύκον δὲ τῆς Ζαγοράς πολλοὶ νοσοῦσι τὴν νόσον ταύτην.

« Ἐρασίστρατος σκίβρωσιν τοῦ Ἡπατος, αἰτίαν ὑποτίθεται
 « τῶν Ὑδρώπων . . . . ὁ δὲ Διοκλῆς ἀπὸ Σπληνός φησι γίνε-
 « σθαι τοὺς Ὑδρωπας . . . . Πραξαγόρας δὲ περὶ τὰς κοίλας
 « φλέβας φησὶ γίνεσθαι τὴν κατάψυξιν . . . . Ἴπποκράτης δὲ
 « ἐπὶ παντὶ σπλάγγῳ . . . . »

Τὸ γὰρ τὰ δόξαντα τοῖς ἀρχαίοις παρατίθεσθαι μετὰ τῶν ὀνομά-
 των, καὶ διαιτᾶν αὐτὰ ἐν οἷς τε εὖ ἔχει, ἐν οἷς τε μὴ, εἶτα καὶ τὴν
 οἰκείαν γνώμην φέρειν, ταῦτα Γαληνοῦ ἴδια.

Ἀλλὰ πάλιν τυχὸν ἀντερεῖ τις τὰ περὶ Εὐπορίστων ἐκδεδο-
 μένα τεμμαχία παραλλαγὴν τινα ἔχει, καὶ οὐ παντάπασιν ταῦτα
 φαίνεται. Περὶ μὲν τῆς παραλλαγῆς τῶν Ἱατρικῶν βιβλίων ρητέον,
 ὅτι τινὰ τῶν ἐκδεδομένων τοσοῦτον διαλλάττει, εἴτε ἀμαθία, εἴτε
 συντομίας χάριν, πρὸς τινα τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ
 τὰ ἀντίγραφα πρὸς ἀλλήλα, ὡς φαίνεσθαι δύο διάφορα ζυγγραμματα
 τοῦ αὐτοῦ ζυγγραφείως· οἷόν τι κατενόησα ἐν τοῖς τοῦ Ἀετίου, ὧν
 καὶ Φώτιος ἀναγραφὴν ἐποίησατο. Τὸ μὲν γὰρ ἐν τῇ Ἱερᾷ μονῇ τῆς
 Λαύρας ὑπάρχει πληρέστερον παραβαλλόμενον πρὸς τὸ τῆς σαβα-
 σμίας μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου, συντομώτερον ὂν· ὃ καὶ τῆς ἐκδόσεως
 οἶμαι, Ἀθηθόλον (1) ἐγένετο.

Περὶ δὲ τῶν ἐκδεδομένων τεμμαχίων τῶν τοῦ Γαληνοῦ Εὐπο-
 ρίστων, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι· πότερον ἐκ τοῦ μέρους κατὰ ἀναδρομὴν
 κρίνομεν ἂν τὸ ὅλον, ἢ ἐκ τούτου τὸ μέρος; οἶμαι ἐκ τοῦ ὅλου,
 τοῦ περιέχοντος, τὸ μέρος. Οὐδ' ἐνταῦθ' ἐροῦμεν τὸ ἐξ ὄνυχος τὸν
 Λέοντα· οὐδ' ὅπερ ὁ καθ' ἡμᾶς σοφώτατος Κιούβιος ἔλεγε· Δοθέν-

(2) Ἐν πολλοῖς Ἀντιγράφοις ἐνετύχον τῇ λέξει Ἀθηθόλον, σημαίνουσα τοῦθ'
 ὅπερ Γαλλιστὶ λέγομεν *modele*. Ὁ καθ' ἡμᾶς σοφὸς Ἀκαδημαϊκὸς Βοασωνά-
 δης, ἔφη μοι, ἀνεγνωκέναι πού τινα τῶν Ἑλληνιζόντων, ὑπολαμβάνοντα ταύ-
 την διαφθάρθαι ὑπὸ ἀμαθίας τῶν ἀντιγράφων, δεόν γράφεσθαι Ἀντιβολή,
 παρὰ τὸ ἀντιβάλλω, λαμβανομένης τῆς λέξεως ἐπὶ πράγματος, καὶ οὐχὶ
 ἐνεργητικῶς, ὡς περιβολή, τὸ περιβάλλαιον. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν φωνῶν
 καὶ λέξεων, τῇ συνθήκῃ εὐθετεῖται, εἶσα τοῦνομα, ὡς εὔρον γραφόμενον.

τος μικροῦ ὀστεαδίου, εὐρεῖν τὸ μέλος καὶ τὸ Ζῶον, ᾧ τινι προσήκοι, κἀντε γνωστῷ κἀντε ἀγνώστῳ. Ὅτι ἐν τούτοις καὶ ὁ ὄνυξ τοῦ λέοντος γνωστότατος, καὶ αὐτὸς ὁ λέων. Ὁ τε σοφὸς Κιούβιος ἐκμελετήσας κάλλιστα τὴν συγκριτικὴν ἀνατομίαν, ἠδύνατο ὀρθότατα ἐκ τοῦ μικροῦ ὀστοῦ τεκμήρασθαι, εἴτε προκατακλύσμιον, εἴτε καὶ μετακλύσμιον εἶη τὸ Ζῶον, καὶ τὸ μέγεθος ὄσον. Ὅπουγε οἱ καθ' ἡμᾶς Ἱατροὶ ἀμελέτητοι ὄντες Ἑλληνικῆς παιδείας, οὐ δύνανται ἐκ τεμμαχίων, καὶ τούτων ἤτοι παρηλλαγμένων διὰ τὴν μεταγραφὴν τῶν ἀμαθῶν, ἢ τινῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ ἕτερον τῶν εὐπορίστων, περὶ οὗ αὐτίκα λελέξεται, συμπεραίνειν τὸ ὅλον. Διὸ καὶ ἀνωτέρω μὲν ἐπήνεσα τὸ Συμβούλιον τῆς δημοσίου διδασκαλίας, ἀπαιτοῦν τοὺς ἐξεταζομένους μαθητὰς εἰδέναι τὰ μαθηματικά, ἐνταῦθα δ' ἐπαιῶν, ὅτι προσαπαιτεῖ τὸ καλῶς αὐτοὺς γράφειν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν. Κατενόησε γάρ, ὅτι πρὸς τῇ ἐντεῦθεν ἐκ τῶν ἐγνωσμένων ἤδη ὠφελεία, καὶ ἄλλαι τινὲς γνώσεις ὑπολανθάνουσιν ἐν τοῖς παλαιοῖς τῶν Ἑλλήνων ξυγγράμμασιν· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν, ἐκεῖναί τε ἀδηλοὶ ἔτι, καὶ τὰ ξυγγράμματα τῶν σοφωτέρων Ψευδώνυμῳ ταλαντεύεται. Διὸ καὶ ἡ κατ' ἀναδρομὴν κρίσις ἀπὸ τῶν διεφθορότων ἐκδεδομένων τεμμαχίων ἐπὶ τὰ διπλᾶ Εὐπόριστα, ἐπισφαλῆς ἔστι παντάπασιν· καὶ ἀνάγκη ἐκ τοῦ ὅλου κρίνειν τὸ μέρος τοῖς ὀπωσοῦν μὴ ἀγεύστοις Ἑλληνικῆς παιδείας, ὥσπερ ἐκπεριέχοντος τὸ περιεχόμενον· καὶ ἐπιγνῶναι σαφῶς, εἰ τὰ τεμμάχια πρὸς ὅλον τὸ ἐμὸν ἀνακτέα Ἀντίγραφον.

Εἰ δὲ ὅτι τὰ ἐκδοθέντα τῶν Εὐπορίστων Τεμμάχια, νόθα τινὲς ὑπέλαβον, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐμὸν ἀντίγραφον νομίζειν Ψευδώνυμον, οὐκ ὀρθῶς ἔχει· καὶ τάχα μὲν ἐκεῖνα, ἅτε παρακεκομμένα, λόγον τινὰ ἔχει ὑποληφθῆναι οὕτω παρὰ τῶν ἀντιγραφέων, τὸ δ' ἐμὸν οὐδὲ διὰ τὴν τῶν νόθων ἐπιγραφὴν εὐλόγως Ψευδώνυμον νομισθήσεται. Ὅτι καὶ Γαληνὸς αὐτὸς μαρτυρεῖ συντεταχέναι δύο βιβλία περὶ Εὐπορίστων, λέγων (1).

(1) Γαληνοῦ Θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλίον ιδ'.

« Ἄγαθόν δὲ φάρμακον εἰς ταῦτα καὶ τὸ γλαύκιον, αὐτὸ τε καθ'
 « ἑαυτὸ δι' ὄξυκράτου λυθὲν· ἔτι τε μᾶλλον τὸ δι' αὐτοῦ συντιθέ-
 « μενον ἡμέτερον φάρμακον· οὗ τὴν σύνθεσιν ἔχεις ἐν τῇ περὶ
 « τῶν φαρμάκων πραγματεία λεγομένη· ἦσαν δέ μοι μέχρι δεῦρο
 « τρεῖς· ἢ τε περὶ τῶν ἀπλῶν, καὶ μετὰ ταύτην ἢ περὶ συνθέσεως
 « αὐτῶν· εἴθ' ἢ περὶ τῶν Εὐπορίστων· ἔοικα δὲ καὶ τετάρτην
 « ἄλλην ποιήσειν, ἐπειδὴ καὶ πολλοὶ τῶν ἐταίρων οὕτως ἀξιοῦσιν,
 « ἐν ἧ' περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων ἐκάστου μορίου καὶ πάθους
 « φαρμάκων ὁ λόγος ἔσται μοι.

Ὅτι μὲν οὖν ὁ Γαληνὸς δύο περὶ Εὐπορίστων συνετάξατο βιβλία, δῆλον ἐκ τούτων. Οἶμαι δὲ πεπονθέναι ταῦτα, ταῦτὸν τοῖς πολλοῖς τῶν νομικῶν βιβλίοις· Ἐκλογαὶ γὰρ τούτων οἱ μετέπειτα ποιούμενοι, συνοπτικὰς σφίσι πραγματείας συνετάξαντο· ἐξ οὗ καὶ ἐν τισὶ ἀντιγράφοις περγαμινοῖς λεγομένοις, καὶ τὴν λέξιν τοῦ Συντόμου Κώδικος ἀνέγνων, ὡς ἕτερον εἶναι τὸν κηλεύσει Ἰουστινιανοῦ γεγραμμένον, καὶ ἕτερον τὸν συντετμημένον. Συντετμημένον δ' οἶμαι καὶ τὸν σωζόμενον Πανδέκτην, ἢ λατινικώτερον ἐπιγραφόμενον Δίγιστα, διὰ τὸ ὀλιγόστιχον, οὕτως εἰπεῖν, τῶν ἐν αὐτῇ φερομένων ζητημάτων· Ἦ αὐτὸν δὲ συνέβη καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα συνταχθεῖσι Βασιλικοῖς, τοῖς ἐκδοθεῖσιν ὑπὸ Φαβρότου ἐν Παρισίῳ. Δείκνυται δὲ τὸ συνοπτικὸν τῶν Βασιλικῶν τούτων, ἐκ τῶν βιβλίων μθ' καὶ ν', να', νβ'. ἐκδομένων τῷ αζζέ ἐν Λουγδούνῃ τῶν Βατάβων· ἐν τούτοις γὰρ κατ' ἀρχὰς δηλοῦται, μᾶλλον δ' ἐπιγράφεται, τὸ βιβλίον τῶν Διγέστων, καὶ τοῦ Κώδικος, ἐξ ὧν ἕκαστα τῶν Βασιλικῶν οἱ περὶ τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα ἐξελέξαντο· καὶ τὰ ἐν Λουγδούνῃ ἐκδοθέντα βιβλία τυγχάνει πληρέστερα· Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίγραφον τὸ ὑπὸ Φαβρότου ἐκδοθὲν, ἐν πολλοῖς ἀτελεῖς ὄν (1), ἔτι συντομώτερον πεποιήχασιν· Οἷον τὸ κατὰ

(1) Ὅν περ πίνακα τῶν τιτλώσεων, τῶν βασιλικῶν λέγω, δέδωκα τῷ σοφῷ Ἀκαδημαϊκῷ καὶ Νομικῷ κυρίῳ Ζειρώτῃ πρὸς θεωρίαν καὶ ἐκδοσιν, ἰσως τινὰ ἔλεγχον ἀκριβείας δώσει· τὸ γὰρ ἀντίγραφον τὸ Περγαμινόν, ἐξ οὗ τοῦ τ' ἀντέγραφα τοῦ 18' αἰῶνος ἐφαίνεται. Ὁ δὲ μέρος τῶν βασιλικῶν νεωστὶ ἐξεῦρεν ὁ Γερμανὸς Ζαχαρίας, οὐκ οἶδα πῶς ἔχει, μήπω ἐκδοθὲν.

στοιχείον νόμιμον, οὔπερ ἀντίγραφον καὶ τοῦ δεκάτου αἰῶνος γινώσκω. Ἐπειτα δὲ οἱ μὲν εἰς πενήκοντα τίτλους, οὔ καὶ ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν αἰῶνος εἶδον· οἱ δὲ εἰς τεσσαράκοντα· ὁ δὲ Ἀτταλιάτης ἔπειτα ἄλλως, Ἀρμενόπουλος ἄλλως, καὶ ἄλλοι ἄλλως συνέτεμον.

Αὐτὸ δὲ τοῦτο πεπόνθασι καὶ τὰ τῶν Ἱατρῶν συγγράμματα, συντεμνόμενα, καὶ περιτεμνόμενα, καὶ στενούμενα, σχεδὸν εἰς διστιχίαν, ἢ μονοστιχίαν τὰ φάρμακα περιῆλθεν. Ὅθεν ἂν τις καὶ περὶ τῶν Εὐπορίστων τοῦ Γαληνοῦ εἴποι, μηδένα ὑφορώμενος ἔλεγχον· Ἀδύνατον γὰρ τὸ περὶ Εὐπορίστων τοῦ Γαληνοῦ οὕτως ἐπιτετμημένως γεγράφθαι, ὡς τὰ τεμμάχια ἐν ταῖς ἐκδόσεσι φαίνεται. Πῶς γὰρ; ὅς γε καταλέγει τὸ βιβλίον τοῖς περὶ Συνθέσεως τῶν φαρμάκων, τὸ πλήρες πανταχόθεν ἔχουσιν; Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τῷ ἐμῷ ἀντιγράφῳ Εὐπόριστα ἄχρι τοῦ Π βιβλίου οὕτω περιτετιμμένα φαίνεται· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀρχόμενα ἄχρι τοῦ νθ' καλῶς οἱ ἀντιγραφεῖς διέσωσαν. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα πάλιν περιτέτμηται· ἄχρι τοῦ ρν' κεφαλαίου· τὰ γὰρ πρὸ αὐτοῦ, ἐξαιρουμένων τριῶν ἢ τεττάρων παρεμβλημένων, ἅπαντα θεωρῶ Γαλήνεια· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα, οὐκ ἔτι καὶ ταῦτα δὲ, ἐν πολλοῖς κακόγραφα, καὶ δεῖται ἐπκνορθώσεως, ἐὰν μή τι ἐντελέστερον εὑρεθῇ.

Οἷμαι δὲ τὸ περὶ Εὐπορίστων τοῦτο εἶναι τὸ δεύτερον, ὃ ἀνωτέρω ἔλεγεν ποιήσειν ὁ Γαληνός· Ἐν γὰρ τῷ πρώτῳ ἔοικε περὶ Εὐπορίστων γράφων, μὴ διορίσασθαι ἕκαστον μόριον πάσχον. Διὸ καὶ ἀξιώσει φίλων εἰς γραφὴν τετάρτου κατέστη· Δείκνυται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ προοιμίου τοῦ δε τοῦ βιβλίου· φησὶ γάρ·

« Τὴν ἐκ τῶν Εὐπορίστων φαρμάκων δύναμιν, ἀναγκαιοτάτην
« εἶναι λογιζόμενος τοῖς ὀτιοῦν μέρος τοῦ σώματος πάσχου-
« σιν, ἀνχράψω· »

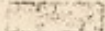
Ἄλλ' ὡς ἔφην μικροκέφαλον τὸ βιβλίον καὶ μείουρον· ἔφην δ' ἀνωτέρω, ὅτι οὐκ ἂν ὁ Γαληνός τοιαῦτα παρακεκομμένα ἔγραφε· καὶ οἷμαι ἀληθῆ εἰρῆσθαι. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Αἰγινήτης Παῦλος ἔγραψε τὴν ἑαυτοῦ πραγματείαν χρησίμην ἐσομένην τοῖς ὁδοιποροῦσι καὶ πλέου-

σιν, ὡς καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ Γαληνὸς, ἀλλὰ πλήρη ταύτην ὁ ἐξ Αἰγίνης συνετάξατο· καὶ ἀνάγκη πᾶσα τὴν τοῦ ἐκ Περγάμου περιχεκόφθαι.

Ἐγὼ δὲ καὶ ἑτέρῳ τινὶ Ἀντιγράφῳ ἐνέτυχον κατὰ τὴν ἐμὴν περιουσίαν, ἐπιγραφόμενον τῷ Γαληνῷ, οὕτω τοῦ λεκτικοῦ χαρακτῆρος εἰς τὸ χυδαϊκώτερόν πως μεταβεβλημένου, ὡς μηδὲ φαίνεσθαι ἂν τοῦ Γαληνοῦ εἶναι, μὴ προλόγου προκειμένου.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

« Σύντομος Διδασκαλία τοῦ θαυμασιωτάτου Γαληνοῦ, τοῦ
 « σπεύσαντος γράψαι εἰς τὰ τῶν μορίων πάθη, ἀνιάτα τε καὶ
 « δυσίατα, ὥστε γενέσθαι εὐίατα. Καὶ πρῶτον μὲν κοινῷ λόγῳ,
 « καὶ κεφαλαιωδῶς εἰπεῖν, διδάξαντος περὶ τῆς τοῦ παντός σώ-
 « ματος ἐπιμελείας, εἶτα καὶ τὴν κατὰ τὸν πεπονθότα τόπον
 « γινομένην βραστῶνην, ἣτις παρὰ τῶν Ἰατρῶν καλεῖται ὠφέ-
 « λεια, καὶ θεραπεία. Καὶ πρῶτον μὲν διδάσκει περὶ τῶν ἐκτὸς
 « παθῶν, ὅτι εἰσὶν εὐίατα, εἶτα μέλλει καὶ περὶ τῶν ἐντὸς λέ-
 « γειν, δεομένων θεραπείας πολυχρονίου, καὶ ἐπιτηδείου Ἰατροῦ,
 « πρὸς τὸ μῆκος τῆς νόσου τοῦ πάσχοντος τόπου· Οἱ γὰρ ἐντὸς
 « πεπονθότες τόποι, γεγυμνασμένου δέονται Ἰατροῦ εἰς τὸ καλῶς
 « διαγιγνώσκειν τούτους· καὶ μέντοι καὶ πῶς ἔχει κράσεως ἕκα-
 « στον..... »

ὁ δὲ πρόλογος πέρας λαμβάνει οὕτω

« οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δυσκρασιῶν. Τᾶναντία γὰρ τῶν ἐναν-
 « τίων Ἰάματα, κολάζοντα μὲν τὸ υπερβάλλον, ἀντεισάγοντα δὲ
 « τὸ ἐλλείπον. »

Προῦκειτο δὲ καὶ πίναξ περιέχον ρλδ' κεφάλαια. Ἀπὸ κεφαλῆς δὲ ἄρχεται τὸ βιβλίον, καὶ κατιῶν μεταβαίνει, εἰ καὶ ἀτάκτως, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ μόρια, ἢ τόπους πάσχοντας· ὃν καὶ ἀντέγραψα ἐν τοῖς ἐμοῖς

καταλόγοις, κἀνταῦθα παρατίθημι, οἷς μέλλω λέγειν μετὰ ταῦτα οὐκ ἄχρηστον.

ΠΙΝΑΞ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ.

- α' Πρὸς ὀξὺν πόνον κεφαλῆς.
- β' Πρὸς πόνον κεφαλῆς καὶ ἡμικράνου.
- γ' Πρὸς ζέσιν κεφαλῆς.
- δ' Πρὸς βέουσαν βίνα.
- ε' Πρὸς πτύσιν αἵματος.
- ς' Πρὸς Σκληρότητα σπλάγγνων.
- ζ' Πρὸς πόνον ἥπατος καὶ δυσουρίαν.
- η' Πρὸς Σκληρότητα σπληνός.
- θ' Πρὸς ὀδύνην νεφρῶν.
- ι' Πρὸς δυσηχοίαν.
- ια' Πρὸς αἷμα βέον ἐκ τῆς βινός.
- ιβ' Εἰς τὸ γενέσθαι λευκοὺς τοὺς ὀδόντας.
- ιγ' Πρὸς δυσωδίαν στόματος.
- ιδ' Πρὸς πτύσιν αἵματος ἕτερον.
- ιε' Πρὸς ἔμετον.
- ισ' Πρὸς δυσεντερίαν.
- ιζ' Πρὸς ἐλμινθας.
- ιη' Πρὸς οὐροῦντα ἐλκῶδες (1).
- ιθ' Πρὸς οὐροῦντα αἷμα.
- κ' Πρὸς φλεγμονὴν ἥπατος.
- κα' Πρὸς σπλῆνας καὶ σκληρότητας.
- κβ' Πρὸς αἱμορροΐδας ἢ ἐξοχάδας.
- κγ' Πρὸς πόνον νεύρων.
- κδ' Πρὸς αὐξησιν τριχῶν.
- κε' Πρὸς τὰ γλυκέα ἢ ἀδένας.

(1) Ἐντὶ τοῦ, πυῶδες εἰληπται.

- κς' Πρὸς κεφαλαλγίαν ἐκ στομάχου.
 κζ' Πρὸς τὸ μὴ μεθύειν.
 κη' Πρὸς κατάβρουν.
 κθ' Πρὸς δακρυρροίαν.
 λ' Πρὸς βῆχας.
 λα' Πρὸς βραγχίασμα φωνῆς.
 λβ' Πρὸς πλευρίτιδα.
 λγ' Πρὸς φλεγμονὴν νεφρῶν.
 λδ' Πρὸς ἀλφούς ἐν προσώπῳ.
 λε' Πρὸς ἀπόστημα.
 λς' Πρὸς τὸ καταβιάσαι γάλα.
 λζ' Πρὸς τὸ μὴ δυναμένην γεννηῆσαι.
 λη' Πρὸς δῆξιν ὄφεις καὶ ἐχίδνης.
 λθ' Πρὸς κοιλίαν βέουσαν πολλά.
 μ' Πρὸς δῆξιν κυνὸς λυσσῶντος.
 μα' Πρὸς πόνον ὀδόντων.
 μβ' Πρὸς σειομένους ὀδόντας.
 μβ' Πρὸς ἔκκαυσιν μέλος τινός.
 μγ' Πρὸς σειομένους ὀδόντας ἕτερον.
 μδ' Πρὸς ποδαλγικούς.
 με' Πρὸς τὸ στῆσαι αἷμα.
 μς' Πρὸς ἀδυναμίαν στομάχου.
 μζ' Πρὸς στρόφον.
 μη' Πρὸς δῆξιν σκορπίου.
 μθ' Πρὸς σπληναρίους καὶ ὄγκουμένους (1).
 ν' Πρὸς κράτησιν φωνῆς.
 να' Πρὸς τὸ μὴ διψᾶν.
 νβ' Πρὸς ἐσοχάδας καὶ ἐξοχάδας.
 νγ' Πρὸς ἐκβάτα.
 νδ' Πρὸς τὸ διώξαι θηρία ἐξ οἰκίας.

(1) Ἄντι, Σπληνικούς.

- νέ Πρὸς ἡμίκρανον.
 νς' Πρὸς πιτυρίασιν κεφαλῆς.
 νζ' Πρὸς Βουβῶνας.
 νη' Εἰς τὸ ἀναβιβάσαι σάρκα.
 νθ' Περὶ συνοχῆς.
 ξ' Πρὸς φλεγμονὴν ὄρχεων.
 ξα' Πρὸς ὠτία βέοντα αἷμα.
 ξβ' Πρὸς ὠτία ἠλκωμένα.
 ξγ' Πρὸς Βόμβον ὠτίων.
 ξδ' Πρὸς Παρωτίδας, τὰ λεγόμενα χελωνικά.
 ξε' Πρὸς αἷμα βέον ἐξ οὐλῶν.
 ξς' Πρὸς οὖλα σεσηπότα στόματος.
 ξζ' Πρὸς φλεγμονὴν τιθίων.
 ξη' Πρὸς στραγγουρίαν.
 ξθ' Πρὸς ὕδερρον.
 ο' Πρὸς ἴκτερον.
 οα' Πρὸς ἀπορρίψας (2).
 οβ' Πρὸς ἐρύθημα τοῦ λευκοῦ τῶν ὀφθαλμῶν.
 ογ' Πρὸς δύσπνοιαν νέων, ἀνδρῶν, καὶ γερόντων.
 οδ' Πρὸς κωλικὴν διάθεσιν.
 οε' Πρὸς σκληρότητα ἥπατος.
 ος' Πρὸς Ἴσχιακούς.
 οζ' Πρὸς κράτησιν καταμηνίων.
 οη' Πρὸς παρωνυχίδας.
 οθ' Πρὸς οὐλὴν μελαινομένην.
 π' Πρὸς τριχορροίαν.
 πα' Πρὸς ἀλωπεκίας καὶ ὀφιάσεις.
 πβ' Περὶ ἐκψύξεως κεφαλῆς.
 πγ' Πρὸς ἀμαύρωσιν ὀφθαλμῶν.
 πδ' Πρὸς ὀδύνην ὀφθαλμῶν διὰ παχεῖς χυμούς.

(2) Ἄντι, ἐξαμβλώσεις.

- πε' Πρὸς περιπνευμονίαν καὶ δύσπνοιαν.
 πς' Πρὸς φθίσιν.
 πζ' Πρὸς φθίσιν πνεύμονος.
 πη' Πρὸς λοιμώδεις νόσους.
 πδ' Πρὸς καρκίνωμα τιθίων.
 ζ' Πρὸς ἀθρόαν αἰμοπτυίαν.
 ζα' Πρὸς τοὺς διὰ ψύξιν ἀνορεκτοῦντας.
 ζβ' Πρὸς ἀνορεκτοῦντας διὰ κακοχυμίαν στομάχου.
 ζγ' Περὶ κενώσεως χολῆς ἀνωθεν καὶ κάτωθεν.
 ζδ' Πρὸς φλεγμονὰς ἐντέρων.
 ζε' Πρὸς βραγιάδας ὄρχεων.
 ζς' Πρὸς πόνους ἀρμῶν.
 ζζ' Πρὸς ἔμβρυον θησημαῖον.
 ζη' Περὶ Ἰκτέρου, ἢ χρυσιασμοῦ, καὶ κιτρινάδας.
 ζθ' Περὶ ὄζοστομίας, ἢ δυσωδίας στόματος.
 ρ' Πρὸς σῆψιν οὐλῶν.
 ρα' Πρὸς ψύξιν γονάτων.
 ρβ' Πρὸς ὀξὺν ἐχίδνης.
 ργ' Πρὸς κεφαλαλγίαν καὶ ἑτεροκρανίαν.
 ρδ' Πάσμα σταλτικὸν τῶν κατὰ κεφαλῆς ρευμάτων
 ρε' Πρὸς πόνον ἡμικράνου ἕτερον.
 ρς' Πρὸς φλεγμονὰς, καὶ ἀμβλυωπίας, καὶ ρευματισμούς.
 ρζ' Πρὸς ὀδονταλγίας.
 ρη' Ἔτερον.
 ρθ' Ἔτερον.
 ρι' Πρὸς πόνον παρισθμίων, καὶ βηχικόν.
 ρια' Ἐτέρα μέθοδος πρὸς συνάγγην καὶ κυνάγγην.
 ριβ' Πρὸς κατάβροον.
 ριγ' Πρὸς βῆχα χρόνιον.
 ριδ' Πρὸς ὀδύνας ἰσχίων.
 ριε' Κατάπλασμα εἰς τὸ αὐτό.
 ρισ' Πρὸς τεταρταῖον πυρετόν.

- ριζ' Ἐπίθεμα πρὸς πυρετόν.
 ριη' Περὶ τραυμάτων καὶ πληγῶν παντοίων.
 ριβ' Ἔτερον ἀδηκτον εἰς πληγὰς φλεγμαιοῦσας.
 ρκ' Πρὸς πᾶσαν πληγὴν ἄλειμμα.
 ρκα' Ἔτερον ἀδηκτότατον.
 ρκβ' Ἔτερον ἀδηκτότατον πρὸς ἄνθρακας.
 ρκγ' Πρὸς πληγὰς φλεγμαιοῦσας ἕτερον.
 ρκδ' Ἄλειμμα πρὸς πᾶσαν πληγὴν.
 ρκε' Ἄλειμμα πρὸς φλεγμαιοῦσας ἀπὸ σιδήρου πληγὰς.
 ρκς' Πρὸς βραγάδας χειλέων καὶ χειρῶν.
 ρκζ' Ἔτερον ἄλειμμα.
 ρκη' Ἐτέρα μέθοδος.
 ρκθ' Ἐτέρα μέθοδος.
 ρλ' Περὶ συναγωγῆς ἰχθύων.
 ρλα' Πρὸς κνησμονὴν στομάχου.
 ρלב' Ἐτέρα μέθοδος διὰ λουτροῦ.
 ρλγ' Περὶ ἐδεσμάτων.
 ρλδ' Περὶ ποτῶν.
 ρλε' Ἄλειμμα στομαχικόν.
 ρλς' Περὶ ἀποφλεγματικῶν.
 ρλζ' Πρὸς πόνον καὶ στρόφον στομάχου.
 ρλη' Ποδαλγικά.
 ρλθ' Κατάπλασμα πρὸς δδύνην Ἴσχιου.
 ρμ' Πρὸς πόνον Ἴσχιῶν.

Οὕτω μὲν εἶχεν ὁ Πίναξ τῆς συντόμου πραγματείας, ὃν τις παρα-
 θεῖς πρὸς τὰ ἐκδεδομένα τεμμάχια τῶν Εὐπορίστων, κατίδοι ἂν
 πολλὴν ἐμφέρειαν ἔχοντα μὲν καὶ πρὸς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ τοῦ
 ἐμοῦ ἀντιγράφου μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸ, περὶ πεπονθότων τόπων τοῦ
 Γαληνοῦ· μάλιστα ἡ φαρμακοδοσία, ἐν οἷς μὲν συντομωτέρα, ἐν οἷς
 δὲ ποικιλωτέρα, εἰς τὰ πολλὰ μέντοι ἐταυτίζετο, πλὴν τοῦ λεκτικῶ
 χαρακτῆρος, ὡς ἔφην, εἰς τὸ χυδαϊκώτερον μετενεχθέντος, καὶ τῆς

ἀταξίας τῶν κεφαλαίων· Δυνατὸν μὲντοι ἐπανορθωθῆναι, εἴ τῃ βουλομένῳ εἴη, παρατεθέντα πρὸς τε τὰ τῆς Θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ πρὸς ἑκάτερα τῶν περὶ συνθέσεως φαρμάκων, καὶ πρὸς τὰ πρὸς Γλαύκωνα· Ἀνάγκη γὰρ ἐκεῖνα κατὰ διέξοδον γεγραμμένα, περιέχειν πως τὰ μετέπειτα συντετμημένα, ἢ καὶ μεταγραφέντα εἰς τὸ χυδαϊκώτερον.

Ἄλλ' ἐκ τοῦ προκειμένου Προλόγου τῆς παρούσης πραγματείας κατίδοι ἂν τις σαφῶς, ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ ιγ' κεφαλαίου τῶν ἐν τῇ ἐμῇ περὶ Εὐπορίστων ἀντιγράφων ἄχρι τοῦ νθ' οὐκ ἀπεικίτως φέρει ἐπιγραφὴν Διάγνωσις περὶ τῶν ἐξέσεων (1) καὶ χρονίων παθημάτων. Οὐ γὰρ εὐλογον τὰ Εὐπόριστα τὸ ἕτερον μόνον τῶν παθημάτων περιέχειν ἢ τὰ ἐκτὸς μόνον, καὶ μὴ τὰ ἐντός. Δεῖσθαι γὰρ λέγει ὁ Προλογὸν τὰ χρονία πάθη γεγενησμένου Ἰατροῦ εἰς τὸ καλῶς διαγινώσκειν ταῦτα· Ἄλλὰ καὶ ἔγραψε ταῦτα ὁ Γαληνὸς πρὸς χρῆσιν Ἰατρῶν, οὐχὶ δὲ ὡς οἱ καθ' ἡμᾶς τῶν Ἰατρῶν δημοσιεύουσιν Ἰατρικὰς βίβλους ἐπιγραφομένας, θεραπείας ἄνευ Ἰατροῦ. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἀπλῶν νοσημάτων, ἐξ ὧν οἱ ἄνθρωποι πάσχοντες, ἐθεραπεύθησαν, δυνατὸν καὶ τοιοῦτόν τι γενέσθαι προδιδαχθέντες ὑπὸ τῆς πρὸς ἑαυτοὺς παρ' Ἰατροῦ γενομένης θεραπείας, ἢ παρ' ἄλλου μαθόντες· ἐπὶ δὲ τῶν συμπεπλεγμένων, καὶ μάλιστα χρονίων, οὐκ ἂν τις αὐτὸς ἕκαστος θεραπεύσαιτο. Εἴη γὰρ ἂν, εἴπερ τὸ πάθος οὐκ ἂν ἐγένετο χρονίον· Ἄλλὰ δεῖται Ἰατροῦ τοῦ διαγνωσομένου· καὶ τὰ μάλιστα ἐμπειροτάτου. Τῆς γὰρ διαγνώσεως καθάπαξ ἀσφαλῶς γενομένης, παρὰ πόδας ἐστὶν ἡ θεραπεία· καὶ οὐκ ἂν τις φαίη ἀχρηστεῖν ἐν Εὐροπίστοις φαρμάκοις τὴν Διάγνωσιν (2).

(1) Γράφε, δξέων.

(2) Οἰκοδομεῖτω τις Ἰατρεῖον· ἐχέτω καὶ μαθητάς· ἐχέτω καὶ ὄργανα, καὶ εἰσίστω πρὸς τοὺς κάμνοντας. Ἄρα ἀρκεῖ ταῦτα ποιῆσαι ἰατρὸν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ δεῖ τῆς Τέχνης, καὶ ταύτης ἄνευ, οὐ μόνον ταῦτα οὐδὲν ὠφελεῖ· ἀλλὰ καὶ βλάπτει. Τὸν γὰρ οὐκ Ἰατρὸν βέλτιον μηδὲ ἔχειν φάρμακα· ὁ μὲν οὖν μὴ ἔχων, οὔτε σώζει, οὔτε ἀπόλλυσιν· ὁ δὲ ἔχων ἀπόλλυσιν, οὐκ εἰδὼς, ὅπως χρῆσται·

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἔμοι δοκοῦντα περὶ τῶν Εὐπορίστων τοῦ ἐξευρημένου μοι ἀντιγράφου. Εἰ δέ τῳ τῶν ἐλλογίμων Ἰατρῶν ἄλλο τι δοῖται, λεξάτω τὰ αὐτοῦ, μὴ μέντοι ἀπλῶς, μὴ δ' ἄνευ ἀποδείξεως, φαίη ἂν ὁ Γαληνός.

Ἐπεὶ δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ Προθεωρία λέγων περὶ τῆς Διαλεκτικῆς τοῦ Γαληνοῦ, καὶ περὶ τῶν Εὐπορίστων, ἐμνήσθην καὶ ἄλλων αὐτοῦ συγγραμμάτων, οἷς ἐνέτυχον κατὰ τὴν ἐμὴν ἀποστολὴν, ἔδοξέ μοι ὑποστορέσασθαι ἐνταῦθα καὶ τὸν κατάλογον τῶν τοῦ σοφοῦ τούτου Ἰατροῦ συγγραμμάτων, ὡς ἔχει ἐν τοῖς ἔμοις τῶν βιβλιοθηκῶν καταλόγοις, μὴπω μὲν ἐκδεδομένοις, ἐκδοθησομένοις δ' εἰς νέωτα, ἦν τὸ θεῖον βούληται. Ἀντέγραψα δ' αὐτὸν, ὡς εὔρον ἐν Ἀντιγράφῳ Βομβικίῳ τοῦ ἰγ' αἰῶνος.

ΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΩΝ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ
ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΕΝ Τῳ ΤΕΛΕΙ ΤΟΥ ΜΙΚΡΑ
ΤΕΧΝΗ ΕΠΗΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΤΑ ΧΩΡΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΔΙΕΞΟΔΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΩΝ ΒΙΒΛΙΑ.

Περὶ τεχνῶν Συστάσεως,	βιβλ. α'.
Περὶ Συστάσεως τῆς Ἰατρικῆς,	βιβλ. α'.
Μικρὰ Τέχνη,	βιβλ. α'.

ΑΙ ΚΑΤΑ ΔΙΕΞΟΔΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ.

Περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην Στοιχείων,	βιβλ. α'.
Περὶ Κράσεων,	βιβλ. γ'

ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῇ φύσει τῶν φαρμάκων ἐστὶν ἡ σωτηρία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ προσάγοντος.

Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁμιλ. νβ' εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

Ἐν τὰ μὲν δύο περὶ τῶν ἐν τοῖς ζώοις κράσεων,
 Τὸ δὲ τρίτον περὶ τῶν ἐν τοῖς φαρμάκοις·

Περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας, βιβλ. α' μικρόν.
 Περὶ τῆς ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ
 σώματος, βιβλ. α' μικρόν.
 Περὶ εὐεξίας, βιβλ. α' μικρόν.
 Περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, βιβλ. γ'.

Ἦν Πραγματεῖαν, εἴτε μετὰ δύο περὶ κράσεων,
 εἴτε μετὰ τὸ περὶ Στοιχείων ἀναγινώσκεις,
 δύναται ἂν ἔπessθαι·

Περὶ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, βιβλία πολλά.
 Περὶ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, βιβλ. α'.

Πολλὰ τούτων προγυμνάσασθαι προσήκει ταῖς
 Ἀνατομῶν πραγματεῖαις.

Περὶ Ἀνατομικῆς διαφωνίας, βιβλ. β'.
 Περὶ τῆς τῶν τεθνεώτων Ἀνατομῆς, βιβλ. α'.
 Περὶ τῆς τῶν ζώντων Ἀνατομῆς, βιβλ. β' (1).

(1) Θαυμάζω δὲ συνεχῶς ἀκούων τινῶν ἀμαθῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην Ἰατρῶν λε-
 γόντων, ὅτι οὐδέποτε σῶμα τεθνεώσ ἀνθρώπου ἀνέτεμεν ὁ Γαληνός, ἐμάνθανε δὲ
 τὴν ἀνατομὴν ἐν τοῖς τῶν Πιθῆκων Ἄρ' οὖν ἐνταῦθα τεθνηκότας καὶ ζῶντας τοὺς
 πίθηκας λέγει; Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἱστορίας ἴσμεν τοὺς παρὰ Ῥωμαίοις θανάτῳ κατα-
 δικασθέντας κακούργους, ἐξῆν τοῖς Ἰατροῖς καὶ ζῶντας ἀνατέμνειν· Μάλιστα δὲ
 ὁ Χρυσόστομος ἐν ταῖς ὁμιλίαις, οὐκ ἄδικον ἡγεῖται τὸ ἔργον· ἐπεὶ γὰρ κακῶς
 ἐποίησαν, δίκαιον καὶ αὐτοὺς χρησίμους εἶναι τι ἀποθνήσκοντας· Καὶ εἶοικε τὸ
 ἔργον καὶ κατὰ τοὺς αὐτοῦ χρόνους πράττεσθαι· Ἀλλὰ σκληρὸν νῆ διαγε, καὶ
 ἥμισυ ἀνθρώπινον, τὸ οὕτω βασανίζειν ζῶν τὸ ὁμόφυλον. Πρὸς τῷ μηδέ τι μέγα

Περὶ ὀστέων τοῖς εἰσαγομένοις, βιβλ. α' (1).

Ἀνατομὴ μυῶν, καὶ νεύρων, καὶ ἀρτηριῶν,
καὶ φλεβῶν, βιβλία τινὰ κατὰ μέρος, καὶ τινὰ
ἕτερα τῶν τοιούτων, καὶ εἰ κατὰ φύσιν ἐν
ἀρτηρίαις τὸ αἷμα.

Περὶ Μυῶν κινήσεως, βιβλ. β'.

Ὑποδεικνύοντα τὰς ἐνεργείας αὐτῶν.

Περὶ Θώρακος καὶ Πνεύμονος, βιβλ. γ'.

Περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, βιβλ. α'.

Περὶ φωνῆς (2), βιβλ. α'.

Περὶ τῶν Ἴπποκράτους καὶ Πλά-
τωνος δογμάτων, βιβλία πολλά.

Ἐν οἷς περὶ Ἡγεμονικοῦ καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα
περὶ φυσικῶν, ἢ ψυχικῶν ἐνεργειῶν ζητεῖται,
δηλοῦται. Εἴρηται δὲ καὶ ἐν τούτοις ἐπὶ πλεῖ-
στον περὶ τῆς τῶν δυνάμεων οὐσίας, καὶ περὶ
πνεύματος, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ ιβ' τῆς Θερα-
πειτικῆς μέμνηται.

ὁρῶντος ἐντεῦθεν παρακολουθεῖν πρὸς ἀληθῆ περίνοιαν τῶν σωματικῶν ὀργάνων.
Οὐ γὰρ σώζει ταῦτα τὴν φυσικὴν κατάστασιν, οὕτω δεινῶς πάσχοντος τοῦ κα-
ταδίκου, ἀλλ' ἐξαλλοιοῦται, παλλόμενα, συστελλόμενα, σπώμενα, καὶ ἀλλοίαν
διάθεσιν ἔχοντα τῶν ἐν τῷ ζῶντι. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν φυσιολογικωτέρας Θεωρίας,
τὸ δὲ λέγειν τὸν Γαληνὸν μὴ ἀνατεμεῖν σῶμα ἀνθρώπινον, οὐκ ἀνεγνωκότος
ἐστὶ τὰς Πραγματείας τοῦ σοφοῦ Γαληνοῦ.

(1) Εἴρηται ἀνωτέρω, ὅτι ἐνέτυχον καὶ τούτῳ.

(2) Λέγει τι καὶ τῆ Παρούσῃ Εἰσαγωγῇ Διαλεκτικῇ περὶ φωνῆς, ὅτι καὶ
τὰ κατ' αὐτὴν ὑπόκειται τῇ Ἱατρικῇ.

Περὶ Σπέρματος,	βιβλ. α'.
Περὶ τῆς Ἰπποκράτους ἀνατομῆς,	βιβλ. α'.
Περὶ χρείας μορίων,	βιβλ. α'.
Περὶ πεπονθότων τύπων,	βιβλ. ς'.

Εἰς διάγνωσιν τῶν νοσημάτων.

Περὶ χρείας ἀναπνοῆς,	βιβλ. α'.
Περὶ χρείας σφυγμῶν,	βιβλ. α'.
Περὶ Σφυγμῶν,	βιβλ. δ'.

ᾧ Πρῶτον περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν.

Δεύτερον τὸ τῆς Διαγνώσεως·

Τρίτον τὸ περὶ τῶν ἐν τοῖς Σφυγμοῖς αἰτίων·

Τέταρτον τὸ περὶ τῆς διὰ Σφυγμῶν προγνώσεως.

Τέχνη· ἢ περὶ Σφυγμῶν Ἐπιτομὴ,	βιβλ. α'.
--------------------------------	-----------

Τοῦτο ἐνόησε μὲν ὁ Γαληνὸς ποιῆσαι

Τὸ βιβλίον, οὐκ ἐποίησε δέ·

Ἐξήγησις τοῦ περὶ Σφυγμῶν Ἀρχι- γένους βιβλίου.	βιβλ. α'.
Περὶ τῶν Κρισίμων ἡμερῶν,	βιβλ. α'.
Περὶ Κρίσεως,	βιβλ. α'.

Εἰς προγνώσεις χρησιμώτατον (1)

(1) Ἐσημειωσάμην πάλαι ἐκ τοῦ ἐν τῇ βασιλείῳ βιβλιοθήκῃ Ἀντιγράφου 3104 τὰ ἐξῆς Ἀπὸ τοῦ Γαληνοῦ·

« Ἐστω γὰρ, ἀποκυλισκομένου τινός, ἐν μὲν τῷ Κριῶ τοὺς ἀγαθο-

Περὶ Δυσπνοίας, βιβλ. α'.

Εἰς διαγνώσιν τῆς παρούσης διαθέσεως, καὶ
πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν
περὶ τὸν κάμνοντα.

Περὶ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων, βιβλ. α'.

Περὶ τῆς Ἰατρικῆς ἐμπειρίας, βιβλ. α'.

Περὶ τῆς Λεπτυνούσης Διαίτης, βιβλ. α' (1).

Περὶ φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον, βιβλ. α'.

Περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, βιβλ. α'.

Περὶ Πλήθους, βιβλ. α'.

Ἔτερά τινα τοιαῦτα.

Περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, βιβλ. α'.

Περὶ αἰτίας τῶν νόσων, βιβλ. α'.

« ποιούς, ἐν δὲ τῷ Ταύρῳ τοὺς κακοποιούς εἶναι. Πάντως οὗτος ὁ ἄνθρω-
« πος, ἐπειδὴν μὲν ἐν Κριῶ, καὶ Καρκίνῳ, καὶ Ζυγῶ, καὶ Αἰγόκερωτι
« γένηται ἢ Σελήνῃ, καλῶς ἀπαλλάττεται. Ἐπειδὴν δ' ἦτοι τὸν Ταῦρον
« αὐτὸν, ἢ τι τῶν τετραγώνων, ἢ τὴν Διάμετρον αὐτοῦ Ζῶδιον ὑπέχει,
« κακῶς τηρικαῦτα, καὶ ἀνικρῶς διάγει. Καὶ δὴ καὶ νοσημάτων ἀρχαί,
« κάκισται μὲν ἐν Ταύρῳ, καὶ Λέοντι, καὶ Ἰθροχόῳ, καὶ Σκορπίῳ τῆς Σε-
« λήνης οὔσης· ἀκίνδυνοι δὲ καὶ σωτήριοι, τὸν Κριὸν, καὶ τὸν Καρκίνον,
« καὶ τὸν Ζυγόν, καὶ τὸν Αἰγόκερον διερχομένης. Καὶ τὰς ἀλλοιώσεις οὖν
« τὰς μεγάλας, ἃς ἐν τοῖς τετραγώνοις τε καὶ Διαμέτροις ἔραμεν γίνεσθαι
« καθ' ἑβδομάδας, ἐν μὲν τοῖς ὀλεθρίοις νοσήμασιν ὀλεθρίας καὶ αὐτὰς· ἐν
« δ' αὖ τοῖς περιεστηκόσιν, ἀγαθὰς ἀνάγκη γίνεσθαι. »

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ Ἀντιγράφου 1043· ἐγὼ δὲ καὶ βιβλίῳ ἀνωμόμῳ
ἐνέτυχον κατὰ τὴν ἐμὴν ἀποστολὴν, ἐπιγραφὴν φέροντι τοιαύδε·

« Σύντομος Πραγματεία περὶ τῆς κριτικῆς Ἀστρολογίας, ἢ δοκεῖ πως
« χρησιμεύειν εἰς τὰς περὶ νοσημάτων κρίσεις. »

(1) Εἰρηταί μοι ἀνωτέρω, ὅτι ἐνέτυχον τῷ βιβλίῳ τούτῳ ἐν Ἀντιγράφοις.

Περὶ Συμπτωμάτων διαφορᾶς,	βιβλ. α'.
Περὶ Συμπτωμάτων αἰτίας,	βιβλ. γ'.
Περὶ τῆς τῶν Ἀπλῶν φαρμάκων συνθέσεως,	βιβλ.
Περὶ Συνθέσεως φαρμάκων,	βιβλ.
Περὶ τῶν Εὐπορίστων ὀνομαζομένων,	βιβλ.
Περὶ τῶν κοινῶν καὶ Ἰδίων ἐκάστου μορίου καὶ πάθους,	βιβλλ.

Τούτων μέμνηται ἐν τῷ ἰδ' τῆς Θεραπευτικῆς.
ἐπὶ τῇ τελευτῇ δὲ τῆσδε τῆς Πραγματείας
τὴν χειρουργίαν ἐπραγματεύσατο.

Θεραπευτικῆς Μεθόδου,	βιβλ. ἰδ'.
Περὶ Ὑγιεινῶν,	βιβλ.
Περὶ τῆς ἀρίστης αἰρέσεως,	βιβλ.

Καὶ αὗται μὲν αἱ Πραγματεῖαι τοῦ Γαληνοῦ ἐνταῦθ' ὑποστορε-
θεῖσσι, ὡς ἐν τῷ τέλει ἔκειντο, καθ' ὃ εἴρηκα Ἀντίγραφον, τῆς
Μικρὰ τέχνη ἐπιγραφομένης αὐτοῦ πραγματείας. Ἐπιστήσας δ'
ἔπειτα τῇ ἐκδεδομένῃ, καὶ ἐπιγεγραμμένῃ Τέχνῃ Ἰατρικῇ,
κατεῖδον ταύτην εἶναι τὴν ἐν τῷ Ἀντιγράφῳ φερομένην Μικρὰν
τέχνην, περιέχουσαν ἑκατόν που κεφάλαια· μεθ' ἃ κεῖται καὶ ὁ
Κατάλογος τῶν τοῦ Γαληνοῦ βιβλίων, ὡς ἔχει καὶ τῷ Ἀντιγράφῳ
πλὴν τῶν ἐν αὐτῷ δύο τῶν περὶ Εὐπορίστων. Καὶ καλῶς ἔχει ἐν ταῖς
γεννησομέναις ἐκδόσεσι τῶν τοῦ Γαληνοῦ, ἐπιγράφειν Μικρὰ τέχνη
τὸ τέω: Τέχνη Ἰατρικῇ ἐπιγραφόμενον.

Ἄλλ' οἶμαι εἴρηται ἄλλοις περὶ τε ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς διαλεκτι-
κῆς, καὶ δι' ὧν ἡμῖν δέδεικται τὴν τε παροῦσαν Διαλεκτικὴν εἰσαγω-
γὴν καὶ τὴν τῶν Εὐπορίστων πραγματείαν, τοῦ Γαληνοῦ αὐτοῦ

εἶναι, καὶ οὐκ ἄλλου. Εἰ δὲ τῷ δόξειεν· οὐ γὰρ τοῖς ἀληθῶς ἐν Εὐρώπῃ φιλοσοφοῦσι, βιαιότερον ἡμῖν λελέχθαι τι περὶ Διαλεκτικῆς καὶ Ῥητορικῆς διεξερχομένοις, γνώμης ἀμαρτάνοντι ἔοικε· Δίκαιοι γὰρ τὴν τούτου αἰτίαν ἀποφέρεσθαι οἱ πρῶτοι καταργήσαντες τῶν μαθημάτων τὰ κάλλιστα. Ἡμεῖς γὰρ ὡς Εἰ τινες θεαταί τινων οὐκ ἀλλῶς πεττεούντων ἐπιστήσαντες τοῖς καθ' ἡμᾶς διαλεγομένοις καὶ ῥητορεύουσι, καὶ ἡλίκων ὄντων τῶν κατ' Εὐρώπην συμφερόντων πολιτικῶν τε ἅμα καὶ ἰδιωτικῶν, τῶν τε γνώσεων τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῆς εὐνομίας, εἴπερ ποτε καὶ νῦν, πεπληθυσμένων, δι' ὀσίχου ὁμῶς ἐρμηνέως ἐξαγγελλομένων, οὐδέποτε ἐπαυσάμεθα τὰ δοκοῦνθ' ἡμῖν ἀποφαινόμενοι ἐν τισι τῶν πραγματειῶν, ἃς γαλλιστὶ συνεταξάμεθα, ἐν τε τῇ Ὁρθοφωνίᾳ, καὶ τῇ Θεωρίᾳ τῆς γραμματικῆς, καὶ τῇ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥητορικῆς μεταφράσει, καὶ τῇ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου. Φιλάνθρωπον γὰρ τὸ μὴ ἐθέλειν σιγῇ καὶ λήθῃ παραδοῦναι, ἃ τις κάτοιδε μὴ ἀξύμφωρα τοῖς ἄλλοις ἐσόμενα, καθὰ δὴ καὶ μισάνθρωπον τὸ ταῦτ' ἐς τὰφανές ἐγκατορύττειν. Ἄπερ δὴ καὶ οἱ τῶν σοφῶν ἐπιεικέστεροι οὐκ ἀπεδοκίμασαν· οἷς τε μὴ ταῦτὰ ξυνέδοξεν, ἐφ' οἷς οὐκ ἀντίειπον κατηγορικῶς, ξυνωμολόγησαν. Τὸ μὲν γὰρ ἀντιλέγειν παντὶ ἕξεισι, καὶ ἀσόφῳ, καὶ ἰδιωτεύοντι, τὸ δὲ ὀρθῶς, τοῖς σοφοῖς ταλαντεύεται· Πέποιθα μέντοι, τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας ἐν Γαλλίᾳ προοδευούσης, διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φιλοτιμίαν τῶν τῆς δημοσίου διδασκαλίας ὑπουργῶν καὶ Συμβουλίου, καὶ μάλιστα τοῦ νῦν ταύτην διαιτουῦτος σοφοῦ Βιλλεμαίνους, τὴν Καλλιόπην ἐπιστάσαν πειρήθην ἐπάσασθαι ἐναρμόνιον, καὶ τὰς ἀνά πᾶσαν τὴν Εὐρώπην Μούσας συναπηγήσειν τὸ ὁμοίφθογγον.

Ἄλλὰ καταβάλλωμεν τὴν Προθεωρίαν ταύτην, ἐπιμνησθέντες φίλων τε καὶ σεβασμίων ἀνδρῶν, οἵπερ, τόγ' ἐφ' ἑαυτοῖς, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀποστολὴν, ἀγαθοὶ ὄντες ἐφάνησαν,

ἠδὲ φιλόξενοι· ἧ γὰρ σφιν νόος ἦν γε θεουδῆς,

πρὸς ἀνάσωσιν τῶν ἀπολλυμένων ἀρχαιοτήτων, καὶ τὴν ἐντεῦθεν

τοῖς πᾶσιν ἐσομένην ὠφέλειαν, ὀδηγήσαντες καὶ ὑποδείξαντες, ποῦ ἂν εἶεν ζητητέαι, καὶ λόγοις καὶ ἐπιστολαῖς συστησάμενοι. Φημί δὴ τὸν πατριαρχεύσαντα Γρηγόριον, καὶ τὸν νῦν Ἰωακείμ Ἰωαννίνων, καὶ τὸν Διδουμοτοίγου Βησσαρίωνα, τὸν τε πρῶτον Δράμας, νῦν δὲ Δέρκων Νεόφυτον, καὶ τὸν Κασσανδρείας Ἰάκωβον, ἄνδρας τῷ Ἀνατολικῷ κλήρῳ τιμὴν φέροντας, οὐχ ἥττον τε μαθήσει διαπρέποντας, καὶ δεινοὺς χρήσασθαι πράγμασιν· Οὐκ ἐπιλήσομαι δὲ καὶ τοῦ κατὰ Θεσσαλονίκην Μιχαὴλ Βάρδα, ὅς γε δι' ἐπιτροπικοῦ μοι γράμματος φροντιστῆς καταστάς τοῦ παραλαβεῖν τὸν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐωνημένον μοι μνημείον, ὃ κατὰ τὴν Εὐρώπην κοινότερον Σαρκοφάγον λέγομεν, κατεπάλαισε τοὺς ἀντιζήλους, καὶ ἐδήλωσε καλῶς, ἐν τριάκοντι ἔτεσιν ἔχων τιμὴν ἐρμηνέως κατὰ τὸ Γαλλικὸν προξενεῖον, πιστότατα ὑπηρετήσας τῇ Γαλλίᾳ. Προσειρήσθων δὲ καὶ οἱ ἐκεῖ ἔντιμοι ἔμποροι αὐτάδελφοι Abbott. Τῷ δὲ ἐν Σέβραις τῆς Μακεδονίας Θεοδώρῳ Δούμπα, καὶ πλείστη μοι χάρις ὀφείλεται ἐπὶ τῇ πρὸς ἐμὲ τῶν καλῶν προαιρέσει. Τοῦ δὲ ἐν Λιθούρῳ μεγαλεμπόρου Κωνσταντίνου Τουσίσσα καὶ πάνυ ἄγαμαι τὸ εὐγενὲς φρόνημα, τοῖς ἀλλαχόσε φίλοις αὐτοῦ με συστήσαντος. Ἀγνωμοσύνης δ' ἀλώσομαι, ἢν περ σιγῇ παρέλθω καὶ τὸν χαριέστατον Γεώργιον Κωνσταντινάδην Γραμματέα τοῦ Ἱεροσολύμων Πατριαρχείου, ὅς γε τῆς ἐν αὐτῷ βιβλιοθήκης καὶ ἀκριβῆ καταλόγον διὰ τῶν ὑπογραμματέων αὐτοῦ τῶν ἀντιγράφων κατελογίσασατο.

Τοῖς δὲ τῶν ἱερῶν Μοναστηρίων, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὸν Ἄθω, ὁσίοις καὶ μεγάλας οἶδα τὰς χάριτας, ὑποδεξαμένοις με φιλικώτατα. Καὶ εἰρήσθων μοι ἐν Λαύρα μὲν ὁ προσκυνητῆς Γρηγόριος, καὶ ὁ Γραμματεὺς Μελχισεδέκ, φίλων γεγονώς

« ὄχ' ἄριστος, »

καὶ ἑλληνικῆς παιδείας εὖ ἤκων, καὶ πραγμάτων ἔμπειρος. Ἐν δ' Ἰθέρων Γαβριὴλ ὁ ἐλλόγιμος Γραμματεὺς σὺν τῷ πανοσιωτάτῳ Γρηγεντίῳ, καὶ ἀγαθῷ Προκοπίῳ τοῖς προεστηκόσι, καὶ Γεραρῷ Δανιήλ. Λέξω δὲ καὶ τὸν ἐν Χιλανταρίῳ, τὸν ἀμφοτεροδέξιον Εὐθύμιον,

σὺν τῷ καλῷ Γεδεῶνι. Οὐ δὲ δίκαιον σιγῇ παρελθεῖν τὸν ἐν ξηροποτάμῳ Πορφύριον τὸν ἐκ Χίου, καὶ τοὺς ἐν Δοχειαρείου, Μητροφάνην τε τὸν προσεστῶτα, καὶ τὸν Μουσικὸν Κοσμᾶν· τοὺς τε Ἐσφιγμενίτας, τὸν ἱατρὸν, ἀγαθὸν Μαχάριον, καὶ Ἀγαθάγγελον Ἡγούμενον, καὶ Ἀνανίαν τὸν πνευματικόν· καὶ τοὺς ἐν Ζωγράφου Ἰωαννίκιόν τε καὶ τοὺς λοιποὺς σὺν τῷ Γενναδίῳ. Οὗτοι γάρ, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις Μοναῖς, οὓς ἤδη παρέημι, πρὸς τῷ εὐμενεῖ τῆς ὑποδοχῆς, καὶ διὰ τιμῆς ἦγον· ὡς πολλάκις με συνειδότε τὸ, παρ' ἀξίαν, καὶ ὑποδεχόμενον, καὶ προπεμπόμενον, ἐπιλέγειν δακρύοντα τὸ,

« Μή τι θεοῖς ἀμπλακῶν,

« Τιμὰν παρ' ἀνθρώποις ἐφεῦρον;

Ἑμεῖς δὲ τοὺς ἐν τῇ Βατοπαιδίου, ἅπαντας μὲν, ἰδίως δὲ τὴν ὄσιαν οὐάδα, σεβαστέ μοι Θεόκλητε, καὶ ἀγαπητὴ Νικηφόρε Γραμματεῦ, τί ἀγαθὸν εἰπὼν, ὀρθῶς ἂν προσείποιμι; Οἶγε καὶ εὖ ἔχοντα, ὡς ἀδελφὸν ὑπεδέχεσθε, καὶ νόσω δεινῇ προσπαλαίσαντα, οὐ μόνον ἐπεσκέπτεσθε παραμυθούμενοι, ὡς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος ἐντέταλται, ἀλλὰ καὶ συμπαρόντες περιεθάλπετε ὡς νοσσιὰν κινδυνεύουσαν, πλείον πατρὸς καὶ μητρὸς, ἐπιδεικνύμενοι τὸ φιλόστοργον; ἦς ἀγαθότητος μεμνημένον πολλάκις λύπη τε ἅμα καὶ γλυκυθυμία εἰσδύει με, ὡς βῆναι καὶ δάκρυα· Ἑμεῖς μὲν οὖν ἄτε καὶ μείζω ἢ κατ' ἀρετὴν δρωῦντας καὶ δράσαντας, μείζους καὶ ἀμοιβαί αἰώνιοι ἀπεκδέχονται· ἐγὼ δὲ τὰ καθ' ὑμᾶς διακηρύττων οὐ παύσομαι, ἔστ' ἂν τὸ περιέχον ἀναπνεύσω, καὶ τὸ εὐγνωμον ἔξω διὰ βίου ἀείμνηστον.

Ἐν Παρισίῳ

τῇ ιε' θαργηλιῶνος, αωμδ'.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ.

LA VINDO

LA VINDO

LA VINDO

LA VINDO

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΙΑΔΕΚΤΙΚΗ.

[Τῶν ὄντων τὰ μὲν αἰσθήσει καὶ νοήσει γινώ]σκομεν
ἅπαντες ἄνθρωποι, τὰ δὲ νοήσει μόνη· καὶ ταῦτα (Α)

[δὲ ἀπλῶς, ἄνευ τινὸς ἀποδείξεως· τὰ δὲ μὴ]τε αἰ-
σθήσει, μὴτε νοήσει γινωσκόμενα, δι' ἀποδείξεως

[γινώσκεισθαι πέφυκε· καὶ ταύτης μὲν ταιγε] ἐκ προε-
γνωσμένων εἶναι τὴν εὔρεσιν, οὐ μὴν ἀπλῶς γ' οὕτως,

[οὐδὲ ἐκ τῶν μὴ προσηκόντων αὐτοῖς καὶ ἀλλοτρίων],
ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων ἀποδειχθησομένην· ἐπειδὴ καὶ ἐκ λόγου

[τῶν ὁμολογηθέντων εἶναι ταύτην δέον, καὶ ἀνα]γκα-
στησόμενον τὸν λόγον τοῦτον ὑπὲρ ἐκάστου τῶν ἀπο-

[δεικνυμένων, διὰ γε τὰ ὁμολογηθέντα ἤδη·] οἶον, εἰ
οὕτως ἔτυχεν ἕνεκα [λόγου·] ὁμολογήσωμεν ἴσον εἶναι

[Θέωνα τῷ Φίλωνι, καὶ Φίλωνα αὐτὸν ἴσον εἶναι] τῷ
αὐτῷ Δίῳ· συμβήσεται γὰρ ἐκ τούτων ἴσον εἶναι

[ἐκάτερον θατέρω, καὶ ἀλλήλοις, διὰ τὸ ἀξίωμα] τὰ ταῦτῳ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχειν ἴσα· καὶ τοίνυν ἢ ἀπό-

[δειξις ἐκ τριῶν, δυοῖν δ' ὁμολογημένοιν πεπέραν]ται· πρῶτου μὲν τοῦ πρῶτου ῥηθέντος, ὅπερ ἦν, ἴσός ἐστι

[Θέων τῷ Φίλωνι, δευτέρου δὲ μετ' αὐτὸ] Δίωνι Φίλων ἐστὶν ἴσος· καὶ τρίτου πρὸς τούτοις, τὰ

[τοῦ ἀξιώματος, τὰ ταῦτῳ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἶναι ἴ]σα.

Περανθήσεται δὲ ἐξ αὐτῶν, ἴσον εἶναι Θεῶνα

[τῷ Δίωνι· Καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐστὶ τὸ λεγόμε]νον Συμπεράσμα. Λήμμα δὲ, ἐξ ὧν ληφθέντων

[πρόεισι τὸ ἀποδεικνύμενον· καὶ γὰρ] ὁμολογηθέντων τινῶν ἐπιφέρεται τι συμπέρασμα,

[ὅπερ περαίνει τὴν ἀπόδειξιν· ἐστὶ δὲ τοῦτ'] αὐτὸ καὶ Συλλογισμός· καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ συμπέρασμα

[ἐκ προτάσεων συλλελογισμένων, περὶ ὧν οὐκ ἄν τις ἀπ]ορήσειεν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ.

[Ὅτε δὲ βουλόμενοι ἀποδεικνύειν, προτει]νόμεθά τι περὶ τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ὀνομαζέσθω πρότασις (B)·

[οὔτῳ δὲ καὶ τοῖς πάλαι διαλεκτικοῖς] ἔθος ἦν καλεῖν.

ΠΕΡΙ ΑΞΙΩΜΑΤΟΣ.

[Ὅτε δὲ σαφῆς τίς ἐστὶ καὶ οἰκοθεν] πιστὸς λόγος, ἀξίωμα κεκλήκασιν, ὡς (Γ)

τὰ τῳ αὐτῳ [ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα.]

ΠΕΡΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ.

[Ἐνιοὶ μὲν τὰς λεγομένας προτάσεις, καθάπερ καὶ τοὺς πισ]τοὺς λόγους ἀξιώματα προσαγορεύουσιν· οὐ διενεχθη-
σαίμεθα δ' ἂν, τούτων τὰς θέσεις οὕτως ἀκούειν λεγόν-
των (Δ), ὡς ἐκεῖνοι βούλονται, λέγομεν δ' αὐτοὶ περὶ κα-
τηγορικῶν προτάσεων· τούτων οὖν ἔνιαι μὲν ὑπὲρ ἀπλῆς
ὑπάρξεως ἀποφαίνονται, καθάπερ ὁποῖαι (1).

εἴπερ πρόνοιά ἐστιν·

ἰπποκένταυρος οὐκ ἔστιν αἴνιγμα·

ἢ καθάπερ αἰ τοιαῖδε·

ὁ ἀήρ σῶμά ἐστιν·

ὁ ἀήρ οὐκ ἔστι σῶμα·

ὑπὲρ δὲ τοῦ μεγέθους,

ὁ ἥλιος οὐκ ἔστι ποδιαῖος·

ἔνιαι δὲ ὑπὲρ τῆς ποιότητος,

ὁ ἥλιος οὐκ ἔστι θερμός·

ἔνιαι δὲ ὑπὲρ τοῦ πρὸς τι,

μείζων ὁ ἥλιος τῆς σελήνης,

(1) Ἐγράφετο, ὁποῖοι.

ἔναι δὲ ὑπὲρ τοῦ πότε,

κατὰ τὰ Πελοποννησιακὰ γέγονεν ὁ
Ἴπποκράτης·

ἔναι δὲ ὑπὲρ τοῦ ποῦ,

δεύτερος ἀπὸ γῆς ἐστὶν ὁ ἥλιος·
οὐκ ἔστι δεύτερος ἀπὸ γῆς ὁ ἥλιος·

τινὲς δὲ ὑπὲρ τοῦ κεῖσθαι·

καθήμενόν ἐστι τὸ τοῦ Διὸς ἐν Ὀλυμ-
πιάσιν ἄγαλμα·
δέδεταί τὸ τοῦ Διὸς ἄγαλμα·

τινὲς δὲ ὑπὲρ τοῦ ποιεῖν,

θερμαίνει τὸ ῥόδινον,
οὐ θερμαίνει τὸ ῥόδινον·

ἔναι δὲ περὶ τοῦ πάσχειν·

θερμαίνεσθαι πεφύκαμεν ὑπὸ τοῦ ῥοδίνου,
οὐ θερμαίνεσθαι πεφύκαμεν ὑπὸ τοῦ
ῥοδίνου·

τὰς τοιαύτας οὖν προτάσεις ἀπάσας κατηγορικὰς ὀνο-
μάζομεν, ἕνεκα σαφοῦς τε ἅμα καὶ συντόμου διδασκαλίας·
τὰ μέρη δὲ ἐξ ὧν σύγκεινται καλοῦμεν ὄρους.

ΠΕΡΙ ΟΡΩΝ

ΠΩΣ ΔΕΙ ΔΙΑΙΡΕΙΝ ΟΡΟΥΣ.

Ἐπόμενοι τοῖς ἐν τῇ παλαιᾷ συνηθείᾳ· οἷον ἐν τῇ,

Δίῳν Περιπατεῖ·

τόν τε Δίῳνα, καὶ τὸ Περιπατεῖν, ὑποκείμενον μὲν ὄρον τὸν Δίῳνα, κατηγορούμενον δὲ, τὸ περιπατεῖν λαμβάνομεν· Ὅταν μὲν οὖν ἐξ ὀνόματος ἢ καὶ ῥήματος ἢ Πρώτασις, οὕτω χρῆ, διαίρειν τοὺς ὄρους· ὅταν δὲ ἐξ ὀνομάτων καὶ ῥήματος, οἷον (E),

Δίῳν ἄνθρωπός ἐστιν,

ὑποκεῖσθαι μὲν ἐροῦμεν τὸν Δίῳνα, κατηγορεῖσθαι δὲ, τὸν ἄνθρωπον, ἐξωθεν δὲ προσκατηγορεῖσθαι Ἐπίρρημα, τὴν κοινωνίαν τῶν ὄρων ἐνδεικνύμενον. Ὅταν μὲν οὖν ἐπὶ Δίῳνός τι κατηγορῶμεν, οὐκ ἐγχωρεῖ λέγειν, οὔτε πᾶς, οὔτε τις, ὅταν δ' ἐφ' ἐτέρου πράγματος, ὃ τέμνεσθαι δύναται καθάπερ ἐπ' ἀνθρώπου καὶ δένδρου, διωρίσθαι χρῆ κατὰ τὸν λόγον, εἴτε παντὸς αὐτοῦ κατηγορεῖται τὸ κατηγορούμενον, εἴτε τινός· ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ παντὸς ἢ τινός ἀποφάσκειται. Καὶ τοίνυν αἱ προτάσεις, αἱ μὲν ἅμα τῷ πᾶς λεγόμεναι, καθόλου καταφατικαὶ καλεῖσθωσαν (Γ'), ὡς ἂν εἰ εἴποιμεν,

πᾶς ἄνθρωπος ζῷον ἐστίν·

Πᾶσα Πλάτανος δένδρον ἐστίν·

Αἱ δὲ ἀποφάσεις, παντὸς τοῦ γένους κατηγορούμεναι,
Ἀποφατικαί τε καὶ Στερητικαὶ καθόλου προσαγο-
ρευέσθωσαν· ὡς ὅταν εἴπωμεν,

οὐδεὶς ἄνθρωπος γραπτός ἐστίν·

Ὅσαι δὲ οὔτε κατήγοροισιν οὔτε ἀποφάσκουσιν ὅλου τοῦ
γένους, ἐν μέρει καλεῖσθωσαν, ὡς ἐπὶ μέρους, Κατα-
φατικὴ μὲν ἢ τοιαύτη·

τίς ἄνθρωπος ζῷον·

Ἀποφατικὴ δὲ ἢ τοιάδε,

τίς ἄνθρωπος οὐκ ἔστι ζῷον·

Ἴσον δὲ δυναμένη τῇ τελευταίᾳ προτάσει τῇ τοιαύτῃ,

οὐ πᾶς ἄνθρωπος ζῷον ἐστίν·

Ἀποφατικὴν ἐν μέρει καὶ ταύτην ὀνομάζομεν. Ὅταν
δὲ οὐσίας ὀρισμένης, οὐ κατὰ τὸ εἶδος μόνον, ἀλλὰ καὶ
κατὰ τὸν ἀριθμὸν κατηγορῶμέν τι, τότε οὐκ ἐγχωρεῖ
λέγειν, οὐδὲ τὸ, πᾶς, οὐδὲ τὸ, τίς, οὐδὲ τὸ, οὐ πᾶς,
οὐδὲ τὸ οὐδεὶς· ἐν γοῦν τῇ,

Δίων ἄνθρωπός ἐστιν,

οὐδὲν τῶν εἰρημένων οἷόν τε προσεῖναι.

Γένος ἄλλο Προτάσεων ἐστίν, ἐν αἷς τὴν ἀπόφασιν οὐ περὶ τῆς ὑπάρξεως ποιούμεθα τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ τοῦ, τίνος ὄντος, τί ἐστι· καὶ τίνος οὐκ ὄντος, τί ἐστίν· ὑποθετικαὶ οὖν ὀνομαζέσθωσαν αἱ τοιαῦται Προτάσεις· Αἱ μὲν, ὅταν τινὸς ἐτέρου ὄντος, ἐξ ἀνάγκης εἶναι λέγωσι τὸδε τι κατὰ συνέχειαν· αἱ δὲ, ὅταν ἦτοι μὴ ὄντος εἶναι, ἢ μὴ ὄντος μὴ εἶναι, Διαιρετικαὶ· λέγειν δὲ εἶναι, ἢ ὑπάρχειν οὐδὲν διαφέρει παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐν ὄν (1) ἅπασι, τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς παλαιοῖς, ὡσπερ οὐδὲ τὸ ὑφιστακέναι· παρὰ τοῖς νῦν γὰρ καὶ τοῦτο κατὰ τῆς αὐτῆς ἐννοίας λέγεται (2). Ἐπὶ δὲ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων ἔχομεν μνήμας, ὅταν μὲν κινήσεις ταύτας ποιησώμεθα, καθάπερ εἰ τύχοι, ἐπ' Ἀθηναίων, ὀνομαζέσθω τοῦτο ἡμῖν νόησις· ὅταν δὲ ἡσυχάζουσαι τύχωσιν, ἔννοιαι· τοιαῦται δ' εἰσὶ καὶ ἄλλαι, οὐκ ἐκ μνήμας τῶν αἰσθήσεων, ἀλλ' ἔμφυτοι (Z) πᾶσιν ὑπάρχουσαι· καλοῦσι δὲ αὐτὰς οἱ παλαιοὶ τῶν φιλοσόφων, ὅταν ἐρμηνεύωνται διὰ φωνῆς, ἀξίωμα.

Πολλάκις μέντοι, καὶ τὴν ἐννοίαν νόησιν ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες, μάλιστα μὲν οὖν, ἐπειδὴν ὑπάρχον τι πιστεύηται δι' ἕτερον ὑπάρχειν ἢ κατὰ τὴν συνέχειαν, ὑποθετικῇ

(1) Ἄντὶ τοῦ ἐν ὄν, ἐγράφετο ἵνα ἐν τῷ ἀντιγράφῳ.

(2) Ἐγράφετο, λέγουσιν.

πρὸς τῶν παλαιῶν φιλοσόφων ὀνομάζεται πρότασις· ἤδη δὲ μέντοι καὶ ἐπειδὴν, διότι μὴ ἔστι τόδε, εἶναι τόδε νοῶμεν, οἷον,

νύξ οὐκ ἔστιν ἡμέραν εἶναι·

Μάλιστα μὲν οὖν ὀνομάζουσι τὴν τοιαύτην πρότασιν Διαιρετικὴν (H)· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διαζευγμένον ἀξίωμα τισὶ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων ὀνομάζεται· καθάπερ γε καὶ συνημμένον τὸ ἕτερον εἶδος τῆς Προτάσεως, τῶν ὑποθετικῶν, ἃς κατὰ συνέχειαν ἐλέγομεν γίνεσθαι· οἰκειοτάτη δὲ ἔστι λέξις, τὸ τὰ διεζευγμένα τοῖς ἀξιώμασιν, ἃς δηλονότι Διαιρετικὰς προτάσεις ἔφαμεν ὀνομάζεσθαι, διὰ τοῦ ἤτοι συνδέσμου· διαφέρει δὲ οὐδὲν, ἢ διὰ μιᾶς συλλαβῆς λέγειν, ἢ διὰ δυεῖν· ὅτι τοῖς συνημμένοις διὰ τοῦ εἰ, εἴπερ, ἐν καὶ οὗτοι σημαίνουσιν, ὡς ὀνομάζεσθαι, τὸν μὲν τοιοῦτον λόγον,

εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστι,

Συνημμένον ἀξίωμα, κατὰ γε τοὺς νεωτέρους φιλοσόφους, κατὰ μέντοι τοὺς Παλαιούς, Πρότασιν ὑποθετικὴν κατὰ συνέχειαν· τοὺς δὲ γε τοιούτους,

ἤτοι ἡμέρα ἐστίν, ἢ νύξ ἐστίν,

Διεζευγμένον μὲν ἀξίωμα παρὰ τοῖς νεωτέροις φιλοσόφοις, Πρότασιν δὲ ὑποθετικὴν κατὰ διαίρεσιν

παρά τοῖς παλαιοῖς· ἴσον δὲ ἡ Διαιρετικὴ Πρότασις
δύναται τῷ τοιοῦτῳ λόγῳ,

εἰ μὴ ἡμέρα ἐστίν, νύξ ἐστίν,

ὃν ἐν σχήματι λέξεως, Συνημμένον λεγόμενον· Ὅσοι
μὲν ταῖς φωναῖς μόνον προσέχουσι, Συνημμένον ὀνο-
μάζουσιν, ὅσοι δὲ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων διεζευ-
γμένον· Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς λέξεως,

εἰ μὴ νύξ ἐστίν, ἡμέρα ἐστὶ,

Διεζευγμένον ἐστὶν ἀξίωμα τῇ φύσει τῶν πραγμάτων
αὐτῇ, Συνημμένου δὲ ιδέαν ἔχει τῇ λέξει.

Ἡ μὲν οὖν τοιαύτη φύσις τῶν πραγμάτων τελείαν ἐν-
δείκνυται τὴν μάχην, ἡ δὲ ἑτέρα τὴν ἔλλειπῃ, καθ' ἣν
οὐδέπω λέγομεν,

ἐν Ἀθήνησιν ἐστὶ Δίων,

οὐκ ἔστιν (Θ) ἰσθμοῖ Δίων·

ἡ γὰρ τοι μάχη κοινὸν μὲν ἔχει τὸ μὴ οὐχ ὑπάρχειν τὰ
μὴ συμμαχόμενα· διαφέρει γὰρ, τῷ τινὰ μὲν πρὸς τῷ μὴ
συνυπάρχειν, μὴδὲ συναπόλλυσθαι δύνασθαι, τισὶ δὲ καὶ
τοῦθ' ὑπάρχειν· Ὅταν οὖν ἐν μόνον αὐτοῖς τὸ μὴ συνυπάρ-
χειν, ἔλλειπῆς ἐστὶν ἡ μάχη, ὅταν δὲ μὴ τοῦτο, τὸ [δὲ]
συναπόλλυσθαι, τελεία· τῶν γὰρ τοιοῦτων πραγμάτων,
ἀνάγκη δυοῖν θάτερον μὴ οὐκ εἶναι· διὸ καὶ Συλλογισμὸς

αὐτοῖς διττός, εἰ μὲν προσληφθεῖ τὸ, ἡμέραν εἶναι περαινόμενον, τοῦ (I) μὴ εἶναι νύκτα· Προσληφθέντος (1) δὲ τοῦ μὴ εἶναι ἡμέραν, τοῦ νύκτα εἶναι· κατὰ δὲ τὴν ἔλλειπῆ μάχην ἐν μόνον προσλαμβανόντων, κατὰ δὲ τὴν τελείαν μάχην, ἀναγκαῖον θάτερον· ὁ δ' ἂν οὕτω προσλαμβάνῃς ἀξίωμα (IA), Πρόσληψις εἰκότως ὀνομάζεται· Ἐπὶ μὲν γῆς ἔλλειποῦς μάχης ἐν ἔθει τοῖς Ἕλλησίν ἐστιν οὕτω λέγειν.

Ἀθήνησί τε καὶ ἰσθμοῖ Δίων·

ἐνδεικτικὴν δὲ ἔξει τὴν τοιαύτην φωνὴν, ὅσον γ' ἐκ τῆς ἔλλειποῦς μάχης· εἰ δὲ ἐφ' ἑτέραν (2) λέγοιτο φωνὴν, μήτε ἀκολουθίαν ἔχει πρὸς ἄλληλα, μήτε μάχην ἀποφατικὴν, Συμπεπλεγμένον καλεῖται τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα· καθάπερ ἐπὶ τοῦ,

Δίων Περιπατεῖ, καὶ Θεῶν διαλέγεται·

Ταυτὶ γὰρ οὔτε μάχην, οὔτ' ἀκολουθίαν ἔχοντα, κατὰ συμπλοκὴν ἐρμηνεύει. Διὸ κάπειδ' ἀποφάσκωμεν αὐτὰ, τὸν λόγον ἐκείνον, ἥτοι ἀποφατικὴν συμπλοκὴν, ἢ ἀποφατικὴν εἶναι συμπεπλεγμένην φήσομεν· οὐδὲν γὰρ πρὸς τὸ παρὸν διαφέρει, συμπεπλεγμένην λέγειν ἀποφατικὴν, ἢ συμπλοκὴν ἀποφατικὴν, ἔχοντος

(1) Ἐγράφετο, προληφθέντων.

(2) Ἐγράφετο, ἑτέρων.

γέ σου σκοπὸν ἐν ἀπάσῃ λέξει, τὸ δηλῶσαι τοῖς πέλας, ὅ, τι περ' ἂν αὐτὸς ἐννοῆς.

Ἄλλ' οἱ περὶ Χρῦσιππον κἀνταῦθα τῆ λέξει μᾶλλον, ἢ τῷ πράγματι προσέχουσι τὸν νοῦν· καὶ ἅπαντα τὰ διὰ τῶν συμπλεκτικῶν κχλουμένων συνδέσμων συνιστάμενα, κἀν ἐκ μαχομένων, ἢ ἀκολουθῶν, Συμπεπλεγμένα καλοῦσιν· ἐν οἷς μὲν ἔγκειται τις ἀκρίβεια διδασκαλίας, ἀμελῶς χρωμένους τοῖς ὀνόμασιν· ἐν οἷς δὲ οὐδὲν διαφέρον αἰ φωναὶ σημαίνουσιν, αὐτοὶ μόνοι αἰτοῦνται ἴδια σημαίνονα (IB). Καίτοι οὐχ οὕτως ἔδει χρῆσθαι τοῖς ὀνόμασιν, εἴπερ ἑλληνίζειν τε καὶ σαφεῖς εἶναι τοῖς ἀκούουσι βούλοιντο· αὐτίκα γε τὸ ἀκόλουθον, ἐάν τε οὕτως, ὡς εἴρηται νῦν λέγῃς, ἐάν τε ἐπόμενον ἢ συνημμένον, οὐ διοίσει· ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα λεκτὰ τῶν ὀνομάτων, ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν κυρίως κατὰ τὸν βίον ὀνομασμένων, συνῆφθαι τε καὶ συνηρῆσθαι. Κατὰ πολλοὺς δὲ τρόπους γίνεται τοῦτο, περὶ ὧν ἐπισκέψασθαι τῆς Ἀποδεικτικῆς ἐστὶ· καὶ ὥσπερ γε καὶ τὸ μάχεσθαι κατὰ πολλοὺς γίνεται τρόπους, ἀλλὰ νῦν γε τὰς προσηγορίας αὐτῶν διαιρούμεθα.

Καὶ τοίνυν ἕνεκα σαφοῦς τε ἅμα καὶ συντόμου διδασκαλίας, οὐδὲν κωλύει τὰ μὲν τὴν τελείαν μάχην ἔχοντα Διεζευγμένα καλεῖν· τὰ δὲ τὴν ἑλλειπῆ παραπλήσιως Διεζευγμένα· παραπλήσια δὲ λέγειν ἢ ὅμοια, διαφερέτω μηδέν· Ἔνιοι [δ' ὡς ἔφαμεν ταύτας, συνημμένον ἀξίωμα, καὶ διεζευγμένον ἀξίωμα ἐκάλεσαν·

τὰ τοιαῦτα] δ' ἀξιώματα, ἐγχωρεῖ μὲν εἶναι καὶ πλείω, καὶ πάντα, καὶ μὴ μόνον ἓν, ἀναγκαῖον δ' ἐστὶ τὸ (ΙΓ) συνυπάρχειν. Ὀνομάζουσι δ' ἔνιοι τὰ τοιαῦτα Παραδιεζευγμένα, τῶν Διεζευγμένων ἓν μόνον ἐχόντων ἀληθές, ἂν τ' ἐκ δυοῖν ἀξιωματίων ἀπλῶς, ἂν τ' ἐκ πλειόνων συγκέηται· ἓν μὲν γὰρ ἀπλοῦν ἀξίωμα, τὸ,

Δίῳ Περιπατεῖ·

καθάπερ γε καὶ τὸ,

κάθηται Θεῶν·

ἓν δὲ ἀξίωμα καὶ τὸ,

κατάκειται Δίῳ·

ὡσπερ γε καὶ τὸ τρέχει, καὶ τὸ ἔστηκεν· ἀλλ' ἐξ ἀπάντων αὐτῶν Διεζευγμένον ἀξίωμα γίνεται τοιόνδε,

Δίῳ ἤτοι Περιπατεῖ, ἢ κάθηται,
ἢ κατάκειται, ἢ τρέχει, ἢ ἔστηκεν.

Ὅταν δὲ οὕτω τι συγκείμενον, ἢ ἓν μὲν ἓν αὐτοῖς ὁτιοῦν ἐκάστῳ τῶν ἄλλων μάχεται μάχην ἑλλειπῆ, τὰ πάντα δὲ, ἀλλήλοις, ἅμα τε ὅλον, ἐπειδήπερ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἓν μὲν ὑπάρχειν, τὸ ἓν αὐτοῖς, οὐχ ὑπάρχειν δὲ τὰ ἄλλα (ΙΔ). Κατὰ μὲν οὖν τὴν τελείαν μάχην, δύο συνίστανται συλλογισμοὶ, προσλαμβανόντων ἡμῶν ἤτοι τὸ ὑπάρχειν, ἢ μὴ

ὑπάρχειν, ἢ τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἐπιφερόντων δ' ἐκάτερον· οὐχ ὑπάρχειν δὲ, ὅταν οὐχ ἀπλῶς· κατὰ δὲ τὴν ἔλλειπῆ, μία μὲν ἢ πρόσληψις, ἔν τε των μαχομένων ὑπάρχειν· ἔν δὲ καὶ τὸ συμπέρασμα ὑπάρχειν λοιπόν· Οὕτω μὲν ὅταν ἐκ δυοῖν ἡ μάχη συνέστηκε.

Πλειόνων δὲ τῶν μαχομένων ὄντων, ἐπὶ μὲν τῆς τελείας μάχης, ἦται γε ἔν ὑπάρχειν εἰπόντες, ἀποφήσομεν τὸ λοιπὸν ἅπαν, ἢ ἐκεῖνο πᾶν ἀποφήσομεν ὑπάρχειν, ἐροῦντες τὸ ἔν· οὐ μὴν οὐδὲ ἀποφήσαντες τὸ ἔν, εἰάσαμεν ὑπάρχειν τὸ λοιπὸν, οὔτε καταφήσαντες ἐκεῖνο, τὸ ἔν ὑπάρχειν. Ὅτι ἔν ἐπὶ τῆς ἔλλειπου μάχης ὑπάρχειν εἰπόντες, ἀποφήσομεν τὸ λοιπὸν πλῆθος, οὐ μὴν ἄλλην γέ τινα πρόσληψιν ἔξομεν ἐπιτηδείαν εἰς συλλογισμόν.

Ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ συνέχειαν ὑποθετικῆς Προτάσεως, ἣν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον ὀνομάζουσι Συνημμένον ἀξίωμα, προσλαβόντες μὲν τὸ ἡγούμενον, ἔξομεν τὸ λήγον συμπέρασμα, προσλαβόντες δὲ τὸ τοῦ λήγοντος ἀντικείμενον, ἔξομεν συμπέρασμα τὸ τοῦ ἡγουμένου ἀντικείμενον· οὐ μὴν οὔτε τὸ λήγον προσλαβόντες, οὔτε τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡγουμένου συμπέρασμα ἔξομεν (ΙΕ). Ἀντικεῖσθαι δὲ ἀλλήλοις συμπέρασμα καὶ πρότασιν ὀνομάζομεν· ἔστι [γὰρ] τελεία μάχη· καὶ χρὴ πάντως αὐτῶν εἶναι μὲν τὸ ἕτερον, οὐκ εἶναι δὲ θάτερον. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὑποθετικῶν Προτάσεων, ἀπόφασις πλεονεκτεῖ τὸ ἕτερον αὐτῶν· ἐπὶ δὲ τῶν κατηγορικῶν, ἔνθα μὲν πρόσκειται τὸ πᾶσιν ἅμα, ἀπόφασις τούτων· κατὰ δὲ τὴν

Σωκράτης περιπατεῖ,

τοῦ κατηγορουμένου προτάζομεν τὴν ἀπόφασιν· ὡς γενέσθαι τὸν λόγον τοιόνδε

Σωκράτης οὐ περιπατεῖ.

Τῆς δὲ καθόλου Στερητικῆς, οὐ δεησόμεθα προτάττειν ἀπόφασιν ἀντικειμένην, ἔχοντες αὐτὴν ἐν μέρει Καταφατικὴν· ὥσπερ γε καὶ τῆς τοιαύτης, τὴν καθόλου Στερητικὴν· ὥστε ταύτην ἀποφατικὴν (1) προτάζομεν· Ὀνομάζονται δὲ αἱ τοιαῦται προτάσεις ἅπασαι Σύνοροι, διότι κοινωνοῦσι τοῖς ὅροις ἀτοκίας, στρέφουσαι μὲν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὴν ἐνάλλαξιν τῆς λέξεως τῶν ὅρων· τουτέστιν, ὅταν μὲν ὑποκείμενος γένηται ὁ κατηγορούμενος, ὁ κατηγορούμενος δὲ ὑποκείμενος ἀντιστρέφῃ. Αἱ δὲ μετὰ τῆς τοιαύτης ἐναλλάξεως συναληθεύονται, ἢ μὲν καθόλου Στερητικὴ, πρὸς ἑαυτὴν, ὥσπερ γε καὶ ἡ κατὰ μέρος Καταφατικὴ, πρὸς τὴν ἐν μέρει· λοιπὸν δὲ ἡ κατὰ μέρος Ἀποφατικὴ πρὸς οὐδεμίαν ἀντιστρέφει.

Κατὰ μέντοι τὰς ὑποθετικὰς προτάσεις, ἢ μὲν ἀναστροφή γίνεται τῆς λέξεως τῶν ὅρων ὑπαλλαττομένης· ἢ δὲ ἀντιστροφή, μετὰ ἀντιθέσεων αὐτῶν (ΙΓ'). Τὸ γὰρ

εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν,

(1) Ἐγράφετο, ἀποφαίνειν.

ἀναστρέφει εἰς τὸ,

εἰ φῶς ἐστίν, ἡμέρα ἐστί·

τοιαύτη μὲν ἐν ταῖς προτάσεσιν ἢ ἀναστροφή.

Συλλογισμοὶ δὲ ἀλλήλοις ἀντιστρέφουσιν οἱ διλήμματοι· ὧν ἐν λῆμμα κοινὸν· τὸ δὲ κοινὸν, ἢ καθ' ἕτερον ἀντίκειται τῷ τοῦ λοιποῦ συμπεράσματι, [ἢ κατὰ τὰ λοιπά]· κατὰ δὲ τοὺς πολλοὺς, λήμματα, τοὺς οὐχ ἀπλουστέρους· οὐ μὲν ἀλλὰ ἐν λῆμμα· ἀλλὰ προσθήσομεν οἱ εἰς πλείω τὸν ὅλον λόγον ποιοῦντες τοιοῦτον.

Ἀντιστρέφει δὲ λόγος λόγῳ, ὧν ἐν ἡ πλείω λήμματα κοινωνεῖ, τὰ δὲ λοιπὰ ὁμοῦ ἀντίκειται τῷ τοῦ λοιποῦ συμπεράσματι, καὶ μόνον κατὰ τὸν τρόπον ὁμοίως ἔχει· Ὀνομάζουσι δὲ τρόπον οἱ διαλεκτικοὶ,

τὰ τῶν λόγων σχήματα·

οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ ἐπομένου καὶ τοῦ ἡγουμένου, τὸ λῆγον περαίνοντα. Ἐν ᾧ Χρύσιππος ὀνομάζει, πρῶτον ἀναπόδεικτον· ὁ τοιοῦτος τρόπος ἐστίν·

εἰ τὸ α, τὸ β·

τὸ δὲ α,

τὸ ἄρα β.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐκ συνημμένου ἀντικειμένου, εἰς ὃ λήγει, τὸ τοῦ ἡγουμένου ἀντικείμενον ἐπιφέροντος, ὃν καὶ αὐτὸν ὁ Χρύ-

σιππος δεύτερον ἀναπόδεικτον ὀνομάζει· τοιοῦτος δ' ἐστίν,

εἰ τὸ α, τὸ β·
οὐχὶ δὲ τὸ δεύτερον,
οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον·

ὥσπερ γε κάπὶ τοῦ τρίτου· κατὰ τοῦτον, ὅς ἐξ ἀποφατικοῦ συμπεπλεγμένου, καὶ ἐνὸς τῶν ἐν αὐτῷ τὸ ἀντικείμενον τοῦ λοιποῦ παρέχει. Τοιοῦτος ὁ τρόπος ἐστίν·

οὐχ ὑπὸ τοῦ α καὶ τοῦ β·
[ὑπὸ δὲ τοῦ α·
οὐκ ἄρα ὑπὸ τοῦ β·]

ὁμοίως δὲ κάπὶ τοῦ τετάρτου κατὰ τῶν αὐτῶν, ὅσα ἐκ διεζευγμένου καὶ ἐνὸς τῶν ἐν αὐτῷ, τοῦ λοιποῦ τὸ ἀντικείμενον ἐπιφέρει. Τοιοῦτός τις ὁ τρόπος ἐστίν·

ἤτοι τὸ α, ἢ τὸ β,
τὸ δὲ α (1),
οὐκ ἄρα τὸ β·

καὶ τοίνυν κάπὶ τοῦ πέμπτου, ὁ διεζευγμένος καὶ τοῦ ἀντικειμένου, ἐν ᾧ τῶν ἐν αὐτῷ τὸ λοιπὸν ἐπιφέρει. Τοιοῦτος δὲ ἐστίν ὁ τρόπος·

(1) Ἐγράφετο, εα.

ἦτοι τὸ α ἢ τὸ β.

[οὐχὶ δὲ τὸ β

τὸ ἄρα α.]

Καὶ τοίνυν, ὥσπερ τὰ λήμματα συναληθεύεται κατὰ τὰς ἀντιστροφάς, οὕτω καὶ τοῖς ἀληθέσι λόγοις καὶ τρόποις, ὑπάρχει συλλογιστικοῖς εἶναι· ὥστε τὸν ἀντιστρέφοντα τῷ συλλογιστικῷ τρόπῳ, συλλογιστικὸν εἶναι καὶ αὐτὸν· Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὑποθετικῶν προτάσεων, ὅνπερ τρόπον οἱ συλλογισμοὶ γίνονται δέδεικται· πλὴν ἐνὸς τρόπου τοῦ κατὰ τὸ παρασυνεζευγμένον, ἐφ' οὗ δ' ἦτοι τῶν Προσλήψεων ἐστὶν ἡ διαφορὰ· ἦτοι γὰρ οὐχ ὑπάρχειν ἅπαντα πλὴν ἐνὸς προσλαβόντες ὑπάρχειν ἐροῦμεν ἐκεῖνα, ἢ τὸ ἐν πλείῳ καταλίποιο ὄν, καὶ τὸ ἐν, Διεζευγμένον ἐξ αὐτῶν ἔσται συμπέρασμα.

Κατὰ μέντοι τοὺς τοιούτους Συλλογισμοὺς αἱ Προτάσεις (καλοῦνται) ἡγεμονικαὶ τῶν Προσλήψεων· οὕτε γὰρ ἐν τῷ διεζευγμένῳ, κατὰ δὲ ἑλλειπῆ μάχην ἐν μόνον οἷόν τε προσλαμβάνειν· ἄπερ οἱ Περὶ Χρύσιππον, οὐχ ἡγεμονικὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τροπικὰ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀξιωματῶν ὀνομάζουσιν, ὡς ἂν ἐπ' αὐτοῖς ὅλου τοῦ συλλογισμοῦ πηγνυμένου ὡς ἐπὶ τρόπιδι ναῦς (IZ).

Καὶ μέντοι, καὶ τῶν ἐκ τοῦ Περιπάτου τινές, καθάπερ καὶ Βόηθος, οὐ μόνον ἀναποδείκτους ὀνομάζουσι τοὺς ἐκ τῶν ἡγεμονικῶν λημμάτων Συλλογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ Πρώτους· ὅσοι δὲ ἐκ τῶν κατηγορικῶν Προτάσεῶν εἰσιν

ἀναπόδεικτοι Συλλογισμοί, τούτους οὐκέτι Πρώτους ὀνομάζειν συγχωροῦσι. Καίτοι (1) καθ' ἕτερόν γε τρόπον, οἱ τοιοῦτοι πρότεροι τῶν ὑποθετικῶν εἰσιν, εἴπερ γε καὶ αἱ Προτάσεις αὐτῶν ἐξ ὧν σύγκειται, πρότεραι βεβαίως εἰσίν· οὐδεὶς γὰρ ἀμφισβητήσει μὴ οὐ πρότερον εἶναι τὸ ἀπλοῦν τοῦ συνθέτου.

Ἄλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων ἀμφισβητήσεων, οὔτε εὐρεῖν οὔτε ἀγνοῆσαι μέγα· χρή γὰρ ἀμφοτέρω τὰ μέρη γινώσκειν τῶν Συλλογισμῶν· καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ χρήσιμον· ὀνομάζειν δὲ τοὺς ἐτέρους, ἢ διδάσκειν προτέρους (IΗ), ὡς ἐκάστῳ φίλον· οὐ μὴν ἐκείνοις γε ἀγνοεῖσθαι προσῆκεν· ὅσοι δὲ ὑποθετικοὶ Συλλογισμοὶ τὴν πρόσληψιν ἀναγκαίαν ἔχουσιν· οἱ Κατηγορικοὶ δὲ, οὐκ ἔχουσιν· ὁ γὰρ τοι εἰπὼν (2)

ἅπαν καλὸν, αἰρετόν ἐστιν,

ἀναγκαῖον μὲν ἔχει πρὸς τὸ γενέσθαι τινὰ Συλλογισμὸν, ἤτοι τὸ καλὸν ἢ τὸ αἰρετόν ἐν τῇ δευτέρᾳ Προτάσει παραλαμβάνειν· οὐ μὴν οὔτ' ἐν τῇ κατὰ θάτερα Προτάσει παραλαμβάνει· οὐκοῦν οὔτε καταφάσκει, οὔτε ἀποφάσκει τι ἐξ ἀνάγκης (IΘ), οὔτε μόνον ὡς ἐν ταῖς ὑποθετικαῖς· ἀλλὰ μεθ' ὅτου περ ἂν ἐτέρου συμπλέκειν αὐτὸ βουληθῆ. Δυνατὸν

(1) Ἐγράφετο, καὶ τοῖς.

(2) Ἐγέγραπτο· ὁ γὰρ σιωπῶν.

μὲν γὰρ αὐτῷ (1), καὶ τοιαύτην Πρότασιν τῇ Προτέρᾳ προσθέντι ποιῆσαι Συλλογισμόν·

Πᾶν αἰρετόν, ἀγαθόν ἐστίν·

ἔσται γὰρ ὁ Συλλογισμὸς,

ἄπαν καλὸν αἰρετόν, ἀγαθόν ἐστίν.

Δυνατὸν δὲ καὶ πᾶν καλὸν ὅτιοῦν ἄλλο κατηγορήσαντα τῶν Πρώτων (2), ἐργάζεσθαι τὸν Συλλογισμόν· οὕτω δὲ καὶ καθ' ἑτέρου τῶν ὄρων τὸ καλὸν ἄλλων ὄρων ὑπόθεσιν, οἷόν τ' ἐστὶ ποιήσασθαι Συλλογισμόν· οἷον αὐτὸς·

ἡ δικαιοσύνη καλὸν ἐστίν,
τὸ καλὸν αἰρετόν ἐστίν (Κ)·

Τῷ μὲν οὖν προστιθέναι (3) τῇ Πρώτῃ Προτάσει τὸν δευτέρου, τὸν κοινὸν ὄρον ἐν ἀμφοτέραις· τῷ μὲν ὑποκείμενον ἐργάσει, θατέρου δὲ κατηγορούμενον.

Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ οὕτω προσθεῖναι τὴν Πρότασιν, ὥστε τὸν κοινὸν ὄρον ἀμφοτέρων τὸ ὑπόλοιπον κατηγορῆσαι (4), καθάπερ ἐν τοῖς τοιούτοις ἔχει Συλλογισμοῖς·

Πᾶν καλὸν αἰρετόν ἐστίν,

(1) Ἐγγράπτο αὐτό.

(2) Ἦν ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τῶν ἐρώτων.

(3) Ἀντὶ τοῦ Προσθεῖς ἐν τῷ ἀντιγράφῳ.

(4) Ἀντὶ τοῦ, κατηγορήσε.

Πᾶν καλὸν ἐπαινετὸν ἐστὶ.

Καὶ τοίνυν ἐκάλεσαν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι Πρῶτον μὲν σχῆμα τῶν κατηγορικῶν Συλλογισμῶν, ἐν ᾧ περ ἂν ὁ κοινὸς ὅρος ὑποκείμενος ἢ θατέρῳ τῶν ἄκρων, κατηγορούμενος δὲ θατέρου. Δεύτερον δὲ, ἐν ᾧ κατηγορεῖται τῶν ἄκρων ἀμφοτέρων. Τρίτον δὲ ἐν ᾧ περ ἂν ὑποκείται (1). Κατηγορεῖται μὲν οὖν τὸ αἰρετὸν τοῦ καλοῦ, κατὰ τὴν τοιαύτην Πρότασιν·

τὸ καλὸν αἰρετὸν ἐστίν,

ὑπόκειται δὲ αὐτῷ τὸ καλὸν, ἐφ' οὗ κατηγορεῖσθαι πέφυκεν.

Οὐ ταῦτόν δὲ σημαίνει παρ' αὐτοῖς τῷ κατηγορεῖσθαι τὸ καταφάσκεισθαι· καὶ γὰρ ὁ ἀποφασκόμενος, οὐ κατηγορεῖται· λεγόντων οὖν οὕτω,

τὸ καλὸν οὐκ ἔστι φευκτόν·

ὑποκεῖσθαι μὲν τὸ καλὸν, κατηγορεῖσθαι δὲ ἀποφατικῶς αὐτοῦ τὸ φευκτόν ἐστι (2), κατηγορεῖν δ' αὐτοῦ καταφατικῶς τὸ φευκτόν· καίτοι νενικηκότος καταφατικῶς μὲν ἀμφοτέρας ὀνομάζειν (3) τὰς εἰρημένας Προτάσεις, καὶ δι'

(1) Ἄντι τοῦ, ὑπόκειται.

(2) Γραπτέον, οὐκ ἔστι.

(3) Ἐγράφετο, ὀνομάζουσι.

αὐτὰς καὶ τοὺς Συλλογισμοὺς κατηγορικοὺς, οὐ μὴν καταφατικὰς ἀμφοτέρως, ἀλλ' ὡς ἀντιδιήρηται.

Τριῶν οὖν ὄντων σχημάτων ἐν ταῖς κατηγορικαῖς Προτάσεσι, καθ' ἕκαστον αὐτῶν γίνονται Συλλογισμοὶ πλέονες, ὡσπερ καὶ ταῖς ὑποθετικαῖς, ἔνιοι μὲν ἀναπόδεικτοι καὶ πρῶτοι, τινὲς δ' ἀποδείξεως δεόμενοι. Κατὰ μέντοι τὰς ὑποθετικὰς Προτάσεις, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες οἱ ῥηθέντες ἀρτίως, ἀναπόδεικτοὶ εἰσι καὶ πρῶτοι, πλὴν τοῦ προσλαμβάνοντος μὲν τὸ τοῦ λήγοντος ἀντικείμενον, ἐπιφέροντος δὲ τοῦ ἡγουμένου τὸ ἀντικείμενον· οὗτος γὰρ μόνος ἀποδείξεως δεῖται. Ἐπὶ δὲ τῶν κατηγορικῶν ἐν μὲν τῷ Πρώτῳ σχήματι τέσσαρές εἰσιν ἀποδεικτικοὶ· ὁ, τε ἐκ δευῖν καθόλου Καταφατικῶν, καθολικὸν ἐπιφέρων συμπέρασμα (ΚΑ). Δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὸ συμπέρασμα Πρότασις τίς ἐστὶν ἐκ τῆς πρὸς τὰ λήμματα σχέσεως, οὕτως ὀνομασμένη· καὶ Δεύτερος ὁ ἐκ καθόλου Στερητικῆς πρὸς τῷ μείζονι τῶν ὄρων, καὶ καθόλου Καταφατικῆς πρὸς τῷ ἐλάττονι, καὶ καθόλου Στερητικὸν ἐπιφέρων συμπέρασμα· καὶ Τρίτος, ὁ ἐκ καθόλου Καταφατικῆς πρὸς τῷ μείζονι, καὶ ἐπὶ μέρους Καταφατικῆς πρὸς τῷ ἐλάττονι, ἐπὶ μέρους καταφατικὸν ἔχων συμπέρασμα· Καὶ λοιπὸς ὁ ἐκ καθόλου Στερητικῆς, ἐν μέρει Στερητικὸν ἐπιφέρων συμπέρασμα· Τῶν δ' ἄλλων οὐκέτ' οὐδεὶς ἀναπόδεικτός ἐστιν, οὐδ' ἐξ ἑαυτοῦ πιστός· ὁ δὲ Πρῶτος ἐλάσσων, ἐκ τῶν εἰρημένων ἔχει τὴν ἀπόδειξιν· Ἐν μὲν τῷ Δευτέρῳ σχήματι, τέσσαρες ὑπάρχουσιν, ἐν τῷ Τρίτῳ δ' ἕξ.

Ἄλλ' ὁ μὲν Πρῶτος ἐν τῷ Δευτέρῳ σχήματι, τὴν μὲν πρὸς τῷ μείζονι τῶν ὄρων καθόλου Στερητικὴν ἔχων Πρότασιν, τὴν δὲ ἐτέραν καθόλου Καταφατικὴν, δι' ἀντιστροφῆς τῆς πρὸς τῷ μείζονι Προτάσεως, ἀναλύεται εἰς τὴν ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι, ἀλλ' ἔχει καθόλου καταφατικὸν περαίνοντα. Τούτου δ' ὁ ἐφεξῆς, ἰσοδύναμόν πως τὴν πρὸς τῷ μείζονι τῶν ὄρων καθόλου Καταφατικὴν ἔχων Πρότασιν, τὴν δὲ ἐτέραν καθόλου Στερητικὴν, ἐξ ἀντιστροφῆς δυοῖν, προτέρας μὲν τῆς καθόλου Στερητικῆς Προτάσεως, δευτέρου δὲ τοῦ συμπεράσματος, ὄντος καὶ αὐτοῦ καθόλου Στερητικοῦ, τὴν ἀνάλυσιν εἰς τὸν αὐτὸν ἔχει Συλλογισμόν τὸν προειρημένον, τὸν ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι δεύτερον, ἔχοντα συμπέρασμα καθόλου Στερητικόν. Ὁ δὲ τρίτος ἐπ' αὐτοῖς, ἐκ καθόλου Στερητικῆς, καὶ ἐπὶ μέρους Καταφατικῆς, καὶ ἀποφατικὸν ἐν μέρει ἐνδείκνυται, παρ' ἐνίων δι' ἀντιστροφῆς τῆς καθόλου Προτάσεως, ἀγόμενος εἰς τὸν ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι. Τέταρτος δ' ὁ ὑπόλοιπος τῶν ἐν τῷ Δευτέρῳ σχήματι Συλλογισμῶν· ὁ τέταρτος ἐκ καθόλου Καταφατικῆς, καὶ ἐπὶ μέρους Ἀποφατικῆς, ἐπὶ μέρους ἀποφατικόν· συνάγει δὲ, ἀπὸ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς ἔχων τὴν ἀπόδειξιν, καὶ διὰ τῆς ὑπὸ Ἀριστοτέλους ὀνομαζομένης ἐκθέσεως.

Ἡ μὲν οὖν εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγή, καλεῖται δὲ καὶ ἀδυνάτου δεῖξις, ὧδε ἔχει (KB).

κατηγορεῖσθω τὸ Πρῶτον, τοῦ μὲν Δευ-

τέρου παντός, τοῦ δὲ Τρίτου τινός,
οὐ λέγω ὅτι περανθήσεται τὸ Δεύτε-
ρον κατὰ τινος τοῦ τρίτου·

μὴ γὰρ, ἀλλ' εἰ δυνατόν τὸ ἀντικείμενον
αὐ̄ περαινέσθω·

τὸ κατὰ παντός ἐλέγετο τοῦ Δευτέρου·
τὸ ἄρα Πρῶτον (1) [κατὰ] παντός δειχ-
θήσεται τοῦ Τρίτου,

ὅπερ ἐστὶν ἄτοπὸν· ὑπέκειτο γὰρ κατὰ
τινος μὴ λέγεσθαι· οὐκ ἄρα κατὰ παν-
τός Τοῦ τρίτου, τὸ Δεύτερον κατη-
γορεῖται, ἀλλὰ κατὰ τινος.

Ἡ δὲ δι' ἐκθέσεώς ἐστι τοιαύτη·

ἐπεὶ μὴ κατηγορεῖται, καὶ ἔστω τὸ Τέ-
ταρτον·

τὸ ἄρα Πρῶτον, οὐδὲν (2) κατηγορεῖται·
ἀλλὰ καὶ τὸ Δεύτερον παντός (3) κατηγο-
ρεῖται,

τὸ ἄρα Δεύτερον οὐ παντός (4) τοῦ Τε-
τάρτου·

κατηγορεῖται δὲ τὸ Πρῶτον τοῦ Τρίτου·

(1) Ἐγγράπτο τὸ, ἄρα Πρῶτον παντός.

(2) Ὅρα ἐν ταῖς Παρεκβολαῖς.

(3)-(4) Ἐγράφετο, πάντως.

τί ἐστὶν ὡς τὸ Β τινὸς τοῦ Γ οὐ κατηγορηθήσεται; Α Β Γ Δ.

Τῶν ἐν τῷ Τρίτῳ σχήματι συλλογισμῶν· ὁ μὲν Πρῶτος ἐκ δυεῖν Προτάσεων καθόλου καταφατικῶν ἔχει συμπεράσματα δι' ἀντιστροφῆς τῆς πρὸς τῷ ἐλάττονι τῶν ὄρων Προτάσεως, ἀναγόμενος εἰς τὸν ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι τρίτον· ὁ δὲ Δεύτερος, ἐκ Στερητικῆς καθόλου πρὸς τῷ μείζονι τῶν ὄρων τῆς ὑπολοίπου καθόλου Καταφατικῆς, ἐπὶ μέρος δὲ Ἀποφατικῆς, ἀποφατικὸν ἴσχει συμπέρασμα δι' ἀντιστροφῆς τῆς πρὸς τῷ ἐλάττονι Προτάσεως (1), εἰς τὸ ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι τέταρτον ἔχον τὴν ἀνάλυσιν. Ὁ δὲ τρίτος ἐξ ἐπὶ μέρος καταφατικῆς [τῆς πρὸς τῷ ἐλάττονι], καὶ καθόλου καταφατικῆς [τῆς πρὸς τῷ μείζονι], ἐν μέρει καταφατικὸν ἴσχει συμπέρασμα, ἀπὸ τῆς ἐν μέρει Προτάσεως ἀντιστραφείσης, καὶ προσέτι τοῦ συμπεράσματος. Ὁ δὲ τέταρτος ἐκ καθόλου Καταφατικῆς, [καὶ ἐπὶ μέρος Καταφατικῆς (2),] ἐπὶ μέρος καταφατικὸν συμπεραίνει, τῆς ἐλάττονος Προτάσεως ἀντιστραφείσης. Ὁ δὲ πέμπτος, ἐκ Καθόλου Στερητικῆς, καὶ ἐπὶ μέρος Καταφατικῆς, ἀντιστραφείσης τῆς ἐν

(1) Ἐγγράπτο· τῆς πρὸς τῷ ἐλάττονι προτάσεως· τὸ μὲν ἐν τῷ σχήματι τέταρτον, ἔχον τὴν ἀνάλυσιν.

(2) Ἐγγράπτο· ἐκ καθόλου καταφατικῆς ἐπὶ μέρος καταφατικὸν σημαίνει, τῆς ἐλ.... Παρὰ μέντοι τοῖς νεωτέροις Περιπατητικοῖς πέμπτος οὗτος κχταλέγεται.

μέρει, τὴν ἀναγωγὴν εἰς τὸν ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι τέταρτον ἴσχει, συμπέρασμα ποιούμενος ἀποφατικὸν ἐν μέρει. Λοιπὸς δὲ ὁ ἕκτος, ἐξ ἐπὶ μέρους Ἀποφατικῆς, καὶ καθόλου Καταφατικῆς, ἐπὶ μέρους ἀποφαντικὸν περρανεῖ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, καὶ διὰ τῆς ἐκθέσεως ἀποδεικνύμενον, χάπὶ τοῦ Α καὶ δευτέρου ἀναχθῆσεται σχήματος.

Ἡ μέντοι εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγή οὕτω·

Τὸ Πρῶτον τοῦ Τρίτου κατὰ τινος μὴ
λεγέσθω·

τὸ Δεύτερον κατηγορεῖσθω κατὰ τοῦ
Τρίτου·

λέγω, ὅτι τὸ Πρῶτον κατὰ τινος οὐ κα-
τηγορηθήσεται τοῦ Δευτέρου·

μὴ γάρ, ἀλλ' εἰ δυνατόν ἐστίν, ἅπαντος
κατηγορεῖσθω·

ἀλλὰ καὶ τὸ Δεύτερον κατηγορεῖσθω·
τοῦ Τρίτου παντὸς (1) κατηγορηθήσεται·
ἀλλ' ὑπέκειτο, τινὸς μὴ κατηγορεῖσθαι·
οὐκ ἄρα παντὸς τοῦ Δευτέρου κατηγορεῖ-
ται ἀποφάσκοντος·

ὁ Α ἄρα τινὸς Α Β Γ.

Διὰ δὲ τῆς Ἐκθέσεως οὕτω δειχθήσεται ταῦτόν·

(1) Ἐγράφετο, πάντως.

Ἐπεὶ μὴ κατηγορεῖται τινος τοῦ Τρίτου
τὸ Α,

εἰλήφθω, οὐ μὴ κατηγορεῖται⁽¹⁾, καὶ ἔστω
τὸ Δ·

κατ' οὐδενὸς ἄρα τοῦ Δ τὸ Α λεχθήσεται·
ἀλλ' ἐπεὶ τὸ Δ τοῦ Γ τί ἐστι, κατὰ παντὸς
αὐτοῦ τὸ Γ κατηγορηθήσεται·

ἀλλὰ καὶ τὸ Β τοῦ Γ κατὰ παντὸς κατη-
γορεῖται·

ὥστε καὶ τοῦ Δ κατηγορηθήσεται παντός·
ἀλλὰ καὶ τὸ Πρῶτον Α κατ' οὐδενὸς τοῦ
Γ κατηγορεῖτο·

τὸ ἄρα Ἄλφα κατὰ τινος λεχθήσεται τοῦ Β·
Δ Β Γ Δ.

Αἱ δὲ ἄλλαι ἅπασαι συμπλοκαὶ τῶν Προτάσεων ἐν
ἐκάστῳ τῶν σχημάτων εἰσὶν ἀδόκιμοι· Συλλογισμὸς τ'
οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν γίγνεται, διὰ τὸ μηδὲν ἐξ ἀνάγκης πε-
ραίνεσθαι, μηδὲ διαλεκτικῶς, μηδὲ δι' ἀποδείξεως. Ἐν-
δειξιν μὲν γὰρ καλοῦσι τὴν ἐκ τῆς τοῦ πράγματος φύ-
σεως εὑρεσιν τοῦ ζητουμένου, κατ' ἀκολουθίαν ἐναργῶς
τῶν φαινομένων. Ἀπόδειξιν δὲ, λόγον ἀληθῶν λημμά-
των περαίνοντα.

Γίνονται δὲ καθ' ἕκαστον σχῆμα συζυγίαι τῶν Προ-

(1) Ἐγράφετο, εἰληφῶς οὐ μὴ κατηγορεῖται.

τάσεων ΙΓ, διὰ τὸ Δ εἶναι καθ' ἕκαστον σχῆμα, δύο μὲν τὰς καθόλου, δύο δὲ τὰς ἐν μέρει, καὶ πλείους τῇ λέξει. Φαίνονται δὲ πρὸς ἐκείνας (1), γυμνάζεσθαι, καὶ αὐτὰς γνωρίζειν, ὡς ἐν τῷ περὶ Ἰσοδυναμούντων Προτάσεων εἴρηται γράμματι· νῦν γὰρ ὑπογραφή ἐστὶ τῆς λογικῆς θεωρίας, οὐ κατὰ διέξοδον διδασκαλία. Τοῖς δὲ διηρημένοις ΙΔ Συλλογισμοῖς, ἴδιον ἐκάστου συμπέρασμα ἔχουσι, καὶ ἄλλαι τινὲς συναληθεύουσι Προτάσεις, αἱ μὲν περιεχόμεναι τοῖς συμπεράσμασιν αὐτῶν, αἱ δὲ ἐξ ἀνάγκης συναληθεύμεναι. Περιέχονται μὲν ἐν τοῖς καθόλου συμπεράσμασιν ἔλαττον πρὸς τῷ μείζονι κατὰ τὸν τέταρτον τῶν ἐν αὐτῷ Συλλογισμῶν, ὅς ἐκ καθόλου Στερητικῆς Προτάσεως, καὶ ἐπὶ μέρους Ἀποφατικῆς, ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν ἔχει συμπέρασμα· καθὰ (2) δὲ τὸ Β ἔχει καὶ Γ, οὐδὲν γίγνεται τοιοῦτον ἐξ ἀντιστροφῆς τῶν Προτάσεων· ἐκ μέντοι τῆς τοῦ συμπεράσματος ἀντιστροφῆς ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι κατὰ τὸν τρίτον συλλογισμὸν γίγνεται μόνον· οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ Β σχήματι Πρῶτοι δύο, πρὸς ἀλλήλους ἀντιστρέφουσι τῷ συμπεράσματι· οἱ δ' ἐν τῷ τρίτῳ δύο, τρίτος τε καὶ τέταρτος, ἐμπεριέχονται γε μὴν ἐπὶ μέρους, ὡς ἐν τοῖς κατὰ τὸ Α καὶ τὸ Β σχῆμα Πρῶτοις δύο Συλλογισμοῖς οὕτω τοῖς κατὰ παντός. Οὕτω μὲν

(1) Ἐγέγραπτο, ἐκείνους.

(2) Ἄντι, κατὰ ὅπερ ἦν, ἢ περιαιρετέον τὸ ἔχει, ὡς εἶναι κατὰ δὲ τὸ Β καὶ Γ.

οὐκ ἔστιν ἄλλο ἢ τὸ ἐπιπέδον κατὰ πλείω σχήματα δυνάμενοι συστήναι τῶν εἰρημένων τριῶν, οὔτε κατ' ἄλλον ἀριθμὸν ἕκαστοι· δέδεικται γὰρ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ Ἀποδείξεως ὑπομνήμασι· Χρῶμεθα δ' αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἐν αἷς ὑπὲρ ἐνὸς τῶν ὄντων ἐστὶ ζήτησις· Πηλίκον ἐστὶν, ἢ Ὅποῖον, ἢ Ποῦ κείμενόν ἐστιν, ἢ περὶ Ποσοῦ τοῦ ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἄλλας κατηγορίας, [ὡς Η] Ἐρατοσθένους δειξις (ΚΓ).

Ἐν μὲν γὰρ τῷ ζητεῖν εἰ ὀρθῶς Ἐρατοσθένους ἔδειξε τὸν μέγιστον ἐν τῇ Γῆ κύκλον ἔχειν σταδίων μυριάδας ΚΕ· ἡ τοιαύτη ζήτησις ἐστὶ τοῦ κύκλου, πηλίκον τε ἢ τῷ μεγέθει, ἢ τῇ Ποσότητι, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλης ὀνομάζειν ταύτην γε· Κάπειδ' ἂν τῶν ἐν τῇ γῆ τροπικῶν ἐκάτερος, ὅσων ἐστὶ σταδίων ζητῆ καθ' ἐκάστην τε τῶν οἰκίσεων, καὶ πηλίκος ἐστὶν ὁ τ' Ἀρκτικὸς ὀνομαζόμενος κύκλος, καὶ ὁ Ἀνταρκτικὸς, τότε καὶ αἱ ἐπὶ μέρους Προτάσεις ἔπονται, κατὰ ἀντιστροφὴν συναληθεύμεναι· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι Συλλογισμοῖς, τῷ μὲν πρώτῳ καὶ δευτέρῳ καθόλου συμπέρασμα ἔχουσιν, αἱ ἐπὶ μέρους περιέχονται προτάσεις· Τῷ μὲν γὰρ πρώτῳ ἢ ἐπὶ μέρους Καταφατικῇ, τῷ δὲ δευτέρῳ τῇ καθόλου Στερητικῇ ἢ ἐπὶ μέρους Ἀποφατικῇ. Καὶ μὴν καὶ τισι (1) τῶν ἀδοκίμων Συζυγιῶν, οὐκ ἐξ εὐθείας μὲν ἔπεται συμπέρασμα τι, καθάπερ ταῖς εἰρημέναις ΙΓ ταῖς τοὺς Συλλογισμοὺς ἐργα-

(1) Ἐγράφετο, καὶ τινες.

ζομέναις· ἀντιστραφειῶν δὲ τῶν Προτάσεων ἔπονται.

Κατὰ γοῦν τὸ Α σχῆμα, τῆς μὲν πρὸς τῷ μείζονι τῶν ὄρων Προτάσεως Καταφατικῆς οὔσης, εἴτ' οὖν ἐπὶ μέρους, εἴτ' οὖν (1) καθόλου Στερητικῆς, ἐξ εὐθείας μὲν οὐ γίνεται Συλλογισμὸς. Τῆς δὲ πρὸς τῷ μείζονι τῶν ὄρων (2) πρὸς τὴν ἐλάττονα τῶν Προτάσεων ἀντιστραφείσης, συμπέρασμα γίνεταί, τὸ τὸν ὄρον δηλούμενον ἐξ ἄρκτου, τὸ ὑπόλοιπον, ὧν ἐστὶ μορίων ἐκάστη τῶν οἰκήσεων. Μέγεθος δὲ καὶ Ἡλίου καὶ Σελήνης, καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς ἀποστημάτων ἐζήτηται, καὶ δέδεικται τοῖς ἀστρονόμοις· ὥσπερ γε καὶ τῶν Ἐκλείψεων, ὅταν μὴ δι' ὄλων γίνωνται τῶν σωμάτων, ἀλλ' ἐξ ἡμίσεως ἢ ἀπὸ μέρους, ἢ τινὸς ἄλλου μορίου. Καὶ μὴν τῶν καθ' ἐκάστην οἰκήσιν ἡμερῶν τὸ μέγεθος ἐζήτηταί τε (3) καὶ εὔρηται, καθάπερ καὶ τὰ προειρημένα· Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν Κλεψύδρων τε καὶ τῶν Ἰδροσκοπίων, ἔτι τε καὶ τῶν ἡλιακῶν Ὠρολογίων (4) εὔρησθαι τὸ μέγεθος ἐκάστης ἡμέρας τῶν καθ' ὄλων ἐνιαυτῶν· ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ τὰς ἐκλείψεις προβήσεων ἡλίου τε, καὶ ἄστρου, καὶ γῆς, καὶ μέγεθος πόσον ἀφεστήχασι τῶν καθ' ἡμᾶς τόπων τὰ τοιαῦτα· Καὶ μὲν οὖν καὶ τίνες εἰσὶν, αἱ τὴν ἐκάστου τῶν εἰρημένων πηλι-

(1) Ἐγράφετο, ἢ τοῦ καθόλου.

(2) Ἐγράφετο, συλλογισμὸς μείζονος τῶν ὄρων πρὸς ἐλάττονα.

(3) Ἐγράφετο, εἰ ζητεῖται τὸ καὶ εὔρηται.

(4) Ἐγράφετο, ὑδροσκοπίων.

κότητα ζητοῦσαί τε καὶ ἀποδεικνύουσαι μέθοδοι, πλείστοις (1) ἐγγράμενοι τῶν κατὰ τὸ Α σχῆμα κατηγορικῶν συλλογισμῶν· καὶ γὰρ τοὶ καὶ τὰς ἀποφάσεις ὑπὲρ ἐκάστου αὐτῶν (2) ζητουμένων, ὧν ποιοῦνται, καθόλου πάσας εὐρεῖν ἐστὶν ὑπ' αὐτῶν λεγομένας τε καὶ δεικνυμένας.

Ἐπεὶ δ' ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἥττον εἶναι καλῶς δύνανται, τὸ πρὸς τὰς γενικωτάτας αὐτῶν ἐπὶ μέρους δοκεῖ λέγεσθαι, διὰ τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς τότε φαίνονται τινες ἀποφάνσεις τε καὶ δείξεις εἶναι κατὰ μέρος· Ὡς γὰρ τὴν περὶ παντὸς τριγώνου δείξιν τε καὶ ἀπόφασιν, ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας (3), ἐπὶ μέρους δόξειεν ἂν εἶναι Πρότασις, λέγουσα μὴ περὶ πασῶν ἐν τριγώνῳ, ἀλλ' ἐνίας τὰς πρὸς τῇ βάσει γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ἔχειν· Οὕτω μὲν οὖν ῥηθὲν, καὶ οὕτω διωρισμένον, οὐδ' ἐπιστημονικὴν ἔχει τὴν ἀπόφασίν τε καὶ γνῶσιν, ἐκείνως δὲ, ἐπιστημονικὴν τε καὶ καθόλου. Πᾶν ἴσοσκελὲς τρίγωνον τὰς πρὸς τῇ βάσει γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ἔχει. Συνήθης δὲ τοῖς Ἕλλησι λέξις ἐστὶ καὶ ἡ τῆς τῶν ἀριθμῶν προτάσεως ἐνδεικνυμένη καθόλου τι ἀναγκαῖον, τὸ πάντα εἰπεῖν τὰς πρὸς τῇ βάσει γωνίας τρίγωνα ἴσας ἀλλήλαις ἔχειν, ὡς τὰ ἴσοσκελῆ τρίγωνα· τὰς γὰρ πρὸς τῇ βάσει γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ἔχειν. Καὶ μέντοι

(1) Ἐγράφετο, πλείστων.

(2) Ἐγράφετο, αὐτῶν.

(3) Ἐγέγραπτο, τὰς τριγώνου.

καὶ τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ἔθος λέγειν αὐτοῖς κατὰ πολλῶν, καὶ μὴ ἀγνοεῖν οὕτω λεγόμενον· Καὶ διαφέρει γε οὐδὲν, εἰ τὰ Ἴσοσκελῆ τρίγωνα λέγει ἅπαντα τὰ πρὸς τῇ βάσει γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ἔχειν, ἢ τὸ (1) Ἴσοσκελὲς τρίγωνον πρὸς εἶδος ἀποβλέποντας, πολλοῖς κατὰ μέρος ὑπάρχον, ὡς περὶ ἐνὸς εἰκότως ποιοῦνται τὴν ἀπόφασιν· Καὶ γὰρ ἐστὶν ὡς εἶδος ἓν· ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὑπαρξίν ἐστὶ τοσαῦτα, κατὰ δὲ τὸν ἀριθμὸν ἐνός· οἷς ἂν ἦ (2), τοῖς κατὰ μέρος σώμασιν ἄλλου γε τοιοῦτου εἶδους αὐτοῦ, μία φύσις ἐστὶ, πρὸς ἣν ἀποβλέποντες οἱ ἄνθρωποι, Πανούργον μὲν εἶναι ζῶον τὸν Κερδῶ φασί, Πτηνὸν δὲ τὸν ἀετὸν, Ἄγριον δὲ τὴν ἄρκτον.

Οἰκειοτάταις οὖν ἀποδείξεσιν ἐπιστημονικαῖς, ὁ τοῦ Πρώτου σχήματός ἐστὶ Πρῶτος συλλογισμὸς, ἐν διττῇ λέξει λεγόμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· ἐνίοτε μὲν [ὡς] ἀρτίως εἶπομεν·

ὁ ἄνθρωπος ζῶόν ἐστι,
τὸ ζῶον οὐσία ἐστὶ (ΚΔ),
πᾶς ἄνθρωπος οὐσία ἐστὶ·

ἐφεξῆς δὲ δεύτερος μὲν ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι.

Κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οἱ δύο Πρῶτοι χρήσιμοι πρὸς τὰς ἀποδείξεις γίνονται ποτε, μιγνυμένης ἐν αὐτοῖς τῆς

(1) Ἐγράφετο, ἦτοι ἰσοσκελές.

(2) Ἀντὶ τοῦ, ἦ.

καθόλου Καταφατικῆς. Καὶ μὴν ὁ τρίτος ἐν τῷ Πρώτῳ σχήματι συλλογισμὸς, ὡς εἴρηται μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς ἀποφάνσεις ποτὲ γίγνεται χρήσιμος (ὡς) ὅταν, τρίγωνον Ἰσοσκελὲς ἐστί· δέδεικται γὰρ καὶ τὸ Ἰσοσκελὲς, τὰς πρὸς τῇ βάσει γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ἔχον· ἐκ τούτων περανθήσεται· τρίγωνόν τι πρὸς τῇ βάσει τὰς γωνίας ἴσας ἔχειν.

Εἰσὶ δὲ καὶ κατὰ τὸ τρίτον σχῆμα Συλλογισμοὶ τινες, ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἀποδεικνύντες τὸ ἐπὶ μέρους καταφατικόν· ἀποδείκνυται δὲ ποτε καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἀποφατικῶν, τὸ κατὰ τὰ τρία σχήματα, καθάπερ ἐπὶ τοῦ,

πᾶν ἀγαθὸν αἰρετόν ἐστιν,
ἢ τῶν αἰσχυρογῶν ἡδονή
[οὐχ αἰρετόν ἐστι·]

κατὰ ταύτην μὲν οὖν τὴν λέξιν εἰρημένη, κατὰ τὸ εἶδος, ἢ ἡδονὴ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν εἴρηται· κατὰ δὲ τὰ τοιαῦτα ἀοριστοτέρα·

πᾶν ἀγαθὸν αἰρετόν ἐστι·
τις οὖν ἡδονὴ οὐκ ἔστιν αἰρετόν·
τις ἄρα ἡδονὴ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν·

ἔτι κατὰ τήνδε τὴν λέξιν ἀοριστοτέρα ἀπόφασις (1) γίγνεται·

πᾶν ἀγαθόν, αἰρετόν,

(1) Ἐγράφετο, ἀπόφασις.

πᾶσα ἡδονὴ αἰρετὸν,
οὐ πᾶσα ἄρα ἡδονὴ ἀγαθόν.

Εὐδὴλον δὲ ὅτι κατὰ τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν οὐ τὸ μέγεθος, ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἀρτίως εἰρημένων, ἀλλ' ἡ ποιότης ἀποδεικνύεται τοῦ Πράγματος· ὁποῖον γὰρ ἐστὶν ἡ ἡδονή, πότερον, ἢ ἀγαθόν, ἢ κακόν, ἢ μέσον ἐν τῷ τῆς Ποιότητος γένει τὴν ζήτησιν ἴσχει, καθάπερ ἐν τῷ πρόστι, τὸ τῶν ἰσοσκελῶν τριγώνων ἴσας εἶναι τὰς πρὸς τῆ βάσει γωνίας· Ὁ δὲ ἀποδεικνύς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Κόσμου τετάχθαι τὴν γῆν (1), κατὰ τὸ Ποῦ, ὑπόκειται τὴν σκέψιν ποιεῖσθαι, καθάπερ γε καὶ ὁ μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἴπποκράτην τε καὶ Δημόκριτον γεγονέναι, κατὰ τὸ Πότε γεγονάσι τὴν ἀπόδειξιν ποιήσεται· ὁ μέντοι ζητῶν εἰ σφαιροειδής ἐστὶν ἡ γῆ, κατὰ τὴν τοῦ Ποιοῦ, κατηγορίαν ποιεῖται τὴν σκέψιν, καθάπερ γε καὶ ὁ ἀποφηνάμενος εἶναι σφαιροειδῆ, ποιότητά τινα τῆς γῆς ἀπέδειξε. Τὸ δὲ κατὰ τὸ Ποιεῖν καὶ Πάσχειν, αἱ τῶν αἰτίων γίνονται ζητήσεις, ἐν Ἰατρικῇ μὲν οὖν, τίν' ἐστὶν αἴτια τοῦ πάσχειν, νόσοι τε, καὶ φωνή, καὶ ἀναπνοή, καὶ θρέψις, περὶ ἧ σκέψις· ἐν φιλοσοφίᾳ δὲ, σεισμοὶ, κεραυνοὶ, ἀστραπαὶ τε καὶ βρονταί. Κατὰ δὲ τὸ ἔχειν ζητεῖται, τίς ἐστὶν ὁ Πλούσιος, ἢ τίς ὁ Πένης, ἢ τίς ὁ Εὐπορος, ἢ τίς ὁ Πτωχός· Ὁ δὲ τι ἐπαπορῶν, τίς ἱμάτιον ὑφῆνατο, καὶ δίκτυον

(1) Ἐγράφετο, τὴν γῆν κάτω ὑπόκειται.

ἐπλέξατο, καὶ κιβώτιον, καὶ σκίμποδος σύνθεσιν, ζητεῖτω τὰ παραλελειμμένα ὑπὸ Ἀριστοτέλους ἐν τῇ τῶν δέκα κατηγοριῶν, ὡς ἐπιδέδεικται κατὰ τῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπομνημάτων· Ἔτερον γὰρ γένος ἐστὶ κατηγορίας, ὃ καὶ αὐτὸ εἶωθε, Κεῖσθαι [λέγεσθαι], τὸ γοῦν κατακεῖσθαι καθῆσθαι· κατὰ γὰρ τὸ ἴστασθαι ταῦτα λέγεται, καὶ ἀφῆς μορίων τοῦ σώματος ἐνδείκνυται σχήματα, κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν γιγνόμενα· Καὶ ζητεῖται κατὰ τοῦτο τὸ γένος ὑφ' Ἰπποκράτους, ὁποῖον σχῆμα καταγέντι σκέλει καὶ χειρὶ, τὸ ἄριστον ὑψημμένον ἐκ τῶν ἄλλων μορίων· Ὁμοίως γε καὶ κατὰ τὰς πράξεις ἢ συμπτώματα χειρουργούντων, ἢ αἰμορραγίας ἰστώντων, ἢ τοιοῦτόν τι ἕτερον πραττόντων, ὁποῖον ἄριστόν ἐστι σχῆμα· Ὁ δ' ἐστὶν ἄριστόν τε καὶ πρῶτον ἐφ' (1) ἐκάστου τῶν μὴ φαινομένων αἰσθήσει, τὸ κατὰ τὴν ὑπαρξιν, ἢ τοι οὐσίαν, γίγνεται μὴ εἶναι, ζήτημά ἐστιν, ἐν ᾧ γε τὰ τοιαῦτα προβάλλεται·

Ἄρα γε εἰμαρμένη ἐστίν;

Ἄρα γε πρόνοια ἐστίν;

Ἄρα γε Θεοὶ εἰσίν;

Ἄρα γε κενὸν ἐστίν;

Ἐν οἷς προβλήμασι μάλιστα χρώμεθα ταῖς ὑποθετικαῖς προτάσεσιν, ἃς καὶ κατὰ συνέχειαν καὶ κατὰ διαίρεσιν ἕτερον οἱ παλαιοί.

(1) Ἐγράφετο, ὑφ'.

Καλοῦσι δὲ τὰς μὲν κατὰ συνέχειαν οἱ Στωϊκοί, Συνημμένα ἀξιώματα, τὰς δὲ κατὰ διαίρεσιν, διεζευγμένα· καὶ συμφωνεῖται γὰρ αὐτοῖς, δύο μὲν γίνεσθαι συλλογισμοὺς κατὰ τὸ συνημμένον ἀξίωμα, δύο δὲ κατὰ τὸ διεζευγμένον· Ὅτι (1) δὲ δι' ἀποφατικοῦ συμπεπλεγμένου συλλογισμοῦ εἰς ἀπόδειξιν χρήσιμος οὐδὲ εἶς ἐστι, καθάπερ γὰρ καὶ τὸ,

Μὴ ὁ ἕκτος ἐστὶν ἢ Ζ, ἢ Η, ἢ Θ, (ΚΕ)

ἢ τις ἄλλος, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι συλλογισμὸν, ἀποδέδεικται δι' ἐτέρων· Ἀλλὰ νῦν πρόκειται τὰ χρήσιμα μόνον αὐτὰ διέρχεσθαι, παραλιπόντας τοὺς ἐλέγχους τῶν περιττῶς προστιθεμένων.

Τρίτον οὖν ἀναπόδεικτον τῶν περὶ τὸν Χρύσιππον ἡγουμένων, ἐξ ἀποφατικοῦ συμπεράσματος, καὶ καθ' ἐτέρου τῶν ἐν αὐτῷ τὸ ἀντικείμενον τοῦ λοιποῦ περαίνοντα, ὡς ἐπὶ τῶν τοιούτων ἔχει

καὶ Ἀθήνησί ἐστι καὶ ἰσθμοῦ Δίων·

καὶ

τόδε (2) τὸ παιδίον μὲν εἰς πολλὰς τῶν καθ' ὅλον τὸν βίον ἀποδείξειν εἶναι χρήσιμον ἄχρι καὶ τῶν δικαστηρίων.

(1) Ἐγράφετο, ὅτε δὲ.

(2) Ἐγράφετο, τοῦδε.

Ἐπὶ δὲ τῶν μαχομένων ἀλληλοῖς πραγμάτων τε, καὶ λόγων, ἓνια μὲν ὀλόκληρόν τε καὶ τελείαν ἔχει τὴν μάχην, ἅμα θ' ὑπάρχειν, ἅμα μὴ τ' οὐχ ὑπάρχειν δυνάμενα. Τινὰ δὲ ἐξ ἡμίσεος ὑπάρχειν μὲν ἅμα μὴ δυνάμενα, μὴ ὑπάρχειν δὲ ἅμα δυνάμενα· διὰ τοῦτο τὰ μὲν κατὰ τὴν τελείαν μάχην τὴν τοῦ διεζευγμένου προσηγορίαν καλεῖν ἠξίωκα· τὰ δὲ τὴν ἔλλιπῆ τὴν τῆς μάχης ἀπλῶς, ἢ καὶ μετὰ προσθήκης ἔλλιποῦς μάχης.

Ἐν τούτοις οὖν τοῖς πράγμασι ὁ εἰρημένος Συλλογισμὸς, χρήσιμός ἐστιν· τῇ μὲν αὐτῇ λέξει χρώμενος ἦν Χρῦσιππος, οὐ μὴν ἐπὶ συμπεράσματι συνιστάμενος, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς μαχομένοις, ὧ καὶ αἱ διαφοραὶ πάμπολλοι κατὰ τὸ Συμπεπλεγμένον ἀξίωμα συνίστανται· Τριῶν γὰρ οὐσῶν διαφορῶν ἐν τοῖς πράγμασι, μιᾶς μὲν τῆς κατὰ τὴν μάχην ἐπὶ τῶν μηδέποτε συνυπαρχόντων· ἐτέρας δὲ τῆς κατὰ τὴν ἀκολουθίαν ἐπὶ τῶν αἰεὶ μὴ συνυπαρχόντων, ὅσα μῆτε τὴν ἀκολουθίαν ἅμα ἔχει, μῆτε τὴν μάχην, τὸ Συμπεπλεγμένον ἀξίωμα συνίστησιν, ὅποια τὰ τοιαῦτά ἐστι,

Δίων περιπατεῖ, καὶ Θεῶν διαλέγεται·

Δῆλον δὲ καὶ τὸ ἀποφατικὸν αὐτοῦ τοιοῦτον ἐσόμενον,

οὐχὶ καὶ Δίων περιπατεῖ·

ἔτι δὲ,

ἀλλὰ μὴν καὶ Θεῶν διαλέγεται·

Συμπέρασμα δὲ κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν πρόσληψιν,

οὐκ ἄρα Θεῶν διαλέγεται·

κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν,

οὐκ ἄρα Δίων περιπατεῖ·

πρὸς ἀπόδειξιν δὲ ἡ τοιαύτη τῶν ὑλῶν δέδεικται καὶ παντάπασιν ἄχρηστος οὔσα.

Πάντα μὲν οὖν, ἴσως καὶ πλείω τοῦ δέοντος, ὡς προκειμένης μὲν βραχυλογίας εἴρηται σαφηνείας ἕνεκεν· Ἐλθωμεν δὲ αὖθις ἐπὶ τὸ Προκείμενον, ὡς εἰ καὶ μηδὲν εἴρηται τῶν παραδειγμάτων.

Οἱ γὰρ ἐξ Ἰποθετικῶν Προτάσεων γιγνόμενοι Συλλογισμοὶ, κατὰ μετάθεσιν ἀφ' ἑτέρου πράγματος, ἐφ' ἕτερον ἐπιτελοῦν[ται], δι' ἀκολουθίας ἢ μάχης, ἥτοι γ' ἑλλιποῦς ἑκατέρας, ἢ τελείας· καὶ τρίτον παρὰ ταύτας γένος οὐδὲν ἐστὶ τῆς ἀφ' ἑτέρου μεταβάσεως ἐφ' ἕτερον εἰς ἀπόδειξιν χρήσιμον· Ἔσονται δὲ, δύο μὲν ἐκ τῆς τελείας ἀκολουθίας Συλλογισμοὶ, καθάπερ γε καὶ ἐκ τῆς τελείας μάχης δύο· καλείσθωσαν δ' οἱ μὲν ἐκ τῆς ἀκολουθίας, πρῶτός τε καὶ δεύτερος· οἱ δὲ ἐκ τῆς μάχης, τέταρτος καὶ πέμπτος, ἐπειδὴ Χρῦσιππος οὕτως ἔθετο· τρίτος δὲ κατὰ τὴν λέξιν ὁ αὐτὸς τῷ Χρῦσιππῳ· κατὰ δὲ τὴν τῶν αἰτητῶν φύσιν, οὐχ' ὁ αὐτός· Οὐκ ἔθετο γὰρ ἐξ ἀπο-

φατικῆς μάχης ἑλλιποῦς (1) τὴν γένεσιν αὐτῶν καταφα-
τικὴν ἔχειν μίαν Πρόσληψιν, οὐχ ὥσπερ οἱ ἐξ ἀκολου-
θίας τελείας ἑκατέρας δύο· Οὕσης δὲ καὶ ἀκολουθίας, ὡς
ἐδείξαμεν ἑλλιποῦς ἐν τοῖς καλουμένοις παραδιεζευγμέ-
νοις, ἔσονται καὶ κατὰ τούτους Συλλογισμοὶ δύο. Πρῶτος
μὲν ὁ τοιοῦτος εἰς ἀνάδοσιν τῆς τροφῆς ἐκ κοιλίας εἰς
ὄλον τὸ σῶμα·

Ἔτι τε τῶν σιτίων ἔσται αὐτῶν φερο-
μένων,
ἢ ὑπὸ τῆς γαστρὸς πεμπομένων,
ἢ ὑπὸ τῶν μορίων φερομένων,
ἢ ὑπὸ τῶν φλεβῶν παρειαγομένων γί-
γνεται·

Συγχωρεῖσθω δὲ καὶ πάνθ' ὑπάρχειν ἅμα δύνασθαι· καὶ
γὰρ δύναται· Καὶ κατ' αὐτό γε τοῦτο [τὸ] παραδιε-
ζευγμένον τοῦ διεζευγμένου διήνεγκεν ἐπ' ἐκείνου·
Ἐν μὲν γὰρ πάντως ἐστὶ, τῶν ἄλλων δ' οὐδέν· ἐπὶ τούτου
δὲ πάντως ἐν τι· Δύναται δὲ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ πάντα
τὰ κατειλημμένα τὴν ὑπαρξιν ἔχειν ἅμα. Πρόσλήψεις [δ']
ἔσονται τούτοις τοῦ ἀξιώματος ἀποφατικαὶ μὲν πάντως
κατὰ μίαν τοῖς καθ' ἓν τῶν γιγνομένων, ἢ κατὰ δύο
μόνον· καὶ καθ' ἓν μὲν ὄλον

(1) Ἐγράφετο· ἡ γένεσις ... καταφατικῆ ἔχοντι.

Ἡ ἀνάδοσις τῆς τροφῆς ἐκ κοιλίας εἰς
ὄλον τὸ σῶμα,

ἢ τοι τῆς κοιλίας ἐκθλιβούσης,

ἢ τῶν φλεβῶν παραγουσῶν,

ἢ τῶν μορίων ἐλκόντων,

ἢ αὐτῆς τῆς τροφῆς ἐξ αὐτῆς φερομένης
γίγνεται·

Ἀλλὰ μὴν ἡ Γαστήρ οὐκ ἐκθλίβει·

ἢ τοι ἄρα τῶν φλεβῶν παραγουσῶν,

ἢ τῶν μορίων ἐλκόντων,

ἢ ἐξ ἑαυτῆς ἡ τροφή φέρεται·

Ἔσται δὲ δηλονότι καὶ τούτου συμπέρασμα παραδιεζευ-
γμένον (1) ἐκ τριῶν· ὡσπερ γὰρ κἂν ἐν ὀτιοῦν ἄλλο (2)
καθάπερ νῦν ἡ γαστήρ, οὕτως αὐτὸ ῥηθῆ μὴ εἶναι. Τὰ
γὰρ ὑπόλοιπα τρία, κατὰ παραδιεζευγμένον ἀξίωμα,
σύνθετον καὶ τὸ συμπέρασμα ἐργάζεται.

Ἐτέρα δὲ Πρόσληψις ἔσται καθ' ἣν,

οὔτε τὴν κοιλίαν πέμπειν,

οὔτε τὰς φλέβας παράγειν, ἐροῦμεν,

οὔτε τὴν τροφήν ἐξ ἑαυτῆς φέρεσθαι,

ἢ ὅπως ἂν ἄλλως ἀξιωματῶν ἀπόφανσιν προσληψοίμεθα·

(1) Ἐγράφετο· παρεζευγμένον.

(2) Ἐγράφετο· ὀτιοῦν ἀλλὰ καθάπερ.

Δύναται γὰρ πολλάκις καὶ τριῶν μὲν μᾶλλον ἄμεινον τὸ τέταρτον περαίνεσθαι, καταφατικῶς δὲ καὶ διωρισμένως· Ἄχρι γὰρ ἦτοι ἄπαξ τῶν τεττάρων, ἢ δις λαμβάνεται, τὸ συμπέρασμα παραδιεζευγμένον ἐστίν.

Ὁ δὲ τοιοῦτος Συλλογισμὸς αὐτὸ ὑπομένειν δόξει τῷ τοι[όνδε].

Ἄναδίδοται ἡ τροφή ἐκ τῆς κοιλίας εἰς
 ὅλον τὸ σῶμα,
 ἦτοι ἐξ αὐτῆς φερομένη τοῦτο πά-
 σχουσα,
 ἢ ὑπὸ τῆς γαστρὸς πεμπομένη,
 ἢ ὑπὸ τῶν μορίων ἐλκομένη,
 ἢ ὑπὸ τῶν φλεβῶν παραγομένη.

Οὐκ ἔστι δὲ ὁ αὐτός· ἀλλ' οὗτος μὲν τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν (1) τῷ πρώτῳ τῶν ὑποθετικῶν ἀναποδείκτω, ἡγουμένου (2) μὲν ἐξ ὑποθέσεως τοῦ ἀναδίδοσθαι τὴν τροφήν, ἐπομένων δὲ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων. Καὶ οὐδὲν διαφέρει ποτέρων διεζευγμένων πραγμάτων ὕλη τὸ ἐπιφερόμενόν ἐστίν, ἢ ἐμπαραδιεζευγμένη· καθ' ἕτερον γὰρ τὸν τρόπον, ἢ τοῦ (3) πρώτου τῶν ὑποθετικῶν Συλλογισμῶν δύναμὶς ἐστίν οὕσα τοιαύτη·

(1) Ἐγράφετο· τῷ πρὸ τῶν ὑποθετικῶν.

(2) Ἐγράφετο· ἡγουμένῳ μὲν.

(3) Ἐγράφετο, ἢ τοῦ.

ἤτοι τὸ Πρῶτον,
ἢ τὸ δεύτερον,
ἢ τὸ τρίτον,
ἢ τὸ τέταρτον,
ἢ τὸ πέμπτον·

Εἶτα Πρόσληψις

Ἄλλὰ μὴν τὸ Πρῶτον,

Εἶτα συμπέρασμα

ἤτοι ἄρα τὸ δεύτερον,
ἢ τὸ τρίτον,
ἢ τὸ τέταρτον,
ἢ τὸ πέμπτον

Ἐτέρα δὲ Πρόσληψις κατὰ τὸν τοῦ δευτέρου τῶν ὑποθετικῶν ἀναποδείκτων τρόπον τὰ τοιάδε·

Ἄλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ δεύτερον ἢ τὸ τρίτον,
οὐδὲ τὸ τέταρτον ἢ τὸ πέμπτον·
οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον·

Ὅν δ' ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰπόντες Συλλογισμὸν γίνεσθαι κατὰ τὸ παραδιεζευγμένον, ὡς ὁμολογουμένῳ τῷ παραδιεζευγμένῳ, τὴν τε πρόσληψιν λαβεῖν, καθάπερ εἰ καὶ διεζευγμένον, εἴη τοιοῦτον (1).

(1) Ἐγράφετο ἢ τοιοῦτον.

ἤτοι ἐξ αὐτῶν ἀναδίδονται τὰ σιτία,
ἢ ὑπὸ τῆς γαστρὸς ἐπιπέμπεται (1),
ἢ ὑπὸ τῶν φλεβῶν παράγεται,
ἢ ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος μορίων ἔλκεται·

ἀλλ' οἱ μὲν (2) ἐπὶ τῷ διεζευγμένῳ συλλογισμοῖ (3)
προσλήψεις ἔχουσι δύο, ἤτοι γέτοι τῶν κατὰ τὸ διεζευ-
γμένον, ἢ καὶ τὰ ἄλλα πάντα πλὴν ἐνὸς οὐχ ὑπάρχοντος.

Ὅτι δὲ πρὸς ἀπόδειξιν [χρήσιμοι] οἱ τοιοῦτοι συλλο-
γισμοί, δηλοῖ καὶ Πλάτων ἐν Ἀλκιβιάδῃ, κεχρημένος τῷ
κατὰ (4) Δίλημμα τοῦ δευτέρου τῶν ὑποθετικῶν, ἔνθα φησίν·

Ἀλκιβιάδης οἶδε τὰ δίκαια,
ἤτοι παρ' ἑτέρου μαθὼν,
ἢ αὐτὸς εὐρῶν, οἶδεν·

Εἶτα δείξας, ὅτι

μήτε παρ' ἑτέρου μαθὼν,
μήτε αὐτὸς εὐρῶν,

ἐπιφέρει συμπέρασμα, τὸ

μὴ γινώσκειν Ἀλκιβιάδην τὰ δίκαια.

(1) Ἐγράφετο· ἐπέμπετο.

(2) Ἐγράφετο· εἰ μὲν.

(3) Ἐγράφετο· συλλογισμῶ.

(4) Ἐγράφετο· κατὰ δύναμιν.

Κατὰ δὲ τὸν παραδιεζευγμένον φίλον, ὁ λόγος ἂν οὕτως ἠρωτᾶτο·

Ἀλκιβιάδης οἶδε τὰ δίκαια, ἦτοι μαθὼν,
ἢ αὐτὸς εὐρών·

Ἀλλὰ μὴν οὐκ οἶδε μαθὼν,

Αὐτὸς ἄρα εὐρών οἶδε.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τρίτον εἶδος συλλογισμῶν· οὓς ἐγὼ μὲν ὀνομάζω κατὰ τὸ πρὸς τι γενέσθαι, βιάζονται δ' αὐτοὺς οἱ περὶ Ἀριστοτέλην τοῖς κατηγορικοῖς συναριθμεῖν. Ἔστι δ' οὐκ ὀλίγη χρῆσις αὐτῶν παρά τε τοῖς Σκεπτικοῖς, καὶ Ἀριθμητικοῖς, καὶ Λογιστικοῖς ἐπὶ τοιούτων καὶ τινῶν λόγων·

Δίων καὶ Θεῶν διπλάσια κέκτηται·

Δίωνος ἄρα Φίλων διπλάσια κέκτηται (1)·

καὶ κατ' ἀντιστροφὴν δὲ τῆς λέξεως αὐτὸ· ὅτι δύναται ὁ λόγος [καὶ] οὕτως ἐρωτηθῆσθαι (2)

Δίων Θεῶνος ἡμίση κέκτηται,

(1) Ἡμάρτηται ἀβλεψία τοῦ ἀντιγράφαντος, δεόν προενεχθῆναι οὕτω·

Δίωνος Θεῶν διπλᾶ κέκτηται,

Ἀλλὰ καὶ Φίλων Θεῶνος διπλ. κέκτ.

Δίωνος ἄρα Φίλων διπλάσια κέκτηται (ΚΓ').

(2) Ἀντὶ τοῦ δύναται λόγος οὗτος ἐρωτηθῆσεται.

Ἀλλὰ καὶ Θεῶν Φίλωνος ἡμίση κέκτηται·
Δίων ἄρα φίλωνος τέταρτον μέρος ἔχει
τῆς κτήσεως.

Οὕτως οὖν καὶ κατ' ἄλλον ὄντιναοῦν λόγον [ἀριθμὸς] πολλαπλασίων ἀποδεικτικῶ ἐρωτηθήσεται Συλλογισμῶ· εἰ γὰρ ὁ δέ τις ἀριθμὸς τοῦ δέ τινος εἴη (1) τριπλάσιος, πάλιν ἕτερος εἴη τριπλάσιος, ἐννεαπλάσιος εἴη ὁ μείζων ἀριθμὸς τοῦ ἐλάττονος· Καὶ ἀναστρέψαντι δὲ πάλιν ὁ ἐλάττων τοῦ μείζονος, ἐλαττον ἔσται μέρος· Οὕτω δὲ καὶ τὰς προσθέσεις τε καὶ ἀφαιρέσεις· ἐὰν γὰρ ὁ Πρῶτος ἀριθμὸς τῶ δευτέρῳ ἴσος ὑπάρχη, προστεθήσεται δ' ἑκατέροις ἴσος ἕτερος, ἔσται καὶ ὅλος τῶ ὅλῳ, καὶ ἡμισύ γε [ἡμίσει]. Δυοῖν δ' ὄντων ἴσοι δυοῖν ἀφαιρείσθωσαν ἐφ' ἑκάτερα, καὶ ὁ λοιπὸς τῶ λοιπῶ ἴσος ἔσται.

Πολὺ δὲ πλήθος ἐστίν, ὡς ἔφην, ἐν ἀριθμητικῇ τε καὶ λογιστικῇ τοιούτων Συλλογισμῶν, ὧν ἀπάντων ἐστὶ κοινόν, ἐκ τινων ἀξιωματίων τὴν αὐτὴν ἴσχειν σύστασιν (2), ἧς ἐν τοῖς εἰρημένοις μνημονεύοντες, εἰς τοὺς κατηγορικοὺς ἀνάγειν λόγους δυνησόμεθα τοὺς τοιούτους συλλογισμοὺς, σαφέστερον ἡμῖν ἀρξομένοις (3).

Ὀντος γὰρ ἀξιώματος τοῦ τε καθόλου τὴν πίστιν ἔχοντος ἐξ ἑαυτοῦ,

(1) Ἀντὶ τοῦ, ἦ.

(2) Ἐγράφετο, τὴν αὐτὴν ἴσχειν· συστάσεως ἐν τοῖς.

(3) Γραπτέον σαφέστερον δ' ἡμῖν ἔσται ἀρξομένοις ὧδε. Ὀντος....

τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα [καὶ ἀλλήλοις ἴσα ἐστὶ],
καὶ συλλογίζεσθαι τε καὶ ἀποδεικνύναι ἐστίν, ὡσπερ Εὐ-
κλείδης ἐν τῷ πρώτῳ Θεωρήματι τὴν ἀπόδειξιν ἐποίησατο,
τὰς τοῦ τριγώνου Γωνίας ἴσας δεικνύων· ἐπεὶ γὰρ

τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἴσα ἐστὶ,
δέδεικται δὲ τὸ πρῶτον τε καὶ τὸ δεύτερον, ἐκάτερον
αὐτῶν ἴσον ἂν εἶη [τῷ τρίτῳ]· οὕτω τὸ Πρῶτον·

ὄντος (1) δὲ πάλιν ἀξιώματος ἐξ ἑαυτοῦ
Πιστοῦ τοῦδε,
ἐὰν ἴσοις ἴσα προστεθῆ, καὶ τὰ ὅλα ἴσα
ἔσται.

Ἐὰν ὁμολογουμένων ἴσων ἀλλήλων εἶναι τοῦ Πρώτου καὶ
δευτέρου, προστεθῆ τι καθ' ἐκάτερον ἴσον ἴσῳ (2), ἔσται
καὶ τὸ ὅλον τῷ ὅλῳ ἴσον· ὁ δ' ἀπλῶς (3)· ἐπεὶ (4) τὸ
πρῶτον ἴσον· ἔσται τῷ δευτέρῳ, πρόσκειται δὲ τὸ μὲν
πρῶτον τῷ τρίτῳ, τὸ δὲ δεύτερον τῷ τετάρτῳ (5), ἴσα
ὄντα καὶ αὐτὰ, γεννηθήσεται [καὶ] τὸ ὅλον τῷ ὅλῳ ἴσον.

- (1) Ἐντὸς τοῦ, ἐντός.
(2) Ἐν τῷ Ἀντιγράφῳ, ἴσον ἴσον.
(3) Ἐντὸς τοῦ, ὁ διπλῶς.
(4) Ἐντὸς τοῦ, ἐπί.
(5) Ἐγράφετο, τῷ δὲ δευτέρῳ τὸ τέταρτον, ἀπεναντίας
τῷ ἀξιώματι.

Ὡσαύτως δὲ κάπειδ' ἀπό τινων ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῆ (1),
 δυνησόμεθα λέγειν, ἐπεὶ τὸ ὅλον τῷ ὅλῳ ἴσον, ἀφαιρεῖται
 δὲ ἀφ' ἑκατέρου αὐτῶν ἴσα τάδε, καὶ τὸ λοιπὸν τῷδε
 λοιπῷ ἴσον ἔσται· οὕτω δὲ καὶ τὸ τοῦ διπλασίου διπλά-
 σιον, τετραπλάσιον ἔσται. Ἐὰν γάρ (2) τινος [Διπλασίου]
 ἕτερον διπλάσιον ληφθῆ, κάκεινου δὲ πάλιν διπλάσιον
 ληφθῆ, ἔσται τοῦτο τὸ τρίτον τοῦ πρώτου τετραπλάσιον·
 ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἢ σύστασις τῶν ἀπο-
 δεικτικῶν Συλλογισμῶν κατὰ δύναμιν ἀξιώματος ἔσται
 συνημμένου ἐπὶ ἀριθμῷ.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων πραγμάτων ἐν τῷ Πρὸς τι γένει
 καὶ αὐτῶν ὑπαρχόντων, ὁ Συλλογισμὸς ἔσται κατὰ τι τῶν
 ἀξιωμάτων· οἷον οὕτωςί (3).

Σωφρονίσκος πατήρ ἐστὶ Σωκράτους,
 Σωκράτης υἱὸς ἐστὶ Σωφρονίσκου·

καὶ ἀνάπαλιν·

Εἰ Σωκράτης υἱὸς ἐστὶ Σωφρονίσκου,
 πατήρ ἐστὶ Σωφρονίσκος Σωκράτους.

Εὐδὴλον δὲ τῶν εἰρημένων Προτάσεων αἱ Προσλήψεις ὑπο-

(1) Ὅρα τὸ ἀξιῶμα καὶ τοῦτο, καὶ τὰ προηγούμενα ἐν ἀρχῇ τῶν
 τοῦ Εὐκλείδου, ἅπερ ἐκεῖ καλεῖται κοινὰ ἔννοια.

(2) Ἄντι τοῦ, δέ.

(3) Τοῦ Δ' καὶ Γαληνείου σχήματος οἱ Συλλογισμοὶ οἷδε.

θετικά μὲν, οὕτως (1) ὁ Συλλογισμὸς ἐρωτηθήσεται·

Εἰ Σωκράτης υἱὸς ἐστὶ Σωφρονίσκου,
Σωφρονίσκος πατὴρ ἐστὶ Σωκράτους·

Ἀλλὰ μὴν

ὁ Σωκράτης υἱὸς ἐστὶ Σωφρονίσκου,
Σωφρονίσκος ἄρα πατὴρ ἐστὶ Σωκράτους.

Κατηγορικαῖς δὲ Προτάσεις βιαιότερα ἔσται ἡ σύστασις τοῦ [Συλ]λογισμοῦ. Προτείνειν (2) οὖν δηλονότι καθόλου κἀνταῦθ' ἄτινος ἀξιώματος τοιούτου·

Λαμπροκλῆς [ὁ] Σωκράτους·
υἱὸς ἄρα ἐστὶ Λαμπροκλῆς Σωκράτους.

Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ καθ' ἡντινοῦν σχέσιν ἐρωτώμενοι Συλλογισμοὶ, γένοι τε καὶ ἀξιώματι πιστὴν τὴν σύστασιν ἔξουσι καὶ τὴν τῆς ἀποδείξεως δύναμιν. Οἷον καὶ οἱ κατὰ τὸ μᾶλλον εὖ δηλούμενοι, ὅτι καὶ οὗτοι τῶν ἀλλογενῶν εἰσι, τοῖς κατὰ τὴν τοῦ Πρὸς τι κατηγορίαν συνισταμένοις· ὧν εἴρηται μὲν κατ' αὐτὴν τοῦ μᾶλλον φωνῆν· ἐν τοῖς [τοῦ] μᾶλλον τούτων Ἰπομνήμασι καὶ τὰ παραδείγματα ὑπάρχουσιν· Οἱ δὲ τοῦ μᾶλλον φωνῆς οἱ τοιοῦτοι

(1) Ἀντὶ τοῦ, οὕτως.

(2) Ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν, Προτείνωμεν Συλλογισμὸν.

Συλλογισμοὶ λέγονται κατὰ δύναμιν αὐτῆς· ὁποῖός ἐστι καὶ ὁδί·

Ἡ κρείττονος ἀρετὴ αἰρετωτέρα·
κρείττων δὲ ψυχὴ σώματος·
αἰρετωτέρα ἄρα ἢ τῆς ψυχῆς ἀρετὴ τῆς
τοῦ σώματος·

Ὁμοῖος (1) δὲ τούτῳ καὶ ὁ τοιοῦτος Συλλογισμὸς·

τὸ τοῦ κρείττονος ἀγαθὸν αἰρετώτερον·
κρείττων ἦν δὲ ψυχὴ σώματος·
ἄρα τὸ τῆς ψυχῆς ἀγαθόν (2).

Καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ Συλλογισμοὶ, διὰ τὴν τῶν ἐπι-
τεταγμένων αὐτοῖς καθολικῶν ἀξιωμαίων πιστούμενοι τὴν
σύστασιν, ὕστερον μοι νοηθέντες· οὔτε δ' ἐν τοῖς περὶ
Ἀποδείξεως ὑπομνήμασιν, οὔτ' ἐν τῷ περὶ τοῦ τῶν Συλλογι-
σμῶν ἀριθμοῦ γέγραπται· καίτοι τοὺς εἰς τὸ Πρὸς τι
Συλλογισμοὺς, ἤδη μὲν οὖν καὶ κατ' ἐκείνας τὰς πραγμα-
τείας εὐρηκότες τὸν τῆς συστάσεως τρόπον αὐτῶν, καὶ
τῆς πίστεως· Ὅσοι δὲ πάλιν, οἱ ἀναπόδεικτοι Συλλογισμοὶ,
διὰ τὴν τῶν καθόλου πίστιν ἀξιωμαίων εἰσὶ τοιοῦτοι,
μαθεῖν ἔνεστιν ἐναργέστερον ἅπαντας τοῖς ὁπωσοῦν, ἡρτη-

(1) Ἐντι τοῦ, ὁμοίως.

(2) Κατὰ τὸ Γ σχῆμα οὗτος.

μένοις λόγοις τοιούτοις ἐπιβλέψαντας· καθάπερ ἔχει καὶ ὁ τοιόσδε·

λέγεις ἡμέραν εἶναι;
ἀλλὰ καὶ ἀληθεύεις·
ἡμέρα γὰρ ἐστι.

Ἀποδεικτικὸς ἐστὶ καὶ ὁ τοιοῦτος Συλλογισμὸς, διότι καὶ τὸ καθόλου ἀξιῶμα ὑποπέπτωκεν·

ἀληθὲς ἐστὶ τοιοῦτον ὑπάρχον, ἀλη-
θεύοντα λέγειν·

Ὁ δέ τις,

οἶον, Θεῶν εἰ τύχοι, λέγει ἡμέρα ἐστίν,
οἶον ἄρα ἐστὶν ἡμέρα·

Τοῦτο δὲ διὰ σαφεστεράς λέξεως καὶ οὕτω λέγεται·

ἡμέρα ἄρα ἐστίν· ὁ γὰρ λέγων τὸδέ τι
εἶναι, ταῦτὸν λέγει τῷ φάσκοντι τῶν
ὄντων τινῶν καὶ τοῦτο (1) εἶναι, κα-
θάπερ καὶ ὁ λέγων ὑπάρχειν τὸδε τι,
ταῦτὸν λέγει τῷ εἶναι τὸδε φάσκοντι·
καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ λόγος ἀληθὲς ἐστὶ,
τὸ ἡμέρα ἐστί·

(1) Ἐγράφετο, τούτων.

καὶ γεγυμνασθῆναι σε χρὴ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν τῶν ἰσοδυναμούντων Προτάσεων γυμνασίαν.

Ἔσθ' ὅτε οὖν ἰδεῖν ἐστὶν διαφορομένους τινὰς ἀλλήλους, καὶ τὸ δυνάμει λέγοντας ταῦτόν, ἐνίοτε δὲ οὐ δυνάμει ταῦτόν, ἀλλ' ἀντικρυς ἀποφαινόμενον σαφῶς, ὥσπερ ἐκεῖνον

ὁ μὲν τις καρπὸν ἔχει,
ὁ δὲ μακρὰ ἔχων,
λείπει δὲ ὅδε (KZ).

Παρεμπίπτει δὲ πολλάκις τοῖς τοιούτοις λόγοις ἢ περὶ τῶν σημαιομένων ζήτησις, ἐνίων μὲν εἰς πλείω σημαινόμενα τὴν τῶν ἰδίων δεομένην αὐτὴν σημαίνειν φασκόντων, οὐκ ὀλίγων τε καὶ τελείως (1) ἀποπιπτόντων τοῦ κατ' αὐτὴν σημαιομένου. Πολλάκις τε σαφεστάτων τε ὄντων, καὶ πᾶσιν Ἑλλήσι γινωσκομένων, καθάπερ ἐπεδείξαμεν ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς φάναι· Τὸν γὰρ ὄντα ἢ καὶ γεγονότα, ὡς ἔχει καὶ γέγονεν ἐρμηνευόντων, πάντες Ἕλληνες ἐρμηνεύειν φάσκουσιν, ὥσπερ γε καὶ ψεύδεσθαι τὸν τὰ μὴ ὄντα εἶναι λέγοντα, καὶ τὰ ὄντα μὴ εἶναι.

Προσέχειν οὖν χρὴ τὸν ὀτιοῦν συλλογιζόμενον, ἢ ἀποδεικνύοντα, δυσὶ τοῖς τε Πρώτοις, καὶ μάλιστα τό, τε σημαινόμενον ἐκ τῆς φωνῆς ἀκούειν κατὰ τὸ (2) τῶν Ἑλ-

(1) Ἐγράφετο, τελείων.

(2) Ἐγράφετο, τὸ κατὰ ἐλλήνων ἔθος.

λήνων ἔθος, τό, τε λαμβανόμενον λῆμμα, πότερον ὡς ὑποπεπτωκὸς ἀξιώματι καθόλου, δι' ἐκεῖνο αὐτὸ πιστὸν εἶναι, ἢ δι' ἄλλο τι. Τὰ πλείστα γὰρ ὧν οἱ ἄνθρωποι συλλογίζονται καὶ ἀποδεικνύουσι, κατὰ δύναμιν ἀξιώματος λέγεται· μεμνημένων ἡμῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὴν τοῦ ἀξιώματος φωνῆν σημαινομένου. Τὸν γὰρ ἐξ αὐτοῦ πιστὸν λόγον οὕτως ὀνομάζειν ὑπεθέμεθα, κατὰ τὴν προειλημμένην διδασκαλίαν. Κοινωνεῖ δὲ πολλάκις ὁ τοιοῦτος λόγος τῷ σημαινομένῳ, καθάπερ λέλεκται καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον προειρημένον ἄρτι λόγον, ὃν δὴ ἐπωνόμασα ὠρισμένου σαφέστερον, Ἐρωτήσεις νεωτέρας, δι' ὧν ἀληθεύει πάντα.

Ἀλλὰ καὶ μαντικὴν εἶναι λέγειν ὦρα·

Ἔστι μαντικὴ, εἴπερ πάντα ἀληθεύει
 Δίων (1), εὐδὴλον, ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο,
 τὸ μαντικὴν εἶναι· εἰ δὲ ἀληθές ἐστι
 τὸ εἶναι μαντικὴν, ἔστι μαντικὴ (KH).

Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ λόγῳ, τὸ μὲν τῆς φωνῆς σημαίνεσθαι λόγον ἐρμηνευτικὸν τῶν ὄντων, ἐξήγησις ἐστὶ τοῦ σημαινομένου πρὸς τῆς ἀληθεστάτης φωνῆς· τὸ δὲ, πάντα ἀληθεύειν Δίωνα, ἐν χώρᾳ τοῦ καθολικοῦ ἀξιώματος εἴρηται· τὸ δὲ, ἐς Πάντα ἀληθεύειν Δίωνα, ἐν δέ τι

(1) Ἐγράφετο, δεῖ.

καὶ τὸ ταῦτόν ἐστι (1) τῷ, μαντικὴν εἶναι ἀληθές ἐστι καὶ τοῦτο. Καὶ περὶ μὲν οὖν τούτου, κατὰ τὸ παρὸν ἀποχρήσει τὰ λελεγμένα· μεταβαίνωμεν δὲ ἐφ' ἑτερόν τι τοιόνδε.

Ἐπεὶπερ ἐν τῷ γένοι τῶν κατὰ τὸ Πρὸς τι Συλλογισμῶν, ὡσπερ οἱ κατὰ τὸν μᾶλλον τε καὶ ἥττον, οὕτω καὶ οἱ κατὰ τὸ, ὡσαύτως καὶ ἀνάλογον ἐπισχεπτέοι· καὶ τούτων ἡ Πίστις ἐκ τῶν καθόλου τινῶν ἀξιωματῶν ἤρτηται (2). Διαφερέτω δὲ μηδὲν, ἥτοι ὡσαύτως εἰπεῖν, ἢ ἴσως, ἢ ὁμοίως. Ἔστι δὲ τοιοῦτος ὁ λόγος οὗτος καὶ Πλάτωνος ἐν τῇ πολιτείᾳ γεγραμμένος. Ἄξιοῦ (3) Σωκράτης, ὡς πόλις γίγνεται καὶ λέγεται δικαία, οὕτω καὶ ψυχὴν γίγνεσθαι τε καὶ λέγεσθαι Δικαίαν· ὡσαύτως δὲ καὶ Πρᾶξιν καὶ νόμον, εἶθ' ὅτιοῦν καὶ πᾶν ὅτιοῦν τῶν δικαίων εἶναι λεγομένων, κατὰ ταῦτόν λέγεσθαι σημαινόμενον· τὸ γὰρ εἶδος τῆς δικαιοσύνης, ἀφ' οὗ λέγεται πάντα τὰ κατὰ μέρος δίκαια, τοῦτο μὲν ἐν ἅπασιν ἐστὶν ὑπέσχον· Εἰ δὲ ἐστὶν ὡς τι ταῦτόν, ἐφ' οὗ ἂν ἐνὸς τῶν κατὰ μέρος ἐναργῶς ῥηθῆ (4), καὶ πῖ τὰλλα πάντ' ἐνεχθήσεται· γιγνω-

(1) Ἐγράφετο, τὸ.

(2) Ἐγράφετο, εἴρηται.

(3) Ἐγράφετο, ἄξιος.

(4) Ἀντὶ τοῦ, ῥηθήσεται.

σκόντων ἡμῶν, οὐ καθίστησιν ἐπὶ πάντων ἐνέργειαν (1) φαίνεσθαι ταύτην [τὸ] εἶδος, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων μὲν ἐναργέστεραν, ἐφ' ἐτέρων δ' ἀμυδροτέραν· καὶ διὰ τοῦτο προγυμνάσας τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ τοῦ λόγου νεανίσκους ἐν τῷ περὶ τῆς Δικασπόλου λόγῳ, μεταβάς ἐπὶ τὴν ψυχὴν, ἀποδείκνυσι κάκεινην κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δικαίαν λεγομένην, ὡσπερ καὶ τὴν πόλιν, ὡς εἶναι τὸν Συλλογισμὸν τοιοῦτον·

ὡσαύτως πόλις τε καὶ ψυχὴ δίκαιαι λέγονται, καὶ εἴσι·

πόλις δὲ δικαία λέγεται τῇ κατὰ τῶν μερῶν αὐτῆς ἰδιοπραγία·

καὶ ψυχὴ ἄρα κατ' αὐτὸ τοῦτο δικαία λεχθήσεται.

Ἐπεὶ δὲ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀποδεικνύεται (2) πάνυ πολλὰ πᾶσι τοῖς Ἀριθμητικοῖς καὶ Γεωμέτραις· καὶ εἴη ἂν προδήλως πᾶσιν ἀνθρώποις φύσει φαινόμενον, ὅτι περ ἂν οὕτως ἀποδειχθῆ πιστὸν εἶναι, διὰ τοῦτο καὶ γὰρ κατὰ τὰς τῶν Συλλογισμῶν πραγματείας ἔγραψα περὶ τούτου τοῦ Συλλογισμοῦ· Παράδειγμα γὰρ τοῦτο νοήσεως

(1) Ἐγράφετο, ἐνέργειαν.

(2) Ἄντι τοῦ, ἀποδεικνύειν.

καὶ τοῖς ἀπείροις Ἀριθμητικῆς τε καὶ Γεωμετρίας ἔστω
τόδε.

Ὡς τὸ Α πρὸς τὸ Β, οὕτω καὶ τὸ Γ πρὸς
τὸ Δ·

τὸ δὲ Α τοῦ Β διπλάσιόν ἐστι,
τὸ Γ ἄρα τοῦ Δ διπλάσιόν ἐστι·

Καθολικὸν δὲ καὶ κατὰ τοὺς τοιούτους λόγους ἀξίωμα
νοεῖται τε καὶ πιστεύεται πᾶσι τοιόνδε.

Ὡν αὐτὸς ὁ λόγος καθόλου, τούτων καὶ
οἱ κατὰ μέρος λόγοι πάντες, καὶ οἱ
αὐτοί·

Ὡστε ὁ ὑποθέμενος ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ εἶναι τὸ Α πρὸς Β·
ὁ λόγος [δ' εἶ]ναι διπλάσιος, οὐκ ἂν ἀρνήσῃται καὶ τὸ Γ
πρὸς τὸ Δ διπλάσιον εἶναι λόγον, ὥσπερ γε καὶ τριπλά-
σιον τοῦ Α πρὸς τὸ Β, καὶ τοῦ Γ πρὸς τὸ Α τριπλάσιον
εἶναί φημι, ἢ τετραπλάσιον, ἢ πενταπλάσιον, ἢ ὡσαύτως
ποσαπλάσιον πρὸς τὸ Β λογίζεται, φανεῖται καὶ τὸ Γ
ματαρᾶνα τετραπλάσιον, ἢ πενταπλάσιον εἶναι· εἰ γὰρ
ἐν τῷ καθόλου ὁ αὐτὸς λόγος καὶ τοῦ Α πρὸς τὸ Β, καὶ
τοῦ Γ πρὸς τὸ Δ, κατὰ μέρος λόγον, ὁ αὐτὸς ἐστὶ λόγος·
εἰς δὲ τὸν κατὰ μέρος λόγον ὁ αὐτὸς ἔσται καὶ ὁ πεντα-
πλάσιος· ἔστιν ἄρα καὶ οὗτος ὁ λόγος τοῦ Δ.

Τοὺς δὲ τοιούτους ἅπαντας Συλλογισμοὺς τῷ γένει μὲν

ἐκ τῶν Πρὸς τι ῥητέον, ἐν εἴδει δὲ κατ' ἀξιώματος δύναμιν συνισταμένους, ὥσπερ καὶ Ποσειδώνιος φησιν ὀνομάζειν τούτους Συνακτικούς κατὰ δύναμιν ἀξιώματος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν κατὰ Πρόσληψιν ὀνομαζόμενων Συλλογισμῶν, οἳ ἐκ τοῦ περιπάτου γεγράφονται, ὡς χρησίμων, ἐμοὶ δὲ περιττοὶ δοκοῦσιν εἶναι· καθότι δέδεικται μοι κἀν τῇ περὶ τῆς Ἀποδείξεως πραγματεία, προσῆκον εἶναί τι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν.

Πόσαι μὲν οὖν καὶ τίνες εἰσὶν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα διεξέρχεσθαι, τελείως εἰρηκότος περὶ αὐτῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς ὑπομνήμασιν· ὁποῖον δὲ τι τὸ εἶδος αὐτῶν, εἰρήσεται διὰ παραδειγμάτων δυοῖν· ἐν μὲν οὖν εἰδός ἐστι τοιόνδε·

Καθ' οὗ τόδε, καὶ τόδε,
ἄρα [καὶ] κατὰ τοῦδε·

Καὶ ἐπ' ὀνόματος·

Ἐφ' οὗ δένδρον, καὶ φυτόν·
Δένδρον δ' ἐπὶ Πλατάνου,
καὶ φυτόν ἄρα ἐπὶ Πλατάνου.

Προστυπακοῦσαι δὲ δηλονότι δεῖ τὰ κατὰ τὸν λόγον, τὸ κατηγορεῖται, ἢ λέγεται· ὡς εἶναι τὸν ὀλόκληρον λόγον τοιόνδε

Καθ' οὐ δένδρον κατηγορεῖται, κατὰ
 τούτου καὶ φυτὸν κατηγορεῖται·
 Δένδρον δὲ Πλατάνου κατηγορεῖται,
 καὶ φυτὸν ἄρα Πλατάνου κατηγορηθή-
 σεται·

Ἔτερον δὲ εἶδος Συλλογισμῶν ἐκ τῶν κατὰ Πρόσληψιν·

ὁ κατὰ τοῦδε καὶ κατὰ τοῦδε·

Ἐπ' ὀνομάτων δὲ,

Ὁ κατὰ δένδρου καὶ Πλατάνου·
 φυτὸν δὲ κατὰ τοῦ δένδρου,
 καὶ κατὰ Πλατάνου ἄρα.

Οἱ δὲ τοιοῦτοι Συλλογισμοὶ, τῶν κατηγορικῶν ἐπιτο-
 μαί τινές εἰσιν, οὐχ ἕτερον γένος αὐτῶν· Ἀποδεδειχῶς (1)
 οὖν, ἐν οἷς εἶπον Ἰπομνήμασιν, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν
 ἐνταῦθα περὶ τῶν αὐτῶν· Κατὰ γὰρ τὰς εἰσαγωγὰς αὐτῶν,
 οὐδὲν δεῖ τῶν χρησίμων παραλείπεσθαι· τοὺς δ' ἐλέγχους
 τῶν περιττῶν μὴ (2) λέγεσθαι· διὰ τοῦτο οὖν οὐδὲ τοὺς ὑπὸ
 Χρυσίππου συντεθέντας ἐν ταῖς τρισὶ Συλλογιστικαῖς
 ἀχρήστοις ἀποδεικτέον (3) μοι νῦν ἐστὶν ἀχρήστους·

(1) Ἐγράφετο, ἐπιδεδειχῶς.

(2) Ἐγράφετο, μὲν.

(3) Ἄντὶ τοῦ, ἐπιδεικτέον.

όντας· Ἐτέρωθι γὰρ ἔδειξα τοῦτο, καθάπερ καὶ τῶν Περαντικῶν (ΚΘ) ὑπὲρ αὐτοῦ κληθέντων· ἐδείχθη γάρ. Καὶ τούτων ἔνιοι μὲν οὐκ ἰδίον τι γένος ὄντες Συλλογισμοὶ, ἀλλὰ πεπονθυίας λέξεως ἐρμηνευομένου, ποτὲ μὲν κατ' ἀκολουθοῦσαν ὑπέρθεσιν, [ποτὲ δὲ κατ' ἄλλοτι πάθος]. Οἱ δὲ Ὑποσυλλογιστικοὶ κληθέντες, ἐν ἰσοδυναμούσαις λέξεσι τοῖς Συλλογιστικοῖς λεγομένοις. Τέλος δ' οἱ περὶ τρίτου πρὸς αὐτοὺς, οὓς Ἀμεθόδους ὀνομάζουσιν, οἷς οὐδενὸς ὄντος ὅλως μεθοδικοῦ λόγου, συλλογιστέον.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ.

ИЗДАНИЕ

ИЗДАНИЕ

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ.

Α. Τὰ μὲν αἰσθήσει, τὰ δὲ νοήσει γινώσκομεν] Παλαιὰ δόξα φιλοσοφική, ἧς καὶ οἱ Πλατωνικοὶ, ἀντείχοντο, κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον ἐν βίῳ τοῦ Πλάτωνος, ἔνθα φησί·

« Φασὶν οἱ σοφοὶ τὴν ψυχὴν, τὰ μὲν διὰ τοῦ σώματος αἰσθάνεσθαι, οἷον ἀκούουσιν, βλέπουσιν. Τὰ δ' αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἐνθυμεῖσθαι, μηδὲν τῷ σώματι χρωμένην· διὸ καὶ τῶν ὄντων, τὰ μὲν αἰσθητὰ εἶναι, τὰ δὲ νοητὰ·

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ἀλκίνοος ἐν τῷ περὶ Πλάτωνος δογματικῶν φησί,

« Διττὸς ὁ τῷ ἀνθρώπῳ δυνατὸς λόγος· ὁ μὲν περὶ τὰ νοητὰ, ὁ δὲ περὶ τὰ αἰσθητὰ· καὶ ὁ μὲν περὶ τὰ νοητὰ, ἐπιστήμη τέ ἐστι, καὶ ἐπιστημονικὸς λόγος· ὁ δὲ περὶ τὰ αἰσθητὰ, δοξαστικὸς τε καὶ δόξα. Ὅθεν ὁ μὲν ἐπιστημονικὸς τὸ βέβαιον ἔχει καὶ μόνιμον, ἅτε περὶ τῶν βεβαίων καὶ μόνιμων ἀρχῶν·

« ὁ δὲ πιθανὸς καὶ δοξαστικός, πολὺ τὸ εἰκὸς, διὰ τὸ μὴ περὶ τὰ
 « μόνιμα εἶναι Ἐπιστήμης δὲ τῆς περὶ τὰ νοητὰ, καὶ δόξης τῆς
 « περὶ τὰ αἰσθητὰ, ἀρχαί, νόησίν τε καὶ αἰσθησίς.

Καὶ οἱ Στωϊκοὶ δὲ ταῦτα ἐδόξαζον, κατὰ Λαέρτιον ἐν βίῳ Ζή-
 νωνος· Διήρουν γὰρ τὰς φαντασίας εἰς αἰσθητικὰς, καὶ μὴ· καὶ αἰσθη-
 τικὰς μὲν, τὰς δι' αἰσθητηρίου, ἢ δι' αἰσθητηρίων λαμβανομένας· μὴ
 αἰσθητικὰς δὲ, τὰς διὰ τῆς Διανοίας, καθάπερ τῶν ἀσωμάτων, καὶ
 ὅσα λόγῳ λαμβάνεται.

Ἐντεῦθεν δὲ καὶ αἱ ἔμφυτοι ἰδέαι παρὰ τοῖς νεωτέροις ἀνε-
 πήγασαν, ὧν μάλιστα προέστη ὁ Γάλλος Δεκάρτης, ὃν Εὐγένιος μὲν
 ὁ Βούλγαρις Καρτέσιον καλεῖ· ἄλλοι δὲ, Καρτήσιον.

Β. Προτεινόμεθ' αὖτις περὶ τῆς τῶν ὄντων φύσεως.] Σχεδὸν καὶ ὁ
 Ἀμμώνιος ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας οὕτως ἐτυμολογεῖ τὸ τῆς Προτά-
 σεως ὄνομα, ἐν οἷς φησιν·

« Ὡς γὰρ προτεινόμενους τοὺς ἀποφαντικούς λόγους ὑπὸ τῶν
 « συλλογίσασθαί τι βουλομένων τοῖς κοινωνοῖς τῶν λόγων, οὕτως
 « οἱ παλαιοὶ Προτάσεις ὀνομάζουσιν.

Ἔοικεν ἄρα πρότασις καὶ Ἀπόφανσις ταῦτόν σημαίνειν, ἐπεὶ προ-
 τείνεται ὁ ἀποφαντικός λόγος. Καὶ Βλεμμίδης δὲ ἐν Ἐπιτομῇ. Λογ.
 κεφ. κζ', Πρότασιν, Πρόβλημα, Ἀπόφανσιν, Ἐνστασιν, Συμπέρα-
 σμα, ἅπαντά φησι διαφέρειν μὲν κατὰ σχέσιν, οὐχὶ δὲ κατὰ τὸ ὑπο-
 κείμενον. Ἀλλὰ γὰρ κατὰ γε τὸν λόγον, ὅς γ' ἐστὶν ὑποκείμενον, οὐδὲν
 διενήνοχε· τὰ δ' ἄλλα καὶ πάνυ· οὐ γὰρ ὁ ἀποφαινόμενος αἰεὶ προτείνει,
 οὐδ' ὁ ἐνιστάμενος προβάλλεται, καθάπερ δὴ καὶ ὁ ἐρωτῶν καὶ
 ἀποκρινόμενος· ἢ γὰρ Ἐνστασις ἀπεναντίας βαίνει τῇ τε ἀποφάνσει
 καὶ τοῖς λοιποῖς.

Γ. Τὸ μὲν Ἀξίωμα ἄλλοι ἄλλως ὥρισαντο, βέλτιον δ' ὁ Χρύσιππος,
 εἰπὼν ἀποφαντὸν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ· οἶκοθεν γὰρ τὸ πιστὸν ἔχει,
 καὶ ἀπροσδεὲς ἀποδείξεως· Κληθῆναι μὲν τοι Ἀξίωμα παρὰ τὸ ἀξιῶσθαι

ἢ ἀθετεῖσθαι, οὐ μοι δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν. Τίς γὰρ ἂν ἀθετήσῃ τὸ ταῦτῳ ταῦτά, καὶ ἀλλήλας εἶναι ταῦτά; ἀναθέτητοι δὲ αἱ κοιναὶ ἔννοιαι. Ὅθεν καὶ οἱ Μαθηματικοὶ δίκην θεμελίων προτίθενται ταῦτα, ἐφ' ἃ οἰκοδομοῦσι πάντα λογισμὸν τοῦ τε πλήθους, καὶ τοῦ μεγέθους. Οἶομαι δὲ ἀξίωμα εἰρῆσθαι παρὰ τὸ ἀξιῶσθαι ὑπὸ πάντων οὕτως ἔχειν· ἔχει δὲ ἀξίαν τοῦ ἀληθοῦς. Οἶμαι δὲ καὶ τοὺς Στωϊκοὺς συγκεχυμέναι τοῦτο τῇ παρὰ ῥήτορσιν ἀξιώσει, χώραν ἐχούσῃ κατὰ τὴν βάσιν τῶν Προσιμίων, ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ κατὰ τὰς Δευτερολογίας· ἐνθα ἡ ἀξίωσις ἀξιῶντος τοῦ ῥήτορος, ὅμως ἀθετεῖται πολλάκις. Ἐν δὲ τῇ Διαλεκτικῇ ἀνάγκη εἶναι ταῦτὸν τῷ τῆς Μαθηματικῆς. Ἐκ γὰρ ἀθετουμένων οὐδὲν ἂν συνάγοιτο. Ταῦτὸν γὰρ ἂν εἶη τῷ διαλέγεσθαι πρὸς τὸν ἀναιροῦντα τὰς ἀρχάς. Καὶ τὰς Προτάσεις δὲ καταχρηστικῶς εἰρῆσθαι ἀξιώματα, καθὸ καὶ διήρουν αὐτὰ εἰς ἀπλᾶ, τὰ καὶ ἀδιαφόρητα, καὶ εἰς σύνθετα, τὰ διαφορητὰ, καθ' ἃ δύναται ὑπάρχειν τι καὶ μὴ ὑπάρχειν, θ καὶ τὰς καλουμένας Ὑποθετικὰς συνίστα παρ' αὐτοῖς Προτάσεις· περὶ ὧν κατωτέρω εἰρήσεται.

Καὶ εὖ ἔχει δι' Ἀξιώματος ἔννοεῖν, λόγον Ἀποφαντὸν ἀναπόδεικτον· καθὸ καὶ κοινὰς ἔννοιας ὀρθῶς τινες ἐκάλεσαν· ὡς ἀπάντων ὁμολογούντων, τὰ δις δύο, ποιεῖν τέτταρα.

Καὶ ὀρθῶς ὁ ἐν τοῖς ἐμοῖς καταλόγοις μνησθεὶς ὑπομνηματιστῆς τοῦ Ἀριστοτέλους φησὶν, δριζόμενος τὸ ἀξίωμα·

« Τὸ μὲν Ἀξίωμά ἐστιν ἀρχὴ ἀποδεικτικῆ ἀναπόδεικτος ἐκ
 « τῶν προτέρων· ἦν οἴκοθεν ἔχειν ὁ μαθητιῶν ὀφείλει πρὸ τοῦ
 « μετιέναι τὴν ἐπιστήμην, καὶ πρὸ τοῦ φοιτῆσαι ἐς διδασκάλου·
 « μῆτε δεῖσθαι ἀναπτύξεως ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἐκ φυσικῶν ἐννοιῶν
 « ἀρτώμενον, ὡς πᾶσι πρόδηλον οὔσαν, καὶ πᾶσιν ἐμφυτον τὴν
 « ἐκείνης ἀλήθειαν ὑπάρχουσαν· οἶον, ὅταν λέγῃ τις,

ὁ Θεός ἐστιν ἀγαθός·

ὁ ἥλιος λάμπει·

τὸ κατὰ μηδενὸς τὸ αὐτὸ φάναι καὶ ἀποφάναι· ἢ

περὶ παντὸς φάναι ἢ ἀποφάναι τὸ αὐτὸ, οὐκ ἀληθές·
 Τὸ ὅλον μεῖζόν ἐστι τοῦ οἰκείου μέρους·

« Καὶ ὅσα ἄλλα, αὐτόθεν δῆλα ὄντα· ἅς καὶ κοινὰς ἐννοίας
 « εἰώθασιν ἀποκαλεῖν.

Δ. Οὐ διενηχθησοίμεθα δ' ἂν τούτων τὰς θέσεις.] Πλεοναχῶς γὰρ
 λαμβάνεται καὶ αὕτη ἡ λέξις· ὡς καὶ Ἀμμώνιος φησιν ἐν τῷ περὶ
 Ἑρμηνείας·

« Τὰς τε γὰρ Ὑποθέσεις, Θέσεις προσαγορεύομεν πολλάκις...
 « καὶ τὰς παραδόξους ὑπολήψεις τῶν γνωρίμων τινὸς κατὰ φιλο-
 « σοφίαν, καὶ τὰς Ὁμολογίας, ἧτοι Προτάσεις... Καὶ τὰ Ἐπιφ-
 « ρήματα τὰ Θετικὰ, Θέσεις κληροῦσί τινες. ... Ἐτι Θέσεις καὶ
 « τοὺς Ὁρισμοὺς, ὡς προὔποκειμένους τῶν ἀποδείξεων... Καὶ
 « ἔτι τούτου κοινότερον Θέσεις ἀξιῶ καλεῖν Ἀριστοτέλης ἀπλῶς
 « ἀπάσας τὰς ἀμέσους ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων, τὰς ἀντιδικηρου-
 « μένας τοῖς Ἀξιώμασιν· ὅσον, τοὺς τε Ὁρισμοὺς, καὶ τὰ Αἰτή-
 « ματα· καὶ τὰς Ὑποθέσεις, ἀποδείξεως μὲν ἤδη δειομένης, ἀνευ
 « δὲ ταύτης εἰλημμένης.

Ὁ δὲ Βόηθος ἐν τῷ α' τῶν Τοπικῶν αὐτοῦ προσχρῶμενος ταῖς
 λέξεσιν φησιν οὐκ ὀρθῶς·

« Αἱ μὲν Θέσεις τοῖς φιλοσόφοις, αἱ δὲ Ὑποθέσεις
 « ἀπενεμήθησαν τοῖς ῥήτορσιν.

Θέσις δὲ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, ἀρχὴ ἀποδεικτικῆ, δεικνυμένη
 μὲν τοι γὰρ ἀπὸ τῶν ὑστέρων· ὅσον παρὰ τοῖς φυσικοῖς·

τὸ ἐκ μηδενὸς μηδὲν γίνεσθαι·

Πάντα τὰ φυσικὰ σώματα ἐξ ὕλης εἶναι
 καὶ εἶδους·

ἢ τὰ παρὰ τοῖς Ἱατροῖς

τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις ἴαματα·
τὰ σώματα σύγκειται ἐκ τῶν πρώτων
φυσικῶν στοιχείων.

Ὁ Γαληνὸς ἐνταῦθα περὶ τῶν Κατηγορικῶν Προτάσεων διδάσκει· κατὰ δὲ τὴν 6 σελίδα ἐρεῖ περὶ τῶν Ὑποθετικῶν, εἴπερ ἀντιδιήρηνται πρὸς τὰς Κατηγορικὰς· καὶ Θαυμάζω, πῶς παράδειγμα τέθεικα τὸ, εἴπερ πρόνοιά ἐστι. Ἔδει γὰρ λέγειν πρόνοιά ἐστίν, ἀπλῶς ἄνευ τοῦ εἶπερ. Καὶ γὰρ, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, τὰς Κατηγορικὰς τῶν Προτάσεων, οἱ Στωϊκοὶ ἀπλᾶ ἄξιώματα ἐκάλουν, τὰ καὶ ἀδιαφόρητα· ὅσον Ἡμέρα ἐστίν· τὸ δὲ εἶπερ πρόνοιά ἐστι διαφορούμενόν ἐστι κατηγορήμα, ταῦτόν τῳ εἰ ἡμέρα ἐστίν· ἡμέρας γὰρ οὔσης ὀρθῶς λέγεται, νυκτὸς δὲ, ψευδῶς. Καὶ οἶμαι ἀμαθῆς τις ἀντιγραφεὺς προσέγραψε τὸ εἶπερ, ὃ καὶ περιαιρετέον. Μάλιστα δὲ καὶ Γαληνὸς αὐτὸς, τὰς Κατηγορικὰς προτάσεις ἐκ τῶν Κατηγοριῶν συγκεῖσθαι προθέμενος λέγειν, ἀπὸ τῆς ἀπλῆς ὑπάρξεως, ἣν ἀντὶ τῆς οὐσίας λαμβάνει, ἄρχεται. Εἰ μὴ τις φαίη, ὅτι καὶ τὰς Ὑποθετικὰς συμπεριεῖληψε, δύο προθεῖς παραδείγματα τὸ μὲν τῶν Ὑποθετικῶν,

εἴπερ πρόνοια ἐστι·

τὸ δὲ τῶν Κατηγορικῶν,

Ἴπποκένταυρος οὐκ ἔστιν αἰνιγμα·

Καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ Δευτέρου Παραδείγματος ἄρχεται ἰδίως περὶ τῶν Κατηγορικῶν λέγειν· ἀπὸ τοῦ

Ὁ ἀήρ σῶμά ἐστιν·

Εἰ δὲ τις τοῦθ' αἰρεῖται μᾶλλον, ἐατέον ὡς ἔχει τὸ εἶπερ. Παρέ-

Θηκε δὲ παραδείγματα τῶν λοιπῶν Κατηγοριῶν πλὴν τοῦ ἔχειν ἐνταῦθα, κατωτέρω δὲ, καὶ τούτου.

Οἶμαι δὲ τὸν Βλεμμίδην ἐντεῦθεν λαβόντα τοῦνδόσιμον, διελεῖν τὴν οὐσίαν, ἐν τῷ 19' κεφ. εἰς τὴν ἀπλῶς ὑπαρξιν καὶ εἰς τὴν ἀντιδιαιρουμένην τοῖς Συμβεβηκόσι.

Ε. Κατηγορούμενον δὲ τὸ περιπατεῖν.] Οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς κυρίως ῥῆμα τὸ Ἀπαρέμφατον ἔλεγον, ὡς δυνάμενον καὶ ὑποκειῖσθαι καὶ κατηγορεῖσθαι· οἶον,

τὸ φιλοσοφεῖν ἐστὶν ἡδύ·

Καλόν ἐστι τὸ τεθνάναι ὑπὲρ Πατρίδος
μαρνάμενον (1).

(1) Ὅτε μὲν τοὺς ὄρους σχηματισμῶ Συλλογιστικῶ ἐκφέρομεν, ἐπάναγκες τὸν καθολικώτερον τιθέναι ἐν κατηγορουμένου τάξει, καὶ τὸν μερικώτερον, ἐν τῇ τοῦ ὑποκειμένου. Διαλεγόμενοι μὲντοι ἢ γράφοντες, τὸ τὴν τάξιν παρατηρεῖν, καὶ ὑπότυπον. Ἐπιδεικτικῶ γὰρ ὁ τοῦτο ποιῶν, πρὸς τῷ περιττῷ· ἀλλ' ὡσπερ γραμματικῶς ἀδιάφορον τὸ ἐκ πρώτου τὴν πρώτην τάξιν ἐπέχειν ἐν τῷ λόγῳ, καὶ τὸ ἐκ τρίτου, τὴν τρίτην· οὕτω καὶ Συλλογιζόμενοις. Ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰπεῖν ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφός, λέγοιμ' ἂν σοφός ἐστὶν ὁ Σωκράτης· ἢ ἐστὶ σοφός Σωκράτης. Ὡσπερ γὰρ τῷ ῥητορικῷ κρυπτεὰ τὰ τῆς τέχνης, ἵνα κατὰ φύσιν ὁ λόγος φαίνεται, οὕτω κἀνταῦθα τῷ Διαλεκτικῷ· Οὐδὲ γὰρ μιμητέον τινὰς τῶν νεωτέρων ῥητόρων, οἳ γε προηλοῦσι τοῖς ἀκροαταῖς, καὶ οἷς περ κεφαλαίως χρῆσονται ἐν τῷ λέγειν· Ὁ γὰρ εἰδὼς τὴν τέχνην, κἀν ὁ λέγων κρύπτῃ καὶ κεφάλαια, καὶ τρόπους, καὶ ἐπιχειρήματα, κατανοήσει ταῦτα· ὁ δὲ ταύτην μὴ εἰδὼς, οὐθ' ὃ λέγει ὁ ῥήτωρ κατανοεῖν ὄνομα δυνήσεται.

Ἐν οἷς μὲντοι γε, μετατεθέντων τινῶν, τὰ τῆς ἐννοίας μεταβάλλει, ἀνάγκη τὴν τάξιν τῶν ὄρων φυλάττεσθαι πρὸς τὴν ἐννοίαν, ὡς ἐπὶ τῶν μετὰ τρόπου λεγομένων προτάσεων, καθά φασιν οἱ νεώτεροι τῶν Περιπατητικῶν. Εἰ μὲν γὰρ ὁ τρόπος παντός προτεθείη τοῦ λεγομένου ἢ τῆς ἀποφάνσεως, ἢ ὑποτεθείη· δύο τηρικαῦτα ἐνέργειαι ἂν δηλωθεῖεν, καὶ πολλάκις ἀντικείμενα συντεθεῖεν ἂν ἐν τῷ αὐτῷ, ὡς εἰ συγκατηγορεῖτο τὸ ὑποκείμενον τῷ κατηγορουμένῳ κατὰ τοῦ αὐτοῦ· οἶον

Εἶναι δὲ τὸ ῥῆμα ἀπλῶς κατηγορούμενον καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας φησὶ, λέγων εἶναι τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων· καὶ ἅπαντες δὲ οἱ Διαλεκτικοί, κατὰ γε τὸν Πλούταρχον· φησὶ γὰρ ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς Ζητήμασιν·

« Ἡ πρότασις δὲ ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος συνέστηκεν· ὧν τὸ
 « μὲν πτωσὶν οἱ Διαλεκτικοί, τὸ ῥῆμα δὲ, κατηγόρημα κα-
 « λοῦσι. Παρὰ μὲν τοῖ Διογένηι τῷ Λαερτίῳ, ἐν βίῳ Ζήνωνος
 « τοῦ Κιττιέως φέρεται. Τὸ ῥῆμα σημαίνειν ἄσύνθετον
 « κατηγόρημα. »

Περὶ οὗ δὲ τὰ ἄλλα σοφὸς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, οὐ σοφῶς κατα-
 πτεται τῶν Στωϊκῶν, ἐν οἷς φησιν·

« Οἱ ἐκ τῆς Στοῆς, ἄσύνθετον κατηγόρημα, τὸ ῥῆμα
 « εἰπόντες, Λεκτὸν ἐλλιπὲς ἀπέδωκαν, πρὸς διαφορὰν τῶν
 « αὐτοτελῶν, οἷα παρ' αὐτοῖς ἦν τὰ Ἀξιώματα, τουτέστιν αἱ
 « Προτάσεις. Δέον ἄλλ' οὖν καὶ διὰ παραδείγματος τὸ ἐλλιπὲς
 « τῶν κατηγορημάτων ὑποδειξαι, ὡς ἀναπάρτιστον ἐχόντων τὴν

Δυνατὸν, τὸν κάμνοντα ὑγιαίνειν,
 τὸν κάμνοντα ὑγιαίνειν, ἐστὶ δυνατόν·

Ἐν ταύταις γὰρ τὸ κάμνειν καὶ τὸ ὑγιαίνειν κατὰ ταύτου κατηγορεῖται·
 ὡς γίνεσθαι τὸ λεγόμενον, Σύνθετον ἀπόφανσιν μετὰ τρόπου· ὡς ἐνδέ-
 χεσθαι τὸν αὐτὸν καὶ κάμνειν καὶ ὑγιαίνειν· τοῦ δὲ τρόπου μεταξύ τεθέντος, τὸ
 δυνατὸν οὐ πρὸς ἀμφοτέρα ἅμα, ἀλλὰ παρὰ μέρος σημαίνειν· οἷον,

τὸν κάμνοντα δυνατόν ἐστιν ὑγιαίνειν,

ὃ ἐστὶ, τὸν κάμνοντα δυνατόν ὑγιᾶ γενέσθαι, ἐκποδῶν γενομένης τῆς νόσου.
 Ὅπερ δὴ καὶ ὀνομάζουσιν· Ἀπλὴν μετὰ τρόπου ἀπόφανσιν. Ὅμως δὲ
 κἀνταῦθα διαιροῦντες τὸν τοῦ κάμνειν καὶ ὑγιαίνειν χρόνον, τὰληθῆς γνω-
 σόμεθα.

« ἐκφορὰν, οἷον τὸ, γράφει, ἔφασκον· ἐπιζητοῦμεν γὰρ, τίς.
 « Τὸ μέντοι ἐν πρώτῳ καὶ δευτέρῳ προσώπῳ κατηγορήματα,
 « ὡς γοῦν ἐκ τοῦ ἐπενεχθέντος λόγου, οὐκ ἂν τοῖς ἔλλιπέσι
 « συγκατελέξειαν· γελοῖον γὰρ, εἴ τις, ἐμοῦ εἰπόντος, ὅτι γράφω,
 « ἐπιζητήσεις, τίς·

Καὶ ταῦτα ὁ Εὐγένιος, ὃς μέγα κλέος ἤρατο ἐπὶ μαθήσει ἐν τε τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Ῥωσσίᾳ. Πολλὰ μὲν τοι ἐν τῇ πολυμαθεστάτῃ αὐτοῦ Λογικῇ ὁμοίως παρανενοήται. Ἄπερ καὶ ἐκ πολλοῦ ἐσημειωσάμην, ἐλέγξας ἐν τεύχει Ἰδίως ἐν τοῖς ἐμοῖς χειρογράφοις· οἷον περ καὶ τοῦτο. « Πρωτοπροσωποῦν γὰρ ἢ δευτεροπροσωποῦν τὸ ῥῆμα, ἔλεγον ἀσύνθετον κατηγορήματα. » Οὕτω δ' ἐπὶ λέξεως κείται παρὰ Διογένει τῷ Λαερτίῳ·*

« Ῥῆμα δὲ ἐστὶ μέρος λόγου, σημαῖνον ἀσύνθετον κατηγορήματα, ὡς Διογένης, ἢ ὡς τινες, Στοιχείον λόγου ἄπρωτον, σημαῖνον, τί συντακτὸν περὶ τινος, ἢ τινῶν· οἷον, γράφω, λέγω·

Δῆλον δ' ὅτι ταῦτα ἀσύνθετα μὲν εἰσι κατηγορήματα, οὐκ ἔλλιπῆ δὲ, οὐδ' ἀναπάρτιστον ἔχοντα ἐκφορὰν· ἐνυπάρχει γὰρ ὁ ὑποκείμενος ὅρος ἀριδῆλως ἐννοούμενος ἐν τῷ λέγω καὶ λέγεις (1)· ἄπερ οὐ ταῦτὸν ἐρμηνεύει τοῖς ἐγὼ λέγω, σὺ λέγεις, ἐνδεικτικὴν ἔμφασιν ἔχουσι, καὶ ἀναγκαίως ἐφελκομένοις τὸ, οὐκ ἄλλος (2).

(1) Εἰ γὰρ ἐγίνωσκον ὅτι ἀναγκαῖα τὰ πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα εἰς σύστασιν ἀξιώματος, οὐκ ἂν σιγῇ παρήλθον· εἰ δὲ καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις γλώσσαις φεῖ συνόντα τὰ πρόσωπα ταῦτα, γνώμην ἐνέβαλε τῷ Εὐγενίῳ τοῦ καταφέρεισθαι τῶν Στωϊκῶν, οὐκ ὀρθῶς ἔχει· ἔτι γὰρ ἀδιαμόρφωτοι αἱ νεώτεραι τῶν γλωσσῶν· καὶ διαμεμορφωμένων μέντοι τεθεισῶν, τό γ' ἐφ' ἑαυταῖς· οὐκ ἂν παράδειγμα γένοιτο πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν.

(2) Εἴρηται μοι περὶ ταύτης τῆς ἐκφορᾶς ἐν τῇ Θεωρίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς γραμματικῆς, Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ συνταχθεῖσα, καὶ ἐκδοθεῖσα τῷ 1827.

Τὸ γὰρ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς ἀσύνθετον κατηγορήμα, οὐ ταυτὸν τῷ ἔλλιπεί κατηγορήματι· ὁῦλον δ' ἐξ ὧν παρακατιῶν φησιν ὁ Λαέρτιος· οἶον,

« Τῶν Λεκτῶν τὰ μὲν λέγουσιν εἶναι αὐτοτελεῖ, τὰ δ' ἔλλιπῆ, οἶον γράφει·

ἐν τούτοις γὰρ τοῦ ἔλλιποῦς παράδειγμα τέθεικε τὸ γράφει· καὶ σαφές, τὸ τριτοπροσωποῦν οὐκ ἀσύνθετον, ἀλλ' ἔλλιπές κατηγορήμα ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν, ὅθεν ἐπάγει·

« Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἔλλιπέσι Λεκτοῖς τέταχται τὰ κατηγορήματα, ὡς τὸ γράφει· ἄδηλον, τίς ὁ γράφων· ὁμοίως καὶ τὸ περιπατεῖ.

Καὶ ὁῦλον, ὅτι τὸ ἔλλιπές κατηγορήμα ἐπὶ τῶν τριτοπροσωποῦντων ῥημάτων λεχθήσεται, πλὴν τὰ ἀνελλιπῆ ἐκεῖνα, λέγω τὸ ὕει, βροντᾶ, ἀστράπει, καὶ εἴ τι τούτοις παρεμφερές· ἅπερ καὶ μονολημμάτων Προτάσεις ἄλλοι λέγουσιν· Οὐ μὴν ἀλλὰ φανερόν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν ῥημάτων τε καὶ προτάσεων, αἰεὶ ἐν τρίτῳ προσώπῳ ἐκφερομένων, ἥνικα τι προτίθεται ζήτημα περὶ τῶν ὄντων· οἶον, ἡ γῆ κινεῖται, ὁ Ἥλιος ἴσταται· ὁ Σωκράτης φιλοσοφεῖ. Περὶ γὰρ τῶν ἐκτὸς ἡμῶν ἢ πλείστη καὶ γνῶσις καὶ ζήτησις, οὐ περὶ ἡμῶν· ταῦτα δὲ αἰεὶ τρίτου προσώπου.

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν ὑπὲρ τῶν Στωϊκῶν, ὁρθῶς λεγόντων ἀσύνθετον κατηγορήμα ἐπὶ τῶν πρωτοπροσωποῦντων, καὶ δευτεροπροσωποῦντων ῥημάτων, καὶ Ἐλλιπές κατηγορήμα, ἐπὶ τῶν τριτοπροσωποῦντων. Ἐπεὶ δὲ τέλειον κατηγορήμα ἐμφαίνει τὰ πρωτοπροσωποῦντα καὶ δευτεροπροσωποῦντα, τούτου γ' ἕνεκα καὶ τὴν πρότασιν διεῖλον οἱ Διαλεκτικοί, τὴν μὲν ἐξ ἑνὸς κειμένου καλοῦντες· οἶον, ἡ γράφω, περιπατῶ, διαλέγομαι· καθὰ καὶ τρέχεις, φιλοσοφεῖς, γεωμετρεῖς· τὴν δ' ἐκ δευτέρου προκειμένου· οἶον ἡ Σωκράτης διαλέγεται· καὶ τὴν ἐκ τρίτου προσκατηγο-

ρουμένου, ὡς ἡ Σωκράτης ἐστὶ ζῶον. Ἐν ἧ καὶ ἐνεργεία πρόσκειται τὸ ἐστίν· Ὅπερ ἀρχοειδὲς μὲν ῥῆμα εἰρήχασι, διὰ τὸ πᾶν ἕτερον ῥῆμα εἰς αὐτὸ ἀναλύεσθαι, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν μετοχὴν οἷον γράφω, γράφων εἰμί· λέγω, λέγων εἰμί· καὶ τὰ ὅμοια· ἰδίως δὲ Σύνδεσμον οἱ Διαλεκτικοὶ καλοῦσιν. Ὁ μὲν τοι Γαλήνως οὐκ οἶδ' ὅπως Ἐπίβλημα τοῦτ' εἶπεν· εἶσα δὲ κατὰ χώραν τὴν λέξιν, ἀρκεσθεὶς τῇ τοῦ ἀστερίσκου σημειώσει· ὀρθότερον δ' ἂν οἶμαι κληθεῖν προσκατηγόρημα, ἐπεὶ καὶ προσκατηγορούμενον εἰρήχασι.

Ἰστέον δὲ, ὅτι πᾶσα Πρότασις ἢ μόνον ἐκ προσκειμένου, ἀναλυθεῖν ἂν κατὰ γε τὸ κατηγόρημα, ὡς γενέσθαι ἐκ προσκατηγορουμένου, εἰς μετοχὴν, φυλαττομένης τῆς ἐννοίας, ὡς τὸ Σωκράτης φιλοσοφεῖ, ἢ Σωκράτης ἐστὶ φιλοσοφῶν, οὐ μὴν δὲ εἰς ὀνοματικόν τι συνωνυμοῦν τῷ ῥήματι, οἷον τὸ Σωκράτης ἐστὶ φιλόσοφος· οὐ γὰρ ταῦτόν ἐμφαίνει ἢ Σωκράτης φιλοσοφεῖ τῇ Σωκράτης ἐστὶ φιλόσοφος, τῷ τὸ ῥῆμα ἢ τὴν μετοχὴν αἰεὶ συσσημαίνειν τῷ λεκτῷ χρόνον, καθ' ὃν καὶ ἀληθὴς ἢ ψευδὴς ἔσται· ἅμ' ἔπος γὰρ καὶ ἐνεργεία, ἢ πάθησις ἐν τοῖς τοιούτοις, ὅπου καὶ ἀτελὲς τὸ λεγόμενον. ὄντος δὲ ὀνοματικοῦ τοῦ κατηγορουμένου, οἷον ἐν τῇ Σωκράτης ἐστὶ φιλόσοφος· τὸ, φιλόσοφος ὑπάρχει ἤδη τῷ Σωκράτει· οὐκ ἐγγίνεται· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πλάτανός ἐστι δένδρον, πάνυ διαφέρει τῆς, ἢ πλάτανος δενδροῦται, ἢ δενδρομένη ἐστίν· οὕτω γὰρ γέγονε δένδρον, ἀλλ' ἐν τῷ γίνεσθαι εἶναι δηλοῦται. Διὸ καὶ αἱ νεώτεραι τῶν γλωσσῶν, αἱ δι' ὀνοματικοῦ, καὶ τοῦ ἐστίν ἐκφέρουσαι τὸν παθητικὸν ἐνεστῶτα, οὐκ ἐνεστῶτα ἐμφαίνουσιν, ἀλλὰ παρωχηκότα χρόνον· οἷον τὸ Γαλλιστὶ je suis frappé οὐ δηλοῖ τὸ τύπτομαι ἢ τὸ τυπτόμενος εἰμί. Τὸ γὰρ ὑπάρχον οὐκ ἐν ἐντελεχείᾳ, Ἀριστοτελικώτερον φάναι, ἀλλ' ἐν τελειότητι· καὶ οὐκ ἐν τῷ γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ εἶναι· τὸ δὲ ὄν, ἤδη γέγονε· διὸ καὶ ὁ Γαλλικὸς παθητικὸς ἐνεστῶς, παρωχημένος ἐστίν· ὅθεν κἂν ταῖς Προτάσεσιν αἰεὶ διακριτέον τὰς ἐκ προσκειμένου, καὶ τὰς ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου. Οἶμαι δὲ τὰ ἐξ ἐνὸς κειμένου,

ἐκ δευτέρου προσκειμένου, καὶ ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου, χώραν δεδωκέναι τῷ τοῦς Ἑλληνας Γραμματικούς λέγειν ἐν ταῖς συντάξεσι τὰ ἐκ πρώτου, ἐκ τρίτου, καὶ ἐκ τετάρτου τοῦ ῥήματος τὴν δευτέραν θέσιν ἔχοντας· καὶ τὰ ἐκ τετάρτου δὲ ἐντεῦθεν τινες συγκατηγορηματικά ἐκάλεσαν.

Περὶ δὲ γε τοῦ **ΕΣΤΙΝ** οἱ νεώτεροι τῶν Περιπατητικῶν διηνήχθησαν, εἰ χρονικῆς ἐκφορᾶς εἶη δηλωτικὸς, ἢ μόνης γε συνδετικῆς· ὁ μὲν γὰρ Ἀμμώνιος ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας φησὶ·

« Τὸ μὲν μέρος τῆς ἀποφάνσεως, ἢ ὄνομα πάντως, ἢ ῥῆμα
 « εἶναι χρή. Οὐ μόντοι τὸ ῥῆμα πάντως ἐστὶ τῆς Προτάσεως
 « μέρος, ὅτ' μὴ αὐτόθεν τοῦ κατηγορουμένου κατηγορῆται, ὡς
 « ἐνέργειαν, ἢ πάθος, ἢ ἀπλῶς ὑπαρξιν, ἢ ἀνυπαρξίαν τοῦ ὑπο-
 « κειμένου σημαίνει ὀφείλον, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ συναρμόσαι τὸ ὑπο-
 « κείμενον τῷ κατηγορουμένῳ παραλαμβάνεται·

Ἐπεὶ δὲ Βλεμμίδης, Ἐπιτόμ. Λογ. κεφ. κζ',

« μόνην, φησὶν, ἔχειν τὴν χρονικὴν σημασίαν, ὅταν
 « προστιθέμενον τοῖς ὀνόμασιν, ὁμοῦ μετ' αὐτῶν ἐξετάζεται·
 « ὡς τὸ, **Σωκράτης σοφός ἐστιν.**

Ἐκεῖνο μόντοι δεῖ γινώσκειν, ὅτι τὸ ῥῆμα ἐν ταῖς προτάσεσι, ταῖς ἐξ ἑνὸς κειμένου, καὶ ἐκ δευτέρου προσκειμένου, αἰεὶ χρόνον σημαίνει, καθὰ καὶ Ἀριστοτέλης ἀντιδιαστέλλων αὐτὸ πρὸς τὸ ὄνομα, τοῦτο μὲν φησὶν ἄνευ χρόνου σημαίνειν, τὸ δὲ ῥῆμα καὶ μετὰ χρόνου ἐνέργειαν, ἢ πάθος· ἅπερ ὁ Πλάτων κοινῇ ὀνόματι πράξεις ἐκάλεσε, λέγων ἐν Θεαιτήτῳ·

« Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ὄν δῆλωμα, ῥῆμά που λέγομεν·

Οὐσιῶδες ἄρα γνώρισμα τοῦ ῥήματος, τὸ σημαίνειν τὰς πράξεις μετὰ χρόνου, οὐ σημαίνει δὲ ὑποστάσεις καὶ ὑπάρξεις, ὡς περ τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὅσα κατὰ τινος ὑποκειμένου πέφυκε λέγεσθαι. Διὸ καὶ τὰ Ἀμ-

μωνίου ἀνωτέρω ἐκδεχτέον περὶ τοῦ ΕΣΤΙ ῥήματος, λέγοντος συναρμωστέην αὐτὸ μόνον τῶν ὄρων παραλαμβάνεσθαι, καθὸ καὶ τῆς ῥηματικῆς γυμνοῦται Ἰδιότητος, κἀντεῦθεν καὶ τῆς χρονικῆς σημασίας, καὶ τοῦ μὴ εἶναι μέρος τοῦ κατηγορουμένου.

Ὁ δὲ σοφὸς Εὐγένιος, ἀντεχόμενος τῆς Ἀμμωνίου γνώμης, Σύνδεσμον ἀπλῶς ἐθέλει τὸ ΕΣΤΙ, μήτε χρονικὴν, μήθ' ὑπαρκτικὴν ἔχον ἔννοιαν· μάλιστα ἐν ταῖς ἐκφαντορικαῖς Προτάσεσι, καὶ τοῖς τῶν Μαθημάτων ὀρισμοῖς· ὡς,

ὁ Θεὸς ἐστὶν ἀγαθός·

ὁ κύκλος ἐστὶ περιφερής·

Καὶ νῆ Δία γε, τῆς ἀληθείας αἰδίου οὐσης, περιττὸν ζητεῖν τὸ πότε, καὶ μάλιστα περὶ τῶν Προσόντων τῇ Θεότητι, ἥ περ κατὰ γε τοὺς θεολογοῦντας αἰεὶ παρόντα ἔχει

« τὰ τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα·

Λέγω περιττὸν τὸ ζητεῖν τὸ πότε, οὐχ ὅτι τὸ ἐστὶ ἀπέβαλε τὸ χρόνον σημαίνειν, ἀλλ' ὅτι ἐν ταῖς καθόλου, γένη φημί, καὶ εἶδη, ἅτε αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντα, περὶ ἃ καταγίνονται οἱ φιλόσοφοι, οὐ ζητεῖται ὁ χρόνος· τάχα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀχωρίστων, εἴτε συμβεβηκότων εἴτε Ἰδίων· ὡς τὸ

Ἡ χιών ἐστὶ λευκή·

ὁ Σωκράτης ἐστὶ σιμός·

Περιττὴ ἡ ζήτησις τοῦ πότε· καὶ τοῖς ὅσα γε ὑπάρχει, ἐν χρόνῳ δήπου, καὶ ἐν τόπῳ ὑπάρχει· ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν ἄλλων ταλαντεύεται, καὶ αἰωρεῖται σαλευόμενος ὁ λόγος· λέγω δὲ ἐπὶ τῶν γίγνεσθαι καὶ ἀπογίγνεσθαι πεφυκότων· οἷον,

ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἐκδήμος,

ἐγγαμος, πένης, πλούσιος, καὶ τὰ τοιοῦτότροπα. Ὅ γὰρ τὸν Σωκράτην εἰδὼς ὄντα πένητα, καὶ πλούσιον μαθῶν, ἔροιτ' ἂν αὐτίκα, πότε' ἐγένετο πλούσιος· ἐπὶ τούτων ἀχώριστος τοῦ ΕΣΤΙ πέφυκεν ἡ χρονικὴ σημασία. Τούτου γε ἔνεκα ἐξεταστέον τὸ ἔμμονον, ἢ ἀπαράμνονον τῶν ὄρων δηλούμενον, καὶ οὕτως ἀποφαντέον περὶ τοῦ ΕΣΤΙΝ, εἴπερ αἶ, ἢ ποτὲ μὲν φυλάττει τὸ σημαίνει χρόνον, ποτὲ δ' οὐ.

Θαυμάζω δ' ἔγωγε, εἰ δυνατόν μὴ μέρος εἶναι τὸ ΕΣΤΙ τοῦ κατηγορουμένου, καὶ τοι Συνδεσμικῶς μόνον ἢ συναρμοστικῶς θεωρούμενον. Πῶς γὰρ μὴ συνδεδεμένων τῶν ὄρων δυναίμεθ' ἂν ἀπόφασιν, ἢ κατάφασιν, ἢ ἀπόφασιν ἐκφέρειν; φάσιν γὰρ τότε σηματοῦσι, φαίη ἂν Ἀριστοτέλης, οἱ ὄροι· δεῖ γὰρ ἐν συμπλοκῇ γενέσθαι, καὶ τότε καταφάσει, ἢ ἀποφάσει· τὰ γὰρ, τρέχει, καθεύδει, πέταται, κατὰ Πλάτωνα, οὐ λέγονται σημαίνειν κατάφασιν, εἰ μὴ ἐν συνθέσει· οἶον,

ὁ Σωκράτης τρέχει·

ὁ Σωκράτης καθεύδει·

ἄπερ ταῦτόν ἐμφαίνει τοῖς,

ὁ Σωκράτης ἐστὶ τρέχων·

ὁ Σωκράτης ἐστὶ καθεύδων·

Εἰ δὲ ἄνευ τοῦ Συνδέσμου οὔτε καταφάσκειν, οὔτ' ἀποφάσκειν τί τινος δυνατόν, πῶς ἂν κληθεῖη κατηγορούμενος ὁ ὄρος; Εἰ δὲ προσκατηγορούμενον ἐκάλεσαν τὸ ΕΣΤΙ, πῶς συγκατηγορεῖσθαι λέγεται, μὴ ὄν μέρος τοῦ κατηγορουμένου, ὅπου γε ἄρθρὸν, συναναιρεῖ καὶ τὸ κατηγορούμενον;

« οὕτως γε ἀταλαίπωρος ἡζήτησις τῆς ἀληθείας·

Γ'. Τεσσάρων ὄντων τῶν προσδιορισμῶν Πᾶς, Οὐδεὶς, Τίς, Οὐπᾶς· τετραπλοῦν εἶδος προτάσεων προσδιορισμένων προκύπτει· καὶ

ἡ μὲν ἔχουσα τὸ Πᾶς, καθόλου Καταφατικὴ λέγεται, ἢ καὶ τὸ Α γράμμα ἀπένειμαν· ἡ δὲ τὸ Οὐδεὶς, καθόλου Ἀποφατικὴ· ἦν καὶ τῷ γράμματι Ε χαρακτηρισίζουσιν· ἡ δὲ τὸ Τίς, μερικὴ Καταφατικὴ, ἔχουσα χαρακτηριστικὸν τὸ Ι· ἡ δὲ, τὸ Οὐ πᾶς, μερικὴ Ἀποφατικὴ, σημαυνομένη τῷ Ο.

Ἐπεὶ δὲ τὰ μόρια πᾶς, τίς, οὐδεὶς, οὐ πᾶς, δηλοῦσι ποσότητα, τῆς καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως σημαυνοῦσης ποιότητα· ἐντεῦθεν αἱ Πρότασεις λέγονται, αἱ μὲν, Καθόλου, αἱ δὲ Μερικαί· καὶ αἱ μὲν, Καταφατικαί· αἱ δὲ, Ἀποφατικαί. Προσθεθέντων δὲ αὐταῖς καὶ τινων μορίων, καὶ μάλιστα τῶν ἀναγκαίως, ἐνδεχομένως· τὸ γὰρ δυνατὸν ὑπάγεται τῷ ἐνδεχομένῳ. Ὅτε καὶ μετὰ τρόπου λέγονται, καὶ καθ' ὃ καὶ εἰς ὕλην ὑπάγονται, πρὸς τῇ ποιότητι καὶ ποσότητι. Ἐκ δὲ τῆς ὕλης τριττὸν εἶδος Προτάσεων ἀνακύπτει πρὸς ταῖς εἰρημέναις· οἷον

ἡ ὕλη	}	ἡ ἀναγκαία, καὶ ποιεῖ Πρότασιν ἀποδεικτικὴν
		ἡ ἐνδεχομένη, καὶ παράγει Πρότασιν Διαλεκτικὴν,
		ἡ φαινομένη, καὶ παρέχει Πρότασιν σοφιστικὴν.

Πολλάκις ὁμοῦ τίθεται τὸ, Ὅ, προσδιοριστικὸν, Ἰσοδύναμον τῷ, Πᾶς· καὶ ταῦτόν ἐστι λέγειν

Πᾶς ἄνθρωπός ἐστι ζῶον,

τῷ

Ὁ ἄνθρωπός ἐστι ζῶον·

Μηδενὸς δὲ μορίου προσκειμένου, μή τε πᾶς, μή τε τίς, ἢ οὐδεὶς, ἢ οὐ πᾶς, ἢ ὁ, αἱ Πρότασεις οὐκέτι Προσδιορισμέναι, ἀλλ' Ἀπροσδιόριστοι καλοῦνται· οἷον, ἡ

ἄνθρωπος περιπατεῖ·

ἰσοδυναμοῦσα τῇ,

τις ἄνθρωπος περιπατεῖ.

Ἦν δὲ, ἀντὶ γενικοῦ ἢ εἰδικοῦ ὄρου, ὠρισμένον τι ἢ κύριον ὄνομα ὑποκέηται, ἢ Πρότασις ἐκθετικὴ λέγεται, ἢ καθ' ἕκαστα· οἷον

Δίων περιπατεῖ.

Ἰστέον δ' ὅτι ὁ Γαληνὸς Στερητικὴν καθόλου καλεῖ τὴν καθόλου Ἀποφατικὴν, ὡς καὶ Βλεμμίδης (1) λέγων,

« πρῶτος μὲν ἐκ καθόλου κατηγορικῆς, ἤγουν καθόλου Καταφατικῆς τῆς Ἐλάττονος· καὶ καθόλου Στερητικῆς, ταῦτόν δ' εἰπεῖν Ἀποφατικῆς·

Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῷ Α τῶν Προτέρων Ἀναλυτικῶν, ἢ κατηγορικῶς φησιν, ἀντὶ τοῦ καταφατικῶς, ἢ Στερητικῶς ἀντὶ ἀποφατικῶς· οἱ δὲ Στωϊκοὶ Στερητικὸν ἀξιῶμα, ἢ Πρότασιν ἔλεγον τὴν συνισταμένην ἐκ στερητικοῦ μορίου κατὰ Λαέρτιον (2) λέγοντα·

« Στερητικὸν δὲ, τὸ συνεστὸς ἐκ Στερητικοῦ μορίου καὶ ἀξιῶματος· οἷον

ἀφιλάνθρωπός ἐστιν οὗτος·

ἐξ οὗ καὶ οἱ τοῦ Περιπάτου νεώτεροι τὴν ἐκ Στερητικοῦ ὄρου συγκειμένην Πρότασιν, οἷον ἀκράτου, ἀδόξου, ἀδίκου, Καταφατικὴν κεκλήχασιν. Ὅθεν καὶ ὁ ἀνώνυμος τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνηματιστής, οὗ πολλάκις ἐμνήσθη φησί.

• Τῆς Στερητικῆς καταφάσεως δοθείσης, ἔπεται καὶ ἡ ἐκ με-

(1) Ἐπιτομὴ Λογικ. κεφ. λδ'.

(2) Ἐν Βίῳ Ζήνωνος.

« ταθέσεως κατάφασις, καὶ ἡ ἀπλή ἀπόφασις· ἐπὶ πλέον γὰρ τῆς
 « Στερητικῆς καταφάσεως ἢ ἀπλῆ Ἀπόφασις. Ὅ, τι γὰρ ἐστὶν
 « ἄδικον, τοῦτο πάντως ἐστὶν οὐ δίκαιον, καὶ οὐκ ἔστι
 « δίκαιον. Ὅ, τι δὲ ἐστὶν οὐ δίκαιον, καὶ οὐκ ἔστι δίκαιον,
 « τοῦτο οὐκ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἄδικον.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ.

Ἐπεὶ ὁ ἀποφαντικὸς λόγος ὁ μὲν ἐστὶ κατηγορικὸς, ὁ δὲ ὑποθετικὸς, εἰπὼν ἐν συντομίᾳ περὶ τῶν κατηγορικῶν Προτάσεων, μεταβαίνει εἰς τὰς ὑποθετικὰς, ὅπερ ἐστὶν ἄλλο γένος Προτάσεων. Ἐν γὰρ ταῖς κατηγορικαῖς ἀπλῶς θεωρεῖται τι ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον, ἐν δὲ ταῖς ὑποθετικαῖς ἐκ τοῦ εἶναι τι ἢ μὴ εἶναι, ἕτερόν τι συνάγεται εἶναι ἢ μὴ εἶναι· ὅθεν καὶ σύνθετοί εἰσιν αὗται ἐκ τῶν κατηγορικῶν· οἷον,

Εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶ καὶ ζῶον.

Τὸ ἡγούμενον, εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶν ὑποθετικόν. Τὸ δὲ, ἐστὶ καὶ ζῶον, ὅπερ καὶ ἐπόμενον λέγεται, ἐστὶ κατηγορικόν· καὶ τὸ μὲν, ἰσοδυναμεῖ τῷ ὑποκειμένῳ, τὸ δὲ ἐπόμενον τῷ κατηγορουμένῳ, ὡς καὶ τῇ Προθεωρίᾳ εἴρηται. Ἐκ δὲ τῶν Προτάσεων τούτων καὶ ὁ Συλλογισμὸς ὑποθετικὸς λέγεται, καθάπερ καὶ ἐκ τῶν κατηγορικῶν Προτάσεων οἱ κατηγορικοὶ Συλλογισμοὶ κέκληνται.

Z. Τὰ περὶ ἐννοίας, καὶ νοήσεως, καὶ μνήμης τοῦ Πλάτωνος δόγματα, διαφόρως παρὰ τῶν αὐτοῦ ὁπαδῶν φέρεται· Εἰ γὰρ τὰ αἰσθητὰ καθ' ὁμωνυμίαν τῶν αὐλῶν ὄντων λέγεται, καὶ πρὸς παράδειγμα τῶν ἀρχετύπων Ἰδεῶν γέγονε, τὰς δ' ἐν τῇ ψυχῇ Ἰδέας προϋφυστώσῃ τοῦ σώματος, ἐμφύτους εἶναι, πῶς ἔπειτα αἱ μνήμαι ἐκ τῶν διὰ τῶν αἰσθητηρίων αἰσθητῶν γεννῶνται, καθά φησιν Ἀλ-

κίνους (1), καὶ ὁ Γαληνὸς ἐνταῦθα; Ἡ πῶς τὸ γινώσκειν, κατ' ἄλλους, ἀναγινώσκειν, καὶ τὸ μεμνησθαι, ἀναμνησθαι; Δηλοῖ δὲ τοῦτο, ὅτι πρὸ τοῦ μὲν εἶναι τὴν ψυχὴν ἐν σώματι, γνῶσιν ἔχειν τῶν ὄντων, εἰσελθούσαν δ' αὐτὸ, διὰ τῶν αἰσθητηρίων ἐπιπιπτόντων αὐτῇ τούτων, ἀνάγνωσιν, ἢ ἀναγνώρισιν ἔχειν. Καὶ πῶς πάλιν, κατὰ Γαληνὸν, ἀμνημαί, κινούμεναι μὲν παράγουσι τὴν νόησιν, ἀκίνητοῦσαι δὲ, τὴν ἐννοίαν; ὁ δὲ Ἀλκίνοος πάλιν, νόησιν ἐστὶ φησί·

« Νόος ἐνέργεια, θεωροῦντος τὰ πρῶτα νοητά· καὶ αὕτη διττή·
 « ἢ μὲν, πρὸ τοῦ τὴν ψυχὴν γενέσθαι ἐν σώματι, ἥτις καὶ κυρίως
 « νόησις· γενομένης δὲ ταύτης ἐν τῷ σώματι, τότε φυσικὴ
 « ἐννοία λέγεται·

Ἄπορον δὲ καὶ πῶς τὸ ἐν ἡρεμίᾳ ὄν, δύναται εἶναι ἐννοία. Ἐν σώματι ἄρα τῆς ψυχῆς οὐσης, ὁ νοῦς ἔσται ἀνενέργητος, καὶ ἐννοία ἂν εἴη, κατὰ Γαληνὸν, τὸ ἐν τῇ νοῖ ἀπλῶς ὄν. Φησί δὲ πάλιν ὁ Ἀλκίνοος·

« Καλεῖται δὲ ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ Πλάτωνος, ἡ φυσικὴ ἐννοία,
 « καὶ ἐπιστήμη ἀπλή, καὶ πτέρωμα ψυχῆς, ἐστ' ὅτε δὲ
 « καὶ μνήμη.

Ὅπουγε ὁ Γαληνὸς, νόησιν φησὶ τὴν κίνησιν τῆς μνήμης· ἐννοίαν δὲ, τὴν ἡρεμίαν ταύτης· Κατωτέρω δὲ τὰ ἀξιώματα, ἃ ἔφαμεν ἀνωτέρω κοινὰς ἐννοίας, ἐμφύτους καλεῖ· καὶ ταυτίζει τὴν ἐννοίαν τῇ νοήσει, ἐκδεχομένων ταύτην οὕτω τῶν Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα εἰς δήλωσιν τῆς Διανοίας· Διάνοιαν γὰρ ὁ Πλάτων ἔλεγε τὸν τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν Διάλογον. Τὸ δὲ Διαλέγεσθαι ταῦτὸν τῷ Συλλογίζεσθαι· καθὰ καὶ Πλούταρχος φησὶ (2)

(1) Περὶ Πλάτων· δογμ. κεφ. δ'.

(2) Περὶ τοῦ, πότερα τῶν ζῴων φρονιμώτερα.

« τὰς γὰρ νοήσεις, ἐναποκειμένας μὲν, ἐννοίας καλοῦσι,
 « κινουμένας δὲ, διανοήσεις

Καὶ οἱ Περιπατητικοὶ δὲ τὴν Διάνοιαν Συλλογισμόν σχεδὸν καλοῦσι·

« Διάνοια δὲ ἐστὶ, τὸ ὅσον ὁδὸν τινα διανύειν, μεταβαίνουσα ἀπὸ
 « Προτάσεων ἐπὶ Συμπεράσματα (1).

Καὶ μοι δοκεῖ ὁ Γαληνὸς συνεπτυγμένως φησὶ τὰς ἐννοίας ἡρεμούσας μνήμας, ὅτι εἰσι τὰ ἀξιώματα, τὸ βάσιμον ἔχοντα τῆς ἀληθείας καὶ στάσιμον. Φησὶ γὰρ καὶ Ἀριστοτέλης (2).

« Τὸ γὰρ ἡρεμῆσαι καὶ στῆναι τὴν Διάνοιαν, ἐπίστασθαι καὶ
 « φρονεῖν λεγόμεθα·

Τὰς δὲ γε ἐννοίας μεθισταμένας εἰς νόησιν, ποιεῖν τὰς Προτάσεις, καθά φησιν ἐνταῦθα περὶ τῆς Ὑποθετικῆς Προτάσεως ὁ Γαληνός.

Η. Ἦν Διαιρετικὴν λέγει Πρότασιν, ταύτην οἱ μετέπειτα Διεξευκτικὴν ἰδίως ἐκάλεσαν. Περὶ δὲ τοῦ Συνημμένου, ὁ Λαέρτιος οὕτω φησὶν (3).

« Τῶν δὲ οὐχ ἀπλῶν ἀξιωματίων Συνημμένον μὲν ἐστὶ ... τὸ
 « συνεστηκὸς διὰ τοῦ Εἰ συναπτικοῦ Συνδέσμου. Ἐπαγγέλλεται
 « δὲ ὁ Σύνδεσμος οὗτος ἀκολουθεῖν τὸ δεύτερον τῷ πρώτῳ· ὅσον,

Εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ·

Καὶ ὁ Φιλόπωνος δὲ φησὶ τοὺς Στωϊκοὺς Συνημμένον λέγειν τὴν Ὑποθετικὴν Πρότασιν (4).

(1) Φιλόπωνος ἐν τῷ Προοιμίῳ τοῦ περὶ ψυχῆς.

(2) Φυσικ. ἀκροάσ. βιβ. ζ'. κεφ. γ'.

(3) Ἐν βίῳ Ζήνωνος.

(4) Φιλόπ. εἰς τὸ Α' τῶν Προτέρων Ἀναλυτικῶν περὶ Ὑποθετ. Συλλογισ.

« Τὸ μὲν Ἐπόμενον οἱ Στωϊκοὶ Ἀἵγον καλοῦσι, τὸ δὲ Συ-
 « νημμένον, Τροπικόν. Διότι τρεπόμεθα ἐκ τοῦ Ἡγουμέ-
 « νου εἰς τὸ Ἐπόμενον.

Θ. Τὸ γὰρ φῶς ἀντίκειται τῷ σκότει, καὶ ἀδύνατον συνυπάρχειν.
 Ὅθεν καὶ τελεία ἡ μάχη. Ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἀντίκειται τὸ μὴ εἶναι
 Ἴσθμοῖ Δίωνα, τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν Ἀθήναις.

Ι. Δηλονότι Συμπέρασμα τοῦ μὴ εἶναι νύκτα. Κεῖσθω δὲ πρὸς
 Σαφήνειαν τὰ ἐξῆς παραδείγματα·

Εἰ μὴ νύξ ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν·
 Ἄλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστίν·
 Ἄρα οὐκ ἔστι νύξ.

Καὶ πάλιν·

Εἰ μὴ νύξ ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν·
 Ἄλλὰ μὴν ἡμέρα οὐκ ἔστιν·
 Ἄρα νύξ ἐστι.

Ἐὰν δὲ πάλιν προσλάβωμεν τὸ Ἡγούμενον, κατ' ἀπόφασιν μὲν, πε-
 ραινόμενον ἔξομεν τοῦ ἡμέραν εἶναι· προσληφθέντος δ' ἐν κα-
 ταφάσει, περνεῖται τὸ ἡμέραν μὴ εἶναι· τῷ δ' Ἀθή-
 νησιν εἶναι Δίωνα οὐκ ἀντίκειται κυρίως τὸ Ἴσθμοῖ αὐτὸν
 εἶναι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἀκολουθίαν· Δυνατὸν γὰρ αὐτὸν εἶναι ἐν Κο-
 ρίνθῳ, καὶ ἀλλαγῶ γῆς. Καὶ οὐ δυνατὸν δύο Συλλογισμοὺς συστῆναι
 ἐκ θατέρου τῶν ὄρων τοῦ Ἡγουμένου φημί, καὶ Ἐπομένου, ἀλλ' ἓνα
 καὶ μόνον. Καὶ ὁ δὲ κατωτέρω παρατίθησιν ὑπόδειγμα, Ἀθήνησι
 τε καὶ Ἴσθμοῖ εἶναι Δίωνα, ὅπερ κατωτέρω φησὶ, κατὰ Χρύ-

σιππον, τρίτον ἀναπόδεικτον· ἔλλειπῆ (1) ἐνδείκνυται μάχην, ἧ ἄμα οὐ δυνατὸν αὐτὸν εἶναι καὶ Ἀθήνησι καὶ Ἴσθμοῖ, ἀλλὰ κατὰ διαίρεσιν χρόνου.

ΙΑ. Πρόσληψίς ἐστὶ τὸ ἐπανελημμένον, ὃ τόπον ἐπέχει τῆς Ἐλάττονος· οἶον,

Εἴπερ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ. [Συνημμένον]

Ἀλλὰ μὴν φῶς ἐστὶ. [τοῦτο Πρόσληψις]

Καθ' ἣν προσλαμβάνεται ἑκάτερος τῶν ὄρων, εἴτε καταφατικῶς, εἴτε ἀποφατικῶς, εἰ τὸ ἡμέρα ἐστὶν, ἢ τὸ φῶς ἐστὶ. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Βλεμμίδης (2).

« Πᾶς ὑποθετικὸς Συλλογισμὸς, Ἠγούμενον ἔχει τι καὶ Ἐπόμενον. Πρόσληψίν τε καὶ Συμπέρασμα· ὁμοῦ δὲ Συνημμένον λέγεται τῷ συνῆφθαι ἀλλήλοις τὸ Ἠγούμενόν τε καὶ τὸ Ἐπόμενον· οἶον,

Εἰ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷόν ἐστιν·

« τὸ δὲ,

Ἀλλὰ μὴν ἄνθρωπός ἐστι,

« Πρόσληψις καλεῖται, καὶ γε Μετάληψις. Δηλοῦσι δὲ καὶ ἀμφοτέρω τὰ ὀνόματα, τὸ δὲ λαμβάνεσθαι τὸ αὐτό·

Τῆς δὲ Προσλήψεως καὶ Γαληνὸς δίδωσι κατωτέρω Παραδεί-

(1) Οἱ μὲν διὰ τοῦ εἰ γράφουσι τὸ ἔλλειπῆ, παράγοντες παρὰ τὸ ἔλλείπω· οἱ δὲ διὰ τοῦ ἱ ἐκ τοῦ ἀορίστου δευτέρου· καὶ εἴασα τὴν λέξιν, ὡς διαφορουμένην ἐν τῷ Ἀντιγράφῳ.

(2) Ἐπιτομ. Λογ. κεφ. λς'.

γματα. Τὸ δὲ γε ἐν δεικτικῇ φωνῇ ἐπὶ τοῦ Ἀθήνησί τε καὶ Ἴσθμοῦ Δίων, ἀντὶ τοῦ ἀπλῶς εἰληπταὶ κατηγορικῇ, καὶ ἀνακολούθως συμπεπλεγμένη· Ἔστι δὲ γε ἐναντία τῇ ἀνωτέρω προκειμένη, λέγω τῇ·

Ἐν Ἀθήνησιν ἔστι Δίων,
Οὐκ ἔστιν Ἴσθμοῦ Δίων.

ΙΒ. Εἰ Χρύσιππος ἐπιλήψιμος ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τῶν ὀνομάτων, τί ἂν εἴποιμεν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς Ζωολόγων καὶ Βοτανικῶν, πληθυνόντων ἐκάστοτε τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη τῶν φυτῶν τε καὶ ζώων; Οὐδὲ γὰρ δυνατόν τὸν διδαχθέντα τὴν νεωτέραν ὀνοματοποιίαν, κατανοεῖν τὰ πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν περὶ τῆς αὐτῆς ὕλης συγγεγραμμένα ἀνευ νεωτέρων λεξικῶν, ἅπερ οἱ νεώτεροι καθ' ἡμᾶς ἐλλόγιμοι καλῶς ποιῶντες συγγράφουσιν· Ἔδει γε τούτους μιμηθῆναι καὶ τοὺς μουσικούς τοῦ κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐρμηνεῦσαι διὰ Λεξικοῦ τὰς φωνὰς τῆς, ἣν λέγουσι παλαιὰν μουσικήν.

Τὸν δὲ γε Χρύσιππον οὐ μόνον ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τῶν ὀνομάτων κακῶς ἀκούειν συμβέβηκεν, ἀλλὰ καπὶ τῷ πλήθει τῶν Συμπεπλεγμένων Ἀξιωματῶν, ἢ Προτάσεων πληθύνει εἰς 103,049· λέγω τὰ ἐν καταφάσει ἀξιώματα. Τὰ δὲ γε ἐν ἀποφάσει εἰς 310,952. Φησὶ δὲ Πλούταρχος (1).

« Ὅν καὶ πάντες ἐλέγχουσιν οἱ Ἀριθμητικοί, ὧν καὶ Ἰππαρχός ἐστιν, ἀποδεικνύων τὸ διάπτωμα τοῦ Συλλογισμοῦ παμμέγεθες αὐτῷ γεγονός.

Θαυμάζω δὲ, ὅτι ὁ Γαληνὸς ἐν πολλοῖς ἐλέγχων τὸν Χρύσιππον, οὐδὲν περὶ τούτου φησὶ, δέον γέ τι λέγειν· κακῶς μὲν τοι ἐποίησεν ὁ Πλούταρχος, μὴ προσθεῖς τέλειον τὸν ἔλεγχον ἑνός του τῶν ἐλεγξάντων, φέρε τοῦ Ἰππάρχου, ἔν' ἔχωμέν τι κρίνειν περὶ τοῦ Διαπτώματος,

(1) Πλούταρχος· περὶ Στωϊκ. ἐναντιωμ.

ειδότες, πῶς ταῦτα ὁ Χρύσιππος συνελλογίσαστο. Ὁ γὰρ Ἀμμώνιος (1) φησὶ περὶ τῶν ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας ὑπ' Ἀριστοτέλους παραδεδομένων Προτάσεων τε καὶ Ἀντιφάσεων ταῦτα·

« Ἄμα ἄρα πᾶσαι αἱ ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας παραδεδομέναι
 « Ἀντιφάσεις ἔσονται χίλιαι πεντατόσiai δέκα καὶ δύο· Προτά-
 « σεις δὲ δηλονότι διπλάσiai τούτων, ἤγουν τρισχίλιαι εἴκοσι
 « καὶ τέσσαρες.

Καὶ γὰρ οὕτως εὐρίσκονται ἔχουσαι ὑπολογιζόμεναι.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ.

ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΕΚ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΠΡΟΣΚΕΙΜΕΝΟΥ.

Ἐκ τῶν τεσσάρων προσδιορισμῶν ἔξομεν	4	
διπλασιάσαντες ταύτας ἐκ τοῦ ὠρισμένου		
καὶ τοῦ ἀορίστου,	8	
ἄς τριπλασιάσαντες ἐκ τοῦ τριττοῦ τῆς ὕλης,	24	
ταυτασί δὲ τριπλασιάσαντες ἐκ τοῦ τριμε-		
ροῦς τοῦ χρόνου,	72	72

ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΕΚ ΤΡΙΤΟΥ ΠΡΟΣΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ.

Ἐκ τῶν τεσσάρων προσδιορισμῶν πάλιν,	4	
ἐκ τοῦ ὠρισμένου καὶ ἀορίστου, τὸ διπλάσιον,	8	
ἐκ τοῦ τριττοῦ τῆς ὕλης, τὸ τριπλάσιον,	24	
ἐκ τοῦ τριμεροῦς τοῦ χρόνου, τὸ τριπλάσιον,	72	
ἐκ τοῦ ὠρισμοῦ καὶ τῆς ἀοριστίας τοῦ Κα-		
τηγορουμένου διπλασιάσαντες, ἔξομεν	144	144

(1) Ἀμμών. εἰς τὸ περὶ Ἑρμηνείας.

ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΡΟΠΟΥ ΕΞ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ
ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ.

Ἐκ τῶν διαθέσεων τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου,		
	ἔξομεν	4
τῶν δ' ἐκ τρίτου προσκειμένου, ὡσαύτως		8
		<hr/> 12
ταύτας τετραπλασιάσαντες ἐκ τῶν τεσσάρων		4
		<hr/> 48
Προσδιορισμῶν, ἔξομεν		48
ῶν τριπλασιασθέντων ἐκ τοῦ τριμεροῦς τοῦ		
χρόνου		3
		<hr/> 144
ἐπιτριπλασιασθέντων δὲ ἐκ τῶν ὑλῶν		3
		<hr/> 432
τριπλασιασθέντων δὲ πάλιν ἐκ τῶν τρόπων		3
		<hr/> 1296
		1296
ἔσονται οὖν αἱ Ἀντιφάσεις χίλιαι πεντακό-		
σiai δέκα καὶ δύο,		1512
ἐκάστης δ' ἀντιφάσεως, τὸ διπλάσιον		2
		<hr/> 3024

ἐξ ὧν δείκνυται τὸ ἀδιάπτωτον τοῦ τεθέν-
τος κεφαλαίου ὑπὸ τοῦ Ἀμμωνίου.

Εἰ μὲν οὖν ἀκριβῶς ὁ Πλούταρχος παραθέσθαι ἐβούλετο τὸν τρόπον

τοῦ Χρυσίππειου ὑπολογισμοῦ τῶν Συμπεπλεγμένων Ἀξιωμα-
των, ἴσως ἂν ἤδη ἐγνώκειμεν τὴν ὀρθότητα τοῦ Ἰππαρχείου ἐλέγχου·
νῦν δὲ μόνον τὸ ποσὸν αὐτῶν προθεῖς, τὰ δι' ὧν πεπόσωνται σεί-
γηκε· Καὶ μὲν τοὶ τὰς Ὑποθετικὰς καὶ Διαιρητικὰς Προ-
τάσεις ἀκροθιγῶς ὁ Σταγειρίτης ἐτεχνολόγησε, τὰ δὲ τοῦ Ἀμμω-
νίου πρὸς τὰς κατηγορικὰς Προτάσεις φαίνεται εἰρημένα· Εἰ δὲ ὁ
Χρυσίππος, καθά φησι Γαληνός, Συμπεπλεγμένα ἐκάλει οὐ
μόνον τὰ, Δίῳν περιπατεῖ, καὶ Θεῶν διαλέγεται, ἀλλὰ
καὶ τὰ ἀκόλουθα καὶ μαχόμενα, ἤτοι τὰς Ὑποθετικὰς καὶ
Διαιρητικὰς Προτάσεις, ἀνάγκη πᾶσα μὴ τὸν ἀριθμὸν πεπληθύνσθαι,
ὡς οἱ Ἐλέγξαντες τὸν Χρυσίππον ᾤοντο. Καὶ γὰρ τὸ συμπεπλεγμέ-
νον Ἀξίωμα, ἀνάγκη διπλάσιον εἶναι ὡς πρὸς γὰρ τὸ ἀπλοῦν. Εἰ οὖν
ὑπολογισαίμεθα ταῦτα, ὃν τρόπον πεποιήκαμεν ἐπὶ τῶν Κατηγορι-
κῶν, εἴη ἂν ἀριθμὸς

τῶν μὲν ἐκ Δευτέρου Προσκειμένου	1,152
τῶν δὲ ἐκ Τρίτου Προσκατηγορουμένου	4,608
τῶν δὲ γὰρ μετὰ τρόπον	41,472
	<hr/>
ὧν τὸ ἄθροισμα συγκεφαλαιοῦται εἰς	47,232.

μόνων τῶν ἀπλῶν Συμπεπλεγμένων Ἀξιωμαμάτων. Εἰ δὲ γὰρ
Συμπεπλεγμένα καλοῦσιν οἱ περὶ Χρυσίππον καὶ τὰ μαχό-
μενα, καὶ ἀκόλουθα, ὡς ἐνταῦθά φησι Γαληνός, μείζον ἔσται.

Ἦν γὰρ λάβωμεν ὁμοιοτρόπως τὸν ἀριθμὸν τῶν μαχομένων,
ἀφελόντες τὰς τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου διαθέσεις,

εὐρήσομεν τούτων ἄθροισμα	32,544
τῶν τε ἀκολουθῶν ὁμοίως	32,544
	<hr/>
καὶ τὸ κεφάλαιον ὁμοῦ	65,088.
Ἐὰν δὲ πάλιν ἀφέλωμεν τὰς τοῦ ἀρνητικοῦ	32,544
μορίου Διαθέσεις τῶν ἀπλῶν Συμπεπλεγμέ- νων, ὁ ἀριθμὸς 47,232 μεταστήσεται εἰς τὸ	97,632

Εἰ μὲν οὖν Ἰππαρχος οὕτως ἐλογίσατο, ἔστιν, ὡς ἐκ τούτων

σαφές, τὸ τοῦ Χρυσίππου διάπτωμα οὐ μέγα· οὐ γάρ τι καὶ ἄλλο εἶδος Προτάσεων, παρέλαβε Χρυσίππος· οἷον τῶν παραδιεζευγμένων, ὅμως δὲ οὐ μέγ' ἂν εἴη τὸ αὐτοῦ παράπτωμα πάλιν ἐπὶ τε τῶν καταφατικῶν καὶ τῶν ἀποφατικῶν· τούτων γὰρ τὸ κεφάλαιον, κατὰ γε τὴν τρίτην μετάθεσιν τῆς ἀρνήσεως ἔσται 292,896. Καὶ θαυμάζω ὅτι ὡς ἔφην, ὁ Γαληνὸς νεώτερος τοῦ Πλουτάρχου γεγενηὸς μὲν περὶ πού ἑκατονταετηρίδι, οὐκ ἐμνήσθη τοῦ διαπτώματος.

II. Ἐνταῦθα παρόραμα ἑνὸς στίχου Ἀντιγραφικόν· ὃ καὶ ἀνεπλήρωσα τοῖς ἐν τῇ παρενθέσει. Τὰ δὲ γε Παραδιεζευγμένα, Ἄξιώματά εἰσι δηλούμενα τῷ Παραδιαζευκτικῷ Συνδέσμῳ· περὶ οὗ ὁ Σχολιαστὴς τῆς Διονυσίου τοῦ Θρακῆς Γραμματικῆς ταυτὰ φησι.

« Ὅτι ὁ Ἡ καὶ Διαζευκτικός ἐστὶ Σύνδεσμος, καὶ Παραδιαζευκτικός . . . . Παραδιαζευκτικός δὲ, ὡς ἐν τῷ·

Ἡ νέος· Ἡ παλαιός (1).

« ἀντὶ γὰρ τοῦ καὶ ἐστίν, οἷον ὁ νέος καὶ ὁ Παλαιός.

Τὸ γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ συνυπάρχειν, τοῦτο δηλοῖ· ὡς ἐν τῇ

Δίον καὶ Περιπατεῖ, καὶ Κινεῖται, καὶ Διαλέγεται.

IA. Προσλαβόντες μὲν γὰρ ἐν τῇ Ἐλάττονι, φέρε τὸ Περιπατεῖ, ἅπαντα τὰ λοιπὰ ἐν τῷ Συμπεράσματι ἀποφάσκομεν· ἐὰν δὲ προσλάβωμεν τὰ λοιπὰ, τὸ Περιπατεῖ ἀποφήσομεν. Καὶ δῆλον ὅτι ὅσα ἂν τις προσλάβῃται, τοσοῦτοι καὶ οἱ Συλλογισμοὶ ἔσονται· ὅτι δὲ κατὰ τὴν τελείαν μάχην δύο συνίστανται ἐξ ἑκατέρου τῶν ὄρων, ἀνωτέρω εἰρήκαμεν.

(1) Ὅρα τὰ ἀνέκδοτα τοῦ Βεγκέρου τόμ. β'. σελ. 963.

ΙΕ. Τεθείσης γὰρ Προτάσεως τῆς

Εἰ Περιπατεῖ, κινεῖται·

μὴ προσλαβόντες τὸ οὐ κινεῖται, τὸ ἀντικείμενον τοῦ λήγοντος, μὴ τε αὐτὸ τὸ λήγον, οὐδὲ τὸ Περιπατεῖ ἔξομεν περαινόμενον. Τὸ δὲ τὰς Ὑποθετικὰς πλεονεκεῖν τῇ ἀποφάσει, πρόδηλον· ἡ γὰρ ἄρσις προσαπαιτεῖ τὴν θέσιν, καὶ ἐναλλάξ. Ἐπὶ μὲν τοι τῶν κατηγορικῶν ἀνάγκη τὴν ἄρσιν τοῦ Πᾶς προκείσθαι· δηλονότι Καταφατικῆς οὔσης τῆς

Πᾶς ἄνθρωπος λευκός·

Ἀντικειμένη ἐστὶν ἡ

Οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός·

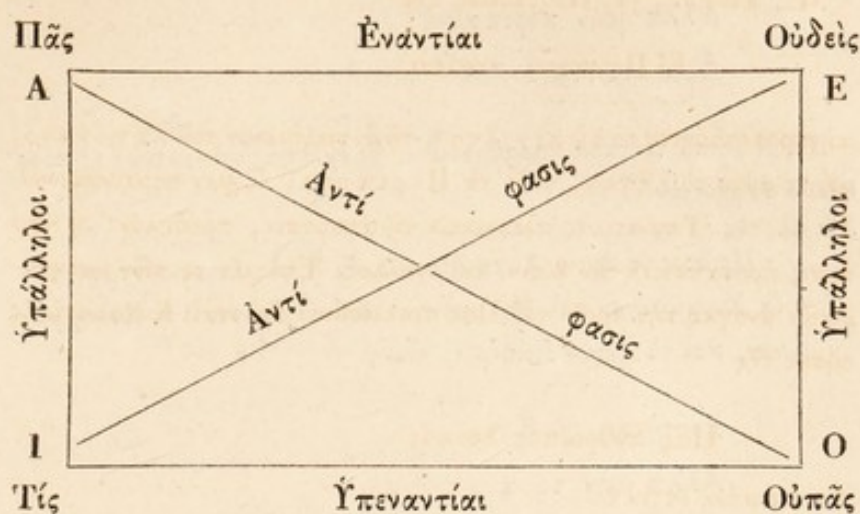
Καθὰ καὶ Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας· ὥστε ἡ ἀπόφασις τοῦ Πᾶς, ἢ πάντων, προκείσεται.

*Ὁ δὲ κατωτέρω φησὶ τὰς τοιαύτας Προτάσεις λέγεσθαι Συνορούς διὰ τὸ κοινωνεῖν τοῖς ὅροις ἀτοκίας, δηλοῖ τὸ μὴ προιέναι ἐξ αὐτῶν Συμπέρασμα, Ἀποφάνσεις κυρίως οὔσαι, καταφάσκουσαι ἢ ἀποφάσκουσαι

ΙΖ'. ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΙΣΟΔΥΝΑΜΙΑΣ

ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ.

Περὶ δὲ γε τῆς Ἀντιθέσεως, καὶ Ἀντιστροφῆς Ἀπλῆς τε καὶ σὺν Ἀντιθέσει, καὶ κατὰ Συμβεβηχός τε καὶ κατὰ τὸ Ἐνδεχόμενον, καὶ τῆς Ἰσοδυναμίας τῶν Προτάσεων, ἅτε διεξοδικῆς δεομένων διδασκαλίας, καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἄλλοις ταύτας διδάξαντος, ἐν ἄλλοις Πλατύτερον εἰρήσεται. Νῦν δὲ ἀρκεσθησόμεθα, προθέντες τὸ Διάγραμμα, ὑποσυνάψαι δύο κανόνας, μεμνημένων τῶν ἀναγινωσκόντων καὶ ὧν περ ἀνωτέρω εἰρήχαμεν περὶ τῶν Γραμμάτων Α, Ε, Ο, Ι τό, τε ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν δηλούντων τῶν Προτάσεων·

ΚΑΝΩΝ ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗΣ.

Ἀπλῶς δὴ ΕΤΙ, καὶ συμβὰν ΦΑΓΕ, τρέψ' ἐθελήσας·
ΑΡΤΟΝ δ' ἀντιθέτως, ΙΟΝ ὅτ' ἐνδέχεται.

ΚΑΝΩΝ ΠΕΡΙ ΙΣΟΔΥΝΑΜΙΑΣ.

Τοῦ ΟΥ τεθέντος Ἀντιφασκούσαις πρόσω·
Ὅπισθ' Ἐναντίαις τε χ' Ἵπεναντίαις·
Ἐν ταῖς Ἵπαλληλοῖς δὲ ὡς ἐκατέρως·
Ἴσοσθενεῖς ἔσονται αἱ Ἀντιθέσεις.

Περάνας δ' ἐνταῦθα τὸ περὶ Προτάσεων, εἰσβάλλει εἰς τὸ περὶ Συλλογισμῶν· ὧν Διλημμάτων λέγει τοὺς ἐξ Ἠγουμένου καὶ Ἐπομένου. Παράδειγμα δὲ τοῦ πρώτου τρόπου τῶν Ἀναποδείκτων τὸ Χρυσίπου τὸ ἐξῆς διὰ Λεκτῶν θρων, ἀντι τῶν α. β. γ. κ. τ. λ. γραμμάτων· ὅσον

Εἰ περιπατεῖ, κινεῖται·

Ἄλλὰ μὴν περιπατεῖ :

Ἄρα κινεῖται.

Τὰ δὲ λοιπὰ τέτταρα παραθήσομαι, ὡς ἔχει παρὰ Λαερτίῳ (1) πρὸς πλείω σαφύνειαν.

« Πρῶτος δὲ ἐστὶν Ἀναπόδεικτος, ἐν ᾧ πᾶς λόγος συντάσσεται
« ἐκ Συνημμένου καὶ Ἠγουμένου· ἀφ' οὗ ἄρχεται τι Συνημμέ-
« νον, καὶ τὸ Λήγον ἐπιφέρει· οἶον,

Εἰ τὸ α, τὸ β·

Ἄλλὰ μὴν τὸ α

Τὸ ἄρχ β.

« Δεύτερος δ' ἐστὶν Ἀναπόδεικτος, ὁ διὰ Συνημμένου, καὶ τοῦ
« Ἀντικειμένου τοῦ Λήγοντος, τὸ Ἀντικείμενον τοῦ Ἠγουμένου
« ἔχων Συμπέρασμα· οἶον,

Εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστίν·

Ἄλλὰ μὴν νύξ ἐστίν·

Οὐκ ἄρα ἡμέρα ἐστίν.

Μὴ ταρπτεῖτω τοὺς ἀναγνώστας ἢ Πρόσληψις, μὴ οὔσα ἐν ἀποφάσει κατὰ τὸ τοῦ Γαληνοῦ Παράδειγμα, καθὼ φησιν οὐχὶ δὲ τὸ δεύτερον· τὰ γὰρ, φῶς οὐκ ἐστίν, σκότος ἐστίν, ἢ νύξ ἐστίν, ἀντικείμενά εἰσι τοῦ Λήγοντος·

« Τρίτος δ' ἐστὶν Ἀναπόδεικτος, ὁ δι' ἀποφατικοῦ συμπλοκῆς,
« καὶ ἐνὸς τῶν ἐν τῇ Συμπλοκῇ, ἐπιφέρων τὸ Ἀντικείμενον τοῦ
« λοιποῦ· οἶον,

(1) Λαέρτ. ἐν βίῳ Ζήνωνος.

Οὐχὶ τέθνηκε Πλάτων, καὶ ζῆ Πλάτων·

Ἄλλὰ μὴν τέθνηκε Πλάτων·

Οὐκ ἄρα ζῆ Πλάτων.

« Τέταρτος δὲ Ἀναπόδεικτος, ὁ διὰ Διεζευγμένου, καὶ ἑνὸς τῶν
 « ἐν τῷ Διεζευγμένῳ, τὸ Ἀντικείμενον τοῦ λοιποῦ ἔχων Συμπέ-
 « ρασμα

Ἦτοι τὸ Πρῶτον, ἢ τὸ Δεύτερον·

Ἄλλὰ μὴν τὸ Πρῶτον·

Οὐκ ἄρα τὸ Δεύτερον.

Διὰ δὲ Λεκτῶν, οὕτω περανθήσεται·

Ἦτοι χρυσὸν φέρεις, ἢ ἄργυρον·

Ἄλλὰ μὴν χρυσὸν φέρεις·

Οὐκ ἄρα ἄργυρον·

« Πέμπτος δὲ ἐστὶν Ἀναπόδεικτος, ἐν ᾧ πᾶς λόγος συντάσσει-
 « ται ἐκ Διεζευγμένου καὶ ἑνὸς τῶν ἐν τῷ Διεζευγμένῳ Ἀντικει-
 « μένου, καὶ ἐπιφέρει τὸ λοιπὸν· οἷον,

Ἦτοι ἡμέρα ἐστὶν, ἢ νύξ ἐστὶν·

Οὐχὶ δὲ νύξ ἐστὶν·

Ἥμέρα ἄρα ἐστίν.

Ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης μικρὰ φαίνεται πεφροντικῶς τῶν ὑποθε-
 τικῶν Συλλογισμῶν. Διὸ καὶ μέμνηται τούτων ἐν τῷ Δ' τῶν Προ-
 τέρων Ἀναλυτικῶν, ὡς συντελούντων μόνον πρὸς τοὺς εἰς Ἀδύνατον
 ἀπάγοντας Συλλογισμούς. Ἐν δὲ τῷ μ' κεφαλαίῳ (1) κατὰ τὰς ἐκδό-
 σεις, ἐπιμελέστερον εἰπεῖν ἐπαγγειλάμενος, ἐν οἷς φησι·

(1) Ἀναλυτικῶν Προτέρων τὸ Α', κεφ. 40.

« Τίνες μὲν αἱ Διαφοραὶ τούτων, καὶ ποσαχῶς γίνονται οἱ ἐξ
« ὑποθέσεως, ὕστερον ἐροῦμεν »

οὐδὲν ἐν τοῖς ἐξῆς φαίνεται εἰρηκῶς, εἰ μὴ τι πλατύτερον ἐπραγμα-
τεύσατο ἐν τοῖς μὴ διασωθεῖσιν ἐς γ' ἐφ' ἡμᾶς βιβλίοις· Τὸν δὲ
Θεόφραστον φησὶν ὁ Ἀφροδισσεὺς Ἀλέξανδρος σαφέστερον περὶ τού-
των διαλαθεῖν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τοῦ Θεοφράστου περὶ τούτων βιβλίον
εἰς ἡμᾶς διεσώθη. Ἰκανὰ τάχ' ἂν εἴη τὰ τῶν Στωϊκῶν, ὅσα παρὰ
Διογένηι τῷ Λαερτίῳ φέρεται (1).

Ὁ δὲ ὑπομνηματιστὴς τοῦ περὶ Κράσεων τοῦ Γαληνοῦ, ἔτι ἀνέκ-
δοτος, τάδε περὶ τούτων τῶν Συλλογισμῶν φησὶν·

« Οἱ Ὑποθετικοὶ Συλλογισμοὶ εἰσὶν ἐξ.

« Εἷς μὲν καὶ πρῶτος, ὁ τῇ Θέσει τοῦ ἡγουμένου, τὸ ἐπόμε-
« νον συνεισφέρων· οἷον,

Εἰ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷόν ἐστιν·

Ἀλλὰ μὴν ἄνθρωπος,

Καὶ ζῶον ἄρα.

« Δεύτερος δὲ, ὁ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἐπομένου, τὸ ἡγούμενον
« ἀναιρῶν· οἷον,

Εἰ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷόν ἐστιν·

Ἀλλὰ μὴν οὐ ζῶον·

Οὐκ ἄνθρωπος ἄρα.

« Τρίτος δὲ, ὁ μετὰ ἀποφάσεως ποιῶν τὴν Διαίρεσιν·
« οἷον, ὅτι

Τὸ προσιὸν οὐχὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος ἐστίν·

(1) Διογ. Λαέρτ. ἐν βίῳ Ζήνωνος, καὶ Χρυσίππου.

« εἶτα τῇ ὑποθέσει τοῦ ἑνός, ἀναιρῶν τὸ λοιπὸν·

Ἄλλὰ μὴν ἄνθρωπός ἐστιν·

Οὐκ ἄρα ἵππος ἦν·

« Τέταρτος δὲ, ὁ ἐκ Διαζευκτικῶν, τῇ ὑποθέσει τοῦ ἑνός, ἀναι-
« ρῶν τὸ λοιπὸν, ἢ τὰ λοιπά· οἶον,

Ἡ πλευρὰ τῇ πλευρᾷ, ἢ ἴση ἐστίν, ἢ μείζων,
ἢ ἐλάττων·

Ἄλλὰ μὴν ἴση ἐστίν,

Οὐκ ἐστίν ἄρα μείζων, οὐκ ἐστίν ἐλάττων·

« Πέμπτος ὁ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἑνός, ἢ τῶν λοιπῶν, κατασκευάζων
« τὸ ἕτερον· οἶον,

Ἡ πλευρὰ τῇ πλευρᾷ, ἢ ἴση ἐστίν, ἢ μείζων,
ἢ ἐλάττων·

Ἄλλὰ μὴν οὔτε μείζων, οὔτε ἐλάττων,

Ἰση ἄρα ἐστίν·

« Ἐκτος ὁ ἐξ ὄλων ὑποθέσεων προερχόμενος· οἶον,

Εἰ ὁ Θεὸς ἀγαθός, εἰ αἰδίδιον τὸ πᾶν, ἀμείβουσιν
αἱ ψυχαὶ διαφόρους φύσεις σωμάτων·

Ἄλλὰ μὴν ὁ Θεὸς ἀγαθός, καὶ τὸ πᾶν αἰδίδιον·

Ἄρα κ. τ. λ.

« Οὕτως ἔχει καὶ ὁ τοῦ Ἱπποκράτους ἐνταῦθα·

Εἰ ἐν ὧν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ,

καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἰς ἔσται·

« Τὴν ὕλην ψευδῆ λαβῶν, λέγω δὴ τὰς Προτάσεις, συνήγαγεν
 « ἀληθὲς Συμπέρασμα, βουλόμενος ἐκ περιουσίας δεῖξαι, ὅτι
 « ἐν οὐκ ἔστι τὸ Στοιχεῖον· Μεμαθήκαμεν γάρ, ὅτι δύο τινῶν
 « ὄντων ἐν τῷ Συλλογισμῷ, ὕλης τε καὶ εἶδους, κρείττον
 « κατὰ τὴν ὕλην σφάλλεσθαι, ἢ κατὰ τὸ εἶδος. Τῆς μὲν γὰρ ὕλης
 « μὴ καλῶς ἐχούσης, ὅταν τὸ εἶδος καλῶς ἔχη, καθάπερ ἐνταῦθα,
 « συνάγει ἀληθὲς Συμπέρασμα. Τὸ δὲ εἶδος εἰ παραβλαβείη,
 « κἂν ἡ ὕλη ἀληθής, οὐ συνάγεται ἀληθές. »

Ταῦτα μὲν ὁ ὑπομνηματιστής, ὁ δὲ Γαληνὸς ταύτας διεῖλεν εἰς δύο,
 τὰς μὲν ὑποθετικὰς καλῶν, τὰς δὲ Διαιρετικὰς, ἅς περ καὶ
 Διαζευκτικὰς ἕτεροι καλοῦσι.

Τὸ δὲ γε παρασυνεζευγμένον, εἰ μὴ τὰ τῆς γραφῆς ἡμάρτηται,
 εἶη ἂν τὸ ἐξῆς παράδειγμα· οἷον,

Δίῳν ἦτοι τέθνηκεν, ἢ ζῆ, ἢ νοσεῖ·

Ἀλλὰ μὴν τέθνηκεν·

Οὐκ ἄρα ζῆ, οὐδὲ νοσεῖ.

*II προσλαβόντες τὰ λοιπὰ, λέξομεν·

Ἀλλὰ μὴν ζῆ καὶ νοσεῖ·

Οὐκ ἄρα τέθνηκεν.

IZ. Οὐκ ὀρθῶς ἔοικεν ἀνωτέρω ὁ Φιλόπονος εἰπεῖν τὸ Συνημ-
 μένον, Τροπικὸν καλεῖν τοὺς ἐκ τῆς Στοᾶς, διότι τρεπόμεθα
 ἐκ τοῦ Ἠγουμένου εἰς τὸ Ἐπόμενον·

Ἐν δὲ τῷ Σωζομένῳ τοῦ Βοήθου, εἶπερ ἄρα οὗτος εἶη, περὶ οὗ
 λέγει ὁ Γαληνὸς, οὐκ ἐνέτυχον, εἰ μὴ τοῖς,

« Εἰσὶ τινες Προτάσεις δι' ἑαυτῶν γνώριμοι· ὅτι οὐδὲν ἀνώτε-
 « ρον, ἐξ οὗ ἀποδειχθήσονται· καὶ αὗται μέγιστα καὶ κυριώτατα

« καλοῦνται. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεραι, ὧν τὴν πίστιν αἱ πρῶται
« καὶ μέγισται ἀποπληροῦσι Προτάσεις (1).

III. Ἦτοι διδασκέτωσαν καὶ ὀνομαζέτωσαν προτέρους, τοὺς ἐτέ-
ρους, δηλονότι τοὺς Ὑποθετικούς.

ΙΘ. Οὐτε ἀποφάσκει τι ἐξ ἀνάγκης.] Τὸ γὰρ Συμπέρα-
σμα ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῶ ταῦτα εἶναι, καθά φησιν Ἀριστοτέλης.
Ἄλλὰ μὴ τεθέντων τινῶν, οὐδὲν πρόεισι. Μὴ τεθείσης γὰρ τῆς Ἐλάτ-
τονος, ἡ Μείζων οὐδὲν ἀλλ' ἢ ἀποφαντικός λόγος ἔσται· ἀλλὰ καὶ
αὕτη τεθείσα, οὐ δύναται Μόνορος εἶναι, ὡς τὸ ἐν τοῖς Ὑποθε-
τικοῖς πρόσλημμα, ἀλλ' ἀνάγκη, ἥτοι ὑποκείσθαι, ἢ κατηγορεῖσθαι
τινος ἐτέρου ὄρου. Ἐντεῦθεν δὲ εἰς βάλλει εἰς τὸ Δ' Σχήμα, περὶ οὗ
ἄλλοι ἐν τοῖς προτεθειρωμένοις εἴρηται.

K. Προτεθεώρηται, ὅτι παρέλιπε τὸ Συμπέρασμα (2).

Τῷ μὲν οὖν προστιθέναί.] Οὐχ ὅτι Πρότασις ὑπῆρχεν, ἀλλὰ
τῇ προσθήκῃ τοῦ μέσου, ἥτοι τοῦ καλοῦ, ὅς τῇ μὲν ὑποκείμενος
ἔσται, τῆς δὲ κατηγορούμενος· ὁ δὲ καπὶ τοῦ Δ καπὶ τοῦ Α Σχή-
ματος νοείσθω. Μέττεισι δ' ἐφεξῆς ἐπὶ τοῦ Β καὶ Γ Σχήματος.

KA. Ἔστωσαν δὲ παραδείγματα τοῦ μὲν πρώτου Σχήματος

α	Πᾶν ἐπαινετὸν καλόν·	A.
	Πᾶν καλὸν αἰρετόν·	A.
	Πᾶν καλὸν ἐπαινετόν·	A.
β	Πᾶς ἄνθρωπος ζῶν·	A.
	Οὐδεὶς λίθος ζῶν·	E.
	Οὐδεὶς λίθος ἄνθρωπος·	E.

(1) Βοηθ. τοπικ. τὸ β', κεφ. β'.

(2) Ὅρα σελ. νῶ ἀνωτέρω.

γ	Πᾶς ἄνθρωπος γελαστικόν ·	A.
	Τὶ ζῶον ἄνθρωπος ·	I.
	Τὶ ζῶον γελαστικόν ·	Z.
δ	Οὐδείς πολιτικὸς δίκαιος ·	E.
	Τίς Ἀθηναῖος πολιτικός ·	I.
	Οὐ πᾶς Ἀθηναῖος δίκαιος ·	O.

Οὗτοι μὲν οὖν οἱ τέτταρες τρόποι τοῦ Πρώτου Σχήματος, ὀρθῶς περαίνουσι· διὸ καὶ Συλλογιστικούς ἰδίως ἐκάλεσαν, τῶν ἐξ ἀληθῶν προκειμένων ἀληθὲς ἔπεσθαι Συμπέρασμα.

Τοῦ δὲ Δευτέρου Σχήματος ἔστωσαν Παραδείγματα τὰ ἐξῆς.

α	Οὐδὲν φυτὸν ζῶον ·	E.
	Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον ·	A.
	Οὐδείς ἄνθρωπος φυτόν ·	E.
β	Πᾶς ἄνθρωπος ἔμψυχον ·	A.
	Οὐδείς λίθος ἔμψυχον ·	E.
	Οὐδείς λίθος ἄνθρωπος ·	E.
γ	Οὐδείς πολιτικὸς δίκαιος ·	E.
	Τίς ἄνθρωπος δίκαιος ·	I.
	Οὐ πᾶς ἄνθρωπος πολιτικός ·	O.
δ	Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον ·	A.
	Οὐ πᾶν λευκὸν ζῶον ·	O.
	Οὐ πᾶν λευκὸν ἄνθρωπος ·	O.

Τοῦ δὲ Τρίτου Σχήματος, τὰ ἐξῆς παραδείγματα ·

α	Πᾶς ἄνθρωπος ζῶν ·	A.
	Πᾶς ἄνθρωπος γελαστικόν ·	A.
	Τὶ ζῶν γελαστικόν ·	I.
β	Οὐδεμία χιὼν ζῶν ·	E.
	Πᾶσα χιὼν λευκή ·	A.
	Οὐ πᾶν λευκὸν ζῶν ·	O.
γ	Πᾶς φιλόσοφος ἄνθρωπος ·	A.
	Τίς φιλόσοφος μισογύνης ·	I.
	Τίς ἄνθρωπος μισογύνης ·	I.
δ	Οὐδεὶς λίθος αἰσθητικόν ·	E.
	Τίς λίθος λευκὸς ·	I.
	Οὐ πᾶν αἰσθητικὸν λευκόν ·	O.
ε	Πᾶς ἄνθρωπος δίπουν ·	A.
	Τίς ἄνθρωπος γραμματικός ·	I.
	Τὶ δίπουν γραμματικόν ·	I.
ς'	Πᾶς ἄνθρωπος αἰσθητικός ·	A.
	Οὐ πᾶς ἄνθρωπος φιλόσοφος ·	O.
	Τὶ αἰσθητικὸν φιλόσοφος ·	I.

KB. Ἀνάγκη ἐν τῇ εἰς Ἄδύνατον Ἀπαγωγῇ λαβεῖν τὸ ἀντικείμενον, ἢ τὴν ἀντιφάσκουσαν τῷ συμπεράσματι εἰς Μείζονα ἢ Ἐλάττωνα, καὶ τὴν O ἀντιστρέφειν εἰς A. Ἡ δὲ A ἐν τῷ πρώτῳ Συλλογισμῷ

μένει ὡς εἶχε. Προενεκτέον δὲ, σαφηνείας χάριν, τὴν τοῦ Γαληνοῦ Ἀπαγωγὴν εἰς Ἀδύνατον οὕτω·

- ....A Τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β·
 ..O Τὸ Α οὐ κατὰ παντὸς τοῦ Γ·
 O Λέγω τὸ Β, οὐ κατὰ παντὸς τοῦ Γ· μὴ
     γάρ· ἔστω
 A Τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ·
 ..A Ἀλλὰ τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β·
 ..A Ἄρα τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ.

ὅπερ ἄτοπον· ὑπέκειτο γὰρ τὸ Α μὴ κατὰ παντὸς τοῦ Γ. Ὁ γὰρ ἀντιδιαλεγόμενος μόνον τὸ Συμπέρασμα ἀπέφη, οὐχὶ τὰς Προκειμένας. Οὐκ ἄρα τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ.

*Ἐστω καὶ ἐν λεκτοῖς·

- ....A Τὸ αἰσθητικὸν κατὰ παντὸς ζῶου·
 ..O Τὸ αἰσθητικὸν, οὐ κατὰ παντὸς ἐμφύχου·
 O Λέγω, ὅτι καὶ τὸ ζῶον οὐ κατὰ παντὸς
     ἐμφύχου. Μὴ γάρ· καὶ ἔστω
 A Τὸ αἰσθητικὸν κατὰ παντὸς ἐμφύχου·
 ..A Ἀλλὰ τὸ αἰσθητικὸν καὶ κατὰ παντὸς ζῶου·
 ..A Ἄρα τὸ αἰσθητικὸν καὶ κατὰ παντὸς ἐμφύχου·
     ὅπερ ἄτοπον, κ. τ. λ.

Καὶ τὰ τῆς Ἐκθετικῆς δὲ Δείξεως σαφέστερον προενεκτέον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· οἶον,

- Τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β ·
- ..Α Τὸ Α οὐ κατὰ παντὸς τοῦ Γ ·
- Ο Τὸ Β οὐ κατὰ παντὸς τοῦ Γ ·
- Ἐπεὶ δὲ τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β, ἀντιλέγεται ·
- εὐλήφθω μὴ κατὰ παντὸς τοῦ Δ ·
- Τὸ Α ἄρα οὐ κατὰ παντὸς τοῦ Δ' ·
- Α Ἀλλὰ τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ ·
- Τὸ Β ἄρα οὐ κατὰ παντὸς τοῦ Δ ·
- ..Α Ἀλλὰ τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ ·
- ἔσται ἄρα καὶ τὸ Β οὐ κατὰ παντὸς τοῦ Γ ·

Καὶ ἐν λεκτοῖς ·

- Τὸ αἰσθητικὸν κατὰ παντὸς ζῶου ·
- Τὸ αἰσθητικὸν οὐ κατὰ παντὸς ἐμψύχου ·
- Τὸ ἄρα ζῶον οὐ κατὰ παντὸς ἐμψύχου ·
- Ἐπεὶ δὲ τὸ αἰσθητικὸν κατὰ παντὸς, ἀντιλέγεται,
εὐλήφθω τὸ κατὰ μηδενός ·
- Τὸ οὖν αἰσθητικὸν κατὰ μηδενός ζῶου ·
- Ἀλλὰ καὶ τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἐμψύχου ·
- Τὸ αἰσθητικὸν ἄρα οὐ κατὰ παντὸς ζῶου ·
- Ἀλλὰ τὸ αἰσθητικὸν κατὰ παντὸς ἐμψύχου ·
- Τὸ ζῶον ἄρα οὐ κατὰ παντὸς ἐμψύχου ·

Γαῦθ' οὕτως ἐξεθέμεν διὰ τὸ πάνυ συνεπτυγμένον τοῦ Γαληνοῦ.

Ἐστῶσαν δὲ παραδείγματα τῆς Ἐκθέσεως καὶ Ἀδυνατοῦ δείξεως καὶ τὰ ἐξῆς, ἐκ τοῦ ἀνωνόμου Ἀριστοτελικοῦ Ὑπομνηματιστοῦ, λέγοντος ·

« Περὶ τῆς Καθόλου Ἀποφατικῆς ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης,
 « Θεόφραστος διηγήθη πρὸς Ἀριστοτέλην καὶ Εὐδήμος· οἷς καὶ
 « τῶν νῦν σχεδὸν πάντες κατακολουθοῦσιν. Ἀντιστρέφειν γάρ
 « φασὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης πρὸς ἑαυτὴν, ὥσπερ καὶ
 « ἐπὶ τῆς ὑπαρχούσης καὶ Ἀναγκαίας· καὶ τοῦτο ἐμπεδῶσαι πει-
 « ρῶνται δυσὶν ἐπιχειρήμασι· διὰ τε Δειξέως Ἐκθετικῆς, καὶ τῆς
 « εἰς Ἀδύνατον Ἀγωγῆς. Ἡ μὲν οὖν Ἐκθετικὴ δεξις ἐστὶ
 « τοιαύτη·

« Εἰ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν ἐν μηδενὶ εἶναι ἀν-
 « θρώπῳ.

« Ἐνδέχεται τὸ λευκὸν ἀπεζεῦχθαι παντὸς ἀν-
 « θρώπου·

« καὶ ὁ ἀνθρώπος ἀπεζευγμένος παντὸς ἔσται
 « λευκοῦ·

« Ἡ δὲ εἰς Ἀδύνατον δεξις ἐστὶν αὕτη·

« Ἐπεὶ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ λευκῷ τὸν
 « ἀνθρώπον εἶναι,

« Ὡσπερ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν,
 « ἀληθές·

« ἀληθές ἔσται, τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ λευκῷ
 « τὸν ἀνθρώπον εἶναι·

« Κατάφασις γὰρ καὶ ἀπόφασις ταῦτα·

« Εἰ δὲ τοῦτο ἀληθές, καὶ ἐξ ἀνάγκης τινὶ λευκῷ
 « ὑπάρχειν τὸν ἀνθρώπον, ἀληθές.

« Αἱ γὰρ τοῦ ἐνδεχομένου Προτάσεις πρὸ τοῦ τρόπου λαβοῦ-
 « σαι τὴν ἄρνησιν, ἰσοδυναμοῦσι ταῖς ἀναγκαίαις·

« Ἐὰν δὲ ἀληθές ᾖ τὸ, ἐξ ἀνάγκης τινὶ λευκῷ
 « ὑπάρχει ὁ ἀνθρώπος, καὶ τὸ λευκὸν ἐξ ἀνάγκης
 « ὑπάρχει τινί· ὑπέκειτο δὲ καὶ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ
 « ἀνθρώπῳ τὸ λευκόν· τὸ αὐτὸ ἄρα καὶ ἐνδέχεται
 « μηδενὶ, καὶ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τὸ αὐτό· ὅπερ ἐστὶν
 « Ἀντίφασις.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ὑπομνηματιστής. Περὶ δὲ τῆς Ἀδυνατοῦ Δείξεως καὶ Ἀριστοτέλης εἶρηκε τὰ δέοντα.

Γίνονται δὲ Ἐκθετικοὶ Συλλογισμοὶ καὶ πρωτοσχήμενες οἶον, καταφατικῶς μὲν,

Ὁ γράψας τὴν Ἰλιάδα ποιητὴς ἦν·

Ὅμηρος δ' ἔγραψε ταύτην·

Ὅμηρος ἄρα ποιητὴς ἦν·

ἀποφατικῶς δὲ,

Ὅμηρος ἐξέδοτο τὴν Ἰλιάδα·

Ὀρφεὺς δ' οὐκ ἦν Ὅμηρος·

Οὐκ ἄρα Ὀρφεὺς ταύτην ἐξέδοτο·

Ἄλλὰ καὶ Δευτεροσχήμενες, καὶ Τριτοσχήμενες, καὶ Τεταρτοσχήμενες, Καταφατικοὶ τε καὶ Ἀποφατικοί.

Ὁ δὲ Γαληνὸς τεχνολογήσας τὰ τρία Συλλογιστικὰ Σχήματα. Καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν Συλλογιστικούς τρόπους, ἢ κατὰ τινὰς Συλλογιστικὰς Συζυγίας, οὐδὲν περὶ τῶν ἐκ τοῦ Δ' Σχήματος ἔφη· ὅμως δὲ τεσσάρων οὐσῶν τῶν προτάσεων λέγω τῆς Α. Ε. Ο. Ι., τετραχῶς ἀλλήλων συμπλεκομένων ἐκ γε τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ, ἐφ' ἑκάστου Σχήματος ἀναφύονται Συλλογιστικαὶ Συζυγίαι ΙΓ'. Αἱ γε δὴ πολλαπλασιασθεῖσαι ἐπὶ τοῦ τετραπλοῦ τοῦ Συμπεράσματος, διδῶσιν Συζυγίας ΞΔ' ἤτοι 64. Τούτων μὲντοι ἀποκλείονται ὡς ἀδόκιμοι αἱ 54. Λείπονται ἄρα δέκα μόναι ὀρθῶς συνάγουσαι. Περὶ ὧν ἐν ἄλλοις ἐροῦμεν πλατύτερον, καθὰ δὴ καὶ περὶ Ἀντιθέσεων, καὶ Ἀντιστροφῶν, καὶ Ἰσοδυναμιῶν τῶν Προτάσεων, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. Ἐπομένοις δὲ τοῖς Κανόσιν, οὗς ἀνωτέρω ἐξεθέμεθα, ῥάδιον τοῖς βουλομένοις ἀναλύειν τοὺς πρόσθεν εἰρημένους Συλλογισμοὺς εἰς τοὺς τοῦ Α' Σχήματος, καθὰ φησιν ὁ Γαληνός.

ΚΑ. Τὸν Ἐρατοσθένην πρῶτόν φασιν ἐπιστῆσαι τῇ γῆνι καταμετρήσει. Ἄλλ' οὖν γε ἀπένειμε τῷ αὐτῆς μείζονι κύκλῳ τῶν κε' μυριάδων Σταδίων, ἢ 250,000, μέγεθος πλείον τοῦ προκύφαντος ἐκ τῶν ἐνεκά γε τούτου παρατηρήσεων τῶν σοφῶν τῆς Γαλλίας· καθ' ἃς εὔρηται ὁ κύκλος οὗτος 9000 λευγῶν, τῆς λεύγης ἐχούσης 2282 μεγαλόργυια, ἢ 13,692 πόδας βασιλικούς. Ὡς τε τὰς 9000 Λεύγας ἀποτελεῖν 114,228,000 πόδας· τοῦ δὲ Σταδίου ἀναλογούντος πρὸς 611 πόδας, αἱ 250,000 μυριάδες Σταδίων παρέξουσι πόδας 152,750,000· ὥς τε τὸ διάπτωμα τοῦ Ἐρατοσθένους ὑπῆρξε 38,522,000 ποδῶν.

Ἄπαντα δὲ τὰ περὶ τῆς Γῆνης περιμέτρου τοῦ Ἐρατοσθένους, καὶ τὰς ἐντεῦθεν ἐξαγομένας Προτάσεις πρὸς εὔρεσιν Τροπικῶν τε καὶ ἄλλων παραλλήλων, Μεγεθῶν τε πλανητῶν, καὶ Ἀποστημάτων, καὶ τῶν λοιπῶν, ἐν παρόδῳ ἐπεισάγει ἐνταῦθα παραδειγμάτων χάριν. Ἔοικε δὲ περὶ τούτων διελθεῖν κατὰ Διέξοδον ἐν τῷ αὐτοῦ ἐς δεῦρο μήπω εὔρημένῳ, περὶ Ἀποδείξεως ὑπομνήματι, περὶ οὗ μικρὸν πρόσθεν εἴρηκε· φησὶ δὲ κἀνταῦθα, χρώμεθα δ' αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἐν αἷς ὑπὲρ ἐνός τῶν ὄντων ἐστὶ ζήτησις. Ἐκεῖ οὖν τὰ τῆς δείξεως τοῦ Ἐρατοσθένους διαιτήσας, καὶ γνώριμα τοῖς πᾶσιν ὑποθέμενος, παρεισάγει τινὰ ἐνταῦθα.

Πολλὰ μὲν τοι τοιαῦτα Προβλήματα καὶ Προτάσεις, τοῖς Ἀστρονόμοις καὶ Γεωμέτραις ἐπιλύεται, καὶ ἐπιλέλυται οἷον,

Εὔρεῖν τὴν ἐλάσσονος κύκλου Περίμετρον
ἐν τῷ τοῦ μεγίστου μέτρῳ.

Δοθείσης γὰρ τῆς μεγίστης ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἀποστάσεως ἑκατέρων τῶν Τροπικῶν εἶναι μοιρῶν 23, 30', καὶ τούτων ἀφαιρεθέντων τῶν 90° ἢ τεταρτημορίου τῶν 360°· τοῦ δὲ ἡμιτόνου τοῦ παραπληρώματος 66, 30' πολλαπλασιασθέντος ἐπὶ τὰς 360 μοίρας, τὸ ἐξ αὐτῶν γινόμενον πολλαπλασιασθὲν ἐπὶ τοῦ ὀλοσχεροῦς ἡμιτόνου 10,000,000, δώσει ἀριθμὸν ἀντιστοιχοῦντα 330°, 9', δηλοῦντα τὴν περίμετρον ἑκατέρων τῶν τροπικῶν· ὅθεν

Τοῦ μεγίστου κύκλου ὄντος 360 μοιρῶν (παρεω-
ραμένων τῶν 9' λεπτῶν) ἑκάτερος τῶν τροπι-
κῶν ἐστὶ 330 μοιρῶν.

Ἄλλὰ μὲν 360 μοῖραι ἀποτελοῦσι στάδια 250,000·
αὶ 330^ο ἀποδώσουσι $\frac{350,000}{360} = 22916 + \frac{2}{3}$ σταδίου.

Ὁ μὲν τοι γε Ἐρατοσθένης ἐφόδῳ ἐπαγωγικῇ φαίνεται μᾶλλον
χρησάμενος, λαθῶν τόσον 5,000 Σταδίων τὸ ἀπὸ Συήνης μέχρι
Μερόης, ὅπερ ἀντιστοίχει τῷ ἐν τῇ Σκάφῃ πεμπτημορίῳ τοῦ κύκλου.
δρα καὶ τὸν Στράβωνα (1).

« Ὄντος δὴ τοῦ κατ' Ἐρατοσθένην Ἰσημερινοῦ κύκλου Στα-
« δίων μυριάδων πέντε καὶ εἴκοσι καὶ δισχιλίων, τὸ τεταρτη-
« μόριον ἂν εἶη ἕξ μυριάδας καὶ τρισχίλιοι... Κατὰ μέσον δὲ τὸ
« διάστημα τὴν Συήνην ἰδρύσθαι συμβαίνει· ὥστ' ἐντεῦθεν ἐπὶ
« Μερόην πενταχίλιοι.

Ἐπαινεῖ δὲ τὸν Ἐρατοσθένη καὶ Πλίνιος ἐπὶ τῷ εὐρήματι λέγων.
Universum hunc circuitum Eratosthenes, in omnium quidem
litterarum subtilitate, et hac utique præter cæteros solers,
quem cunctis probari video, ducentorum quinquaginta duo-
rum millium stadium prodidit, quæ mensura Romanæ com-
putatione efficit trecenties quindecis centena millia passum (2).

Περὶ τὸν δ' ἡγησάμην ἐνταῦθα καὶ διὰ Συλλογισμῶν παραθέσθαι
ἕκαστα περὶ τε Οἰκήσεων, καὶ Ἀποστημάτων Πλανητῶν τε, καὶ
Ἥλιου, καὶ Ἐκλείψεων, καθά φησιν ὁ Γαληνός, τοῦ καιροῦ πρὸς
δευτέραν ἀποδημίαν κατεπεύγοντος. Τῶν τε Μαθηματικῶν γνώσεων
ἐπὶ μέγα καθ' ἡμᾶς προκεχωρηκυῶν.

(1) Βιβλ. β'.

(2) Plin. Hist. L. 2, c. 8.

ΚΒ. Μικροῦ με διέλαθε τὸ παράδειγμα τοῦτο τὸ Συλλογιστικὸν τοῦ ἑαυτοῦ Δ' Σχήματος, ὃ καὶ Πρῶτον καλεῖ, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἔφημεν.

ΚΓ. Οὗτος παρεμφερῆς τῶ ἐγκεκαλυμμένῳ Συλλογισμῶ, δε κείται παρὰ Λαερτίῳ (1)· οἶον,

« Οὐχὶ τὰ μὲν δύο ὀλίγα ἐστίν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ τρία;

« Οὐχὶ δὲ καὶ ταῦτα μὲν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ τέσσαρα;

« Οὐχὶ . . . . (καὶ οὕτω μέχρι τῶν δέκα·)

« Τὰ δὲ δύο ὀλίγα ἐστὶ, καὶ τὰ δέκα ἄρα.

ΚΔ. Ἄοριστοτέραν λέγει, ἅτε μὴ ὠρισμένην, ἀλλὰ ἐν μέρει ἀποφατικῶς λαμβανομένην· καταχρηστικώτερον μὲν τοι· ἄλλαι γὰρ αἱ Ἄορισταίνουσαι Προτάσεις, καθ' ἃς ἀρθέντος τῆ ἀρνήσει τοῦ Κατηγορουμένου· πᾶν ἕτερον, πλὴν αὐτοῦ κατηγορηθεῖσιν ἄν.

ΚΕ. Τὸ Διπλάσια εἴρηται ἐνταῦθα κατὰ διπλασίονα λόγον (2). Ἐξοὶ γὰρ ὁ Φίλων τὸ τετράγωνον τῆς κτήσεως τοῦ Δίωνος ἐχέτω γὰρ οὗτος μὲν 4. Θεῶν δὲ 8. Ὁ ἄρα Φίλων ἐξοὶ 16. Ὅπερ ἦν 4×4 .

ΚΖ. Τοῦτο δὲ ταῦτὸν τῶ, Ἄμμας ἀπήτουν οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας.

ΚΖ. Ἐξ ὧν κατωτέρω φησὶ Γαληνός, οἶμαι τὸν μαντικὸν τοῦτον Συλλογισμὸν προενεκτέον ὡδί·

Ἔστι μαντικὴ· εἴπερ πάντῃ ἀληθεύει

Δίων, εὐδῆλον, ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο,

(1) Ἐν βίῳ Ζήνωνος.

(2) Ὅρα Εὐκλείδου Στοιχείων πέμπτον ἐν τοῖς ὀρίσμοις περὶ τοῦ πολλαπλάσιον.

εἶγε ὑπόκειται ἐς πάντα ἀληθεύειν Δίωνα,
τὸ μαντικὴν εἶναι· εἰ δὲ ἀληθές ἐστι
τὸ εἶναι μαντικὴν, ἔστι μαντικὴ.

ΚΖ. Περὶ τῶν Περαντικῶν ὄρα Διογ. Λαέρτιον (1).

(1) Ἐν βίῳ Ζήνωνος.

ΤΕΛΟΣ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1000 S. EAST ASIAN BLDG.
CHICAGO, ILL. 60607

DATE: _____

BY: _____

FOR: _____

RE: _____

NO. _____

CLASS. _____

STATUS _____

REMARKS _____

DATE ACQUIRED _____

BY _____

ΠΙΝΑΞ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ

ΤΗΣ ΠΡΟΘΕΩΡΙΑΣ.

Τῶν ἄλλων γνώσεων τῶν εὐρετῶν ἀγνώστων, Ἀριστοτέλης εὐρετῆς τῶν διαλεκτικῶν κανόνων γινώσκειται.	β·γ'
Οὐδὲ τὰ τῶν παλαιῶν, καίτοι ἀγνοούντων τὸ διότι, ἀσυλλόγιστα, οὐδ' ἀβήρητόρευτα.	ε'·ς'
Οἱ μὲν Γραμματικοί, καὶ Ποιητικοί, καὶ Λογικοί, καὶ Ῥητορικοὶ κανόνες, τὸ πάλαι ἀναμιξέ εἰδιδάσκοντο.	ζ·η'·θ'
Οἱ δὲ Διαλεκτικοὶ σύγχρονοι τοῖς Γεωμετρικοῖς.	ια'
Ὅτι καὶ οἱ Πάλαι ἐγίνωσκον τὰς πρωτοβαθμίους Ἀλγεβρικός ἰσότητας.	ιγ'
Ὅτι οὐκ ὀρθῶς οἱ νεώτεροι ἐκφαυλίζουσι τὰ Ἀριστοτέλους καὶ Χρυσίππου.	ιζ'
Ὅτι ἀγνοοῖα τῆς τῶν Παλαιῶν Διαλεκτικῆς ὁ Βάκκων καὶ Λώκκιος ἐξεραύλιζον τοὺς Συλλογιστικούς κανόνας.	κζ'
Διαφορὰ τῶν λεγομένων Λογικῶν τεχνῶν.	λ'
Ὅτι ἡ Διαλεκτικὴ μέρος τῆς Λογικῆς ἦς τὸ ὄνομα ἀπὸ Χρυσίππου ἤρξατο, ἐτυμολογουμένης παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ζητεῖν τῶν ὄντων καὶ γιγνομένων.	λθ'
Περὶ τῆς Διαλεκτικῆς τοῦ Γαληνοῦ, ἀληθῶς αὐτῷ ἐπιγραφομένης.	λε'
Περὶ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ ἀνεκδότων λόγων.	μ'
Ὅτι τὸ Δ' Συλλογιστικὸν Σχῆμα αὐτοῦ ἐστὶ, κατὰ φύσιν ὄν μᾶλλον τῶν ἄλλων τριῶν Σχημάτων.	μδ'
Ἀντιρήσεις πρὸς τοῦτο καὶ ἀπαντήσεις.	νη'
Ὅτι καὶ Ἀριστοτέλης γράφων τούτῳ ἐχρήσατο.	νθ'
Ὅτι ὁ Γαληνὸς καὶ ἄλλα φιλοσοφικὰ βιβλία συνέταξε.	ξγ'
Περὶ τοῦ κομισθέντος μοι βιβλίου τῶν Εὐπορίστων αὐτοῦ.	ξδ'
Ὅτι δύο βιβλία περὶ Εὐπορίστων συνέγραψε, καὶ ἐκλογαί τούτων ὅμοιαι τοῖς νομικοῖς βιβλίοις.	οε'
Πρόλογος καὶ Πίναξ τῆς Ἐκλογῆς τῶν Δευτέρου τῶν Εὐπορίστων.	οζ'
Κατάλογος τῶν Ἱατρικῶν βιβλίων τοῦ Γαληνοῦ.	πδ'
Ἐπίλογος τῆς ὅλης Προθεωρίας.	πθ'

ΠΙΝΑΞ ΤΗΣ ΔΙΑΔΕΚΤΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ.

Περὶ αἰσθητῶν, νοητῶν, ὄρων, Ἀξιώματος.	3— 4
Περὶ Διαφορῶν Προτάσεων, καὶ Διαιρέσεως ὄρων, καὶ Κατηγορικῶν Προτάσεων.	5— 7
Περὶ Ὑποθετικῶν καὶ Διαιρητικῶν Προτάσεων, καὶ Συνημμένου, Διεζευγμένου, καὶ Συμπεπλεγμένου Ἀξιώματος, καὶ τῆς αὐτῶν μάχης.	9—11

Ποῦ τῶν ὄρων θετέον τὴν ἀρνησιν, καὶ περὶ Ἀντιστροφῆς.....	15—17
Περὶ τῶν ε' Ἀναποδείκτων Συλλογισμῶν τοῦ Χρυσίππου.....	18—19
Περὶ τοῦ δ' Σχήματος τοῦ Γαληνοῦ, καὶ τῶν ἄλλων τριῶν.....	20—23
Περὶ τῶν τῆς Ἀδυνατοῦ Δείξεως, καὶ Ἐκθετικῶν Συλλογισμῶν....	25—26
Περὶ τῶν ις' Συλλογιστικῶν Συζυγιῶν.....	29
Τίνι Συλλογισμῷ ὁ Ἐρατοσθένης ἐμέτρησε τὸν Μεσημβρινόν.....	30
Ὁ Γαληνός α' Σχῆμα ὀνομάζει τὸ αὐτοῦ δ'.....	33
Ὅτι τριπλᾶ τὰ Συνημμένα Ἀξιώματα.....	38
Πληρεστέρα τούτων τεχνολογία.....	39
Περὶ τῆς φύσεως τῶν Ὑποθετικῶν, Παραδιεζευγμένων, καὶ Διεζευ- μένων.....	42—44
Οἱ Ἀριθμητικοὶ καὶ Λογιστικοὶ τῷ πρὸς τι κέχρηται, καὶ περὶ τῶν Ἀξιωματικῶν Συλλογισμῶν.....	45—46
Περὶ τῶν τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον Συλλογισμῶν καὶ ὅτι οἱ μὲν τοὺς Δυνάμει ταυτίζουσιν, οἱ δὲ Διαιροῦσι.....	50
Περὶ τοῦ τῆς Μαντικῆς, καὶ τῶν κατ' ἀναλογίαν τῶν καὶ Συντακτῶν Συλλογισμῶν κατὰ Ποσειδώνιον. Τῶν τε κατὰ Πρόσληψιν, καὶ Περαντικῶν, καὶ Ὑποσυλλογιστικῶν.....	53—59

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΑΡΕΚΒΟΛΩΝ.

Παλαιὰ δόξα, τὸ τὰ ὄντα νοήσαι καὶ αἰσθῆσαι γινώσκεισθαι.....	63
Ἑτυμολογία Προτάσεως, Ἀξιωματός τε καὶ Θέσεως.....	63—66
Τί τὸ Ἀσύνθετον παρὰ Στωϊκοῖς κατηγορήμα.....	68—69
Ἐν τίσι προτάσεσι τὸ ΕΣΤΙ σημαίνει χρόνον.....	73
Προσδιωρισμέναι, μετὰ Τρόπου, Ἀπροσδιόριστοι, Στερητικαὶ Προ- τάσεις.....	76
Τί Ἠγούμενον, Ἐπόμενον, Ἐννοια, Νόησις, Διάνοια, Μνήμη, Πρόσ- ληψις.....	78
Οὐκ ὀρθῶς ὁ Ἴππαρχος ἤλεγξε τὸν ἀριθμὸν τῶν τοῦ Χρυσίππου Συμ- πεπλεγμένων Προτάσεων.....	83
Ἀντιστροφή, καὶ Ἰσοδοναμία Προτάσεων.....	89
Τὰ ε' Ἀναπόδεικτα τοῦ Χρυσίππου.....	90
Περὶ τῶν ἐξ ὑποθετικῶν Συλλογισμῶν.....	92
Παραδείγματα τῶν ιδ' Συλλογισμῶν.....	95
Ἀδυνατοῦ δείξεως καὶ Ἐκθετικοὶ Συλλογισμοί.....	98
Τὸ τοῦ Ἐρατοσθένους περὶ τοῦ Μεσημβρινοῦ διάπτωμά ἐστι 38,522,000 ποδῶν.....	102

